הארץ

1.35 ש"ח יום ו' י"ח ניסן תשמ"ז, 17 באפריל 1987 VOL. 6/20663 APRIL 17 1987
(כולל מע"מ באילת 1.15 ש"ח)

סוף שבוע עם הארץ

עמ' ב' 1:

יהודה ושומרון נגד הגדה
פולס

כל מה שהעזת לשאול (על הפרשות) ולא רצו להשיב לך
יואל מרקוס

דרכה של ישראל בשטחים
א. שוויצר

עמ' ב' 2

פסח, הגדה המערבית
אורי ניר

בעבודה מתחבטים: לפרק או לא
אילן שחורי

משפט בצלאל מזרחי — "הארץ"

עמ' ב' 1:

פשע מאורגן בישראל
רן כסלו

עמ' ב' 4:

איפה הם היום
ראובן שפירא

עמ' א' 6–7:

פסק הדין המלא

עמ' ב' 3:

הירושה שמשאיר הרמטכ"ל
ראובן פדהצור

אלפי מנשה: לפני ואחרי
מרדכי ארציאלי

קרן טדי: טדי קולק לא זוכר
נדב שרגאי

עמ' ב' 4:

מבחר תרגומים מה"ניוזוויק" וה"צייט"

עמ' ב' 5:

חריקות
זאב יפת

כספת
נחמיה שטרסלר, יהודה שרוני

עמ' ב' 6–7:

ספרות ואמנות

עמ' ב' 8:

הטלוויזיה של השבוע

שרות הארץ

מזג האוויר

התחזית: בעונן חלקית. ירידה בטמפרטורות.
הטמפרטורות:
● ירושלים: 17–8.
● תל-אביב: 21–14.
● חיפה: 20–12.
הגולן 17–6, צפת 16–7, טבריה 24–11, שומרון 19–9, נתב"ג 22–13, אילת 31–15.

שערי הדולר

	שער הדולר	השינוי בש"ח
יציג	1.6030	+0.0019
נוסעים	1.9053	+0.0023
שוחר	1.5900	–

שער הסל

יציג	1.6819	+0.0014

בגליון זה 28 עמודים בצירוף 40 עמודי מוסף העיתון מופיע ב־3 חלקים

נישואין, גרושין? לא כהלכה!

בית הדין הרבני בבאר-שבע פסק לאחרונה כי על כהן הגרושה, הנשואים כבר 26 שנה — להתגרש. אותו בית דין, התיר שב לגבר לשאת אשה שניה, משום שהראי שונה מנרבת להיות "עזרת בית שלו". מחידין אלה, נוהגים הראי לפי הלכה שלהם, ואולם בשאלת השאלה, עד מתי נוכים לכפיית הלכה על עלינו — הציבור החופשי, שאינו רוצה בהוה ... אבגודו זה הוכן כבר על-ידי הרב הראשי של תל-אביב, אשר הבהיר לאלה התובעים חוק נישואין אזרחיים, עמד הליכוד שאינו רוצה בחוק הנשואין והגרושין ההלכתיים, אינם משאתנפשו של אף גב. אך אם אין אפשרות להמשיך ולהיות ביחד, הנה העוד בדרך המתאימה לתרבותנו ולימינו.

שינוי מפלגת המרכז

תאצ'ר: גורבצ'וב רוצה ועידה אך דוחה את שני תנאי ישראל

ר"מ בריטניה דיווחה למובארק: השליט הסובייטי איננו מסכים לחדש עתה היחסים עם ישראל ולהתיר הגירה המונית

מאת שאול צדקא
סופר "הארץ" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל"הארץ"). במכתב אישי לנשיא מובארק, כתבה מרגרט תאצ'ר לאחר שובה מביקורה הממלכתי במוסקווה, כי השליט הסובייטי גורבצ'וב מעוניין ליטול חלק בועידה בינלאומית לפתרון הסכסוך המזרח-תיכוני, אולם הוא מסרב למלא את שני תנאיה של ישראל.

טרם נסיעתה לבירת-המועצות קיבלה תאצ'ר איגרת מנשיא מצרים אשר ביקש ממנה להעלות את ענין הועידה בפני המנהיג הסובייטי ולהאיץ בו ליטול חלק בתהליך השלום. (כידוע, תומכים המצרים

(סוף בעמוד 10)

בכירים בצבא: יתכן שעתה נמשך הציתות לטלפון של קצינים

רפאל איתן: בגלל הדלפות הנהגתי בתקופתי כרמטכ"ל ציתותים לקצינים שהיה להם "עתונאי צמוד" ● האזין לקו של דן שומרון ● מכחיש כי האזין לחברי ממשלה

מאת ראובן פדהצור
סופר הצבאי של "הארץ"

גורמים צבאיים בכירים טוענים כי אינם מוציאים מכלל אפשרות כי גם בתקופה האחרונה נמשכת התופעה של ציתות למכשירי הטלפון של קציני צה"ל על מנת למצוא מדליפים. לדבריהם, המדובר הוא גם בציתות לקצינים בכירים מאד.

בימים האחרונים טענו גורמים בטחוניים כי אין עוד שימוש בנוהג של ציתות לאנשי צבא, כפי שהיה בתקופת כהונתו של רפאל איתן כרמטכ"ל.

הגורמים הצבאיים, החוששים כי נמשך הנוהג של הציתות, אומרים כי לפני מספר חודשים היתה האווירה בקרב הקצונה הבכירה כבדה מאד, בעקבות טענות, חלקן לא ישירות, לפיהן מכת ההדלפות מצה"ל הגיעה לממדים מדאיגים. לדבריהם, הודגש מדי פעם, בפורומים שונים, כי יש להמנע מהדלפות.

מפקד חיל האוויר, האלוף עמוס לפידות, אף שיגר מברק לקציני החיל הבכירים, ובו אזהרה מפורשת מהדלפות לכלי התקשורת. במברק מזהיר לפידות את פיקודיו, כי יהיה נשוא בחומרה, אם יתברר כי מסרו מידע לכלי התקשורת. לפידות אף הורה על ניהול חקירת מצ"ח (המשטרה הצבאית החוקרת) נגד קצין בכיר בחיל האוויר, בו הוא חשד כמי שהדליף לעתונות.

לדברי הגורמים הצבאיים, אין זה מסנה כלל אם אכן מתבצעים ציתותים נגד קצינים בצבא — די בכך שישנם קצינים לא מעטים החוששים מאפשרות כזו, כדי להעיד על אווירה מאד עכורה בקרב הפיקוד הבכיר. חלק מאווירה זו מייחסים הגורמים הצבאיים להערות וטענות שמקורן במערכת הבטחון.

רפול: "עתונאי צמוד"

(ע.) הרמטכ"ל לשעבר, רא"ל רפאל איתן אישר אתמול, כי היו בתקופתו ציתותים טלפונים לקצינים בכירים בגלל הדלפות מישיבות מטכ"ל.

איתן הסביר, כי לכמה קצינים היה "עתונאי צמוד". "זה היה בתקופה של הדלפות, ומי שבא היום בטענות על כך, קודם שיתאונן, שיתבונן. שלא יבואו עכשיו כל הצדיקים האלה ויפתחו את הפה שלהם, כי אם אני אפתח את הפה בענין זה, יהיה מצב מאד מאד לא נעים להרבה אנשים" - אמר איתן, בתגובה לידיעת שפורסמו לאחרונה

(סוף בעמוד 10)

"חיל האוויר ביצע התקפת דמי על צידון"

מאת סופר "הארץ" לעניינים ערביים

סיור ישראלי משוריין, שהסתייע במסוקים, ערך אתמול סריקה בששה כפרים באיזור בכל אל-שאפי בדרום לבנון אשר מהכלים. מקורות צבאיים לבנונים מסרו אמש, כי מטוסים של חיל האוויר הישראלי ביצעו אף לאתמול "התקפת דמי" על העיר צידון ומהנות אש"ף באיזור.

במגרה ביירות הודיע אמש יו"ר המפלגה הלאומית הליברלית דני שמעון על מועמדותו לנשיאות שיבחרו בשנה הבאה. מקורות ביכנות הידיעות העולמית והלבנונית ציטטה אמש את מפקד "הכוחות הלבנוניים" (הנוצריים) בציינו, כי אנשיו מקיימים ודרישה עם ישראל, המקיימת, לדבריו, דרישה עם כל הגורמים בלבנון. סוכנות ידיעות אחרת, "אל-מרכזיה" מסרה אתמול על מצב הכן שהוכרז בקרב "הכוחות" עקב ריכוזים צבאיים שנתגלו באיזור הקו המפריד במערב ביירות בעיירות של הסורים.

בני הנוער מישראל אתמול ליד האנדרטה לזכר מורדי גיטו ורשה. (תצלום אי-פי)

מאות נערים מישראל שרו את שיר הפרטיזנים בגיטו וארשה

מאת אליהו זהבי
סופר "הארץ" בסקנדינביה

קופנהגן (מיוחד ל"הארץ"). טכס מרשים בהשתתפות מאות בני נוער ישראלי התקיים אתמול בבוקר ליד האנדרטה הכרזת למורדי הגיטו בוארשה. תחת שמים בהירים המשמרות, הגריעו ברוחמה מאות מבני קבוצי הלוחמים המשלחות הישראליות, ארגון "אל מלא רחמים".

קול רב מתושבי וארשה צפה בתמזה בטכס שנמשך שעה והסתיים בשיר הפרטיזנים בעברית.

שגריר ישראל מרדכי פלצור, המשמש כיום ראש נציגות "משרד האינטרסים" של ישראל בוארשה, במהלך הטכס הוקרא קטע מן הפואמה "על העם היהודי שנהרג" מאת המשורר יצחק כצנלסון בעברית-אידיש-פולנית. במהלך הטכס הונחו זרי פרחים מטעם המשלחות הישראליות, נציגות ישראל בוארשה, ארגון אסירי אושוויץ, ארגון יאנוש קורצ'אק ועוד.

אמר, כי מעולם לא התקיים טכס כה מרשים בהשתתפות בני נוער ישראלי בפולין כטכס שנערך אתמול. עצם ההשתתפות המסגרית מסמלת גם את השיפור שחל ביחסים המדיניים בין ישראל ופולין.

היום יתקיים ליד האנדרטה הטכס הממלכתי המאורגן ע"י ממשלת פולין בהשתתפות נציגי הממשלה, צבא ונציגות רשמית של ישראל.

יום הטכס הממלכתי בפולין הוא יום אבל רתי.

עוד אנשי שב"כ מקו 300 שקיבלו חנינה מהנשיא קשורים לפרשת הקצין

שמגר עדיין לא קבע את הרכב השופטים שידון בערעורו של עזאת נאפסו על הרשעתו בריגול ובגידה ● נאפסו שירת בדרום לבנון ● זיהה את גנוסר בצילומים בעתונות, לפני שבועות אחדים, כמי שהיה ראש צוות חוקריו ● שמיר: אין שום נסיון להסתיר ואין פה פרשה הצריכה להטריד את מנוחתם של האזרחים

מאת גדעון אלון וראובן פדהצור,
סופרי "הארץ" וכתב עתים

אנשי שב"כ נוספים המעורבים בפרשת קו 300, שקיבלו חנינה מידי נשיא המדינה, היו מעורבים בעניינו של הקצין הצ'רקסי. הקצין הצ'רקסי עזאת נאפסו טען בערעורו, כי אנשים נוספים מבין אנשי השב"כ שקיבלו חנינה, לבד מיוסי גנוסר, היו מעורבים בעניינו. זאת בהסתמך על דו"ח פרשת השב"כ שכלל את ראשי התיבות של שמותיהם.

יוסי גנוסר אינו מוזכר בשמו המלא בערעורו של הקצין הצ'רקסי. רק לאחר שפורסמה לראשונה תמונתו של גנוסר מעל דפי העתונות — לפני שבועות אחדים — זיהה הקצין הצ'רקסי את גנוסר כמי שהיה ראש צוות חוקריו. רק לאחר פירסום תמונתו של גנוסר בעתון, קישר הקצין הצ'רקסי בין חוקרו, לבין פרשת השב"כ לבין עבודתו של גינוסר בוועדת המשטרה בפרשת השב"כ לפיה היו בעבר שיבושי הליכי משפט.

מקורות משפטיים, המקורבים לפרשת הקצין הצ'רקסי, ציינו, כי היועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש מעולם לא הציע חנינה לקצין הצ'רקסי ושום דרך משפטית אחרת שיכולה היתה למנוע את הדיון המשפטי. המקורות המקורבים לפרשה מסרו דברים אלה לאור דברים שאמרו בני משפחת הקצין הצ'רקסי שטענו כי היועץ המשפטי לממשלה הציע בעבר לבאי כוחו של הקצין חנינה.

שמגר עדיין לא קבע

נשיא בית המשפט העליון, השופט מאיר שמגר, עדיין לא קבע את הרכב השופטים שידון בערעור שהגיש הקצין הצ'רקסי, סגן עזאת נאפסו, על הרשעתו בריגול, בגידה והעברת אמצעי לחימה

(סוף בעמוד 10)

עזאת נאפסו (צילום: "הרשות")

פרשנות / זאב שיף

שאלות במערכת הביטחון: האם ניתן משקל יתר לעדות המפלילה

הפקפוקים באשמתו של הקצין הצ'רקסי, סגן עזאת נאפסו, שנדון ל-18 שנה באשמת ריגול ובגידה, מוחלים בצה"ל זה מכבר וגם בשירות הביטחון הכללי התעוררו לאחרונה ספקות. שאלה אם לא ניתן בשעתו משקל יתר לעדויות המפלילות שסייעו להפליל את נאפסו בבית הדין הצבאי המיוחד.

מה שמחזק את הפקפוקים הללו היא העובדה שפרקליטו לשעבר של סגן נאפסו, אשר טען בביטחון, כי הגיע למסקנה שנאפסו חף מפשע, הוא לא אחר מאשר הפרקליט הצבאי לשעבר, תת-אלוף (מיל') ד"ר צבי הדר. יתכן שעובדה זו היא שהיתה אחד השיקולים בהחלטתו של נשיא בית המשפט העליון, מאיר שמגר לאפשר לנאפסו להגיש ערעור

(סוף בעמוד 10)

בנאט"ו לא מוכנים לקבל את ההצעה הסובייטית להוצאת טילים גרעיניים

שולץ הביא הסכמה של הרוסים לסלק מאדמת אירופה את כל הטילים לטווח בינוני בתנאי שיוצאו גם הטילים הגרעיניים לטווחים קצרים ● משקיפים: ההצעה יוצרת דילמה חריפה למדינות מערב אירופה שתבעו מארה"ב להגיע להסכם על פירוק ועתה לאחר שהסכם כזה נראה ממשי הן חוששות כי הוצאת טילים תחשוף את חולשתן הקונבנציונלית לעומת ברית וארשה

מאת דניאל דגן ושלמה שמיר סופרי "הארץ"

בריסל (מיוחד ל"הארץ"). הברית הצפון אטלנטית איננה מוכנה לקבל את ההצעות הסובייטיות האחרונות בעניין סילוק כל הטילים הגרעיניים באירופה, והוא בגין סכנה שהחלק המערבי של היבשת יופקר לעליונות הרוסית בכוחות קונבנציונאליים — אמרו באירופה דיפלומטים בכירים בעקבות ישיבה של מועצת נאט"ו. בישיבה דיווח שר החוץ האמריקני ג'ורג' שולץ על שיחותיו במוסקווה במשך הימים האחרונים.

הדיפלומטים ציינו, שהשותפות האירופיות של הברית הזהירו לאחרונה פעמים רבות, כי סילוק כל הטילים הגרעיניים מן היבשת יותיר את מערב אירופה ללא הגנה נאותה. הם הוסיפו, כי משתתפים בדיון אמרו, שאף המתווה משמעותית במספר הטילים לטווחים קצרים, וכי טילים טקטיים גרעיניים, צריכה להיות מלווה בצעדים להשגת מאזן כוחות בין שני הגושים גם בתחום

(סוף בעמוד 10)

הוחל בהקמת גדר גבוהה בין מחנה דהיישה לבין כביש ירושלים־חברון

הגדר — שתתנשא לגובה של כ־6 מטר ואורכה יהיה כ־100 מטר — אמורה למנוע פגיעת אבנים בכלי־רכב ישראליים ● אתמול נפצעו קל במקום שתי נשים ישראליות שמכוניתן נרגמה

מאת אורי ניר
סופר "הארץ"

שלטונות הביטחון החלו אמש בהתקנת גדר גבוהה וארוכה, שתפריד בין מחנה הפליטים דהיישה לבין כביש ירושלים-חברון, העובר בסמוך לו.

מטרת הגדר, שתתנשא לגובה של כ־6 מטר, ואורכה יהיה כ־100 מטר, למנוע פגיעת אבנים בכלי־רכב ישראליים. בשבועות האחרונים היו מספר מקרים של נפגעים בתקיפות יידוי־אבנים על מכוניות פרטיות ועל אוטובוסים ליד מחנה דהיישה. יצויין כי גדר שמטרתה דומה הוצבה באחרונה לאורך כביש רמאללה-שכם, בקטע העובר בסמוך למחנה הפליטים ג'לזון.

אתמול בבוקר נפצעו קל ליד דהיישה שתי נשים ישראליות. כשמכוניתן נרגמה באבנים. אחת מהן נפצעה בפניה ובידיה, השניה, אשה בהריון, נפצעה ונבהלה מפגיעת האבן. הן לקחו לטיפול רפואי. שישה חשודים נעצרו עקב האירוע, ועל מחנה דהיישה הוטל עוצר שימשך עד שעות הערב היום.

מכונית ישראלית נרגמה אתמול גם ליד צומת סעיר, בקרבת חברון. הנהג, שמשמשות מכוניתו נפצו, ירה

(סוף בעמוד 10)

מעל במות משני עברי הגבול יחגגו היום הדרוזים יום העצמאות הסורי

המשטרה נערכת הבוקר בגולן למנוע הפרות סדר במהלך החגיגות ● ראשה הרוחני של העדה הדרוזית שייך אמין טריף ביקר בשלושת כפרי העדה בגולן בנסיון להרגיע הרוחות

מאת ראובן שפירא ומנחם הורוביץ סופרי "הארץ"

שוטרים ואנשי משמר הגבול, בכלל זה כוחות הנמנים עם יחידות עילית של המשטרה, יוצבו המקר בכפרים הדרוזיים ברמת הגולן וסביבם כדי למנוע הפרות סדר לרגל יום העצמאות הסורי החל היום.

נמסר כי הדרוזים משני עברי הגבול גם בצד הישראלי וגם בצד הסורי הקימו במות מיוחדות כדי לקיים שם את הטכס.

בעקבות דיונים שנערכו בדרגים הבכירים ביותר של המשטרה, לנוכח הארועים החמורים שהיו בשבועות האחרונים, החליט להנהיג מהיום "יד קשה" כלפי המתפרעים ומפירי הסדר מבין הדרוזים ברמת הגולן. המשטרה תגיב במהירות ובכוח על כל נסיון התפרעות, התקהלות בלתי חוקית או תקיפה של שוטרים. למפקדי הכוחות בשטח נמסרו הוראות מקיפות להגובה מהירה ותר משמעית נגד מתפרעים. גורמים בכירים במשטרה הדגישו השבוע כי המשטרה הסיקה את המסקנות מהארועי יום ששי שעבר שבו התקפו ונפצעו קציני משטרה. ההערכות המשטרתית היום, המתבססת על כוחות גדולים ומיומנים לטיפול בהפרות סדר של מסמר הגבול, שהוא הגדולה ביותר בתקופה עד היום ברמת הגולן, מבוונת לקיים כל אפשרות וללכוד בקעת מעטה מתפרעים ותוקפי שוטרים.

בדיות בהגא, מוסרת "הארץ", כמסרת כי ראשה הרוחני של העדה הדרוזית בארץ, שייך אמין טריף, ערך אתמול ביקור הרגעה בשלושת כפרי העדה ברמת הגולן, בעקבותיהם ומגלגל ממנס ברמת הגולן, לרגל חג העצמאות הסורי היום.

עורך את העמוד: בועז שפירא

הבוקר במוסף הכוסות הארץ
מתפרסם היום בעמודים
חלק ב־8
חלק א' 10–11
חלק ב' 1–12

שוק ההון

ביקושים

מאת יהודה שרוני

שבוע המסחר בבורסה הסתיים אתמול בנגמה של ביקושים בכל ענפי המסחר. המדד הנגמר הודעת בנק לאומי על הורדת הריבית, תרמו לאווירת המסחר החיובית שהורגשה בשוק. אגרות, התוך סענו כנמוני הציבים, שנקלטו בירידות של עד 1.5 אחוזים. בבורסה מצפים עתה גם להודעתו של בנק ישראל על הפחתת הריבית.

ב־VISA — אני קונה רק ב־

אני קונה יותר תשלומים יותר בעלות נמוכה יותר

בחג הפסח
אני עורכת את קניותי
ב"ויזה עדיף"
כך אני מנצלת אשראי נוסף
שאחזיר בתשלומים נוחים
לטווח ארוך

עדיף לי
ההצטרפות ל"ויזה עדיף" לא עולה לי כסף...!
אני גם חוסכת דמי ניהול חשבון ועמלות צ'קים.

משנה יותר תשלומים!
מדי חודש אשלם רק 7.5% מסכום הקניות שערכתי בתוספת 10%. תשלום חודשי מינימלי – 50 ש"ח בלבד בתקרת 100 ש"ח.

עלות נמוכה יותר!
ב"ויזה עדיף" אשלם ריבית חודשית נוחה ללא כל עמלה נוספת.

עדיף לי
עם תשלומים נוחים כאלה נוח לי יותר לערוך את כל קניותי ב"ויזה עדיף".
עכשיו, אני יכולה לקנות את הדברים שתמיד רציתי.

קח עכשיו ב"ויזה עדיף" והשתתף במבצע הפרסים "ויזה זוכה".

הצטרף עוד היום ל"ויזה עדיף" באמצעות סניף הבנק שלך.

VISA
ויזה יותר מאשר מכסף.

صكنا من الاجل

ראיתי שמעתי

בינתיים, שמיר מרוקאי

לפני חודשים אחדים, בביקורו בראש העין, אמר ראש הממשלה יצחק שמיר כי "בגלגול הבא אני רוצה להיות תימני". אין לדעת בשלב זה אם משאלת הלב הזו תתגשם אי פעם. אולם אתמול עשה שמיר צעד ראשון בכיוון הנכון: הוא הוכתר למבעט־מרוקאי.

בגן הפורח בבית ראש הממשלה בירושלים, שבו נפתחו רשמית חגיגות המימונה, חגגו בעיקר המהדרים. עמיר פרץ משדרות, לצד שאול עמור מגדל העמק; רופאים ממגדו ירושלים לצד נציגי כנסיות נוצריות. ראש תנועת "ביתר" סם בן שטרית, לצד יצחק ושולמית שמיר, הצמיד לדש בגדו של ראש הממשלה את הסיכה המוזהבת של "עם אחד ביתר". בתמורה, שלף שמיר מכיסו פעמים ה"י שקלים, תרומה סמלית לאחדות הלאומית.

אולם גולת הכותרת היתה טקס הגבעע, כמנהג יהדות צפון אפריקה נטל הרב אבוצל זר עלי גבעע גדול בידו השמאלית, הצמידו לראשו של ראש הממשלה, כשהוא ממלמל את הברכה המסורתית. אחר כך הזהיר בן שטרית להימנע מפוליטיקה. הבהה דיון בעניין ירושלים. כולם היו בעד.

לילי גליל

המואזין ניצח

מנהלי פסטיבאל המוסיקה הווקאלית ביפו וראש עיריית תל־אביב שלמה להט, עשו הכל כדי שתהיה אקוסטיקה נאותה. הם לא לקחו בחשבון גורם אחד: את תפילת המואזין במסגד ביפו.

כ־800 איש התקבצו שלשום במסיבות שבע בערב במועדון "כליף" כדי לשמוע את קנטילנה — האנסמבל הישראלי למוסיקה עתיקה, שהופיע בלא מערכות הגברה, מתוך מטרה לשמור על טוהר הקולות. בעבור דקות אחדות, בלא התרעה מוקדמת, החל המואזין קורא לתפילה. המבצעים התקשו להמשיך בביצוע היצירות ולפיכך הוחלט להפסיק את הקונצרט עד לסיום התפילה. המואזין המשיך בתפילותיו במשך כעשר דקות, והקהל המתין בסבלנות. כשסיים קיבל מחיאות כפיים של באי המועדון והקונצרט התחדש.

חיים הנדוורקר

שמואלי, גם קצין וגם אביר

על רקע המחלוקת המתמשכת סביב נסיבות סיום עבודתו של אליעזר שמואלי כמנכ"ל משרד החינוך, יש עניין מיוחד במכתב שהתקבל אתמול משגריר צרפת בישראל, אלן פיירה. נאמר בו כי נשיא צרפת, פרנסואה מיטראן, החליט להעניק לשמואלי עיטור כבוד מיוחד. במכתב נאמר כי שמואלי קיבל תואר של "קצין במסדר הלאומי ל־מצוינות" על שירותו כמנהל ועל תרומתו להנחלת התרבות והשפה הצרפתית בישראל.

תואר זה נוסף לתואר "אביר הגליל" ששמואלי קיבל מ־האפיפיור על תרומתו לטיפוח החינוך בקהילייה הנוצרית בישראל.

א. לם

הלורד התומך במחקר המדעי בארץ

אמש אירח הפרופ' חיים בן שחר במלון דן תל אביב את הלורד ליאונרד וולפסון ור־עייתו רות לארוחת ערב חגי־גית. הארוחה נערכה לציון החקר והפיתוח בתחום המחקר המדעי במוסדות להשכלה ג־בוהה. הלורד, בנו של אייזיק וולפסון, הוא מתומכיו הגדולים של המחקר המדעי בארץ. באר־וחה נכחו שר החוץ, שמעון פרס ורעייתו סוניה. לשר יש קשר עמוק לעניין: בהיותו ראש הממשלה, היה ממקימיה של התוכנית לחינוך ולעיסוק במד־חשבים לבני נוער. התוכנית מנוהלת בידי האלוף (מיל') הד"ר אלעד פלד. התוכנית החלה לפעול בעצם הימים האלה בעיירות הפיתוח.

בארוחה השתתפו נשיאי ה־אוניברסיטאות, וראש עיריית תל אביב, שלמה להט, עם רעייתו זיוה.

יעקבי: גם אם יבקשו על ארבע, אני לא מועמד

שר הכלכלה והתכנון גד יע־קבי, ביקר אתמול באוניבר־סיטת בן גוריון בנגב. בין היתר דיבר על תפקיד שגריר בארצות הברית. יעקבי אמר: "איני מועמד יותר לתפקיד, וגם אם היום יבואו אלי שמיר ופרס על ארבע, ויציעו לי — לא אהיה מועמד לתפקיד זה." השר ידע מי צריך להיות מועמד: "לפי דעתי שגריר ישראל בארה"ב צריך להיות אמין, שהממשל בארה"ב ירחש לו אמון ויבין שהוא בעל מעמד ציבורי ודיפ־לומטי כזה, שיוכל לייצג את ישראל".

איתן רבין

רוצים את פאפו

בחוגים בליכוד מתגבשת ה־כוונה להחזיר את עו"ד אהרן פאפו לוועד המנהל של רשות השידור. כזכור — איך אפשר לשכוח — היה כבר פאפו בעבר חבר בוועד המנהל, והצטיין בעיקר ברדיפת ה"מאפיה השמ־אלנית", כהגדרתו. בימים אלה, עומד פאפו בראש "ועדת המעקב אחר האיזון הפוליטי ברשות השידור" מטעם הליכוד, ותפקיד זה התקרב גם לראש אגף ההסברה של הליכוד, רוני מילוא. עתה הגיעו מן הסתם למסקנה כי עדיף לעקוב אחר הדברים מקרוב, ביחוד לקראת עונת הבחירות. גם אם ידרשו תפקיד זה לפאפו ("לעם", לשעבר) בתוקף המיזוג עם חירות, מתגבשת כבר קבוצה בליכוד שתנסה למנוע את המינוי בכל מחיר.

לילי גליל

בקרנית הבכורה הארצית של הסרט "שם הוורד", נאספו שלושים אלף דולר למען הקמת הבית הראשון למתבגרים אוטיסטים בישראל. הסרט, בכיכובם של שון קונרי ופ. מוריי אברהם, נתרם על ידי פרופי שפירא והוא חנך את קולנוע "צמוד" המחודש. לאה רבין, יו"ר האגודה למען האוטיסטים, הגיעה לאירוע עם בעלה, יצחק רבין, ובנאום שנשאה ציינה בגאווה ששר הביטחון נמנה מכל עיסוקיו הרחופים למען מטרה חשובה זו.

בעריכת עירית רוזנבלום

תושב אצבע הגליל: בנס לא נפגעה משפחתי מהקטיושה; רק הבית נהרס

שלושה תושבים נזקקו לטיפול רפואי בהתחדש ירי המחבלים בצפון ● יו"ר ישובי העימות פרופסור אורן מביע תמיהה: איש מקברניטי המדינה לא התקשר כדי לברר "מה נשמע בישוב"

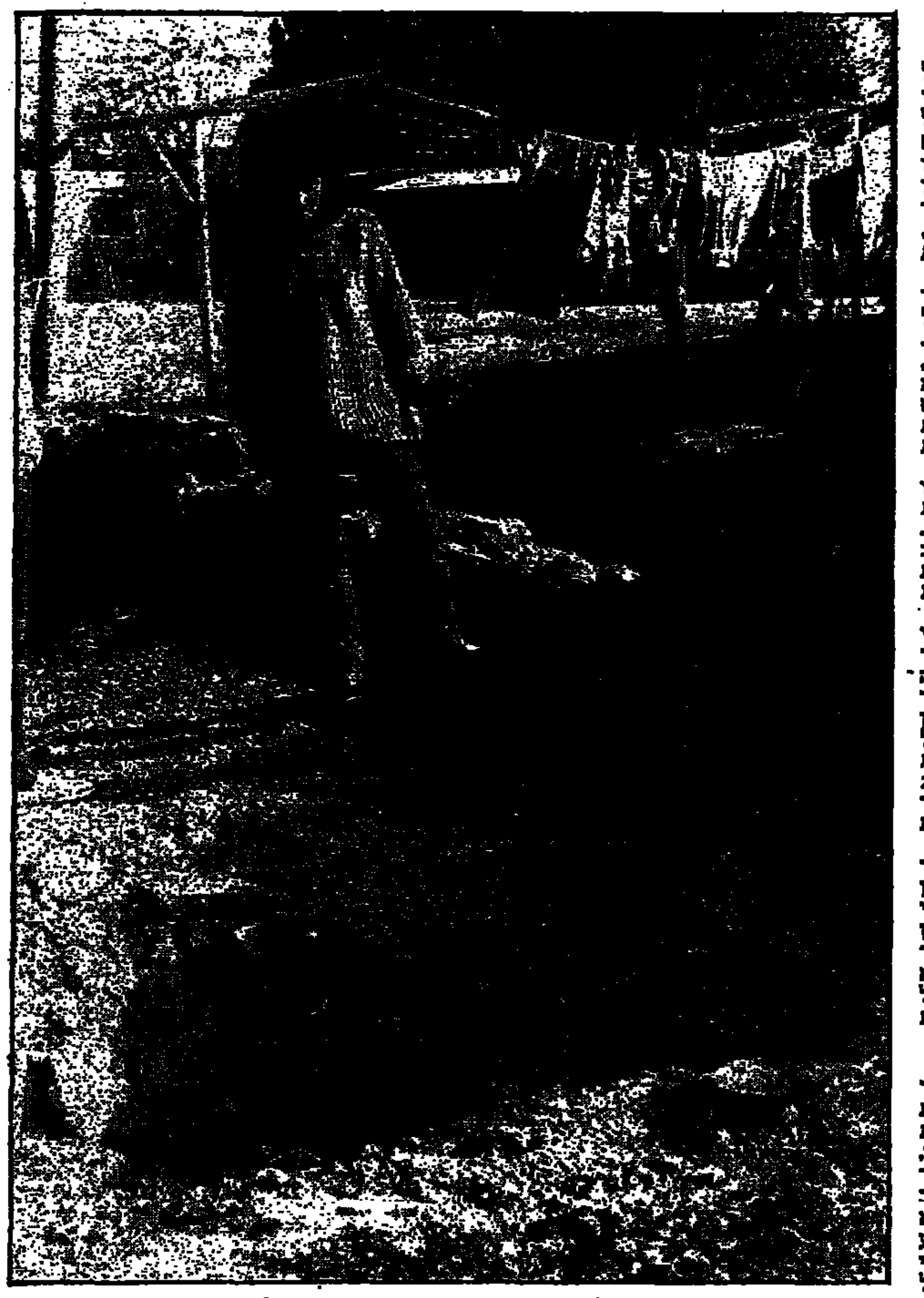

כאן נפלה הקטיושה באצבע הגליל (צילום: אביהו שפירא, "חדשות")

מאת מנחם הורוביץ
סופר "הארץ" בצפון

המחבלים חידשו אמש ליום אתמול את ירי הקטיושות לעבר ישובי גבול הצפון והתפוצצות טיל קטיושה נזקקו שלושה תושבים לטיפול רפואי. לכמה בתים נגרמו נזקים. סמוך לשעה 3 בלילה נורו הקטיושות לעבר הצפון. אחד הטי־לים התפוצץ בסמוך לבית מגורים השייך למשפחת קמרי המתגוררת באצבע הגליל.

"הקטיושה נפלה ליד הבית. אחד הרסיסים נכנס שלושה ס"מ מעל הראש של הבנות והבנים שלי. למזלי לא קרה להם כלום. זהו נס, נס גדול שהמשפחה שלי לא נפגעה", סיפר אברהם קמרי ראש המשפחה. "37 שנים אני מתבונן את הבית הזה. כל הבית נהרס. ולהתחיל עם ההוצאה, רהיטים ניזוקו".

שמאים של מס רכוש הגיעו אתמול בבוקר למקום נפילת הקטיושה החלו לאמוד את הנזקים. בין השאר ניזוקה מכונית מסוג סובארו באורח קשה וכן כמה גגות בתים, חלונות הברשות ורשת החשמל האזורית.

"הגעתי יחד עם אשתי ובתי מת"א. שמענו פיצוץ גדול. כל הזכוכיות נפלו עלינו. זאת פעם ראשונה שאני שומע קטיושות כל כך קרובות אלי חוץ ממלחמות בהן השתתפתי", סיפר אמנון, שהגיע אל בית משפחת קמרי לבלות שם את החג. אשתו של אמנון, קמי בת 29 ובתם רינה בת 5 חודשים, קיבלו טי־פול רפואי בבית חו"א בקרית שמונה.

אלוף פיקוד הצפון יוסי פלד אמר שעדיין לא ברור איזה הארגון שירה את הקטיושות לעבר ישובי גבול הצפון. פלד מעריך כי תיתכן הגברת נסיונות הפיגוע בעיקר כנגד רצועת הביטחון בדרום לבנון. הוא ציין לשבח את תושבי אצבע הגליל שהתנהגו למופת כדבריו בעת שנשמעו הדי ההתפוצצויות.

איש לא התקשר

(ע). פרופסור אורן שהוא יו"ר ישובי העימות קרא פעם נוספת למשרדי הממשלה למלא את מחויבותם ליישובי העימות בצפון, בהתאם להחלטות הממשלה, טרם הכ־סיגה. הוא גם הביע תמיהה על כך שאיש מקברניטי המדינה לא התקשר אליו, כדי לברר "מה נשמע בישוב". פרופסור הדה, כי ירי הקטיושות משפיע על מורל התושבים ויש כמה מהם שסבלנותם פוקעת ו"הם עוזבים את המקום".

אש"ף עשוי לכונן הנהגה קולקטיווית בכנס המועצה הפלשתינית בשבוע הבא

פרס: הקצנה באש"ף עשויה לעודד את תושבי השטחים לייצג את הפלשתינים במו"מ עם ישראל

מאת סופר "הארץ"
לעניינים ערביים

● אש"ף ינתק את היחסים עם מצרים אם זו לא תוותר לביטול הסכמי קמפ־דייוויד.
● יבטל סופית את הסכם עמאן.
● ידחה שוב ובהחלטיות את החלטות מועצת הבטחון 242 ו־338.
● יכונן הנהגה קולקטיווית.

אלה פרטי הסיכומים המתקבלים באלג'יר לקראת כינוס המועצה הפלשתינית בשבוע הבא ואשר יאפשרו השתתפות ארגוני החבלה השונים המאוגדים באש"ף.

יו"ר המועצה הפלשתינית המורח ח'אלד אל־פאהום הפועל מדמשק הודיע אמש כי הנשיא אסד מוכן לקבל לשיחות בסוריה כל פלשתיני לרבות ערפאת בתנאי שהוא יודיע על התחייבותו לאמנת טריפולי בין ארגוני אש"ף שנתקבלה על דעת סוריה. אל־פאהום נועד אתמול עם שר החוץ האלג'ירי הפועל לשכנע את ראשי הארגונים הפרו־סורים להשתתף במועצה הפלשתינית.

עקבות אלה, מוסר הכתב המדיני של "הארץ", מוסר כי הקצנה באש"ף לקראת כינוס המועצה הלאומית הפלשתינית בשבוע הבא עשויה לעודד את תושבי השטחים לייצג את הפלשתינים במו"מ עם ישראל — אמר אתמול שר החוץ שמעון פרס למזכיר הכללי של מועצת איר־ופה מרסלינו אורחה המבקר בארץ. פרס סקר באוזניו את תהליך השלום ואת עמדותיה של ישראל בנושא הוועידה הבינלאומית.

בשיחה עם מזכיר האו"ם בסוף השבוע שעבר הביעו שגרירי חמש המעצמות הקבועות במועצת הבטחון את הסכמת ממשלותיהם למגעים בילטרליים בין המזכ"ל פרז דה קויאר לבין כל אחד מהצדדים המעורבים בסכסוך במזרח התיכון.

שיחת היום / ירח טל

עם: סא"ל (מיל') אחמד חלד לבאי מכפר קאמה
על: העדה הצ'רקסית בצל הרשעת בן העדה בריגול בבגידה

בתי המשפט אמנם טוחנים לאט אבל אנו מאמינים שיוציאו הצדק לאור

כמי ששירת 25 שנה בצה"ל והגיע לדרגה הגבוהה ביותר מבין בני העדה הצ'רקסית המשרתים בצה"ל, האם הרשעתו של בן העדה, סגן עזאת נאפסו, השפיעה עליך באופן מיוחד?

היא השפיעה לא רק עלי. היא היכתה בהלם את כל הכפר ואת כל מי שמכיר את עזאת. אני אחד לא האמין שבחור שגדל בתוך מדינת ישראל, באווירה של שכנות טובה, של הבנה ושיתוף פעולה עם האוכלוסיה היהודית, ששורשיהם עוד מלפני קום המדינה, והמשכם בהתנדבות לצה"ל מאז 1948, ושירות חובה מ־1958, שאנחנו בתוך מסוגל לעשות דבר כזה שמייחסים לו, ואנחנו עדיין לא מאמינים שהוא עשה זאת.

אם האמנתם בחפותו, מדוע לא נשמע קולכם ברמה, ולא יצאתם במסע ציבורי למענו?

ראשית, מי אמר שלא התגייסנו לעזרתו ולעזרת משפחתו מיד עם היוודע דבר מעצרו של עזאת. התכנסה המועצה לישיבה מיוחדת, הקימה ועדה ציבורית שיזמה וארגנה מסע תרומות בקרב תושבי הכפר, כדי לסייע למשפחה במימון הייצוג המשפטי. הרבה תרמו, אם כי לא כולם. חבריו של עזאת, בני שכבת הגיל שלו, נחלצו אף הם לסייע למשפחה.

העלתם גם שאלה פוליטית?

בתחילה נשקלה האפשרות לפעול גם במישור זה, אבל על־פי הצעת הפרקליטים, הנחנו לשופטות הצדק לעשות את המלאכה. אנו לא רוצים במהו־מות. אנו מאמינים בבתי המשפט בישראל. הם אמנם טוחנים לאט, אבל אנו מאמינים כי הם יוציאו בסופו של דבר את הצדק לאור. טעויות נופלות: עזאת איננו הראשון וגם לא האחרון שטועים לגביו.

אתה חושש שחשיפת הפרשה תפגע בדימויה של העדה הצ'רקסית?

אני לא חושש שמקרה בודד, גם אם אכן יתאמת בסופו של דבר, יוכל לפגוע ולהעיב על היחסים הטובים שנרקמו בין העדה הצ'רקסית ליהודים, מתקופת "השומר" ועד היום. זה אמנם מקלקל ויוצר הרגשה לא נוחה, אבל אני לא מאמין שבגלל מקרה אחד תיפגע כל העדה. אם לשפוט על־פי יחס המוסדות, המשטרה וצה"ל — דבר לא השתנה. היחסים טובים, ובנינו ממשיכים להתגייס ולשרת ביחי־דות השונות, בהן יחידות עילית בצבא ובמשטרה.

ואם הטענות שמעלה עזאת נאפסו לגבי שיבוש־חקירות במשפטו בידי אנשי השב"כ, פגעה במוטיבאציה של צעירי העדה להתגייס להתנדבות בצה"ל?

בתחילה התגובה היתה חריפה, אבל הצעירים ביטאו את התמרמרותם רק בשיחות שניהלו ביניהם. באופן מעשי לא פחתה ההיענות לשרת בצה"ל. לדעתי, אם הצדק יצא לאור — יש מקום לסובלנות ולשכוח.

העובדה שאתה הוא הצ'רקסי היחידי שנשא על כתפיו דרגות סא"ל, מצביעה על יחס מקפח לו זוכה העדה בצה"ל?

להיפך. אני בודד משום שאני מהבודדים שהמשכתי שנים רבות בקבע. רבים הגיעו לדרגות סגן וסרן, והעדיפו קריירה בשוק האזרחי. אני לא נכנס לרחשי הלב של כל אחד. גם בין היהו־דים יש תחושות של קיפוח — עיירות־פיתוח קובלות שמקבלות פחות מהקיבוצים וכן הלאה. בהשוואה לחלק של האוכלוסיה בישראל — אנו לא מרגישים מקופחים. יש מה לספר ולעשות. אבל אצל מי לא?

בעבר פעלה בצה"ל יחידה צ'רקסית. היום קיימת יחידת מיעוטים. יש עדיין מקום בצה"ל ליחידה מיוחדת למיעוטים?

עוד בסוף שנות ה־60 העלינו בפני הדרגים הגבוהים את הדרישה לפרק את יחידת המיעוטים. אם להמשיך, אם הדבר חיוני, לקיים את היחידה, אך לאפשר במקביל לבנינו להתגייס גם ליחידות הרגילות בצה"ל, כמו גולני והצנחנים, ואמנם מאז שהדבר התאפשר, רבים מהצ'רק־סים מתגייסים לצנחנים, לגולני ולגבעתי, המהורים באוות היחי־דות שבהן הם משרתים.

כל היחידות פתוחות בפני צעירי העדה?

טייס אין לנו עדיין. אני לא יודע אם מישהו פנה.

לבני העדה הצ'רקסית יש בעיות של זהות או נאמנות כפולה?

לו היתה מדינה צ'רקסית גובלת במדינת ישראל, יכול להיות שבעייה כזו היתה מתעוררת. עם מי נזדהה — עם ירדן? עם סוריה? אנו חלק ממדינת ישראל, מודים על ערכיה, סמליה, ומשתתפים בחובות, ודורשים זכויות ככל אזרח במדינה.

כיצד אתה רואה את הנסיונות של גורמים המנסים לנצל את הפרשה לצרכים פוליטיים?

לא הייתי רוצה שינצלו את המקרה הבודד העצוב הזה לשום כיוון, לא לכיוון הביטחוני, לא לשב"כ ולא לתחום המדיני. צריך לתת לבית המשפט העליון לדון ולהכריע בעניין ורק לו, וכל החלטה שלו נקבל ונכבד. נדע בכל מקרה להתגבר על משקעים ולשכוח את טעות העבר.

מנכ"ל משרד החוץ: ייערכו שיחות נוספות עם הסובייטים והסינים

(ע). מנכ"ל משרד החוץ אברהם טמיר אמר אתמול, כי הלכה למעשה נפתחו שיחות הבנה פורמליות וב־לוויות בין ישראל, ברית המועצות וסין, לקידום תהליך השלום.

טמיר שדיבר בתוכנית "מיפגש" בטלוויזיה בערבית, אמר כי יתקיימו בעתיד שיחות נוספות עם הסוביי־טים והסינים, לגישור על הפערים בין עמדות הצדדים. מנכ"ל משרד החוץ אמר, כי ועידה בינלאומית יכולה להיפתח עוד השנה. הוא אמר שחלה התקדמות עצומה במגעים לפתיחת ועידה כזו.

הוא הוסיף, כי ישנה הגמשה בעמדות ברית המועצות וירדן לגבי סמכויות הוועידה הבינלאומית.

בהתייחסו לעמדת סוריה כלפי ועידה בינלאומית, הדגיש טמיר את הצורך להשאיר דלת פתוחה בפניה, כדי שתשתלב בתהליך השלום. "כל הסדר כולל לשלום, צריך לכלול את סוריה ולכן אסור להזדרז", אמר טמיר.

לגבי הכוונה לביטול הסכם עמאן בין ירדן לאש"ף אמר מנכ"ל משרד החוץ שההסכם הזה לא היווה בסיס לתהליך השלום וגם ירדן התנערה מהפירוש שנתן לו ערפאת.

המיפלס עלה בעוד 5 ס"מ

מאת אלי אלעד

לראשונה בחורף זה לא עלה בימנה שולפה מיפלס הכנרת והמיפלס שנרשם ביומיים האחרונים הוא מינוס 209.72 מ' מתחת לפני הים. בשבוע החולף עלתה הכנרת בסך כולל של 5 ס"מ.

מאז ראשית החורף עלתה הכנרת בסך כולל של 2.73 מ', המהווים תוספת של כ־470 מי־ליון מ"ק מים. מאז ראשית ינואר שואבת "מקורות" מים מהאגם. עד כה נשאבו כמאה מי־ליון מ"ק מים ובשבועות האחרונים קצב השאיבה היומי מגיע לכ־1.2 מיליון מ"ק מים ביום.

המסע הבא של הנשיא הרצוג — לדנמרק

מאת אליהו הובר
סופר "הארץ" בסקנדינביה

קופנהאגן (מיוחד ל"הארץ"). סוכנות הידיעות הדנית מסרה אתמול, כי הנשיא הרצוג יגיע לפני סוף השנה לביקור רשמי לדנמרק. הסוכנות מסתמכת על מקורות בחצר בית המלכות ומשרד החוץ. נמסר עוד כי התכנית טרם גובשה סופית.

יתכן כי הנשיא הרצוג יבוא לדנמרק בעיתוי התואם את הטכסים המתקיימים מדי שנה בחודש אוקטובר לציון הצלת יהודי דנמרק ע"י בני העם הדני בחודש אוקטובר 1945. פרסום הידיעה של סוכנות הידיעות הדנית מעידה, כי הושגה הסכמה עקרונית להזמנת הנשיא הרצוג לביקור בדנמרק.

אמש בפסטיוואל תל־אביב למוסיקה ווקלית / הרי גולומב

חובבנים ומקצוענים

המקהלה האורחת מאוסטריה "פלקר מרקט" אינה מביאה אלינו בשורה מיוחדת. מכל הבחינות היא נמצאת בממוצע האירופי, וכמוה מאות מקהלות בחבלי התרבות המוסיקלית המערבית. עיקר מעלתה — תרבות זימרה, שבארצות אלה יונקים אותה עם חלב האם. אך מעבר לכך לא היה כאן עניין מיוחד: שירי התקופות השונות בראשית התוכנית בוצעו באחידות מוסרת של צליל מעוגל ובמקצב מטרונומי. אפילו נקיון האינטונציה היה לקוי.

רביעיית זמרי הגל מירושלים היא אחד המקרים שבהם השלם הוא פחות מסכום חלקיו. שמענו 4 סולנים טובים (בעיקר הבאס הנפלא), בעלי קולות ערבים, מוסיקליות טבעית, תבונות דרמטית. אך מיזוגם היה לקוי. היתה זו תוכנית מגוונת ומתנה של חובבנות במובן הטוב של המילה: הרבה חן, הומור וטוב טעם. אך הפער בין כל זה ובין אנסמבל מקצועי בתחום זה בלתי ניתן לגישור, למרות כמה מבצעים אישיים הגובלים בוירטואוזיות. יש להסתייג בחריפות מהשמעת כל ההסברים (כמעט) באנגלית בלבד.

הרבה מן הצפוי היה בהופעת ה"סווינגל־סינגרס": הגיוון שבמעגן הזימרה ובאפקטים הייחודיים, הקשורים בשמו של וורד סווינגל מז. עם השנים: אך כל אלה קיבלו אישור מחודש ומשבצע עם חילופי הזמרים התורשים העיקרים ברפרטואר, הן לכיוון העתיק והן לכיוון המודרני והתה־אטרלי. היין המשומר הזה מוסיף להשכרה ולהעמיד בצל הרבה חידושים קיקיוניים. מקצועיות מושלמת של ליטוש קולי ומוסיקלי, אישי וקבוצתי, גודשת הנאה לעין ולאוזן לכל מי שמוכן להתמכר לחוויה בלי לחפש עמקות במקום שהיומרה לה אינה קיימת.

סמי טובי
יום הולדתו

לאורך כל החלומות שזרחו עם בוקר
משכן העוני שמתוכו שעטו נעוריך
היה (במראהו) לבוש חולין וקשי יום
כמראה הפשטות בתאריך שאין לו שם
אתה כהלך שלא נרתע
אספת אחד לאחד ויותר את כיסופיך
שהאירו את עור פניך הבוהק מאהבה
עקשן יפה שאינו נלאה מלתת ולשאת
באלו הימים ששיכר העת הוא מועקה
והנפש מתפתלת
הגעגועים מובילים גופי ונשמתי
אל המקור

הטעלות של
אל על

	[illegible]	[illegible]		הטמפרטורות אתמול	
אמסטרדם	5	15	מ"ח	8	15
אתונה	8	16	מ"ח	9	16
בוקרשט	6	13	מ"ח	–	–
בריסל	5	14	מ"ח	4	17
וינה	5	13	ב"ח	5	12
ז'נבה	3	14	מ"ח	0	15
לונדון	4	14	מ"ח	10	16
ליסבון	11	17	מעונן	15	23
מדריד	4	16	מ"ח	8	22
ניו־יורק	7	16	גשם	8	17
פאריס	6	16	בהיר	8	19
פרנקפורט	3	13	מ"ח	2	15
ציריך	6	11	מ"ח	–	–
קהיר	11	24	מ"ח	15	27
קופנהאגן	3	9	מ"ח	4	8
רומא	6	17	מ"ח	5	20
שטוקהולם	5	10	ב"ח	1	8

EL AL אל על

דורון רוזנבלום
החל מיום שישי 24.4
ב חדשות של שבת

הפדרציה העולמית של יהודי פולין
הקונגרס העולמי של יהודי פולין
לציון 1000 שנות יהדות פולין
יתקיים בימים 8 – 5 במאי 1987 בישראל
הפתיחה החגיגית של הקונגרס תתקיים
בהיכל אביב "היכל התרבות"
יום ג', ו' באייר תשמ"ז, 5/5/87, בשעה 8.00 בערב
בהשתתפות נשיא המדינה – מר חיים הרצוג
וראש הממשלה – מר יצחק שמיר.
בתכנית האמנותית: ★ מקהלת הילדים "אנקור" שליד האקדמיה למוסיקה בירושלים ★ להקת המחול העירונית "שלום 2" ★ הופעת הזמר דודו פישר ותזמורתו.
כרטיסים ניתן להשיג במשרדי התאחדות יוצאי פולין, רחוב דיזינגוף 158, ת"א. טלפון 05-225078

הבימה התיאטרון הלאומי
הארץ עיתון לאנשים חושבים
עיריית תל־אביב יפו
מקיימים בשבת 25.4.87 ב־11.00
מוספשבת
בהשתתפות:
■ פרופ' שלמה אבינרי
■ שבתי טבת – לרגל צאת הכרך השלישי של הביוגרפיה של בן־גוריון. "קנאת דוד – הקרקע הבוערת".
■ קונסורט אוף מיוזיק: אמה קורקבי, אנטוני רולי וחבריהם.
■ דוד קרויאנקר – אדריכלות בירושלים.
■ ה"חווה" עם חדוש ההצגה ב"הבימה": ד"ר שמעון לוי על המחזאי פרנץ קסוור קרויץ ושחקני ההצגה אורי אברהמי, יעל אמיתי, נחום בוכמן, רבקה גור.
מנחה: מיכאל הנדלזלץ
כרטיסים בקופת "הבימה" בימים א'-ה'.
אין מכירת כרטיסים במקום בשבת.
דמי כניסה: 8 ש"ח.
הנחה 50%
למנויי "הארץ" ו"הבימה" ולבעלי תעודת תושב או תעודת קשיש של ת"א.
הארוח באדיבות
כתר בית היוצר לספר הטוב
חנות הספרים בהבימה
פתוחה מ־11 בבוקר עד 11 בלילה

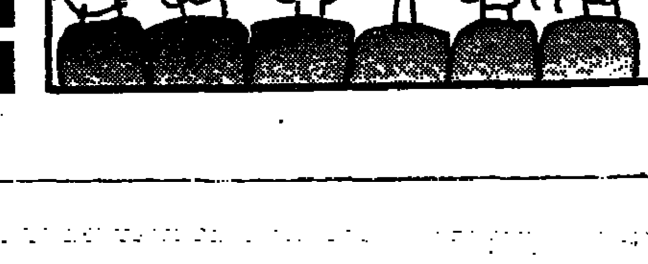

אוקי. שיווק ויעוץ

זכו בפיס

בהגרלת הפרס המצטבר של מפעל הפיס מס. 16/87 שהתקיימה ביום 16/04/87 זכו הכרטיסים הבאים:

בסך 180,000.00 ש"ח זכה המספר 549909.

הפרס המצטבר בסך 300,000.00 ש"חים עובר לשבוע הבא.

מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 580,000.00 ש"חים (כולל צבירה).

בסך 12,000.00 ש"ח זכה המספר: 178171.

בסך 6,000.00 ש"ח זכו המספרים: 529202 261738.

בסך 300.00 ש"ח זכו המספרים: 060735; 069147; 137240; 172065; 215276; 220624; 235331; 276756; 292963; 295297; 301413; 317982; 318808; 387415; 443570; 444068; 468886; 534445; 540912; 605593; 607820; 634981; 651960; 664223; 704291; 722415; 729820; 738465; 817821; 850668; 860095; 880152.

בסך 150.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 0625; 4996.

בסך 25.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 928; 993.

בסך 16.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 514; 698; 871.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 2 זכו בסך של 2.50 ש"ח.

בסך 5.00 ש"ח זכו המספרים התלת־ספרתיים: 027; 045; 053; 116; 125; 171; 197; 267; 278; 318; 319; 343; 362; 386; 405; 411; 519; 546; 598; 646; 669; 686; 689; 938; 988; 993.

בסך 2.50 ש"ח זכו המספרים הדו־ספרתיים: 02; 09; 10; 23; 24; 26; 32; 33; 34; 35; 41; 47; 53; 54; 56; 59; 66; 67; 69; 71; 81; 93; 59; 97; 98.

הזאבים מרה את לכתה מאתנו
של יקירתנו האהובה

טרודה (שנורי) שנורמכר
(לבית לבנטל)
אלמנת ד"ר פאול שנורמכר ז"ל

בתה: רחל פישר
חתנה: יוסף
הנכדים: ענת, יותם ונדב

הלוויה תצא ביום ראשון כ' בניסן תשמ"ז 19.4.87 בשעה 10.30 לפנה"צ מקרית ביאליק רח' הקישון 4 לבית העלמין בצור שלום.

בפגישת שרי המדע הישראלי והגרמני

גרמניה מתנה מכירת כור לישראל בפיקוח בין־לאומי על כל כוריה

הועלו הצעות שונות לעקוף את התנאי הגרמני, ביניהן שהכור הגרעיני יהיה במעמד אקס־טריטוריאלי

(ע). משא־ומתן לרכישת כור גרעיני ליצור חשמל מתנהל בין ישראל למערב־גרמניה, אולם הגרמנים הודיעו כי לא יאושר את העיסקה, כל עוד ישראל מסרבת לפתוח את הכורים הגרעיניים שלה לביקורת בין־לאומית.

על כך נמסר אתמול לרגל הודעת שר המדע הגרמני, ד"ר היינץ ריזנהובר, המבקר בארץ, ושר המדע והפיתוח גדעון פת, על תחילת פעילות קרן למחקר, המשותפת לשתי המדינות.

במטרה לעקוף את התנאי הגרמני, הועלו הצעות שונות, ביניהן אפשרות שהכור יהיה במעמד אקס־טריטוריאלי. השר הגרמני הביע נכונות עקרונית למכור את הכור הגרעיני לישראל, ומו"מ נוסף ועניני יתנהל בקשר לכך בעתיד הקרוב.

הכור אמור להיות מוקם ליד שבטה בנגב.

(ע). שר המדע המערב־גרמני, ד"ר היינץ ריזנהובר, ושר המדע והפיתוח גדעון פת הודיעו אתמול על תחילת פעילותה של קרן למחקר, המשותפת לישראל ולגרמניה. הקרן, שעל הקמתה הוחלט ביולי 1986, תקדם ותממן מחקר ופיתוח אזרחי, בנושאים בעלי־ענין ותועלת לשתי המדינות. במרכזן תוענק תשומת־לב מיוחדת למיקומה הגיאוגרפי של מדינת ישראל, בקידום מחקרים סביבתיים, ביניהם חקר הצומח בארץ, מחקרי המים ועבודה במחקר הבין־תחומי. לפי ההסכם, יבוצעו המחקרים בשיתוף־פעולה בין מדענים מגרמניה וישראל, ותוצאותיהם יהיו זמינות במידה שווה בישראל ובגרמניה. הון הקרן, במימון שתי המדינות, יגיע ל־150 מיליון מארק, והכנסתה השנתית תגיע ל־5 מיליון דולר וממנה ימומנו המחקרים. לפי התיכנון, תמנה מועצת הנגידים של הקרן למומחים ומדענים, לקבלת הצעות לעריכת מחקרים. מועצת הקרן תחל לאשר, לקראת סוף השנה, את מימונם של מחקרים ופרוייקטים מדעיים. בתמונה: שר המדע הגרמני (משמאל) במסיבת עיתונאים במלון הילטון בירושלים. (צילום: זום 77)

ראש כנסיה בבריה"מ שיגר ברכות לקולק לחג הפסח

מאת לילי גלילי סופרת "הארץ"

לאחר שראש המחלקה לקשרי חוץ של הכנסיה הרוסית שיגר ברכות לחג הפסח לנשיא המדינה, חיים הרצוג, הודה המטרופוליט פילארט (שהוא גם המטרופוליט של מינסק וביילורוסיה) ושלח ברכה דומה גם לראש עיריית ירושלים, טדי קולק. במברקו המפתיע, שולח פילארט ברכות ואיחולים לרגל חג הפסח היהודי.

בעיריית ירושלים אמרו, כי המגעים עם בריה"מ נותנים את אותותיהם לאווירה בהתנהגותן של המשלחות של הכנסיה הארוכה הדובה בירושלים.

תסיסה על מתן שכר גבוה יותר לעובדי מפעל בבעלות חברת עובדים מהמקובל בוועד הפועל

מאת יהודית וינקלר סופרת "הארץ"

בקרב עובדי הוועד הפועל של ההסתדרות גוברת התסיסה, לנוכח האישור שניתן לידיעות כי חברת י.ש. שבבעלות חברת העובדים משלמת לעובדים ולאנשים המועסקים על ידה בפרויקטים שונים, שכר גבוה יותר משניתן לעובדי הוועד הפועל.

מזכיר חברת העובדים, דני רוזוליו, טען אתמול כי פעילותה של חברת י.ש. לא היתה סודית, כי אם אושרה על ידי ירוחם משל, מזכיר ההסתדרות בעבר, ועל ידי ישראל קיסר.

רוזוליו מאשים את יו"ר סיעת הליכוד בהסתדרות בנסיון להכפיש את חברת העובדים. הוא שיגר מכתב לחברי הוועדה המנהלת של חברת העובדים בעקבות הפרסומים בנושא וטען כי חברת י.ש. הוקמה באישור הוועדה המנהלת באפריל 1984. בעלי המניות הם חברת העובדים ושמונה תאגידים של משק העובדים. מטרתה של החברה מימון ומתן שירותים על ידי מטה חברת העובדים לתאגידים לצורך הבחנה, ייעוץ ופיקוח. לטענת רוזוליו הוחלט להקים את החברה והיא עוברת למבקר ההסתדרות.

דובר ההסתדרות נמנע מלהגיב על הפרשה והסביר כי לא רצה לקלקל את נסיעתו של קיסר, השוהה עתה במערב אירופה, ולכן לא סיפר לו על הפרשה, למרות שהוא מקיים איתו קשר טלפוני.

הסופרים: לעגן בחוק הסכם התמלוגים עם משרד החינוך

בנעילת ועידת אגודת הסופרים מחו אלמנות סופרים על קיפוח זכויות הנפטרים

(ע). קריאות לבטל את הצנזורה על מחזות ולשלם תמלוגים ליורשיהם של סופרים שהלכו לעולמם, כבר ההנהגות הפרטיות והמוכנות, סיכמו את ועידת אגודת הסופרים, שננעלה אתמול ב"בית הסופר" בתל־אביב.

הוחלט להטיל על הוועד החדש של האגודה, שנבחר בוועידה, לשוב ולעיין בסעיפי הסכם התמלוגים לסופרים עם משרד החינוך והתרבות, תוך התחשבות בזכויות של סופרים שהלכו לעולמם. כן קראה הוועידה לעגן את ההסכם בחוק של הכנסת. ההסכם קבע כי חלוקת התמלוגים תהיה לפי מספר הקוראים של הסופר בספריות הציבוריות. בערב הפתיחה של הוועידה נשמעו קריאות־ביניים של אלמנות סופרים, בעת נאומו של ראש הממשלה, על קיפוח הזכויות של סופרים שנפטרו.

ברוב גדול החליטה הוועידה לקרוא לכנסת לבטל את הצנזורה על מחזות. בסעיף זה נערכה הצבעה על התקנון, שבה תמכו 8 מצירי הוועידה.

בהחלטות אחרות נאמר כי הוועידה תומכת את ידי המשתדלים למען השלום באזורנו. הוועידה פונה לגורמי הקליטה לעשות למען הקליטה התרבותית של העולים, תוך סיוע מצד הסופרים. הוועידה מחזקת את ידי כל הגורמים הפעילים למען גישור הפערים העדתיים.

כן קראה הוועידה למשרד החינוך להרחיב את הוראת הספרות בבתי הספר, ובשום פנים לא לצמצמה.

הוועידה הביעה הערכה לוועד היוצא של האגודה וצער על פרישתה של יו"ר האגודה שולמית לפיד.

בוועד החדש של אגודת הסופרים, שנבחר אתמול, חברים [illegible].

מכחישים מאמץ למינוי עיסאם א־שאווה לראשות עיריית עזה

ירדן התנתה הפשרת כספי עירייה מוקפאים בבחירת מועמד דמוקרטי

מאת איתן רבין ואהוד יערי סופרי "הארץ"

בתגובה לידיעות שפורסמו בדבר התארגנות של ראשי העיר עזה למען מינויו של עיסאם א־שאווה לראשות העירייה, אמר אתמול רשאד א־שאווה, כי לא ידוע לו על התארגנות או על יוזמה כלשהי בהקשר זה.

רשאד א־שאווה הגיב על ידיעות שפורסמו באחרונה, לפיהן קיים בעזה קונצנזוס בין המשפחות הנכבדות בעזה, כי יש להעמיד נציג "אותנטי" של התושבים בראשות העירייה. לפי הידיעות, הועלה שמו של המהנדס עיסאם א־שאווה, בן אחיו של רשאד א־שאווה, שהיה ראש עיריית עזה עד 1982, והוא ממלא תפקיד של כעין "קונסול" ירדני ברצועה.

כיום ממלא את מקומו של ראש העירייה פקיד ערבי ממונה מטעם המינהל האזרחי, עו"ד חמזה תורכמני. תושבי עזה אינם רואים בו ראש עיר של ממש, אלא בא־כוח של השלטון הישראלי.

רשאד א־שאווה אמר ל"הארץ" כי כספי העירייה המוקפאים בירדן ובסעודיה (כמה מיליוני דולרים) יופשרו רק אם יעמוד בראשות העירייה ראש עירייה, שייבחר באופן דמוקרטי. לדבריו, גם עיסאם א־שאווה יוכל להפשיר את הכספים.

מקורות במינהל האזרחי מסרו כי לא ידוע להם על התארגנות של תושבים מעזה למען מינוי ראש עירייה מסויים.

הותר מינוי רב לקהילה היהודית בגרמניה המזרחית

מאת שלמה שמיר סופר "הארץ" בניו־יורק

ניו־יורק (מיוחד ל"הארץ") שלטונות מזרח־גרמניה נתנו הסכמתם למינוי רב ראשי לקהילה היהודית במדינה.

על כך מסר חבר הקונגרס ביל ליהמן ממיאמי, המצוי בביקור במזרח־ברלין. הוא מסר כי מינוי רב ראשי במזרח גרמניה הושג לאחר ארבע שנות מו"מ ומאמצים.

לתפקיד ימונה הרב יצחק ניומן, תושב מדינת אילינוי, ארה"ב. הרב ניומן עשה את הפסח עם יהודי מזרח־גרמניה, ובקרוב ישוב למדינה זו, כדי להתחיל בכהונתו.

קנדי: המימשל מחמיץ קידום השלום במזה"ת

מאת בני לנדאו סופר "הארץ" בקליפורניה

לוס־אנג'לס (מיוחד ל"הארץ"). "המימשל החמיץ, ועדיין מחמיץ, הזדמנות חשובה מאד לקדם את מאמצי השלום במזרח התיכון", אמר אתמול הסנטור אדוארד קנדי, בתשובה לשאלה בתום נאום מרכזי בנושאי חוץ, שנשא בלוס־אנג'לס.

עורכת את העמוד: [illegible]

בפגישת נשיא צרפת עם מלך סעודיה

מיטראן אישר שוב תמיכתו בוועידת שלום בין־לאומית

תוך הדגשת הצורך "לכבד זכותם של כל העמים באזור, כולל העם הפלשתיני, להגדרה עצמית"

מאת [illegible] סופר "הארץ" בצרפת

פאריס (מיוחד ל"הארץ"). נשיא צרפת, פראנסואה מיטראן, שב והביע את תמיכתו בכינוס ועידת שלום מזרח־תיכונית, תוך הטעמת הצורך בכיבוד "זכותם של כל העמים באזור, כולל העם הפלשתיני, להגדרה עצמית".

נשיא צרפת, שהשמיע את ההצהרה בסעודת־ערב לכבוד מלך סעודיה פאהד, עוד הקביל בין הצורך לספק את התביעות הפלשתיניות להגדרה עצמית לזכותה של ישראל לביטחון בגבולות מוכרים. "להסדר במזרח־התיכון", אמר מיטראן, "אין סיכוי להתממש מבלי שכל המדינות באזור — כולל ישראל — ישתו ביטחון בגבולות בטוחים ומוכרים, ומבלי שכל העמים באזור — כולל העם הפלשתיני — יזכו לסיפוק זכותם להגדרה עצמית".

המלך פאהד המשיך אתמול בסידרת שיחותיו המדיניות והביטחוניות בפאריס, תוך פגישה נוספת עם הנשיא מיטראן, עם ראש הממשלה, ז'אק שיראק, ועם בכירי השרים של הממשל. הוא הביע הערכה לעמדה הצרפתית בסוגיית הוועידה הבין־לאומית, והלך שבחים אישיים לנשיא מיטראן, "שהיה מן הראשונים שגילו יוזמה לכינוס ועידה בינ"ל".

נוסף על המימד המדיני של השיחות, עומדת על סדר יומה של הפיסגה הצרפתית־סעודית עיסקת־רכש גדולה לחימוש ולאימונו של חיל הים הסעודי: הקמת בסיס ימי גדול לחוף ים סוף, רכישת שמונה צוללות מתקדמות וחוזי תחזוקה ואימונים.

הצרפתים מתחרים עם ארבע מדינות מערב־אירופיות אחרות על הזכייה במיכרז, שהיקפו מסתכם בכ־4 מיליארד דולאר.

ביקורו הרשמי של המלך בצרפת עתיד להסתיים הערב.

כוח משטרה גדול עצר התקדמות המתפרעים במזרח ים

פעילי "כך" חשודים בהפיכת דוכני פיתות בבעלות ערבית

בעצרו חמישה איש ● סוחרים ערביים התלוננו במשטרת העיר העתיקה

(ע). חמישה פעילים של תנועת "כך" נעצרו אתמול בחשד שהפכו דוכנים של כעכים ופיתות השייכים לערבים ברחוב הגיא בעיר העתיקה בירושלים.

ח"כ מאיר כהנא וכ־20 מאוהדיו, לבושים בחולצות צהובות שעליהן סמל התנועה, הגיעו אתמול לשער שכם בעיר העתיקה וטיילו, כביכול, לאורך רחוב הגיא בכיוון רחבת הכותל המערבי. תוך כדי הליכה — טוענת המשטרה — התפרעו אנשי "כך" והפכו דוכנים בהם היו פיתות או כעכים, בטענה ש"זה חמץ". מאוחר יותר הגיעו למשטרת העיר העתיקה מספר סוחרים ערביים, שהתלוננו על המעשה.

בעקבות התלונה הוזעק כוח גדול של משטרה ומשמר הגבול, שחסם את הקבוצה באזור הרובע היהודי, מחשש שאנשי כהנא מתכוונים להמשיך ולהציק לסוחרים ערביים ברחוב הזה, בדרכם החוצה מהעיר העתיקה. בין המשטרה לבין אנשי "כך" פרץ ויכוח, ואחד מהפעילים נעצר בחשד שתקף שוטר. ארבעה אנשי "כך" נוספים נעצרו לחקירה, בחשד שהיו מעורבים בהתגרות בערבים. גם ח"כ כהנא הגיע למשטרת הקישלה בעקבות פעיליו שנעצרו.

אתמול בשעות הבוקר נכנסו כהנא ואנשיו למשרדי הצלב האדום בשכונת שייח ג'ראח ודרשו במפגיע, כי הצלב האדום יפעל למען מסורבי העלייה בברית־המועצות, "כשם שהוא פועל למען מחבלים־רוצחים בשטחים". אנשי הצלב האדום לא הביעו התנגדות לכניסתם של אנשי "כך" וכעבור כשעתיים, לאחר שלדבריהם הסכימו אנשי הצלב האדום לשלוח לשלטונות ברית־המועצות מברק ובו בקשה להתיר למסורב העלייה, לב אלברט, ולמשפחתו לעלות לישראל, עזבו כהנא ואנשיו את המקום.

הרמטכ"ל, רב אלוף משה לוי, העניק אתמול ציון לשבח לשני טייסי מסוק קרב של חיל האוויר. שב־16 באוקטובר '86 חילצו טייס מטוס, שמטוסו נפל בשטח לבנון. בתעודת העיטור נאמר, בין היתר, כי טייסי מסוק הקרב, שהתנדבו לטוס ולחלץ את טייס המטוס, איתרו את מקומו של הטייס בתוך ואדי צר ומצוקי, ובהנחייתו הצליחו לרחף מעליו בגובה נמוך ותוך סיכון רב, עד שהתאפשר לו לתפוס בידו את מיגלש המסוק. בטקס הענקת הצל"שים השתתפו מפקד חיל האוויר, ראש אכ"א וקצינים בכירים. בתמונה: הרמטכ"ל לוחץ את ידי השניים. (תצלום: דובר צה"ל)

חילוקי דעות בהסתדרות על כפל תפקידים

תמיר נגד שובו של הברפלד לראשות התאחדות הכדורגל

במקביל לתפקידו כיו"ר האגף לאיגוד מקצועי ● משה ולדמן: שינויים במבנה האיגוד יאפשרו מילוי שני התפקידים ע"י הברפלד

מאת יהודית וינקלר סופרת "הארץ"

עליזה תמיר, חברת הוועדה המרכזת של ההסתדרות, התבטאה נגד כוונתו של חיים הברפלד לשוב ולכהן כיו"ר ההתאחדות לכדורגל, במקביל לתפקידו כיו"ר האגף לאיגוד מקצועי.

תמיר מתנגדת בתוקף לכפל התפקידים ומצביעה בהקשר זה על הסתבכותו של מזכיר מועצת פועלי קריית־גת בהעברת כספים לקבוצת "הפועל" המקומית, כהוכחה לכך שאין כל אפשרות למלא את שני התפקידים כאחד. "אם אמנם מתכוון הברפלד לשוב להתאחדות לכדורגל, אביע את התנגדותי לכך באופן הברור ביותר", אמרה.

לעומת תגובתה החד־משמעית של תמיר, אמר משה ולדמן, שהיה עד לאחרונה מזכיר איגוד המיקרוביולוגים, ועתה מכהן כסגן יו"ר האגף לביטוח סוציאלי בוועד הפועל כי הוא אינו שולל על הסף את כפל התפקידים. ולדמן גורס כי אם ייעשו שינויים במבנה האיגוד המקצועי, ולא תהיה ריכוזיות "כפי שהיא עתה", יוכל אדם כמו הברפלד לכהן בשני התפקידים.

דעה דומה השמיע אתמול ראובן בן־עמי, מזכיר הסתדרות עובדי המדינה. לדבריו, האגף לאיגוד מקצועי צריך להתנהל מבחינת תיפקודו, ואז יוכל הברפלד למלא את שני התפקידים. "אין לראות בכך משום סכנה או גורם המפריע לכהונתו באיגוד המקצועי".

נשיא האקדמיה הלאומית למדעים:

המחקר המדעי — בפני משבר

כתוצאה מצמצום המשאבים לאוניברסיטאות ולמחקר בסיסי

(עש"ת). נשיא האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, פרופ' יהושע יורטנר, מתריע על כך שמערכת המחקר המדעי במדינת ישראל נמצאת בעיצומו של משבר חריף ועמוק, הגורם כבר כיום לנזקים חמורים במישור הלאומי.

פרופ' יורטנר, הכותב את הדברים בדו"ח על פעילות המחקר המדעי בישראל, אומר כי המשבר הוא פועל יוצא של הקטנת המשאבים, שמעמידה המדינה בשנים האחרונות לרשות האוניברסיטאות ומערכת המחקר הבסיסי. לדבריו, "אנו עדים כבר עתה לנסיגה במדע ובטכנולוגיה ולאובדן דור של חוקרים ומורים צעירים בישראל, שיפגעו ביכולתנו לקיים רמה אינטלקטואלית, טכנולוגית ותעשייתית גבוהה בשנים הבאות".

מדו"ח האקדמיה למדעים עולה כי חלקן של האוניברסיטאות במימון מחקר ופיתוח אזרחי, ירד מ־58% ב־1966–1967 ל־16% ב־'82–'83; חלקה של מערכת ההשכלה הגבוהה בתקציב האזרחי של המדינה ירד מ־7.9% ב־1973 ל־4.4% ב־1985; והתמיכה הממשלתית בהשכלה הגבוהה צומצמה בערכים ריאליים בכ־22% ב־7 השנים האחרונות.

לדברי פרופ' יורטנר, "כתוצאה מעובדות אלו אנו עדים לעזיבת כיווני־מחקר, לאובדן מטיבות בני־חוזי מחקר יחודיים, להימנעות מפיתוח כיווני מחקר חדשניים, לפגיעה בעצמאות המחקרית כתוצאה מהישענות על מקורות חוץ, לבריחת ידע מן הארץ, להגבלת בעלייה ובאפשרות קליטה של ישראלים חוזרים, ולתופעה שמדענים צעירים מבצעים את מירב עבודותיהם בחו"ל".

יורטנר מפרט קווי יסוד לתוכנית אב לפיתוח המחקר הבסיסי בארץ.

דובר משרד החינוך מסר כי מסקנותיו של נשיא האקדמיה למדעים מחזקות את דברי האזהרה שכתב שר החינוך והתרבות, יצחק נבון, בדו"ח המועצה להשכלה גבוהה, אשר פורסם באמצע השבוע. בו התריע השר על ירידת מעמדן וסיכון עתידן של האוניברסיטאות בארץ.

במגמה לעצור את ההידרדרות בהשכלה הגבוהה, הניח השר נבון על שולחן הממשלה הצעת החלטה להוסיף לאוניברסיטאות 17 מיליון דולר מדי שנה במשך 4 השנים הקרובות. ההצעה תידון בישיבת הממשלה ביום ג' הבא, במסגרת הדיון על שכר הלימוד באוניברסיטאות.

בקו הבריאות

מה אתה יודע על לחץ הדם שלך? מדוע יתר לחץ דם נקרא הרוצח השקט?

קו פתוח לבריאות הציבור

לשכת דובר קופת חולים עורכת מבצע:

יתר לחץ דם

גלוי, טיפול, מניעה

צוות רופאים מומחים ישיבו טלפונית לשאלות הציבור במבצע מיוחד שיערך ביום שלישי 21.4.87 בשעות 16:00-19:00 אחה"צ

צוות המרכז:
פרופ' יוסף רוזנפלד - בי"ח בילינסון
פרופ' זיק ברנהיים - בי"ח מאיר
ד"ר יעקב בר חיים - בי"ח קפלן
ד"ר תוסה זבלודובסקי - בי"ח בילינסון
טלפונים: 03-433500 (5 קווים)

צוות חיפה:
פרופ' יעקב בן ארי - בי"ח כרמל
ד"ר ריקרדו כהן - בי"ח כרמל
ד"ר יואל גורן - בי"ח כרמל
טלפונים: 04-568553 04-568549 04-568521

צוות ירושלים:
ד"ר רינה לביא
ד"ר וינשטיין משה
טלפונים: 02-668121 02-667155

צוות באר שבע:
ד"ר פארן אסתר - בי"ח סורוקה
ד"ר צימליכמן ראובן - בי"ח סורוקה
טלפונים: 057-660321 057-74406 057-660678

בשידור ישיר בתכנית "יאצבע על הדופק" ביום ג' שעה 6:05 בערב, רשת ב' - קול ישראל.

עוד יותר בריאות!

קופת חולים ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל

Hotel waldhaus Dolder Zürich

מלון הדירות שלך בציריך, מוקף בפרקים ויערות. כל החדרים מצויידים במטבחון, מירפסת, רדיו, טלוויזיה, גוף מרחיב. בריכת שחיה, סאונה, סולאריום, מסאג', מסעדות, באר עם ארוחות קלות, אזור קניות, תחבורה מהמלון לעיר.

מחירים סבירים. הנחה בת 10% על מחירי החדרים לתושבים ישראלים (לתשלום במזומן)

מלונם מאז ומתמיד של ישראלים בציריך.

The traditional hotel for Israelis in Zurich.
Kurhausstrasse 20 CH-8030 Zurich
Telefon 01/251 93 60 Telex 816 460
Telefax 251 00 29

בקרו בתערוכת הבולים הלאומית

חיפה 87

שתתקיים בהיכל הספורט רמת בן־גוריון, (רוממה) חיפה. חול המועד פסח, י"ז – כ"ד בניסן התשמ"ז 16 – 23 באפריל 1987

שעות הפתיחה:

יום ה'	16/4	יום הפתיחה	מ־13.00 עד 22.00
יום ו'	17/4		מ־10.00 עד 15.00
מוצ"ש	18/4		צאת השבת עד 22.00
יום א'	19/4		מ־10.00 עד 13.00
יום ב'	20/4		צאת החג עד 22.00
יום ג'	21/4		מ־10.00 עד 22.00
יום ד'	22/4		מ־10.00 עד 22.00
יום ה'	23/4	יום הנעילה	מ־10.00 עד 16.00

אוטובוסים: מהתחנה המרכזית בחיפה (תחנת הרכבת בת־גלים) מס' 24 ו־28, מרחוב הנביאים מס' 23 ו־23 א' ומקריית שפרינצק מס' 31.

כרטיסים במקום

חוויה מרתקת לכל המשפחה

מעוניינים לרכוש
משרד נסיעות פעיל
בתל־אביב וסביבתה
סודיות מובטחת
לפנות בכתב לת.ד. 14244 ת"א

מנהלים ומקבלי החלטות!

פעולות הדרכה מיוחדות:
★ מבוא לניתוח מערכות - מחזור מס' 17: 14/5/87.
★ המחשב האישי ככלי ניהולי - 3 ימי סמינר (מאי; יוני).

אל תתן לעולם המיחשוב לחלוף על פניך.

לפרטים והרשמה - התקשר אלינו.

המכללה למחשבים ומערכות מידע בע"מ
קדם
קהילת ונציה 12 (בית מגור), נאות אפקה
טל' 03-490114. משרדנו פתוח עד 20.00

מלון "מצפה הימים"

דיאטות יופי והרזיה

התאריך הקרוב 15.5.87 – 10.5.87
תאריך נוסף 22.5.87 – 17.5.87

עדיין במחיר הישן

בפיקוח רפואי צמוד

קוסמטיקה אמבטיות צמחים, מסג', רפלקסולוגיה, ג'קוזי, סאונה, פדיקור, מניקור התעמלות, הדר כושר

פרטים: טלפון: 069-37013-4

מלון "מצפה־הימים" בכביש ראש־פינה צפת

صكنا من الاجل

שערי המניות 16.4.87

בנקים שאינם נכללים בהסדר ההצמדה

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע.נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע.נ
אהבה ש	27500		9	+100	+0.4	+5
המסחר 0.1	2350	תב	2544	+151	+6.9	+7100
המסחר א 0.5	1330		3313	+40	+3.4	+6813
המסחר אש 2	1900		2865	+50	+2.7	+4653
כללי לא בהסדר	30500		226			−14
בנק צפאטי 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
בנק צפאטי 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
בנק בינלאומי 05	7155		4734			+1782
פ.י.ב.י. 0.5	8500		2570	+140	+1.7	+3689

בנקים הנכללים בהסדר ההצמדה

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע.נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע.נ
אדיבי רג 100.0	90780		135	−30		−202
אדיבי ב 100.0	90670	שב				
אדיבי בב א	553000					−1
אגוד 0.1	67000		244			−188
דיסקונט ב	115700		10	−210	−0.2	−19
דיסקונט א	115910		12			−34
דיסקונט שה ב	13750		20	+120	+0.9	+15
המזרחי ש	37285		600	−80	−0.2	−645
המזרחי ב	37409			+44	+0.1	+9
המזרחי שה 9	16935	שב				
הפועלים מבכ	98600		1	+4580	+4.9	+1.6
הפועלים ש	61640		973	−60	−0.1	−1081
הפועלים ב	61640		119	−60	−0.1	−119
כללי א 1.0	157700		4			+36
כללי שה 7	7690	שב				
בלל 0.1	39210		631			−515
בלל שה 11	14920		39	+200	+1.4	+28
מימון ומסחר 1.0	51950	שב				
מימון ומסחר 5.0	26700	שב				

בנקים למשכנתאות

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע.נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע.נ
ארנים 0.1	31600		35	+600	+1.9	+25
לאומימשכ' ש	11200		704	+585	+3.6	+685
לאומימשכ' ב	10900		21			−8
כרמל ש	5602		29	+1		+44
כרמל שה 1	3840		40	+40	+1.1	+140
בנין ב' 5.0	13500		119.4	+536	+4.1	+288.6
פת משכ ש	4000		4861			−791
משכן ב ש	3730		757	+170	+4.8	+3321
עצמאות 0.1	17150		62	−100	−0.6	−62
טפחות מבכ ש	24000		50			−50
טפחות רג ש	24000		290	+1000	+4.4	+409
טפחות שה 1	9950		35			−35
טפחות שה 2	4961		1500			
יעוד 1.0	2020		505			
יעוד 5.0	1290		1954			
מדב 1.0	8874		481	+400	+4.7	+656

מוסדות מימון

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע.נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע.נ
שלמון אש	977		5289	+30	+3.2	+4037
הלוקאות מבכ א	328872	לב				−24
הלוקאות מבכ ב	209316	לב				
לאומי תעש' א ש	16850		34	−50	−0.3	−2
פתוח תעש' מבכ	194013	לב				
פת תעש' בכ ג	320000	לב				
פת תעש' בכ גב	196000	לב				
פת תעש' בכ גג	197779	לב				
פת תעש' בכ ד	211969	לב				
פת תעש' בכ דד	68111	לב				
מרס קבלנים 5.0	1546		5107	+1	+0.1	+393
תיירות בב	223000	לב				
כלל ליסינג 0.1א	28700		40			+80
כלל ליסינג 0.5ב	26500		205			
כלל ליסינג אמוו	22150		30			+70

ביטוח

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע.נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע.נ
איתן	280		14565	+15	+4.9	+26100
אררס 0.1	1699		226	+39	+2.4	+234
אררס א 0.5	1012		1850	+12	+1.2	+763
בטוח משנה 0.1	855		474	−10	−1.2	−81
בטוח משנה 0.5	325		8210			−131
הדר 1.0	436		6055	−5	−1.1	−5315
הדר 5.0	331		5948	+6	+1.9	+4985
הדר אש סד 2	283		16748	+8	+2.9	+28939
המנה ש	468		46200	+10	+2.2	+53975
הפניקס 0.1	751		4410	+23	+3.2	+7675
הפניקס 0.5	725		2327	+35	+5.1	+3323
המשמר-הראל 1.0	8580		392	+380	+4.7	+748
המשמר-הראל 5.0	6200		1459			−223
מנורה 1.0	2990		479	+61	+2.1	+425
מנורה 5.0	1850		546	−50	−2.6	−456
סהר ב 1.0	8540		1002	+130	+1.6	+1183
סקוריטס 0.1	1580		1703	+10	+0.7	+921
צור ש	471		13114			+2451
ציון החזקות 1.0	11150		28	+200	+1.8	+44
ציון החזקות 5.0	3850		217			−251

מסחר

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע.נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע.נ
אינטר באמא 1 ש	9240	תב	357	+840	+10	+841
אינטר באמא 5 ש	7200		1151	+335	+4.9	+2287
בארץ עדא 1.0	1180		5268	+31	+2.7	+8044
בארץ עדא אש	713		5615	+24	+3.5	+22218
כלל סחר	470		12358	+15	+3.3	+24285
4 אש	388		31665	+18	+5.5	+72315
אגוז 2	169.5	תב	23240	+9.5	+5.9	+34498
קריסטל 1.0	998		4129	+21	+2.2	+2418
רפק 0.1	34650	קב		+1650	+5	+49
רפק 0.5	19470	תב	184	+1770	+10	+221
שופרסל א 2.0	15200		387	+500	+3.4	+1547
שופרסל ב 10.0	13951		1490	+450	+3.3	+856

שירותים

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע.נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע.נ
דלק ג ש	6790		3766	+90	+1.3	+4568
הראל 1.0	2572	קב		+123	+5	+500
הראל 5.0	2820	בה	270	+20	+1	+230
מבנות הספקה 0.1	28600		125	+700	+2.5	+62
מבנות הספקה 0.5	14024		257			−321
קרור 0.1	1600	תב	2425	+80	+5.3	+4442
קרור 1.0	431		69728	+14	+3.4	+104647
מוסך עזובה 0.1	3480		464			−185
מוסך עזובה 0.5	1725	תב	4476	+90	+5.5	+5490
קונסורציום 0.1	4460		706	+210	+4.9	+838
קונסורציום 0.5	3140	תב	651	+200	+6.8	+1385

מלונות ושירותי תיירות

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע.נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע.נ
קופל 1.0	5722		175	+272	+5	+261
גלי זהר 1.0	6200		30	+1		+9.2
גלי זהר 5.0	4101		34	+88	+2.2	+418.8
מלונות דן 1.0	2474		307			−97
מלונות דן 5.0	1780		350			−75
חוף האלמוג 1.0	6290		314	−60	−0.9	−98
כנס סר 1 ש	2500			−108	−4.1	−202
מלונות הירדן	2962		412	+142	+5	+704

מחשבים ושירותי מחשבים

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע.נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע.נ
איכות מחשבים	1620		2865			
רמה סימן 1.0	13550		285	+200	+1.5	+268
תיל.ב. 1.0	21000	תב	1032	+1320	+6.7	+1994
יקנא 1.0	9035		118			−8
כלל מחשבים 1.0	17414		68	+850	+5.1	+161
מ.ל.ל. 1.0	17350		26	+650	+3.9	+103
מ.ל.ל. 5.0	6250		558			−295
משוב מחשבים 1.0	740		1600	+5	+0.7	+1018
משוב אופ'	590	תב	1000	+42	+7.7	+1900
ניקוב מחשבים 1	2360		81	+5	+0.2	+53
ניקוב מחש' 5	1160		1379	−39	−3.3	−2416
ניקוב אופ סד 2	5700		120	+60	+1.1	+160
תים מחשבים 1.0	1080		7336	+20	+1.9	+8304

נדל"ן, בינוי ופיתוח

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע.נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע.נ
אברהם בינוי ש			—	הפסקת	מסחר	—
אברהם בינוי 5ש			—	הפסקת	מסחר	—
אזורן 1.0	803		852	+10	+1.3	+2262
אזורן 5.0	400	תב	20868	+38	+8.1	+36866
אזורים 1.0	1690	תב	15097	+90	+5.6	+23261
אזורים אש	1275		2418			+1807
אזורים אגח	204		20682	+6.5	+3.3	+27852
אילנד 1.0	540		8233			−4313
אל-רוב 1.0	1999		2720	+63	+3.3	+3024
אבנים 1.0	3830		350	−170	−4.3	−579
אפריקה 0.1	64000		390			+104
אפריקה 1.0	57500		246			+3
אפריקה אש	45100		143	−600	−1.3	−98
ארים	2828	תב	400	+168	+6.3	+1525
אלרון 0.1	5950		1918	+150	+2.6	+2107
אלרון 0.5	5850		5876	+110	+2.9	+4810
בן-יקר גת 1.0	8590	תב	368	+640	+8.1	+949
בונוביץ 1.0	4280	תב	549	+380	+9.7	+2184
בונוביץ 5.0	3450		985			−385
דנקנר 1.0	8070		550	+100	+1.3	+239
דורסק 1.0	945		1715	+1	+0.1	+1713
דורסק 5.0	690		309	+19	+2.8	+490
דורסק 0.1	562		6596	+11	+2	+8579

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע.נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע.נ
רדער 0.5	480		5000			
המכלול 1.0	1781	תב	890	+100	+6	+919
המכלול 5.0	1249		128	−3	−0.2	−214
תלב 0.1			—	הפסקת	מסחר	—
תלב 0.5			—	הפסקת	מסחר	—
חברה לירושלים	425		37176	+10	+2.4	+27385
ירושלים אש	240		59117	+6	+2.6	+57202
נכסים ובנין	4600		3325			−1634
נבים 0.1	5550		2103			+174
נבים 0.5	5020		900	+140	+2.9	+1644
הכשרת הישוב ש	116440		728	+1000	+0.9	+901
ישפר 0.1	5457		1928	+100	+1.9	+2454
ישראלום 1.0	2110	תב	3489	+110	+6.5	+6850
ישרס 10.0	24800		265	+245	+1	+850
כנן פיתוח 1.0	11080		43			+84
כלל בל 1	910		11120	+20	+2.3	+31070
לומיר 1.0	6950	בה	370	−70	−1	−525
לומיר 5.0	3449		1538	−1		−433
מ.ת.ב. 1.0	551		12129			+1837
מ.ת.ב. אש 2	412		7180	+15	+3.8	+11975
מ.ת.ב. אגח	185	תב	18790	+7	+5.5	+24380
מגורי בניה 1.0	1070		3581			+1094
מישכאל 5.0	508		12822	+21	+4.3	+19120
מרב 5.0	2980		1103	+40	+1.4	+1093
מרלו 1.0	1090		2078	+30	+2.8	+1240
לוינשטין 1.0	589		3875			+125
לוינשטין 5.0	289		31857			−3151
ליפשיץ 1.0	3290	תב	2385	+242	+7.9	+3891
ליפשיץ 5.0	2280	תב	5540	+130	+6.3	+11097
נאות אביב 0.5	13470		321	+570	+4.4	+824
נכסי אמרים	366		31863			−14278
סהר החזקות 1.0	36500		55	−1880	−5.6	−50
סהר החזקות 5.0	27000		104	−344	−1.3	−56
סופ 1.0	7889	בה	45	−80	−1	−50
סופ 5.0	4650		109	+85	+1.9	+99
עשר תלא סר 1 ש	8259		4484	+26	+3.3	+5066
עוד 3.0	3290		469	−53	−1.6	−372
קיסריה 0.1	4776		181			−181
קיסריה 0.5	2200	תב	1159	−120	−5.2	−1144
רומבין 1.0	580		6683			+2522
רומבין 5.0	297		17260			−7325
רומבין אש	1535		2250			−1584
רומבין אג"ח	142.5		17996			
רסקו מגל	5620	בה	653	+220	+4.1	+650
רסקו רג	5195		883			−530

חקלאות

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע.נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע.נ
מטעי הדר 0.1	4866		645			−715
מטעי הדר 0.5	4850		1125	+100	+2.1	+1375
מהדרין 0.1	7564		4627	+300	+4.1	+7630
נכסי הדרים 1.0	2165		951			+49
פרי אור 0.5	2820		409	+30	+1.1	+871
שטר 5.0	4465		1352	+35	+0.8	+486
שטר אש	3180		1723	+141	+4.8	+1971

מזון וטבק

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע.נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע.נ
אבגאס	1650		1549	+20	+1.2	+879
גולדפרוסט 1.0	3800	תב	164	−310	−7.5	−176
גולדפרוסט 5.0	3100		507	+105	+3.5	+526
גולדפרוסט אש 1	2032	בה	185	+20	+1	+88
דובק מב ש	6560		1515	+70	+1.1	+1350
דובק מב ם	6625		1580	+65	+1	+1059
צלכל 1.0	1170		1241	+10	+0.9	+744
צלכל 5.0	852		1404	+32	+3.9	+2470
פרי-גה 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
פרי-גה 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
טמפו בירה 1.0	37800		84	−700	−1.8	−101
טמפו בירה 5.0	32000		43	−1000	−3	−95
יכוג 1.0	1600		500			
יכוג א 5.0	945		2130	+18	+1.9	+5800
יכוג אש 2	650		1500	+20	+3.2	+1368
כן 1.0	944		4045	+24	+2.6	+1427
כן 5.0	510		2673	−2	−0.4	−2686
סנפרוסט 1.0	19000		120	+500	+2.7	+510
עלית	24780		721	+240	+1	+566
עסיס ב 0.5	565		15492	+5	+0.9	+6295
אבגל שקל 1	3551		444	+151	+4.4	+1036
שמן מבכ א	6502		395			−139

טכסטיל והלבשה

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע.נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע.נ
ארגמן סר 1 ש	860		1084	+2	+0.2	+645
אופיס 1.0	1780		717			
אופנת ברוך 1.0	741		4526	+26	+3.6	+6285
אופנת ברוך 5.0	580		6882	+15	+2.7	+5015
אתא א	548		4800	+8	+1.5	+1469
ארגמן רג ש	21600		940	+850	+4.7	+1241
דלתא-גליל 1.0	5708		492	+180	+3.3	+924
דלתא-גליל א 5.0	4450		527	+100	+2.3	+562
מגוון מאוחד 1	8240	תב	188.7	−360	−10	−208.1
מגוון מאוחד 5	1449		201	−1	−0.1	−86
וסלגו 1.0	2110		124	+60	+2.9	+282
וסלגו 5.0	1550		600			−929
ודינון 1.0	10800		280	+550	+5.4	+308
זיקית 1.0	2840	תב	643	+140	+5.2	+1168
זיקית 5.0	2115		900	+40	+1.9	+648
לודזיה 0.1	3800		348			−128
לודזיה 0.4	3100		1080	+60	+2	+512
ליגת 1.0	1172		5119	+27	+2.4	+12765
סיפ גליק	997		648			−54
מקס 0.1	5400		572			−86
מקס 0.5	3650		795	+145	+4.1	+1141
עיט 1.0	695		1398	+10	+1.5	+1293
עיט 5.0	385		7500	+5	+1.3	+8889
עסק סריגה 1 ש	421		7831			−4722
עסק אש	299		13515	+5	+1.7	+26600
פולגת א 1	6940		1088			−128
פולגת ב 4	4440		3963	+120	+2.8	+3472
פולימר א 0.5	11900		115	+300	+2.6	+128
פרגוד	6500		185			+92
ניגוד סריגה	22400		566	+1000	+4.7	+616
תעש רומנין 1.0	2970		143	+40	+1.4	+349

מתכת ומוצריה

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע.נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע.נ
איקסמן 5.0	3162		520	+12	+0.4	+251
אורדן 0.1	14597		765			+219
אורדן 0.5	13250		361	+360	+2.8	+489

תעשיות שונות

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע.נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע.נ
אלומות 1.0	7800		359			+30
אלומות 5.0	6200		200			+94
כבלים ש	48000		116	+2000	+4.4	+100
התכוף 1.0	9009		445	+10	+0.1	+502
התכוף 5.0	5582	בה	298	+380	+7.4	+1199
התכוף אש	6140		167	+110	+1.8	+486
ויקה 1.0	5520		124	+110	+2	+145.6
ויקה 5.0	2540		650	+40	+1.6	+81
קוסמטיקה פז 1.0	5250		899	+80	+1.6	+602
קוסמטיקה פז 5.0	5050		52	+50	+1	+488
מתכת מרום 1.0	3479		966	+100	+3	+1053
כבלי ציון 1.0	3196		747	+41	+1.5	+329
כבלי ציון 5.0	1960		1345			−600
כבלי ציון אש	893		1449	+43	+5.1	+861
מורק 1.0	1251		1653	+1	+0.1	+1100
קרנטי 1.0	391	בה	20285	+36	+10.1	+87687
קרנטי 5.0	228	תב	11608	+18	+8.6	+27962
מחשבון 0.1	49700		20	+1400	+2.9	+20
מחשבון 0.5	18800		23	+200	+1.1	+91
סקר פלדה 1.0	20100		245	−100	−0.5	−195
קינג 1.0	1463		1409	+60	+4.5	+1333
קינג 5.0	968	תב	3921	+48	+5.3	+5032
קליל 1.0	2908		1032	−101	−3.4	−1224
קליל 5.0	2525		647	−25	−1	−269
שלמות 3.0	12780		748	+400	+3.2	+1368
תעשיות לכיש 1.0	1369	תב	767	+69	+5.3	+2755
תעשיות לכיש 5.0	1825		2750	+1	+0.1	+310

חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע.נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע.נ
אלביט 5.0	635000		14	−5000	−0.8	−15
אלקו 0.1	14145	תב	533	+1500	+10.1	+1139
אלקו 0.25 ש	7500	תב	2492	+499	+7.1	+4310
אלקו 0.25 ם	7725	תב	474	+1000	+14.9	+2121
אלקטרה 0.1	2420	תב	4504	+195	+8.8	+10964
אלקטרה א 0.5	1599	תב	7806	+130	+8.9	+11977
אמ"ש 5	1330	תב	11548	+135	+11.3	+14672
אמ"ש 3	152		15635	+3	+2	+16365
אלרון 5.0	488000		91	−28000	−5.4	−87
אריה 1.0	30999		427	−500	−1.6	−475
כלל תעש אלק'	3555		4031			+2966
מטקטרוניקס 1.0	3410		1679	+130	+4	+3446
מטקטרוניקס 5.0	2835		3434	+135	+5	+5205
פריכאנגר 1.0	990		1270			−970
פריכאנגר 5.0	830		4760	+13	+1.6	+2310
ציקלון 1.0	2914		430	+34	+1.2	+195
ציקלון 5.0	1721		780			−1195
קונסטין אלק' 1.	8790	תב	230	+540	+6.6	+502
קונסטין אלק' 5.	7200		405	+270	+3.9	+179
ת.א.ת. 1.0	2140	תב	1618	+130	+6.5	+3649
ת.א.ת. 5.0	1046		8392	+42	+4.2	+11605
ת.א.ת. אש 1	29401	תב	63	+2900	+10.9	+229
תדאה	1010		3027			−335

מוצרי בניה

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע.נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע.נ
א.פ. תעשיות 1	250		25236	+9	+3.7	+13049
א.פ. אש	927		6135			−1627
א.פ. אגח	151.5		21003	+4.5	+3.1	+8310
אלקל 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
אקרשטיין 1.0	1245		2439			+151
אקרשטיין 5.0	872		2984	+14	+1.6	+1852
אקרשטיין אש	583		4258	+13	+2.3	+3520
אקרשטיין אגח	134.5		12888	+0.5	+0.4	+42250
בנק תעיד 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
בנק תעיד 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
בר-און 1.0	1580		2644			−2418
בר-און 5.0	748		1284			+497
פרומוקסט 1.0	10700		30.4	+205	+2	+96.6
פרומוקסט 5.0	6182		161	−100	−1.6	−361
מ.ל.ם. 1.0	1280		1008	+60	+4.9	+1230
מ.ל.ם. 5.0	1080	תב	680	+80	+8	+580
מחזל השק בחסם	984	תב	4359	+50	+5.4	+9546
מתאיקה ולבמן 1	23578	לב				
מתאיקה ולבמן 5	21280					

כימיה, גומי ופלסטיק

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע.נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע.נ
אגן 5.0	23120		411	+720	+3.2	+357
אליאנס ב	2850		680	+70	+2.5	+1045
גל תעשיות 1.0	29000	תב	90	+1800	+6.6	+158
גל תעשיות 5.0	23100	תב	130	+1128	+5.1	+466
דקסטר 1.0	3689		100			−99
רשפים 0.1	5250		96	+111	+2.2	+162
רשפים 0.5	1900		1999	+10	+0.5	+1198
חיפה כימ' 10.0	1129		10583			+2774
מבע ש	14680		1608	+567	+4	+3776
ליפסקי 1.0	3883	בה	357	+38	+1	+68
ים המלח	3020		10584	+28	+0.7	+5085
פטרוכימים 10.0	883		53342	+33	+3.9	+67018
מקסימה 1.0	8660		2	+250	+3	+50
מקסימה 5.0	6453		369	+250	+4	+434
מקה כימיקל 1.0	9080		232	+200	+2.3	+218
סנו 1.0	29680		92	+600	+2.1	+145
סנו 5.0	23887	בה	13	+237	+1	+14
פריקלאס	687		16221	−8	−1.2	−14887
פריקלאס אופ'	278		16526			
קדם כימיקל 1.0	7900		193			−80
ת.ג.ל. 1.0	8801	בה	43	+41	+1.1	+64
ת.ג.ל. 5.0	3210					−47
תיא 5.0	17001	תב	51	+1000	+6.3	+161
פרומורם 10.0	23099		115			−179
תרד א 5.0	11999		52	−1		−63

עץ, נייר ודפוס

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע.נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע.נ
כתר	280		25325	+5	+1.8	+34183
דפרון 1.0	10850	תב	257	+610	+6.5	+248
דפרון 5.0	7650		20			−1
תמגן 1.0	10700		281			−95
יפה 1.0	5820		131			−51
לכידי אשקלון 1	733		5731	+7	+1	+3723
מולט ב 0.5	55800		9	+1800	+3.5	+60
מפעלי ניר 10.0	454500		168	+4000	+0.9	+159
סקטריה 1.0	4102		105	+2	+0.1	+99
רים 0.1	3165		790	+40	+1.3	+580
רים 0.4	2448		655			−142
תעל ב 0.2	24800		489	+810	+3.4	+441
אורין 1.0	14200		188	+160	+1.1	+128
אורין 5.0	8100		135			+38
המשה יוד	12740		168	+400	+3.2	+168
הגפולק 1.0	2780		214	+91	+3.5	+476
הגפולק 5.0	1960		603			

שוק נאמנות
כלל
מחול תיקי השקעות ניהול קרנות נאמנות בע"מ

השקעות בתעשיה

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע.נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע.נ
מרכזת ב 0.1	15310		263	+200	+1.5	+359
כור בכ ש			—	הפסקת	מסחר	—
כלל תעש' 1.0	280		188294	−9	−3.1	−855635
מגורי טכנולוגיה	599		1134			−134

חברות השקעה

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע.נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע.נ
אמיק ש	10700		160			−160
אידיבי פתוח 2.0	10200	תב	3050	+500	+5.2	+4612
אינקונה 0.1	110		20286	+3	+2.8	+12503
אלגר ש	20799		258	+60	+0.3	+222
אלגר ם	20700		78			−68
אלרן ש	7600	תב	1647	+510	+7.2	+4497
אלרן ם	7220	בה	80	+220	+3.1	+440
אמישר בכ'	1850	תב	378.1	−180	−9	−521.2
אמיק 1.0	451	תב	19129	+31	+7.4	+60691
אמיק 5.0	410		7537	+11	+2.8	+8433
מלת 1.0	1815	תב	2960	+165	+10	+4819
דנבאר 1.0	700		2521	+21	+3.1	+2497
דנבאר 5.0	505		732			−347
חברה לישראל 1.0	30100		2269	+1100	+3.8	+2804
חברה לישראל 5.0	28750	תב	448	+2000	+7.5	+1298
חלפמן 1	136800		2	−7200	−5	−2.5
חלפמן 1.0 ש	35400		187	+1400	+4.1	+146
אמפא א 0.5	35700		350	+1200	+3.5	+274
פועלים השק ש	13000		1414			−518
דיסקונט השק ש	6241		7821	+240	+4	+10160
מזרחי השק ש	42000		57	+2000	+5	+172
מר השקע.בכ1248	14020	שב				
חירון 1.0	3960		386	+80	+2.1	+252
חירון 5.0	2015	תב	2505	+110	+5.8	+3480
ישום השקעות	305		44539	+7	+2.4	+72088
ינאא ש	18000	בה	350	+300	+1.7	+526
קדן א 0.1	2900	תב	628	+200	+7.4	+1348
כלל 10.0	1680		16951			
כלל 50.0	1520	בה	1017	+15	+1	+127
לבוקר 0.1	2799		609	−41	−1.4	−931
לבוקר 0.1	1110	תב	1929	−60	−5.1	−610
מגור 0.1	760		4112			+3086
מגור א 0.5	478		4791			−2470
אגוד 1	127		8000			−3000
עוז השק ב 0.1	4700		45			−18
עוז השק ב 0.5	3400		164			
עו השק ש	4580		1850			+60
פמה א 0.1	15499		234	+200	+1.5	+134
פמה 0.5	10850	תב	1255	+600	+5.9	+1423
פריון ב 2.5	17100	תב	918	+1500	+9.6	+983
קרדן 1.0	215		19986	−10	−4.4	−23417
קרדן 5.0	185		13525	−0.5	−0.3	−4106
גליל טכנולוגיות			—	הפסקת	מסחר	—

חיפושי נפט

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע.נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע.נ
דלק נפט 1	5430		1010	−15	−0.3	−1290
דלק נפט 5	5230		586	+130	+4.2	+2386
דלק חיפ' אש 2	2485		1582	+67	+2.8	+2262
מ חיפושי נפט	40800		180	+1400	+3.6	+181
יו.א.ל. 5.0	892	תב	35206	+80	+9.9	+37595
מגנ.ג. 1.0	8000	תב	327	−468	−5.5	−258
מגנ.ג. 5.0	3650		1081	+66	+1.8	+3821
פראיל ב 0.5	8100	תב	44	−900	−10	−83
נפטא ש	3085000	תב	7	15000	+7.5	+14

נסחורות במט"ח

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע.נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע.נ
בית ם	220			−5	−2.2	−710

לא מכרת
לא שילמת
רק לוח העיר
קבלת מודעות
מ־8.00 עד 20.00
03-371261

רווחים מצוינים בבורסה!!!

מאות לקוחות מרוצים יעידו על הצלחותינו!!
מתקבלים משקיעים חדשים החל מ־20,000 ש"ח

השקעות ובטחונים בע"מ

חיפה, רח' הרצל 17, טל' 04-645542
תל־אביב, רח' בן יהודה 39, טל' 03-659021

גלגל הבורסה / יהודה שרוני

החזקו הביקושים למניות

שבוע המסחר המקוצר בבורסה הסתיים אתמול בנטיה לעליית שערים בכל ענפי המסחר. שערים של 248 ניירות ערך עלו, לעומת ירידות בשעריהם של 50 ניירות ערך. מחזור המסחר גדל במקצת, והסתכם ב־22.8 מיליון שקל. מדד המניות הכללי ללא בנקים עלה בסיכום השבועי ב־1.33 אחוז. עליות השערים מאתמול מיוחסות בעיקר למדד המחירים שפורסם, ולהערכה כי בנק ישראל יודיע בקרוב על הורדת ריבית החובה. בנק לאומי מיהר אתמול והודיע על הפחתת הריבית בשיעור של 0.25 אחוזים לחודש. קרנות הנאמנות, שקנו אתמול 7 מיליוני דולר נוספים, שינו אתמול את הטקטיקה, והחלו רוכשות מניות "כבדות" המוחזקות אצלן, עקב כך חל תיקון מסוים בשערי "הכבדות" שנשחקו בימים האחרונים.

	מדד יומי	שינוי ב־%
מדד מניות כללי	130.86	+0.77
כללי ללא בנקים	165.47	+1.62
מדד אג"ח כללי	109.34	−0.49
אג"ח צמוד מדד	109.10	−0.65
אג"ח צמוד מט"ח	110.44	+0.43

הבנקאיות ממשיכות להשתרך

השחיקה במניות הבנקים שבהסדר נמשכה גם אתמול, אף היקף הפעילות של בנק ישראל במניות אלה היה נמוך. הביקושים למניות המבוכרות של בנק הפועלים נמשכו גם אתמול, הן נסחרות כיום ברמת תשואה לפדיון של 1.42 אחוזים, ללא סיבה נראית לעין. מחזור המסחר בבנקאיות היה אתמול נמוך ביותר, והסתכם ב־1.47 מיליון שקל.

תשואה שנתית דולרית ב־%	
בל"ל 0.1	17.18
הפועלים ש	17.27
אי.די.בי. רג	17.22
דיסקונט א	17.19
המזרחי ש	17.37

ביקושים למניות דיסקונט

המניות המזוהות עם קרנות הנאמנות של בנק דיסקונט, זכו אתמול לביקושים גדולים מהרגיל. כך למשל, עלתה מניית אי.די.בי. פיתוח ב־5.2 אחוזים, דיסקונט השקעות ב־4 אחוזים, ומהדרין ב־4.1 אחוזים. לא מן הנמנע כי הפעילות במניות דיסקונט השקעות קשורה לעובדה שהחברה תפרסם את הדו"חות הכספיים שלה לאחר פגרת החג.

מי מוכר כלל תעשיות?

במניית כלל תעשיות מורגש בימים האחרונים לחץ של מכירות בהיקפים גדולים. נראה כי ההיצעים מותרמים על ידי אותו המשקיעים המחזיק כמות גדולה של מניות החברה. נראה כי אותו משקיע אינו רוצה להשתתף בהנפקה שעליה הודיעה החברה לפני ימים אחדים, ולכן הוא ממהר למכור את אחזקותיו. היצע גדול למניה נקלט במחזור חלקי, ובירידה של 3.1 אחוזים.

ביקושים למניות אייזנברג

מגמת הביקושים למניות המזוהות עם קונצרן אייזנברג, והראשונה למניות החברה לישראל, נמשכה גם אתמול. מניית החברה לישראל 1 עלתה ב־3.8 אחוזים, מניית רסק (אינטרנאצ'), שם נמסר על הכוונה לצאת בהצעת רכש, עלו ב־10 אחוזים. הביקושים למניית קידור 1 נמשכו גם אתמול, והמניה עלתה ב־3.4 אחוזים. מניית פריון ממשיכה להזנק כלפי מעלה, ואתמול עלתה ב־9.6 אחוזים.

היצעים לאג"ח

ההיצעים שהורגשו אתמול לאיגרות החוב, לא הפתיעו את הסוחרים, לאור המדד הנמוך יחסית שפורסם אתמול. בנק ישראל הדיר אתמול במקצת את רמות התשואה לפדיון על המלוות קצרי המועד. ניתן לפרש פעולה זו כרמז על כוונת הבנק המרכזי להורדת הריבית בעתיד.

הודעות בורסה

● אלקל תגייס 1.5 מיליון שקל שייועדו להון חוזר.

● בתגובה לידיעה ב"הארץ" הודיעה נפטא כי הממשלה אישרה את ביום ההון שלה, אך נושא חלוקת מניות ההטבה טרם נידון.

● הסנה רכשה בעיסקה מחוץ לבורסה חבילת מניות גוזלות בשער 1650 נקי. לאחר העיסקה מחזיקה הסנה ב־10.86 אחוז מהון החברה.

● דוד מימר מכר את אחזקותיו במניות מלונות הירדן, ומכר 5.9 אלף ע.נ. מניות הירדן השקעות.

קבלת מודעות
מ־8.00 עד 20.00
לוח העיר
תנאים
לא מקובלים
03-727630
03-739297
03-738707
לבעלי כרטיסי אשראי

שערי קרנות הנאמנות

הקרן	מחיר יזוזה	מחיר פדיון	השינוי נקודות	השינוי היומי אחוזים
אב	6133.77	6110.16	87.68	1.46
אבוקה	627.05	615.07	12.56	2.08
אגוז	243.18	238.48	0.50	0.21
אדיר	1598.51	1567.03	0.36	0.02
אדום	3219.35	3158.37	31.29	1.00
אופיר	1825.16	1811.29	−5.60	−0.31
אור	417.42	408.60	0.49	0.12
אורין	156.13	153.02	0.61	0.40
אורילי	264.55	262.65	1.19	0.46
אורן	795.58	780.27	0.91	0.12
אייל	3900.56	3823.88	16.26	0.43
אירים	5376.95	5260.82	24.41	0.47
איתן	709.66	695.47	−1.64	−0.24
אלון	576.39	564.55	0.39	0.07
אלמג	657.82	649.82	−3.43	−0.53
ארז	845.32	829.14	12.24	1.50
אש	218.01	217.01	3.97	1.86
אשל	181.65	178.10	−0.09	−0.05
אתרוג	233.33	231.16	0.21	0.09
ברולה	3035.89	2978.96	17.37	0.59
ברוש	568.33	557.51	3.62	0.65
ברק	591.27	579.88	4.49	0.78
ברקת	836.46	832.33	−0.13	−0.02
גביש	1505.70	1495.57	0.63	0.04
גבע	1052.90	1037.80	−1.01	−0.10
גורן	744.65	730.72	−0.37	−0.05
גיא	9696.49	9552.89	10.65	0.11
גיל	3403.77	3339.69	7.23	0.22
גלית	617.62	610.28	2.06	0.34
דובדבן	451.40	447.13	3.95	0.89
דוכיפת	772.25	763.23	2.78	0.37
דולב	225.90	221.07	0.63	0.29
דורון	1471.08	1443.29	−3.18	−0.22
דורן	257.49	252.52	0.70	0.28
דליה	578.45	576.24	4.95	0.87
דרור	485.59	476.58	5.29	1.12
דקל	516.56	506.69	7.72	1.55
הדס	486.26	481.95	4.15	0.87
הוד	529.63	519.91	1.36	0.26
זהבית	2827.63	2769.15	−0.14	−0.01
זוהר	19984.02	19692.95	−0.66	−0.00
זיו	18435.82	18166.51	31.25	0.17
זמיר	1282.72	1258.37	13.99	1.12
חוחית	152.45	149.09	0.61	0.41
חלילן	128.57	128.01	−0.57	−0.44
חלמיש	616.23	613.31	−0.98	−0.16
חן	135.88	135.34	−0.29	−0.21
טופז	1356.33	1325.10	1.00	0.08
טל	5983.47	5906.58	24.54	0.42
יובל	829.99	814.28	−2.54	−0.31
יהלום	2962.80	2908.75	12.99	0.45
יסודות	467.56	463.21	3.33	0.72
יערה	670.92	656.39	−1.15	−0.17
כוכב	1461.60	1433.57	19.99	1.41
כחל	131.58	129.01	0.06	0.05
כלנית	636.06	633.55	5.02	0.80
כספית	716.09	712.43	1.81	0.25
כרמל	151.12	148.10	0.22	0.15
כתר	1161.75	1138.99	0.77	0.07
להב	4775.79	4685.99	10.61	0.23
למשקיע	119075.84	116912.56	631.66	0.54
לפיד	516.09	506.12	11.06	2.23
לקס	1721.21	1686.59	−5.05	−0.30
לשם	964.12	959.71	−5.70	−0.59
מכחור	1259.64	1235.47	6.39	0.52
מכמש	3642.51	3609.63	18.48	0.51
מגן	238.58	235.09	0.50	0.21
מגנון	3731.51	3696.42	6.22	0.17
מגל	777.86	771.27	1.52	0.20
מור	2324.33	2291.42	13.63	0.60
מורן	1040.66	1036.79	12.71	1.24
מטח	27783.46	27270.91	−52.09	−0.19
מימר	946.75	928.20	−0.09	−0.01
מעוף	5030.80	4936.21	36.81	0.75
מפרץ	774.73	760.05	4.11	0.54
מקשה	996.74	992.18	−3.93	−0.39
מרגלית	1636.43	1605.07	9.89	0.62
מרווה	116.99	116.60	0.43	0.37
מרום	1246.15	1222.27	6.28	0.52
נהנה	28494.72	28085.06	103.58	0.37
נטיף	1166.66	1161.66	13.61	1.19
נטע	561.17	549.90	3.93	0.72
נילי	8117.43	8003.39	96.09	1.22
סביון	699.13	696.55	6.79	0.98
סגולה	131.45	128.86	−0.32	−0.25
סלע	979.23	974.90	−2.19	−0.22
סנונית	723.85	709.85	−1.78	−0.25
סער	906.64	890.12	6.43	0.73
ספיר	527.51	527.51	1.20	0.23
עדיף	1017.73	998.83	8.74	0.88
עדית	2915.52	2903.37	32.27	1.12
עידן	480.69	474.08	1.62	0.34
עובר	1198.59	1172.82	1.14	0.10
ענת	2986.70	2962.02	36.33	1.24
עפרוני	676.01	661.38	−1.84	−0.28
ערמון	139.50	136.84	0.14	0.10
פיא	1735.89	1723.96	5.49	0.32
צבר	557.50	546.44	0.67	0.12
צופית	787.42	772.14	4.92	0.64
צוק	116.44	116.44	−0.07	−0.06
צמיד	1012.36	991.36	0.87	0.09
צמיחה	583.00	574.98	4.98	0.87
צמרת	1754.36	1719.85	−0.37	−0.02
קלע	2418.54	2406.48	6.60	0.28
רונית	21306.25	21122.91	253.68	1.22
רימון	119.69	119.44	−0.01	−0.01
רקפת	826.13	811.24	8.09	1.01
רשף	767.49	750.84	1.69	0.23
שבים	811.31	795.80	−1.66	−0.21
שוהם	938.46	929.12	1.47	0.16
שירה	465.84	462.47	4.69	1.02
שמיר	363.80	361.12	−0.80	−0.22
שחר	1139.48	1134.30	21.40	1.92
שקד	1091.88	1065.72	28.79	2.78
שקמ	177.95	174.44	−0.01	−0.01
תאנה	273.36	270.88	3.27	1.22
תדהר	640.46	637.28	4.45	0.70
תירוש	509.93	507.63	0.01	0.00
תמר	216.99	212.92	−0.47	−0.22
תפוח	180.95	179.66	−0.38	−0.21
תרשיש	1408.02	1397.93	−6.64	−0.47
תשרי	497.77	495.76	0.45	0.09

שערי אגרות החוב

3% מלווה מרינה (הצמדה 100%)

סדרה	שער	שינוי בנק
3601	37892	−204
3602	34890	−186
3603	32454	−170
3604	28981	−244
3605	26441	−223
3606	24898	−210
3607	23555	+15
3608	21918	−233
3609	21036	−272
3610	19591	−217
3611	18896	−149
3612	18690	−88
3613	17678	−54
3614	16819	−57
3615	15501	−115
3616	14275	−51
3617	13578	−106
3618	12888	−101
3619	11858	−92
3620	11148	−92
3621	10584	−88
3622	9546	−79
3623	8967	−135
3624	8615	−55
3625	7835	−69
3626	7249	−63
3627	6724	−59
3628	6138	−57
3629	5751	−54
3630	5457	−51
3631	5079	+31
3632	4786	+29
3633	4523	+29
3634	3920	−41
3635	3707	−71
3636	3642	−39
3637	3423	−15
3638	3187	−12
3639	2918	−11
3640	2405	+2
3641	2085	+1
3642	1850	−12
3643	1605	−18
3644	1432	−15
3645	1291	−12
3701	1852	−28
3702	866.1	−6.8
3703	736.2	+0.3
3704	630.6	+0.4
3751	332.7	−4.2
3752	133.7	−1.9
3753	128.4	−1.9

סדרה	שער	שינוי
3901	123.1	−1.2
3902	117.2	−1.1
3903	116.4	−1.1
3904	114.5	−1
3754	115.3	−1.3
3755	111	−1.3
3756	107	−1.3
3757	108.1	−1.3
3758	106.2	−1.6
3759	105.8	−1.6
3760	104.3	−1.7
3761	102	−1.7
3762	99.3	−1.6
3763	96.3	−1.5
3764	94.4	−2.3
3765	92.1	−2.3
3766	91	−2.3
3791	97.3	−2.3
3792	95.3	−2.5
3826	117	— —
3827	114.7	— —
3828	110.6	— —
3829	111.7	— —
3830	109.6	+0.1
3831	109.2	— —
3832	107.7	+0.1
3833	105.4	+0.1
3834	102.6	+0.1
4.25% שגיא		
4101	357	−2.5
4102	142.2	−1.2
4103	136.6	−1.2
4104	132.3	−1.2
4301	132.3	−1.2
4302	126.2	+0.1
4303	125.3	+0.1
4304	123.3	+0.1
4105	109.4	+0.1
4106	106.6	+0.2
4107	103.3	+0.2
4108	101.5	+0.2
4109	98.1	−0.8
4110	97	−0.8
4201	122.4	−0.2
4204	113.7	−0.5
4205	114.8	−0.1
4206	111.9	−1
4207	111.5	−1.1
4208	110	−1
4209	107.6	−1
4210	104.8	−1
4211	101.6	−1
4212	100.3	−1.4
4213	97.9	−1.4
3210	207180	— —

סדרה	שער	שינוי
3211	202000	+1300
3212	198000	— —
3213	190700	— —
3214	182200	−400
3501	181510	— —
3502	179750	— —
3503	165574	— —
3504	156500	— —
3505	151400	−1500
3521	153200	— —
3522	146000	— —
3523	140200	+1300
3524	141300	— —
3525	186500	— —
3526	145300	+200
3527	140700	— —
3528	136500	— —
3529	135700	+700
3530	131800	+480
3531	133200	— —
3532	128900	— —
3533	128700	— —
3534	121080	— —
3535	121300	— —
3536	120180	−1120
3537	119380	−2000
3538	113500	— —
3539	113600	+100
3540	113800	−1000
3541	109200	— —
3542	109800	— —
3543	102815	+250
3544	103500	−1000
3545	101194	−898
3549	95689	−854
3552	87928	−789
3554	87872	−1658
3555	87872	−1658
3546	101536	−1580
3547	101252	−1572
3548	101080	−1368
3550	96085	−1328
3551	95503	−1313
3553	87191	−937
3556	83529	−1822
3558	86932	−1146
3559	83827	−1185
3560	79445	−1066
3557	88412	−650
3572	80536	−562
3561	80081	−437
3571	79706	−427
3573	80876	−802
3574	75829	−738
3577	73902	−748
3578	68225	−687
3575	73406	−505
3576	73184	−494
3379	67580	−453

סדרה	שער	שינוי
3580	62649	−460
3581	57896	−419
3582	52650	−385
3583	48793	−397
3584	46653	−376
3585	44257	−358
3586	39981	−638
3588	39977	−308
3589	36493	−629
3587	40514	−672
3591	38326	−295
3592	38269	−293
3593	38183	−290
3590	36301	−802
3595	36082	−485
3594	36924	+27
5% מלווה פיתוח (בריבית כפולה)		
2001	148800	−500
2002	148800	−500
2003	143900	— —
2004	145400	−400
2005	135200	— —
2006	136400	−600
2007	133244	— —
2008	131341	— —
2009	138900	−500
2010	137400	−600
2011	134600	−500
2012	134300	— —
2013	154600	−400
2014	130800	+300
2015	130600	+500
2016	131800	−200
2017	128400	−100
2018	128900	— —
2019	127800	— —
2020	123600	— —
2021	123900	— —
2022	115600	+400
2023	118100	+100
2024	108600	+840
2025	109950	−300
2026	109600	−1100
2027	105500	— —
2028	105400	−300
2029	100200	— —
2030	100600	−1000
2031	97000	— —
2032	100595	+65
2034	95155	+96
2033	93854	−949
2035	85492	−882
2036	86645	−1217
2038	82592	−1180
2040	82105	−394
2037	83592	−655
2039	83185	+61

סדרה	שער	שינוי
2041	77598	−918
2052	71452	−858
2051	79409	+54
2053	72160	+54
2055	66739	+72
2054	66466	+352
2056	61590	+355
2057	62481	+46
2059	56895	+60
2058	55684	+87
2060	51413	+49
2061	59038	−308
2062	56768	+29
2063	55072	+38
רמון		
7001	249.1	+1.5
7002	241.4	+1.5
7003	227.7	−0.7
7004	209.7	−0.6
7005	195.8	+0.9
7006	184.5	+0.8
7007	171.8	−2.5
7008	163.2	−2.4
7009	157.2	+0.3
7010	149.6	+0.2
7011	147.7	+2
7012	142.5	+2
7013	135	+0.2
7014	115.8	−0.6
7015	96	+0.4
7016	95.1	+0.4
7017	97.3	+0.4
7018	97	+0.3
7019	97.4	+0.3
7020	97.2	+0.4
7021	96.3	+0.4
7201	94	+0.1
גלבוע		
6101	13153	−26
6102	7648	+3
6103	6877	+109
6104	6425	+6
6105	6887	+6
6106	5967	+87
6107	5748	+84
6108	4006	— —
6109	5808	— —
6110	3742	— —
6111	3218	+36
6112	3120	+35
6113	2009	+20
6151	805.5	+6.6
6152	769.4	+6.5
6153	665.1	+3.2
6154	656.5	+2
6155	425.3	+4.5
6156	341.3	+4.3
6157	252.3	+2.2

סדרה	שער	שינוי
6158	238.9	+2
6159	208.8	+2.4
6160	191.5	+0.6
6161	186	+0.6
6162	167.5	+0.3
6163	154.8	+0.8
6164	148.8	+0.8
6165	159.6	+1.3
6166	151.1	+0.2
6167	138.2	+0.2
6168	126.2	+0.2
6169	121.5	+1.2
6170	113.2	+0.8
6171	79.8	−2.1
6172	79	−2.5
6001	88.5	−0.2
ארמון		
2501	172.2	−0.9
2502	169.5	−0.3
2503	163.2	−0.6
2504	162.1	−0.2
2505	154.5	−0.3
2506	150	— —
2507	146	+1.5
2508	107.1	— —
צבורות זהב		
5 יוד	121	−1
100% מט"ח		
אל אום	1117	+4
אלבים	215	+2
אלהוא	1157	+6
אלסינט	1883	−32
נאיטקס	773	+8
תורד 84	99.5	+2.8
תורד 85	371	+11
חב היש	218.5	−0.7
ריס הש	161	−0.3
כור	145.5	— —
כלל	429	— —
מ'צט ר	207.7	— —
מ'צט מ	287.2	— —
מ'צט י	335	— —
דן	102.4	— —
סל בנ	150.9	— —
תישיש	206	— —
מדד/מט"ח		
בלת.	134.6	+0.3
ריס הש	140.9	+1
כור	134.1	−0.3
כלל	167.8	+0.3
לאומי	125.8	+0.7
בנ דיס	137.8	+0.5
משכ מ	132.2	+0.6
משכ מ	132.4	+0.5
משכ מ	118.6	— —

שערי המטבע 16.4.87

המטבע	בנק לאומי מזומנים קניה	בנק לאומי מזומנים מכירה	בנק לאומי העברות והמחאות קניה	בנק לאומי העברות והמחאות מכירה	בנק הפועלים מזומנים קניה	בנק הפועלים מזומנים מכירה	בנק הפועלים העברות והמחאות קניה	בנק הפועלים העברות והמחאות מכירה	בנק דיסקונט מזומנים קניה	בנק דיסקונט מזומנים מכירה	בנק דיסקונט העברות והמחאות קניה	בנק דיסקונט העברות והמחאות מכירה	שער יציג	השינוי היומי
1 דולר	1.56	1.63	1.5941	1.6139	1.56	1.63	1.5911	1.6109	1.56	1.63	1.5931	1.6131	1.6011	−0.0008
1 לישט"ט	2.53	2.64	2.5912	2.6234	2.54	2.66	2.5855	2.6178	2.55	2.67	2.5935	2.6261	2.6034	−0.0021
1 מארק גרמני	0.86	0.90	0.8773	0.8882	0.86	0.90	0.8746	0.8855	0.86	0.90	0.8782	0.8892	0.8829	−0.0045
1 פרנק צרפתי	0.25	0.27	0.2637	0.2670	0.25	0.27	0.2629	0.2662	0.25	0.27	0.2634	0.2667	0.2653	−0.0013
1 גולדן הולנדי	0.76	0.80	0.7784	0.7880	0.76	0.80	0.7773	0.7870	0.76	0.80	0.7776	0.7874	0.7829	−0.0035
1 פרנק שוויצרי	1.04	1.09	1.0649	1.0781	1.04	1.09	0.0599	1.0731	1.04	1.10	1.0643	1.0777	1.0717	0.0068
1 כתר שוודי	0.25	0.26	0.2524	0.2556	0.25	0.26	0.2519	0.2551	0.24	0.26	0.2525	0.2557	0.2536	−0.0004
1 כתר נורבגי	0.23	0.24	0.2340	0.2369	0.23	0.24	0.2345	0.2374	0.23	0.24	0.2346	0.2375	0.2363	0.0002
1 כתר דני	0.23	0.24	0.2326	0.2355	0.23	0.24	0.2325	0.2354	0.22	0.24	0.2327	0.2356	0.2340	−0.0013
1 מרק פיני	0.35	0.37	0.3611	0.3655	0.35	0.37	0.3598	0.3643	0.35	0.37	0.3605	0.3651	0.3622	−0.0010
1 דולר קנדי	1.18	1.23	1.2067	1.2217	1.18	1.24	1.2031	1.2181	1.18	1.24	1.2050	1.2201	1.2166	−0.0134
1 דולר אוסטרלי	1.04	1.14	1.1382	1.1523	1.10	1.18	1.1359	1.1500	1.11	1.19	1.1414	1.1557	1.1604	0.0058
1 ראנד דרא"פ	0.51	0.61	0.7923	0.8021	0.54	0.80	0.7913	0.8012	0.50	0.70	0.7933	0.8033	0.7967	0.0049
10 פרנק בלגיים	–	–	0.4239	0.4291	–	–	0.4231	0.4284	–	–	0.4236	0.4290	0.4266	−0.0018
10 שילינג אוסטריים	1.22	1.28	1.2489	1.2644	1.23	1.28	1.2472	1.2627	1.22	1.29	1.2494	1.2651	1.2565	−0.0063
1000 לירות איטלקיות	1.20	1.27	1.2310	1.2463	1.21	1.28	1.2300	1.2454	1.20	1.28	1.2323	1.2478	1.2378	−0.0063
100 ינים יפניים	1.09	1.14	1.1144	1.1282	1.09	1.14	1.1126	1.1265	1.09	0.15	1.1140	1.1280	1.1248	−0.0003

בל"ל יפחית באורח חד־צדדי את הריבית עקב המדד הנמוך

הריבית הריאלית הגיעה במארס ל־3.5%

מאת אריה לביא
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

בנק לאומי החליט להפחית את ריבית החובה באורח חד־צדדי, בעקבות פירסום מדד חודש מארס שלשום — בשיעור של 1.3%. זו הפעם השנייה בשבועות האחרונים, שבנק לאומי מחליט על הפחתת הריבית באורח חד־צדדי, בלא להמתין להחלטת בנק ישראל.

הריבית הבסיסית תופחת ברבע אחוז בחודש, ותגיע ל־2% אחוזים בחודש, לעומת הריבית הבסיסית הנגבית כיום, בשיעור של 2.25%. במקביל, החליט הבנק להפחית את הריבית על חריגה וזו תגיע ל־1% בחודש במקום 1.25%. בסך הכל תופחת הריבית, כולל חריגה, בחצי אחוז בחודש.

הפחתת הריבית תיכנס לתוקף ב־1 במאי. בבנק מסבירים את ההחלטה להפחית הריבית רק מת־חילת מאי, בכך, שבאפריל צפוי מדד גבוה, ואילו החל ממאי צפויים מדדים נמוכים יותר.

בעקבות פירסום מדד מארס, תיקן בנק לאומי את תחזיותיו לגבי האינפלציה ב־1987. עד כה קבעו תחזיות אלה שמדד 1987 יהיה גבוה מזה של 1986 — שהגיע ל־20%. כעת סבורים כלכלני הבנק, שהאינפלציה החזויה ב־1987, תהיה נמוכה מ־20%, אף כי הם אינם מוכנים לתת בשלב זה תחזית מדוייקת יותר.

הריבית הריאלית במארס — 3.5%

חישובים שעשו מומחי המיכללה הפיננסית, בראשותו של אשר קניפל, קובעים כי הריבית האפקטיווית בחודש מארס במשיכת־יתר, הגיעה ל־4.9%. זו ריבית ריאלית של 3.5%. ב־12 החודשים האחרונים, שהסתיימו במארס 1987, הגיעה עלות האשראי החופשי ל־56.8% ואילו הריבית הריאלית השנתית — ל־27.6%.

לעומת העלות הגבוהה של האשראי השקלי, היתה הריבית האפקטיווית על הלוואות דולריות לזמן קצר — 1.72% שהיא ריבית ריאלית של 0.41%. על־פי תחזית מחלקת המחקר של המיכללה הפיננסית, תגיע הריבית הריאלית באפריל לכ־2% בחודש, בהנחה שמדד אפריל יגיע ל־2.3%.

להיט חדש בשוק מוצרי הצריכה: נעליים מיובאות מהמזרח הרחוק

פער התיווך ביבוא זה מגיע עד פי 6 מערך המוצר

מאת אברים צזר
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

הצעיות ברחוב נחמשאגן בתל־אביב, ואף בתי הכלבו הגדולים, הוצפו באחרונה בנעלי ספורט "אמריקאיות", המיובאות מהמזרח הרחוק. נעליים מתוצרת אמריקאית או אירופית (לדוגמה, "ריבוק") נמכרות בארץ במחיר כ־160 ש"ח. המחיר של אותן נעליים בארה"ב, בשער המפעל, נע בין 40–70 דולר. נעליים הזות אפשר לקנות בשער המפעל במזרח הרחוק במחיר 15–20 דולר בלבד.

פירוש הדבר, שלעומת פער תיווך של בין 50%–150% ביבוא נעליים מארה"ב, היבואנים מהמזרח נהנים מפער תיווך של 400%–560%. אין תימה, שמכסות היבוא מהמזרח הרחוק, שהעניק משרד התעשיה והמסחר, "נחטפו" עוד בראשית השנה. מרבית היבואנים נאלצים עתה להסתפק ביבוא מארה"ב או מאירופה — ובפער תיווך של עד 150%.

הביקוש הגואה בארץ לנעליים מיובאות, והרווחים הגדולים בעיסוק זה, גרמו לכך, שגם יצרני הנעליים החלו לגלות עניין בעסקי היבוא. בין היתר, קבוצת מוצרי הצריכה של קונצרן כור (השולטת במפעל הנע־לים "מגה") מתכננת ליבא, כבר בשנה הבאה, נעליים מהמזרח הרחוק.

לדברי דני שבגל, מנכ"ל קבוצת מוצרי הצריכה של כור, היבוא לא יתחרה בתוצרת של "מגה", אלא ישלים אותה ויעניק למערכת השיווק של הקבוצה סל מוצרים גדול יותר.

צופים, כי "מגה" תיהנה מהשגשוג בענף. היקף הייצור של המפעלים יגדל השנה ב־54%, מ־13 ל־20 מיליון דולר. היצוא של "מגה" (המיועד בעיקר לשוק האמריקאי) יגדל ב־77%, מ־850 אלף דולר בשנת 1986 לכ־1.5 מיליון דולר השנה.

"אמקור אלקטרוניקה" — חברה חדשה עתירת־ידע תייצר מיכשור רפואי

700 אלף דולר הושקעו במחקר ופיתוח שני המוצרים הראשונים

מאת סופר "הארץ"

מפעל חדש של "אמקור", "אמקור אלקטרוניקה", עומד להיפתח בהרצליה ולהכניס את החברה לעידן עתיר־הידע ("הי־טק").

המפעל, שבהקמתו הושקעו, לדברי החברה, יותר מ־2 מיליון דולר, ייעד את מוצריו ליצוא, במיוחד לאירופה ולארה"ב.

מנכ"ל "אמקור", אודי ברנשטיין, מסר כי אם השיווק לארה"ב יעלה יפה, בכוונת החברה לצאת בהנפקה לבורסה בניו־יורק.

אודי ברנשטיין

שני המוצרים הראשונים של "אמקור אלקטרוניקה" הם בתחום המיכשור הרפואי: האחד הוא מכשיר המזרז את תהליך בדיקת מי השפיר לנשים בהריון, והשני משמש להכנה ולהקרנה של תצוגה גראפית לצורך בדיקה וספירה של כרומוזומים על מרקע טלוויזיה. לדברי "אמקור", הושקעו 700 אלף דולר במחקר ובפיתוח שני המוצרים הללו.

ברנשטיין ציין, כי "אמקור" מיצבה את עצמה בתחום מוצרי הצריכה, והיקף היצוא של החברה עלה בשנתיים האחרונות ב־14 מיליון דולר. על־כן, הצעד הבא בהתפתחות "אמקור" הוא בעצם לתחום המערכות עתירות־הידע.

כ־65 אלף מטיילים — באילת

תנועה ערה בכביש הערבה • ראש לשכת התנועה במרחב הנגב: "סעו בזהירות"

מאת איתן רבין סופר "הארץ"

כ־65 אלף מטיילים הגיעו עד כה לאילת והם נראים בכל פינה ומכ־סים כל פיסת חוף. אלפי בני־נוער התפרסו לאורך חוף־הרוזה, עם אוהלים ובלעדם. כל בתי־המלון באילת מלאים, וכך גם הדירות המיועדות להשכרה.

גורמי תיירות באילת מעריכים, כי במשך כל חג הפסח יפקוד את אילת 150 אלף מטיילים.

אירעו מספר מקרים של ונדליזם, אך מנהל שירותי החוף באילת, בנימין בן עטיה, אומר כי המטייל הישראלי מתנהג השנה יפה.

עד כה עברו לדרום סיני יותר מאלפיים מטיילים, המתפרסים בעיקר לאורך החופים.

ראש לשכת התנועה של מרחב הנגב, רב־פקד יעקב פטוסי, קרא אתמול לנהגי ישראל להיזהר בכביש הערבה, המסוכן לתנועה, והציע להם לנוח בתחנות הרענון שהוקמו לשם כך.

תושבי שכונות דרום ת"א תובעים לבטל לאלתר את העלאת הארנונה

(ע). ועד השכונות הוותיקות של ת"א יצא בדרישה תקיפה לעיריה, לבטל את העלאת דמי הארנונה לתושבי השכונות, מכיוון שזו נעשתה בניגוד לחוק וללא אישור משרד הפנים.

במכתב שנשלח למנהל האגף לגביית ארנונות ומים בעיריה נאמר, כי תושבי שכונות שבזי, מנשה יוסף, נווה־צדק ונווה־שלום והסביבה, נדהמו לקבל את ההודעות החדשות לתשלום הארנונה והמים לעיריה. מן ההודעות התברר להם, כי העיריה סיווגה אותם לרמה גבוהה יותר מזו שהיתה לפני שנה, ללא הצדקה וללא אישור משרד הפנים.

ועד השכונות מבקש מהעיריה להוציא הוראות תשלום מתוקנות.

דובר העיריה, בני כהן, מסר בת־גובה כי כל העלאות הארנונה נעשו על־פי החוק ובהתאם להנחיות משרד הפנים. הדובר ציין, כי לפני כשבוע נודע מהעיתונות על שינוי בחוק, אך עדיין על כך לא נמסר — לא לעיריה ולא לרשות מקומית אחרת. לכן לא נדרשה העיריה לשנות את הסכומים שקבעה על פי החוק.

בנק הפועלים הקים יחידה מיוחדת להנפקות ניירות ערך

מאת יהודה שרוני
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

במסגרת ההיערכות להרחבת הפעילות בשוק ההון בשנת 1987, הקים בנק הפועלים בימים האחרונים יחידה מיוחדת לטיפול בהנפקות ניירות־ערך. יחידה זו, שפעלה בעבר במסגרת הבנק, תפעל מעתה במסגרת החברה להשקעות של הבנק, במטרה להבטיח הפרדה בין עסקי ההנפקה והחתמות בשוק ההון לבין הפעולה של הבנק בנושאי אשראי, ברוח המלצות דו"ח בייסקי.

כחלק מהרחבת הפעילות בתחום ההנפקות, הגביר הבנק באחרונה את פעילותו בגיוס כספים בדרך של הנפקת אגרות־חוב באמצעות החברה להנפקות של הבנק. מאז נובמבר 1986 גייסה חברה זו 150 מיליון שקל בשבע הנפקות שונות. הכספים שגויסו בהנפקות אלה שי־משו למימון הלוואות לענפי התעשיה, החקלאות, הבנייה, התיירות ולבעלי־מלאכה.

בימים אלה עושה החברה להנפ־קות הכנות לגיוס 70 מיליון שקל נוספים באמצעות שלוש הנפקות אחרות.

תחום פעילות חדש שבו החל הבנק לעסוק לאחרונה, הוא הנפקה עבור גופים ישראליים בחו"ל. קונצרן כלל גייס באחרונה בחו"ל 20 מיליון דולר, כש־7 מיליוני דולרים מסכום ההנפקה היו באחר־יותו של בנק הפועלים.

קציני הים זכו לתוספת שכר של 20% ע"י המוסד לבוררות

(ע). קציני הים זכו במפסק־בוררות, שניתן ע"י המוסד לבוררות מוסכמת בירושלים, לתוספת בשכרם בשיעור 20% רטרואקטיווית החל מיום 1.4.86.

בתביעה, שהוגשה ע"י פרקליט איגוד קציני הים, עו"ד בני כהן, נטען כי הסכמי השכר שבין איגוד קציני הים לחברות הספנות, מחייב את ערכון שכרם של קציני הים לערכו הדולרי כפי שהיה ב־1.4.84.

חברות הספנות, באמצעות פרקליטן עו"ד אלכס קיסרי, טענו כי אם יש בהסכם השכר מחויבות כלשהי, הרי היא לערכון השכר לערכו הדולרי ב־1.4.85, אך הדבר תלוי בבחינת השינויים בשער הדולר ומצב הספנות הישראלית וב־חינה זו מצביעה על כך כי לא מגיעה לקציני הים תוספת כלשהי לשכרם.

פרקליט קציני הים טען, כי מצב חברות הספנות השתפר ב־1985־1986. חברות הספנות הרוויחו בשנים אלה, עקב ירידת מחירי הדלק ושערי הריבית והצמצום עלויות התיפעול. על כן, יש לבחון את מאזניהן השנתיים, אשר יש בהם כדי להציג את מצבן האמיתי, טען נציג קציני הים.

לעומתו טען פרקליט חברות הספנות, כי המודד העיקרי לקביעת מצב הספנות הוא כושר התחרות של חברות הספנות הישראליות בשוק העולמי. כושר זה נגזר מיכולתן של חברות הספנות הישראליות לצמצם את רכיבי העלות, ובמיוחד עלויות כח־האדם. לטענת פרקליט חברות הספנות, אין מאזניהן השנתיים של חברות הספנות רלוונטיים כלל לתיקר.

המוסד לבוררות מוסכמת, בר־אשות שופט בית־המשפט העליון לשעבר, צבי ברנזון, קבע כי יש לערכן את שכרם של קציני הים בשיעור של 90% מהערכון הדולרי המלא ל־1.4.85, ומשמעות הדבר תוספת לשכרם בגובה 20% רטרו־אקטיווית מ־1.4.86.

בקשת הסיוע למושבים תידון בשבוע הבא בוועדת הכספים של הכנסת

מדובר בפריסת חובות בסך 1.2 מיליארד ש"ח ובמחיקת חובות בסך 323 מיליון ש"ח

מאת עקיבא אלדר
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

שר האוצר ושר החקלאות סיכמו בפגישתם אתמול כי האוצר יגיש בשבוע הבא לוועדת הכספים את בקשת הסיוע למושבים. מדובר בסיוע ל־425 מושבים, מתוכם 49 ברמת הגולן, שהסיוע להם בלבד מסתכם ב־225 מיליון ש"ח פריסת חובות, ומחיקת חובות בסכום של 97 מיליון ש"ח.

סכום הסיוע הכולל, על־פי המלצת ועדת רביד, הוא כ־1.2 מי־ליארד ש"ח, מתוכם כ־922 מיליון ש"ח פריסת חובות ל־15–20 שנה ומחיקת חובות בסכום של 323 מי־ליון ש"ח. המלצות הוועדה, שסיימה השבוע את עבודתה, הוגשו לאוצר.

על־פי המלצת ועדת רביד, מתוך הסכום של 323 מיליון ש"ח מחיקת חובות, יידרשו הבנקים למחוק חובות בסכום של 109 מיליון ש"ח. הסוכנות תידרש למחוק חובות בסך כולל של 81.5 מיליון ש"ח, ו־81.5 מיליון ש"ח נוספים שימחקו יהיו מתקציב המחלקה להתיישבות של הסוכנות, המתוקצבת על־ידי המדינה.

שמעון רביד אמר ל"הארץ", כי על 90 מיליון ש"ח שכלולים בהמ־לצות אלו אין עדיין אישור של האוצר. מדובר ב־30 מיליון ש"ח מחיקה ו־60 מיליון ש"ח פריסה. לא מן הנמנע, ציין רביד, כי ברגע האחרון ישתנה סכום הסיוע בכמה עשרות מיליוני ש"ח.

ההסדר תלוי ביישוב מספר מחלוקות

גם אם יאושר ההסדר בוועדה, הוא לא יבוצע כל עוד לא תיושב המחלוקת בין הממשלה לבנקים בנושא שחרור המושבים מהערבות ההדדית. הממשלה מבקשת לשחרר מהערבות ההדדית כל מושב שיצטרף להסדר. הבנקים מתנים שחרור מהערבות ההדדית בהצטר־פותם של כל המושבים להסדר. בשבוע הקרוב ייעשו מאמצים באוצר להגיע לפשרה עם הבנקים.

בוועדת הכספים צפוי דיון סוער, לנוכח חילוקי־הדעות בין המערך והליכוד על אופן הסיוע. סיעת המערך מבקשת לאמץ את המלצות ועדת רביד, שכוללות, בין היתר, העברת הסיוע באמצעות ארגוני הקניות. כוונת הליכוד לנצל דיונים אלו ולהביא לפירוקם של ארגוני הקניות. יו"ר סיעת הליכוד בכנסת ח"כ חיים קופמן, סיכם אתמול עם שר האוצר משה נסים, כי לפני הדיון בוועדת הכספים תדון סיעת הליכוד בוועדה עם השר על דרכי הסיוע למושבים, כדי למנוע מתן סיוע לארגוני הקניות.

האוצר ומשרד האנרגיה סיכמו: יידונו מכירת בתי־הזיקוק והנפקת מניות חברת החשמל בבורסה האמריקאית

מאת יהודה שרוני
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

שר־האוצר משה נסים ושר האנר־גיה משה שחל סיכמו השבוע על הקמת שתי ועדות נפרדות שידונו במכירת בתי־הזיקוק למשקיעים פרטיים, ובהנפקת מניות חברת החשמל בבורסה האמריקאית. בוע־דות ישתתפו נציגי משרד האוצר, האנרגיה ורשות החברות הממשל־תיות, ובוועדה לבדיקת הנפקת מניות חברת החשמל ישתתף גם נציג מהחברה.

צופים כי הוועדות תסיימנה את עבודתן בתוך 3–4 חודשים. הוועדה שתדון במכירת בתי־הזיקוק למשקיעים פרטיים תדון בדרכים, במחיר ובצורה בה תימכר החברה. לחברות הדלק, אשר משרד האנר־גיה מעוניין כי יקנו חלק מבתי־הזיקוק, לא תינתן עדיפות ברכישה.

בעבר היפנו משקיעים מחו"ל למשרד האנרגיה מספר פניות באשר לאפשרות רכישת בתי־הזיקוק.

הוועדה שתדון בהנפקת מניות חברת החשמל בבורסה האמריקאית, תקבע איזה חלק מהמניות יונפק, ובאיזה מחיר. כן תדון הוועדה בדר־כים שהחברה צריכה לנקוט כדי להכין את עצמה להנפקה, כמו גיבוש מדיניות בתחום תעריפי החשמל.

נחתם הסכם תיירות בין הפיליפינים לישראל לעידוד ביקורי צליינים

מאת זוהר בלומנקרנץ
סופר "הארץ" לענייני תיירות

הפיליפינים וישראל חתמו אתמול על הסכם תיירות ראשון מסוגו. במרכזו — בדיקת אפשרות לפתוח קו־תעופה ישיר בין שתי המדינות. ההסכם נחתם בתום שיחות העבודה שקיים בארץ שר התיירות של הפיליפינים, חוזה אנטוניו גונזאלס, עם עמיתו, אברהם שריר. היום עומד השר האורח להיפגש בנפרד עם ראש הממשלה, יצחק שמיר, ועם ממלא מקומו ושר־החוץ, שמעון פרס.

חוזה גונזלס

מחר אומרים השר הפיליפיני ופמלייתו לצאת לסיור בצפון ויבקרו באתרי תיירות ובמקומות קדושים לנוצרים ליד הכינרת ובגליל.

ביקורו הממלכתי של השר הפלי־פיני בארץ הוא ביקור־גומלין לסיור שערך עמיתו מישראל אשתקד במזרח הרחוק.

השר האורח אמר, כי ביום העצ־מאות של הפיליפינים, החל בחודש יוני, תגיע לישראל להקת הייצוג של הפיליפינים "ביינהאן".

המלונאים מבקשים הגדלת הסיוע הממשלתי לענף

מאת זוהר בלומנקרנץ
סופר "הארץ" לענייני תיירות

נשיאות התאחדות המלונות בישראל תיפגש היום עם ראש הממשלה, יצחק שמיר, ותציג לפניו את תמונת הענף לכלכלת המדינה, בכוונה לשכנע את ראש הממשלה לתמוך בהגדלת הסיוע הממשלתי הניתן לענף.

המלונים לא יפנו כעת בדרישות ספציפיות לסיוע, על רקע השיפור הניכר שחל בתנועת התיירות לישראל. לעומת זאת, יבקשו מראש הממשלה פירוט התחייבויות והסי־כומים עם שרים בתפקיד, שמעון פרס, שעדיין לא בוצעו. כמו השוואת תנאי־הסיוע לענף התיירות לאלה של התעשיה.

רגיעה בקניית מצרכי מזון וכלי־בית

מאת נורית אמיתי

רגיעה הורגשה בקניית מצרכי מזון וכלי־בית בחנויות וברשתות השיווק.

למרות שיום חמישי הוא "יום קניות", אתמול הסתפקו רבים מוקניים במוצרי חלב למיניהם.

לעומת זאת, חלה התאוששות בקניית בגדים ונעליים. בעלי חנויות תולים זאת בעיקר בחופשה ובהזדמנות שמעניקות בפני האנשים לשלב קניות בבילוי, בעיקר בערים הגדולות. ריבוי המטיילים בערים הגדולות הגדיל את הנהירה למסעדות ולבתי־קפה.

ערך את העמוד: אריה חשביה

"הדרך המוצלחת לטייל בעולם, היא לטייל בדרך המתאימה לך"

איזה טיול מתאים לך?

טיול קלאסי או יוצא־דופן? ארה"ב מחוף לחוף? אירופה הפיקנטית? סיור מרתק לדרום אמריקה? חופשת לימודים באנגליה? ואולי נופשון באחת מפינות הקסם של אירופה? בכל מקרה, כדאי שתתחיל את הטיול שלך בין דפי החוברת המקיפה והצבעונית של "בוא ניסע", המגישה לך את העולם ממש ליד.

פרטים קטנים עושים טיול גדול.

בטיול של בוא ניסע לפרטים הקטנים יש חשיבות גדולה. להגיע למלון בשעה נוחה, לסייר במסלול שנבדק ונבדק, לעצור לחניה בתצפית בזמן שהשמש בבנך, להשתעשע במשחקי חברה באוטובוס, לשמוע הסברים לעניין ממורה הדרך ולהנות מליווי המדריכים של "בוא ניסע", שהם יותר ממדריכים.
והאווירה? שאל את מי שכבר נסע.

בחר את הטיול המוצלח שלך לקיץ 87:

אירופה לכל גיל

- פריס לונדון, 9 ימים, 1/6, 29/6, 20/7, 3/8, 17/8, 31/8 מ- $924.
- גרמניה, שוויץ, פריס, לונדון, 14 ימים, 27/5, 24/6, 15/7, 29/7, 12/8, 26/8 מ- $1,392.
- איטליה, אוסטריה, גרמניה, שוויץ, 14 ימים, 18/5, 15/6, 6/7, 20/7, 3/8, 17/8, 31/8 מ- $1,342.
- איטליה, אוסטריה, גרמניה, שוויץ, פריס, לונדון, 23 ימים, 18/5, 15/6, 6/7, 20/7, 3/8, 17/8, 31/8 מ- $1,902.
- איטליה, שוויץ, פריס, לונדון, 17 ימים, 12/5, 2/6, 30/6, 14/7, 28/7, 11/8, 25/8 מ- $1,614.
- אנגליה, סקוטלנד, 15 ימים, 8/6, 22/6, 6/7, 20/7, 3/8 מ- $1,564.
- גרמניה, אוסטריה, איטליה, צרפת, לונדון, 20 ימים, 20/5, 17/6, 1/7, 22/7, 12/8 מ- $1,926.
- נופים ואתרים באיטליה, 10 ימים, 12/5, 26/5, 9/6, 23/6, 7/7, 21/7, 4/8, 18/8 מ- $1,127.
- יוגוסלביה, איטליה, 15 ימים, 28/5, 11/6, 25/6, 9/7, 23/7, 6/8, 20/8 מ- $1,339.
- וינה, הונגריה, אוסטריה, מינכן, 12 ימים, 13/5, 27/5, 10/6, 24/6, 8/7, 22/7, 5/8, 19/8 מ- $1,180.
- יוגוסלביה, הונגריה, וינה, 17 ימים, 31/5, 14/6, 5/7, 19/7, 2/8, 16/8, 30/8 מ- $1,530.
- וינה, הונגריה, יוגוסלביה, איטליה, גרמניה, 19 ימים, 24/5, 7/6, 21/6, 5/7, 19/7, 2/8, 16/8 מ- $1,650.
- שבדיה, נורבגיה, דנמרק, 15 ימים, 21/6, 5/7, 19/7, 2/8, 16/8 מ- $1,728.
- שבדיה, פינלנד, לפלנד, נורבגיה, דנמרק, 21 ימים, 25/6, 2/7, 9/7, 16/7, 23/7 מ- $2,517.
- ספרד, אנדורה, צרפת, לונדון, 17 ימים, 11/5, 25/5, 8/6, 22/6, 6/7, 20/7, 10/8, 31/8 מ- $1,742.

- ספרד ופורטוגל, 18 ימים, 18/5, 15/6, 20/7, 17/8, 31/8 מ- $1,486.
- צרפת, 19 ימים, 24/6, 22/7, 19/8 מ- $2,107.

אירופה לצעירים

- איטליה, אוסטריה, גרמניה, שוויץ, פריס, לונדון, 23 ימים, 11/5, 8/6, 22/6, 29/6, 13/7, 27/7, 10/8, 24/8 מ- $1,902.
- איטליה, שוויץ, פריס, לונדון, 17 ימים, 26/5, 23/6, 7/7, 21/7, 4/8, 18/8 מ- $1,614.
- ספרד, אנדורה, צרפת, לונדון, 17 ימים, 25/5, 6/7, 27/7, 24/8 מ- $1,742.
- פריס, לונדון, 8 ימים, 26/5, 23/6, 7/7, 14/7, 28/7, 11/8, 25/8 מ- $898.
- גרמניה, שוויץ, פריס לונדון, 14 ימים, 20/5, 17/6, 1/7, 8/7, 22/7, 5/8, 19/8 מ- $1,388.
- איטליה, אוסטריה, גרמניה, שוויץ, 15 ימים, 11/5, 8/6, 22/6, 29/6, 13/7, 27/7, 10/8, 24/8 מ- $1,416.
- איטליה, אוסטריה, גרמניה, שוויץ, פריס, 19 ימים, 11/5, 8/6, 22/6, 29/6, 13/7, 27/7, 10/8, 24/8 מ- $1,686.
- איטליה, שוויץ, פריס, הולנד, לונדון, 23 ימים, 5/7, 12/7, 17/7, 19/7, 26/7, 2/8, 7/8 מ- $2,029.
- איטליה, שוויץ, פריס, לונדון, 16 ימים, 8/7, 15/7, 22/7, 29/7, 5/8, 12/8 מ- $1,584.
- חופשת לימוד - רידינג, אוקספורד, 15 ימים, 3/7, 10/7, 24/7, 31/7 מ- $1,296.

יעדים רחוקים

- קנדה, ארה"ב מחוף אל חוף, 29 ימים, 6/5, 20/5, 2/6, 17/6, 1/7, 8/7, 15/7, 22/7, 5/8, 26/8 מ- $2,872.
- ארה"ב מחוף אל חוף, 23 ימים, 14/5, 28/5, 11/6, 25/6, 9/7, 23/7, 6/8, 20/8 מ- $2,597.
- ארגנטינה, ברזיל, 21 ימים, מ- $2,836 אפשרות הארכה - בוליביה ופרו 31 ימים, מ- $4,474 3/5, 7/6, 13/9
- דרום אפריקה, 25 ימים, 21/5, 10/9, מ- $2,627.

המחירים כוללים טיסות. לא כוללים היטל ומיסים.

טבלת הבונוסים של בוא ניסע

עד 9% הנחה מסידורי הקרקע למקדימים להרשם.	מועד ההרשמה: (בליווי מקדמה של 25% מסידורי הקרקע) 90 יום לפני היציאה - 9% הנחה. 75 יום לפני היציאה - 7.5% הנחה. 60 יום לפני היציאה - 5% הנחה. 45 יום לפני היציאה - 2.5% הנחה.
5×5 5% הנחה מסידורי הקרקע.	לכל אחד מחמישה נוסעים הרשומים בו זמנית לאותו טיול.
בוטסע - 5% הנחה מסידורי הקרקע.	לנוסע פעם שניה או יותר בטיול של "בוא ניסע" ב־4 השנים האחרונות.
"מזל־טוב" - 5% הנחה מסידורי הקרקע.	לזוגות יום הולדת בזמן הטיול.
הסדרי תשלומים. גמר התשלום - 30 יום לפני היציאה.	הסדרי תשלום סידורי קרקע באמצעות כרטיס אשראי: 25% מסידורי הקרקע בעת ההרשמה, 25% מסידורי הקרקע עד 30 יום לפני מועד היציאה, ו־50% ב־5 תשלומים.

בוא ניסע
שאל את מי שכבר נסע
רח' בן יהודה 41 תל-אביב, טל. 03-247224

מוסיק בריקמן
מנכ"ל בוא ניסע

אומרים שהוא מספר 1 בארגון טיולים

هكذا من الاصل

صكنا من الاصل

משפט מזרחי-"הארץ": פסק הדין המלא של בית המשפט העליון

"מותר לנו להסיק שבשיחת ההירואין דובר על ביצוע עסקה אסורה או עסקות אסורות שמזרחי היה מעורב בהן"

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 670/79
ע"א 78/80
ע"א 82/80

בפני: כבוד השופט ש. לוין
כבוד השופט ד. לוין
כבוד השופטת ש. נתניהו
המערער בע.א. 82/80: בצלאל מזרחי
נגד
המשיבים בע.א. 82/80:
1. הוצאת עתון "הארץ" בע"מ
2. גרשום שוקן
3. אבי ולנטין
המערערים בע.א. 670/79, 78/80:
1. הוצאת עתון "הארץ" בע"מ
2. גרשום שוקן
3. אבי ולנטין
נגד
המשיבים בע.א. 670/79, 78/80: בצלאל מזרחי

ערעור על פסק דין בית המשפט המחוזי בתל אביב יפו מיום 20.12.79 בתיק אזרחי 1866/77 שניתן על ידי כבוד השופטת ש. ולנשטיין
בשם המערער: עו"ד כספי
בשם המשיבים: עו"ד ליבליך

פסק דין

השופט ש. לוין:

רקע כללי.

נושא הערעורים שלפנינו הוא שתי כתבות שעיתון "הארץ" פרסם ביום 7.8.77 אודות מר בצלאל מזרחי (להלן — מזרחי); האחת פורסמה במסגרת סדרת כתבות הנושאות את השם: "חקירה מיוחדת של 'הארץ' הפשע המאורגן", כשכותרת הכתבה הרלבנטית היא: "בן המי־פוחים"; האחרת, שפורסמה מחוץ לסדרה האמורה, נושאת כותרת: "בצלאל מזרחי מואשם באי העברת מס בשיעור יותר מחצי מליון ל"י למס הכנסה". צילומי כתבות אלה צורפו לכתב התביעה שמזרחי הגיש לבית המשפט המחוזי בתל אביב יפו כנגד הוצאת עיתון "הארץ" בע"מ, עורך העתון מר גרשום שוקן, ואבי ולנ־טין, שהוא עיתונאי שעבד בעיתון זה והכין וכתב את הכתבות (הנתבעים ביחיד להלן — "הארץ").

2. פרטי לשון הרע שיוחסו למזרחי הובאו בכתב התביעה כדלקמן:

"1. הפרצוף האחר של בצלאל מזרחי — כאחת הדמויות המרכזיות של הפשע המאורגן בארץ — ידוע לצבור הרחב פחות מדמותו המכובדת של איש עסקים מליונר, שהקים אימפריה כלכלית בשתי ידיו.

2. ... הקריירה העסקית הגלויה הזאת הנה צמודה לקריירה הסמויה שלו בהיררכיה של הפשע המאורגן בדרכו לצמרת.

3. ... כפי שידוע למשטרה עוסק מזרחי במימון של עסקי המערכת. הוא אינו מבצע דבר בעצמו, אלא בעזרת אחרים ובעזרת כספו. במשך שנים ריכז את רכישת היהלומים הגנובים מציבור רחב של עבר־יינים שביצעו את הפריצות בשטח, הביאו את הסחורה דרך מתווכים מוכרים (ביניהם ידידו של בצלאל, רחמים אהרוני) וקבלו את כספם. סוד הצלחתו של בצלאל מזרחי בתחום היהלומים הגנובים הוא ביכולתו למכור את הסחורה במהירות לאנשי קשר באירופה.

4. בצלאל מזרחי קשור גם למימון הברחות סמים בקנה מידה גדול לישראל. לפני חודשים אחדים קיים התייעצות עם שניים מעוזריו בתחום זה: רחמים אהרוני וטוביה אשרי. השלושה נפגשו בבית קפה ברחוב יהודה המכבי בתל אביב ושוחחו על משלוח של הירואין בשווי של שנים וחצי מליון ל"י שהיה אמור להגיע לישראל".

5. לפני מספר חודשים נדון בצלאל מזרחי, אחד העומדים בראש מערכת הפשע המאורגן, לתשלום קנס של 50 אלף ל"י, בשל השמטת הכנסה בהצהרת ההון שלו".

השופטת המלומדת החליטה ביום 4.7.79 כי "הארץ" פרסם לשון הרע על מזרחי בכל שנוגע לארבעת הקטעים הראשונים, אך דחתה את התביעה באשר לקטע מס' 5. היא חייבה את "הארץ" לשלם למזרחי שכ"ט עו"ד, המתייחס לאותו שלב של הדיון, בסך 250,000 ל"י, בצירוף מע"מ. בפסק דינה מיום 20.12.79 חייבה השופטת את "הארץ" לשלם למזרחי פיצויים בסכום של 300,000 ל"י בצירוף שכ"ט עו"ד 50,000 ל"י, הכל בתוספת מע"מ והפרשי הצמדה. בע"א 670/79 וע"א 78/80 משיג לפנינו "הארץ" על חיובו, ועל גובה הפיצויים שנפסקו נגדו; בע"א 82/80 עותר מזרחי להגדיל את סכום הפיצויים ולחייב את "הארץ" גם בפיצויים עונשיים או מוגברים.

3. השופטת המלומדת קבלה — ואין חולקין על כך — שהכתבות מוציאות, לכאורה, לשון הרע על מזרחי. לאחר שעיינה בדו"ח ועדת שמגר (נ/88), בדו"ח ועדת בכור (נ/89) ובדו"ח הוועדה הציבורית בראשותו של עו"ד א. שמרון ז"ל (נ/90), קבעה השופטת המלומדת שהוכח קיומו של פשע מאורגן בישראל, כפי שהוגדר בדו"ח ועדת שמרון. עוד קבעה השופטת המלומדת שהוכח שיד להיה רחמים אהרוני וטוביה אשרי בממלכת הפשע ובעסקות שאינן כשירות, וכי מזרחי היה חברם וידידם מילדות. קיים בפסק הדין ממצא מפורש כי השניים שייכים לאחד הענפים של הפשע המאורגן בישראל. ממצא נוסף שבפסק הדין הוא, שהת־קיימו אי־אילו עסקים או עיניני כסף בין מזרחי לבין השניים, אך לפי קביעת בית המשפט המחוזי לא הוכח דבר קיום שותפות ביניהם בעסקים בלתי חוקיים ובלתי כשרים; כמו כן קיימת בפסק הדין התייחסות למעורבות ישירה של מזרחי בעניינים שונים, תוך קביעת ממצאים לגבי מה שהוכח ומה שלא הוכח.

אין לנו צורך לבחון כל עיסקה ואירוע בו דן בית המשפט המחוזי; להלן נסתפק באיזכור של מקצת מן העיסקות והאירועים נשוא פסק הדין, בהן היה מזרחי מעורב אישית או לפי קביעת השופטת המלומדת לא הוכחה מעורבותו בהם. עסקות והאירועים אלה מתחלקים לשלושה סוגים: א. עסקות והאירועים שבהם נטענה מעורבותו הישירה של מזרחי; ב. עסקות ואיר־ועים שמהם, לפי טענת "הארץ", ניתן להעלות שמזרחי אכן משתבץ בממלכת הפשע; ג. אירועים המשמשים בראיה נסיבתית למעורבות האמורה ולאופיו העברייני. ברקע הדברים מונח המוצג נ/79 שתכנו שימש ל"הארץ" כרקע מרכזי, אך לא יחיד, לפרסום כתבותיו. מסמך זה הנושא תאריך 21.3.77, ואשר הוגדר במשפט גם כ"מסמך ה-11", מופנה על ידי איש היחידה המרכזית, מדור המודיעין של המשטרה, לשלטונות מס הכנסה וכולל רשימה של אחד עשר אישים "יעדים לטיפול" על ידיהם. בין היעדים הללו כלולים גם רחמים אהרוני וטוביה אשרי. לגבי מזרחי נאמר בו, בין השאר, כי: —

"הינו הבעלים הרשומים של רשת בתי המלון גני שולמית... שותף בבית "פרס" להיהלומים... שותפותו בבית "פרס" באה לו לאחר סחיטה מברשכת של שולמן דוד בעל בית פרס. כעת בתוכניתו לבנות מאמצי בית "פרס" כלליו לדברי יבוא אשר ישווקו בארץ לאחר שנגנבו באירופה. שותף בבית כלכלי זה הינו רחמים אהרוני (עוסק) בהברחות יהלומים גנובים. מעביר כספים לחו"ל תמורת מסוה של יבוא רהיטים. יבואן רהיטים אלה הנו שולמן דוד. קונה אגורות חוב גבוהות... ידוע שהוא קשור לעסקי הבשר של רחמים אהרוני".

עוד נטען שם שמזרחי הוא "אחד מגדולי ממנני עסקות הסמים במדינה". השופטת המלומדת קבעה כממצא, שאין ממש בתוכנו של המוצג נ/79 בכל הנוגע לפרשת שולמן, וכי לא הוכח שדבק במזרחי דבר עבירה באשר לשאר חלקי המסמך.

לגבי המסמך נ/79 עצמו נקבע בפסק הדין כי הוא כלל מידע ממאגר המודיעין של המשטרה. הוא נערך לפי סיכום בין מפקד מחוז תל אביב של המשטרה, לבין נציב מס הכנסה, כשהכוונה היתה כי על פי אותו מידע יגבו שלטונות מס הכנסה להתחקות אחרי העלמות-מס אפשריות של האנשים הנזכרים במסמך. המסמך סומן כסודי ולא נועד להגיע לידיעת הציבור.

> **בעת חקירתו במשפט העיד בולקינד כי שמע בבירור את מזרחי האומר על הלבן "שהוא ממין משובח ביותר, משובח ביותר והוא יקר מאד"... לפנינו טען מר רם כספי, פרקליטו המלומד של מזרחי, כי בפועל לא זכר מרשהו את השיחה שעליה דיווח מר בולקינד וכל הראיות בענין זה, שהובאו על ידי ההגנה, לא הובאו אלא כדי לנסות לשחזר את תוכן השיחה האמורה שבפועל היתה תמימה; אלא שגם טענה זו אינה אלא היאחזות בקש: לא זו בלבד שתוכן השיחה מדבר בעד עצמו, אלא שמזרחי נתפס בדבר שאינו אמת כאשר העיד שאין לו כל ידע בענייני סמים: כאשר הוא ביקש להשתחרר מהצבא הוא סיפר לפסיכולוג שהוא משחק בקלפים ומעשן חשיש (בין אם היתה אמירה זו נכונה ובין אם לאו); אכן אין ספק בדבר שמזרחי ידע סמים מה הם.**

השופטת המלומדת לא שוכנעה כי אלמלא "הודלף" המסמך לידי "הארץ" לא היה מגיע לשלטונות המס במועד שהוא הגיע.

4. להלן נפנה בית המשפט המחוזי לדון בפרשיות ובאירועים שונים, שאין צורך — כאמור — לאזכר אלא את מקצתם:

(א) עסקות שבהן נטענה מעורבותו הישירה של מזרחי:

1. שיחת ההירואין. נקבע שביום 17.2.77 נועדו מזרחי עם אהרוני ואשרי בבית קפה ברחוב יהודה המכבי בתל-אביב, ושוחחו ביניהם על דבר עסקות סמים. השופטת המלומדת סכמה כי "אין בכך כמובן כדי להוכיח כי עסקה כזאת בוצעה, ואם כן מתי ועל ידי מי..." אך הוסיפה כי "מידע זה לבדו אין בו כדי לאמת את שפרסמו הנתבעים בקטע המשמיץ מס' 4 הנ"ל". לפיכך היא סברה כי "הארץ" לא הצליח להוכיח את אמיתות הדברים שנאמרו באותו קטע.

2. פרשת "פפה" רוקנשטיין. "פפה" רוקנשטיין (להלן — פפה) הוא פושע מועד. לפי ממצאי בית המשפט המחוזי הוא התקשר ביום 25.10.75 לביתו של מזרחי, הציג עצמו כאיש משטרה העוסק בעניניו של מזרחי, הודיעו כי בידו מידע שמבקשים לחטוף את בנו הקטן, והציע לו הגנה וכן למסור לו את תיק החקירה תמורת מליון לירות. מזרחי התלונן במשטרה, ותלונתו נרשמה ביום 29.10.75. לאחר שקצין המשטרה ארמונד לוי סיפר למזרחי שידוע למשטרה שנעשה נסיון לסחוט ממנו כסף, בהסכמת המשטרה הותקן מיתקן הקלטה על מכשיר הטלפון של מזרחי, בו הוקלטו שי־חות טלפון נוספות בינו לבין "פפה". בתיאום בין מזרחי והמשטרה נתפס "פפה" כשבידיו תיק המכיל ניירות ריקים.

הוגש כתב אישום נגד "פפה" בגין עבירות סחיטה באיומים, התחזות בשקר כאחר ועבירות נוספות. תחילה הוא כפר בעובדות, ומזרחי הוזמן להעיד במשפטו, אך לבסוף הוא חזר בו מכפירתו. הורשע ונדון למאסר לתקופה של שש שנים.

לפי גירסת "הארץ", הודה "פפה" בעובדות שיוחסו לו כתוצאה משידולו של מזרחי, שלא היה מעוניין כי יעיד, וזאת כדי להסתיר קיומם של עסקים משותפים בלתי כשרים בין השניים. הוכח שמזרחי נפגש עם אשתו של "פפה" במהלך המשפט, וכי לאחר שנגזר דינו של "פפה" נערכה שיחה טלפונית בין השניים, והשיחה הוקלטה (נ/75). בית המשפט המחוזי סבר שאכן בקש מזרחי למנוע את מתן עדותו של "פפה", באשר זה ידע לספר דברים מפלילים נגדו. סיכום הדברים מפי בית המשפט: "אין בכך הוכחה מכרעת לגבי מעורבותו של (מזרחי) בעסקה פלילית אחת או יותר עם "פפה", אך בראיות שהובאו בפני יש יותר מרמז לכך".

"הארץ" ניסה לשכנע את בית המשפט לקבל כד־כנות אמירות שונות של "פפה" לאנשים שונים (נ/40, נ/48, נ/49, נ/99), מהן משתמעת, כביכול, מעורבותו של מזרחי עמו בעסקה גדולה של יהלומים גנובים. "פפה" עצמו הכחיש את אמירותיו, ובית המשפט סרב לקבוע ממצאים על יסודן גם בהיותן אמירות חוץ של עד שהוכחש, וגם משום "שזהו איש אשר השבועה אין לה כל משמעות עבורו. הוא תמיד יאמר אותם דברים אשר בעת אמירתם נראים לו יעילים ביותר למען עצמו...".

3. פרשת ההרסינה. פרשה זו שונה משתי הפרשות הקודמות, בכך שהיא אירעה בשנת 1962, ולא ניתן לייחס אותה לתקופת "הפשע המאורגן". לפי ממצאי בית המשפט המחוזי, נתקיימה פרשת גניבות של כמויות עצומות של אריזי הרסינה. בתחילת 1962 נעצרו כמה אנשים בעלי כינויים ססגוניים כמו "מוגר", "שאטיש" ו"אתליה", כחשודים בגניבות; הם נעצרו כגנבי האריזים, ואילו מזרחי נחשד ונעצר כאחד ממקבלי הרכוש הגנוב. בהסכמת התביעה הומר אישומו של "מוגר" מגניבה לקבלת רכוש גנוב והוא הורשע ודינו נגזר. הוא ערער לבית המשפט העליון, ובטענו־תיו לעונש טען סניגורו של "מוגר" כאילו זה מכר את הסחורות בשליחותו של מזרחי, ועל יסוד טענה זו הקל בית המשפט בעונשו. בבית המשפט המחוזי התכחש "מוגר" לדברים אלה, וטען שעלילה העליל על מזרחי, אך השופטת המלומדת סברה שלדברי סניגורו של "מוגר" יש תימוכין גם בעדותו של מזרחי; לפי גירסתו של האחרון, הציע לו פלוני ציון נרב, שנהג להוביל בעגלתו חמרי בנין עבור מזרחי, כמות של אריזי הרסינה שמזרחי חשד שגנובה היא. הוא סרב לקנות את ההרסינה מנרב. שבוע ימים לאחר מכן בא אליו "מוגר", כשבפיו הצעה דומה ואף הודיעו שכבר הביא את ההרסינה באתר בניה של מזרחי; נוכח החשד שעלה בלבו — כך אומר מזרחי — הוא דרש ממוגר להוציא מיד את האריזים מן האתר, ואמנם כך נעשה. במוצג נ/9 אומר מזרחי כי לאחר מכן קנה כמות של 40—50 אריזי הרסינה מאחר סבן, למרות שיכול היה להסיק שמקורם של הללו ב"מוגר". על יסוד דברים אלה קבלה השופטת המלומדת שאכן קנה מזרחי אריזי הרסינה ביידיעה על מקורם הגנוב. לא זו אף זאת: מזרחי הודה כי באותה עת קבל מ"מוגר" כספים תמורת שבעה שטרי-חוב ע"ס 120 ל"י כל אחד, אלא שלטע־נתו לא היה כל קשר בין השטרות האמורים לבין עסקת אריזי ההרסינה.

השופטת סיכמה את מסקנתה בעניין זה כדלקמן (בעמ' 77 לפסק הדין):

"לא אוכל על סמך הראיות שבפני לקבוע תמורת מה באמת קיבל אז (מזרחי) כסף ממוגר, ולמה נתן בידיו השטרות. רק זאת אוכל לקבוע, כי הוכח לשביעות רצוני קשר עסקי בין (מזרחי) לבין מוגר, בתקופה שבה מודה מוגר שהיה מתווך במכירת אריזי הרסינה גנובים ו(מזרחי) ידע אותה עת על עיסוקו זה של מוגר".

4. פרשת אבני הספיר. אף פרשה זו אירעה בשנת 1962. מעשה שהיה כך היה: איש בשם יעקב מלכי היה מעורב בפריצות רבות; יום אחד הוא הציע למזרחי למכירה שתי אבני ספיר קטנטנות. לדברי מזרחי הוא רכש אותן תמורת 20 ל"י והניחן במגירת שולחנו. מלכי נעצר על ידי המשטרה, ובעקבות מה שמסר לה הגיעה זו לביתו של מזרחי והוא מסר לה את הספירים.

שני פרטים בפרשה זו — שנזכרו על ידי השופטת המלומדת — ראויים לציון; ראשית, ולנטין ניהל שיחה ארוכה עם שושנה מלכי, אשת יעקב מלכי (המוצג נ/66), בו סיפרה כי היתה עדת ראייה לכך שאהרון נתן מכר יהלומים גנובים למזרחי. אהרון נתן היה אחד החשודים בפרשת אבני הספיר. לפי קביעת בית המשפט המחוזי היא העידה שאינה זוכרת אם תיכר נכון, ואין היא יכולה כיום לומר מי האדם אשר לו מכר אותם יהלומים בנוכחותה. השופטת המלומדת סיכמה כך את עדותה:

"אין לי ספק שבעדותה בבית המשפט התכחשה עדה זו לדברים, ואף שבתמליל הדברים... נאמרו בצורה מקוטעת ומבולבלת, הרי ברור לי ששם אמרה את הדברים הנ"ל; אך כיוון שסרבה לאשרם כאן... אין לי כל אפשרות לקבוע עובדות בגדרו זה".

שנית, לאחר שיעקב מלכי נעצר, באה שושנה מלכי אל מזרחי לבקש ממנו עזרה כספית למימון הגנתו המשפטית של בעלה והוא סרב לכך. מזרחי התלונן במשטרה על איום שהשמיעה שושנה כלפי אשתו, שאם לא יגיש את העזרה המבוקשת יבולע למשפחתו. שושנה הודתה בעובדה שבקשה ממזרחי עזרה "כאשר מילדות, לא כמעביר", אך כפרה בכך שאיימה עליו. השופטת סיכמה את דבריה בנקודה זו של הראיות כדלקמן:

"רק אזכיר שהאפיזודה עם שושנה מלכי חזרה על עצמה כעבור 13 שנים עם עליזה רוקנשטיין, כאשר זו באה לבקש עזרת (מזרחי) עבור בעלה "פפה" שנידון למאסר... מדוע באות נשים אלו לגייס עזרת (מזרחי) עבור הבעלים שנקלעו לצרה? האם זה רק בגלל השם שיצא (למזרחי) כאיש שעוזר לחברים שנקלעו לצרה, או שמא הן חושבות שהוא חייב חובה כזאת בשל מעורבותו בגנבות שאליהן נקלעו בעליהן?...".

ב. עסקות ואירועים שמהם, לפי טענת "הארץ", ניתן להעלות בעקיפין שמזרחי אכן משתבץ בממלכת הפשע:

5. I. עסקי בשר. אין צורך להיכנס כאן לפרטי הפרשה. לפי קביעותיה של השופטת המלומדת נעשה על ידי אהרוני, אשרי ואחר רושה, מעשה של השתל־טות באמצעים בלתי הוגנים ובלתי מקובלים במסחר תקין על עסק לשיווק בשר (טיפט), תוך הרווחה בלתי מוצדקת של מי ששימש במשך שנים כמוכנה האמן. החברה הנזה אשר ניהלה את העסק, נאלצה למכור את עסקה לשלושת האנשים האמורים, במחיר אפסי, כאשר כבר קודם לכן נטלה חברת הבת שלה, באופן תמוה, על עצמה בלבד, את ההפסדים שנבעו מעסקה משותפת עם חברה בשם בנגז שבשליטת שלושתם. מזרחי נקשר לפרשה רק בעקיפין, הואיל ומשכר מטעמו שני שיקים — האחד ע"ס 28,000 ל"י לפקודת רושה, האחר ע"ס 30,000 ל"י לפקודת אהרוני (המוצ־גים נ/183 ונ/90), וזה קבעה השופטת המלומדת לסי־כמה של פרשה זו (בעמ' 47 לפסק הדין):

"מסקנתי היא, איפוא, כי שתי ההלוואות האלו ני־תנו על בסיס עסקי (אף שיתכן מאוד ש(מזרחי) לא היה נותן אותן לאנשים שאינם מקורבים אליו כמו אהרוני ורושה). אין בפני חומר כדי לקבוע שההשק־עות של אהרוני ורושה בבנגז נעשו בעזרת (מזרחי) וכי שני אלו שימשו ל(מזרחי) "אנשי קש", אך השתכנעתי שהוא קיים עמם בענין זה קשר עסקי, ולא קשרי ידידות ומשפחה בלבד. כיוון שהקשרים היו הן חברתיים והן עסקיים כאמור, נראה לי ש(מזרחי) גם ידע על השתלשלות הדברים בקשר לכשלון עיסקת בנגז...".

II. פרשת פרמינגר. פרשה זו קשורה בנסיעתם של מזרחי, אשרי ואהרוני, ובכללם פרקליטים, לאי כן מרטין בכוונה לרכוש שם מלון. העסקה לא יצאה לפועל, אך השופטת המלומדת השתכנעה שמזרחי ואשרי עשו יחדיו עסקה "בין שתפקידו של אשרי היה זה של מתווך אשר רצה לקבל דמי התיווך בצורת מניות, ותפקיד (מזרחי) היה זה של מומחה בלבד, ובין אם התכוונו אמנם שני אלה לרכוש את המלון ואחרי בדיקה התחרטו". עוד קבעה השופטת שגם רחמים אהרוני נתבקש לקבל נתח מן העסקה האמורה (ראה סעיף 112 לפסק הדין).

ג. אירועים המשמשים בראיה נסיבתית למעורבותו של מזרחי בעולם הפשע ולאופיו העברייני.

6. I. "ההאפלה". ה"ה יחזקאל סהר וחפצרי רכשו שטחי קרקע גדולים בגדה. בין הקרקעות שנרכשו היתה גם חלקה בשטח של שבעה דונמים, שהתעורר ספק לגבי בעלותו של המוכר — אחד עליאן — בהן. סהר הפקיד בידי עליאן בשנת 1973 שני שיקים על סך 35,000 ל"י ועל סך 10,000 ל"י כדי להבטיח שעד לבירור, החלקה לא תימכר לאחר. אך לאחר שהספקות בדבר הבעלות לא פגו, הוא ביטל את הוראת התשלום. שנתיים מאוחר יותר "מכר" עליאן את השיקים לאחד ציון לוי, בעל מסעדת "ציון" בכרם התימנים, וזה חזר והתנה את התשלום בקבלת אישורים מתאימים בדבר הבעלות. יש לציין שבעבר היה עליאן עובדו של ציון.

מעורבותו של מזרחי בפרשה האמורה הוכחה בשתי נקודות: ראשית, לפי גירסתו שלו הוא פנה, ביוזמת ציון, אל חפצרי ושאלו למה אין משלמים את החוב לציון. זאת עשה — לדבריו — מבלי לדעת מה מקור החוב. שנית, סהר הודיע למזרחי שהוא מוכן לשלם לעליאן אם יועידו לו פגישה עם האחרון, ולצורך זה נקבעה פגישה במסעדת ציון. סהר וחפצרי הגיעו למסעדה, אך עליאן לא נמצא ובמקומו קבלו את פניהם שורה של אישים: "מנטש" עם איש נוסף, עו"ד הרותי, מזרחי, פרקליט, איש בשם ג'קי גלעדי ו"צברי". הוגשה לבאי־ם ארוחה כיד המלך. במהלכה לא עלה ענין השיק על הפרק. פרשת השיקים הוזכרה שוב לאחר שהסע־ודה נסתיימה, כשסהר הודיע לציון שהוא מוכן לפרוע את השיקים אם עליאן יבוא אליו למחרת ויחתום על כתב שחרור, ואמנם כך היה. סהר מספר לעניין ההאפלה במוצג נ/129 כי:

"הארוחה במסיבה היתה מוזרה ביותר. בצאתנו אמר לי שותפי כי זה היה כמו בסרט וכי הוא מצטער שהשתתף במסיבה".

השופטת המלומדת קבעה כי המסיבה המוזרה הוע־ילה להחיש את התשלום, והיא סכמה את דעתה כך (בעמ' 102, 103):

"... מכלול העדויות בעניין זה מוביל אותי למסקנה שהיה קשר סיבתי בין אותה ארוחה לבין המהירות שבה סילק מר סהר את החוב לאחריה. נוכחות כל האנשים הנ"ל באותה מסיבה אולי יותר מהדברים שנאמרו שם היוו לגביו לחץ — אפילו לא נאמרו שם דברים מפורשים...

איני מאמינה שיד המקרה הביאה אותו יום את (מזרחי) לאותו שולחן, אלא שהיה לו אינטרס כלשהו בעיסקת הקרקעות ההיא, אותו אינטרס שהניע אותו לנסות ולמנוע פרסום הכתבות של רז ולנטין בעניין הקרקעות".

לעניין אחרון זה עוד אשוב להלן.

II. איומים על אבי רז. אבי רז הוא עיתונאי, שהת־כוון לכתוב על פרשת רכישת הקרקעות בגדה. עמיתו דאז, אלי לנדאו, סידר פגישה בינו לבין מזרחי, שהיתה מיועדת לקבל את גרסתו של האחרון לגבי הפרשה האמורה. לפי ממצאי בית המשפט המחוזי יצא שמזר־חי היה והתנהגותו של רז במהלך הפגישה פרובוקטיבית, ומאידך היה בדברי מזרחי משום איום מרומז שרז עשוי להיפגע אם יפרסם דברים שמזרחי טוען שאינם נכונים. פרשה זו חיזקה את השופטת המלומדת בסברה שהיה למזרחי עניין כלשהו בקרקעות נשוא פרשת ה"האפלה".

III. איום על ולנטין. הובאו ראיות לפני בית המשפט המחוזי שמזרחי שלח באמצעות עיתונאי בשם יגאל לביב איום כלפי ולנטין לפגוע בגופו כדי למנוע ממנו כתיבת רשימה על פרשת מכירת הקרקעות בגדה. על יסוד הראיות שהובאו לפניה קבעה השופטת המלומדת רק זאת שהמערער אמר ללביב דברים בגנותו של ולנ־טין אשר מהם יכול היה לביב להסיק איום מעין זה.

IV. פרשת אולמרט. ח"כ אולמרט עשה פרסום ממנו הבינו מזרחי והאלוף (מיל.) רחבעם זאבי ("גנדי"), שהוא התכוון אליהם כמי שעומדים בראש הפשע המאורגן. בעקבות זאת נתקיימה שיחה בין השלושה, שהוקלטה על דעת הכל (המוצג נ/165). ראש וראשון למדברים בשיחה היה "גנדי", בהסכמתו של מזרחי, כשמטרת השנים היא להניע את אולמרט לחזור בו מדבריו, ולהבהיר למי התכוון על מנת שהכל יבינו שלא אל מזרחי וגנדי התכוון בפרסומו.

מסקנת השופטת המלומדת למקרא תמליל ההקלטה האמור, היתה שאמנם השתמע ממנו איום לפגוע בח"כ אולמרט, "בין פגיעה גופנית ובין פגיעה בלתי מוצדקת בשמו הטוב ובמוניטין שלו כחבר כנסת".

V. פרשת מס הכנסה. ביום 20.2.74 נפלה ההחלטה אצל שלטונות מס הכנסה לפשוט אצל מזרחי, ובחברותיו ואנשים אחרים, במטרה לגלות עבירות מס. שבוע לאחר מכן התפוצץ מטען חומר נפץ ליד ביתו של מר שילוני, נציב מס הכנסה דאז. השופטת המלומדת קבעה שלא הוכח קשר כלשהו בין הפיצוץ לבין מזרחי; אך פרשה זו הוזכרה בפסק הדין בעיקר למטרה אחרת: לצורך החיפוש בביתו של מזרחי הגיעה לבית חוליה של לפחות ארבעה מאנשי מס הכנסה; הם הגיעו לבית השכם בבוקר, ולבקשת מזרחי המתינו עד שילדיו עזבו את הבית בדרכם לבית הספר. לאחר שסיימו לחפש בדירת המגורים עברו החוקרים למשרדו של מזרחי, שם הופתעו למצוא שלושה אלופי צה"ל. השופטת המלומדת כותבת בעניין זה בפסק דינה כדלקמן (בעמ' 87):

"הסברו של (מזרחי) להימצאם שם של שלושה אלה אינו מתקבל על דעתי. מאחר שהאלופים עצמם לא העידו בפני, לא אוכל לקבוע את הסיבה האמיתית; אבל סברת ההגנה שהם הוזמנו על ידי (מזרחי) כדי "להרשים" את אנשי מס הכנסה יותר מתקבלת על דעתי מהסברו של (מזרחי)".

VI. פרשת האחים יפתח. הוכח שבהליך אזרחי שהתנהל נגד מזרחי או אחת מחברותיו, הוגש על ידו תצהיר כוזב. עוד הוכח שמזרחי השתמש באיומים כלפי התובעים.

VII. פרשת השחרור מהצבא. מזרחי התגייס כמתנדב לצבא בגיל שש־עשרה ומחצה, והיה מצטיין בראשית השירות הצבאי, הוא נפקד מהשירות כבר עשרה חודשים לאחר תחילתו. מזרחי הובא לדין, הורשע ונדון לששה חודשי מאסר בפועל. הוא בקש להשתחרר מהשירות, והוזמן לפני פסיכולוג, וזה יעץ "אם אפשר לשחרר באופן אדמיניסטרטיבי". לעניינו חשוב ממצאה של השופטת המלומדת (בעמ' 15) שמזרחי אמר לפסיכולוג באותו ראיון כי הוא משחק בקלפים ומעשן חשיש.

7. על יסוד החומר שלפניה הגיעה השופטת המלומדת למסקנות העובדתיות והמשפטיות הבאות:

(א) היו קשרי ידידות מילדות בין מזרחי לבין אהרוני ואשרי;

(ב) בכמה הזדמנויות קיים מזרחי עם השניים גם קשרי עסקים.

(ג) אהרוני ואשרי הם עבריינים מובהקים, המייצגים אחד מענפיו של הפשע המאורגן ומזרחי לא יכול היה שלא לדעת על מקצת מעבירותיהם;

(ד) משיחת ההירואין הנודעת שהוכחה אין להסיק לגבי ביצועה של עסקת הירואין, אם בוצעה, או לגבי זהות האנשים אשר ביצעו או היו אמורים לבצע עסקת סמים או לממנה אלא על אפשרות בלבד של מעורבות השלושה בעסקה כזו;

(ה) לא הוכח האמור בסעיף 4 רישא מן הקטעים נשוא לשון הרע, לאמור, לא הוכח כי מזרחי קשור למימון הברחות סמים בקנה מידה גדול לישראל.

(ו) לא הוכח האמור בסעיף 3 רישא מן הקטעים נשוא לשון הרע, לאמור, לא הוכח שמזרחי מעורב בסחר ביהלומים גנובים ובודאי לא הוכח שבמשך שנים הוא ריכז את ענף המסחר הזה, ורכישת שתי אבני הספיר הקטנות לא הצדיקה כתיבת סעיף 3 הנ"ל;

(ז) המסקנות דלעיל הובילו למסקנה שגם סעיפים 1 ו-2 לקטעים נשוא לשון הרע לא הוכחו. אכן אהרוני ואשרי נחשבו במשטרה למובילים ב"חבורת הברנז'ה", המשמשת כאחד הענפים של "הפשע המאורגן נוסח ישראל", כפי שהוגדר בדו"ח שמרון, אך לא הוכחה הטענה שיש למזרחי חלק בפשע המאורגן בישראל ולא כל שכן לא שהוא משמש כאחת הדמויות המרכזיות שבו.

השופטת המלומדת סיכמה את מסקנותיה עד כה באמרה (בעמ' 116):

"קטעים 1 ו-2 הם דוגמה מפורשת, לדעתי, להסקת מסקנות גורפות אשר נועדו לכתוב בזמן מפי השמועה. אין צורך שאכנה בשם־תואר כתיבה כזאת ואין צורך להוסיף כי לא הוכחה האמת לגבי קטעים אלו".

מסקנתו של בית המשפט המחוזי היתה שלעניין הקטעים 1—4 הנ"ל לא הוכיח "הארץ" את ההגנה של אמת הפרסום לפי חוק איסור לשון הרע, התשכ"ה — 1965 (להלן — החוק).

(ח) לעומת זאת סבר בית המשפט המחוזי כי האמור בסעיף 5 לקטעים נשוא הכתבה הוכח.

(ט) לאחר שדחתה כמה הגנות שהעלה "הארץ" כנגד קביעת הכותרת, שאין עוד צורך לדון בהן, קבע בית המשפט המחוזי שלא הוכחה גם ההגנה נשוא סעיף (2)15 לחוק. כיוון שבנסיבות הענין לא חלה חובה חוקית, מוסרית או חברתית על "הארץ" לעשות את הפרסום. היא דחתה את טענת "הארץ" שבמקרה דנן הוכח מצב של התעמסות כללית של המנגנון שהיה מיועד לקבלת תלונות על מעשי עבירה, שהיה מצדיק פרסום כנגד סעיף (2)15 הנ"ל. מסקנתו של בית המשפט המחוזי בעניין זה סוכמה בעמ' 126 לאמור:

"לא אוכל על סמך החומר שבפני להסיק על התעמסות כללית כביכול של מנגנון חקירת הפשעים אף כשאר אזרחי המדינה הייתי מעדיפה לראות מנגנון זה פועל ביתר יעילות".

השופטת המלומדת קבעה שאילו היו בידי המשטרה ראיות קבילות נגד מזרחי, היתה עושה הכל כדי להעמידו לדין; אמנם היתה מוטלת על "הארץ" חובה ציבורית או מוסרית, כנגד סעיף (2)15 הנ"ל, להוקיע את התופעה של הפשע המאורגן והסיבות שבגללן — לדעת הכותב — לא הצליחה המשטרה להתמודד עמו ביעילות הרצויה "אך חובה זו לא היה בה כדי הענקת זכות לפרסם על (מזרחי) דברים אשר ולנטין ו"הארץ" ידעו, או חייבים היו לדעת, שאין בידם אפשרות להוכיחם".

(י) למרות שולנטין לא העיד קבעה השופטת המלומדת שהוא, וגם מר שוקן העורך האחראי של "הארץ", האמינו באמיתות תוכן הפרסום נשוא הכתבות. רק עקא שלמרות העבודה המרובה שהשקיע בכך, הרי חומר הראיות שהצליח ולנטין לאסוף היה מועט ולא היה בו כדי לבסס את הקביעות העובדתיות החמורות לגבי מזרחי. הוכח שניתנה לו התראה על ידי אחרים לנהוג זהירות בנקיבת השמות, אך הוא לא שעה לאזהרות;

התוצאה היא — כך קבע בית המשפט המחוזי — ש"הארץ" לא נקט באמצעים סבירים להיווכח אם נשוא הכתבות אמת הוא אם לאו, כאמור בסעיף 16 (ב) (2) לחוק;

(יא) כל ההגנות האחרות שנטענו, לפי סעיפים (3)15, (4)15, (5)15 ו-(6)15 נדחו ולפיכך נקבע ש"הארץ" פרסם לשון הרע על מזרחי בגין הקטעים 1—4 בכתבות נשוא התביעה;

(יב) להלן עבר בית המשפט המחוזי לדון בשיעור הפיצויים. תביעת הפיצויים הוגבלה לנזקים כלליים בלבד, ובית המשפט סקר את הפסיקה המתייחסת לנושא זה;

(יג) הוכח כי אמנם התקיים אצל "הארץ" השיקול כי הסיכון שבפרסום אינו עולה במשקלו על הסיכוי לרווח, אך השופטת המלומדת קבעה כי לא היו לפניה די ראיות "כדי להכריע לעניין זה על פי עודף ההסתברות", שכן נותר ספק בלבה שמא לא היה זה השיקול המכריע אצל "הארץ" לעשות את הפרסום; מטעמים אלה לא מצאה השופטת המלומדת לנכון לדון בפסיקת פיצויים עונשיים, אם כי בעקרון לא היתה מחלוקת שבית המשפט רשאי להטיל פיצויים כאלה.

(יד) בין השיקולים להגדלת שיעור הפיצויים שי־משו לבית המשפט המחוזי העובדה שמדובר באשמה חמורה מאין כמוה, כי "הארץ" היה ער לאפשרות שיקרא להוכיח את האשמותיו, וכי הוזהר במפורש על ידי יועציו המשפטיים מפני אפשרות כזאת. עוד קבעה השופטת המלומדת ש"הארץ" היה ער לדלות החומר שברשותו ובכל זאת החליט ליטול על עצמו את הסי־כון שבפרסום, תוך נקיבת שמות הנוגעים בדבר, תוך הרחבת ידיעת המשפט שלא לצורך. היא מצאה שאין מקום להפחית את הפיצויים לפי סעיף (2)19 לחוק, באשר לשכנועו של "הארץ" באמיתות הדברים שפורסמו לא היה יסוד סביר.

(טו) שיקולים נוספים ששמשו לשופטת המלומדת להגדלת שיעור הפיצויים: היקף הפרסום הרב; אי קבלת תגובת מזרחי מראש על ידי "הארץ" לתוכן הפרסומים, והרחבת ידיעת הפרסומים הרבה מעבר למה שהם הצריכו.

(טז) בית המשפט המחוזי קבע כי "הארץ" הודה בשמו הטוב של מזרחי בכתבה בתארו אותו בכתבה כי הוא "מליונר מכובד בעל רשת מלונות הנושאים את שם אשתו... שר התיירות היה אורח כבוד בבתי המלון שלו. חברת הבנייה שבבעלותו... בונה בכל רחבי הארץ וזה עתה הקימה מיבנים למשרדי הממשלה, ביניהם משרדי הממשלה השיכון", וכי להודאה זו יש משמעות.

(יז) עוד קבע בית המשפט כי מותר להתחשב להפחתת הפיצויים בשם הרע שיצא לתובע לפני פרסום לשון הרע, אך לא בשם שהיה ראוי לו לפי מעלליו.

(יח) נקבע עוד שאין להביא בחשבון להפחתת הפיצויים את עברו הפלילי של התובע, אם אינו נוגע לדבר שנטען בפרסום נשוא לשון הרע. לפיכך, גם מטעמים אחרים, אירועים שהוכחו לגבי איומים במעשי אלימות מצד מזרחי וגם אירועים אחרים כיוצא באלה, אינם יכולים לשמש עילה להפחתת הנזק.

(יט) לא הוכח שבגלל התרועעות מזרחי עם עבר־יינים יצא לו שם רע בין מכריו או בין האנשים שעמם בא בקשר עסקים, אם כי יצא לו שם של מי שמסוגל "לעזור לעבריין שנקלע לצרה".

(כ) לא מן הנמנע הוא שהתנהגותו של מזרחי גרמה לאנשים שבסביבתו לייחס לו כוונות ומעשים שלהם אין הוא מתכוון, ואשר אותם אין הוא עושה. גם כאשר מביאים בחשבון מה שמותר מאופיו של מזרחי, ואת העובדה שהוא שיקר במשפט בכמה עניינים חשובים, הרי חומרת לשון הרע ומידת תפוצתה הגדולה מטים את הכף לצד הגדלת שיעור הפיצויים. נאמר לנו על ידי הפרקליטים שהסכום שנפסק למזרחי הוא (בערכים של יום מתן פסק הדין) סכום בשקלים השווה לכ-8,500 דולרים של ארצות הברית.

הערות כלליות ותחומת שטח המחלוקת.

8. השופטת המלומדת כתבה פסק דין מקיף בו התייחסה לחומר הראיות הרב שהובא לפניה. ריכוז החומר העובדתי (שחולק בפרשיות השונות), הקביעה התמציתית של הממצאים והמסקנות, שימשו לנו לעזר רב להכנת פסק דינינו, ואין לנו אלא להודות לה על כך; גם הפרקליטים המלומדים הפגינו שליטה מרהיבה בחומר הראיות המפורט, ואנו מקווים שהצלחנו לראות בתוך סבך העצים גם את היער.

נתברר בדיעבד שיריעת המחלוקת נתפרשה הרבה למעלה מן הדרוש. בצדק באה השופטת המלומדת בטרוניה על "הארץ", שהיה היחיד שידע מה יש לאל ידו להוכיח, על שהביא לפני בית המשפט חומר ראיה בכמות גדולה, שהיתה לו אולי חשיבות בחקירה ציבורית של הפשיעה בישראל, אך בחלקו הרב הוא לא היה רלבנטי למשפט נשוא הערעור. השופטת סיכמה את מסקנותיה לעניין זה בנימה אפולוגטית במקצת (ויש לומר את הדברים אף לשבחה) כדלקמן:

"מוסר השכל שאני השכלתי הוא כי אל לו לשופט אף פעם להיגרר להסכמה לדון בסוף המשפט בשאלת הרלבנטיות של ראיות שמובאות בפניו. אם אין הצד יכול להראות על הרלבנטיות שעה שהוא מביא את העד, יש לסרב לשמוע, במיוחד במשפט דיבה".

אף לפנינו ניסו הפרקליטים המלומדים להרחיב את היריעה, אך הגבלת משך טיעונם תרמה במידה מסויימת לצימצום הפלוגתאות, ובגדר פסק דין זה נתייחס רק לנסיבות ולטענות שיש להם חשיבות להכרעה. מקווים אנו שהפרקליטים המלומדים לא יבואו עמנו בטרוניה אם לא נתייחס אף לעניינים הנראים בעיניהם רלבנטיים. אכן, אי היזקקות לטענה פלונית אין פירושה התעלמות ממנה, אלא אך שלא ראינו צורך להתייחס אליה בגדר היריעה המוגבלת בתיק זה.

ב. השופטת המלומדת קבעה שהקטע מס' 5 נשוא הכתבות הוכח אך מתברר שקטע זה, למעט המלים "אחד העומדים בראש מערכת הפשע המאורגן" לא שי־משו נושא לתביעה והמלים הנ"ל ממילא נבלעו בקטעים מס' 1 ו-2 נשוא הכתבות.

ג. בבית המשפט המחוזי ניתנו החלטות שונות בדבר איסור פרסום. בתחילת הדיון בערעור ובמהלכו, נתבקשנו על ידי מזרחי לאסור פרסום של הטיעון. לא ראינו עילה מספקת להיעתר לבקשה, אך החלטות בית המשפט המחוזי כוחן יפה גם לגבי אותם חלקים של הטיעון (ופסק הדין בערעור, במידה וקיימים כאלה), המקבילים לנושאי החלטות איסור הפרסום בבית המשפט המחוזי, וזאת — כל עוד לא הוחלט אחרת בהחלטה נפרדת.

9. בערעורו בצמצמנו יריעת המחלוקת העובדתית במידה ניכרת. מזרחי בקש לקעקע את ממצאי בית המשפט המחוזי ומסקנותיו בעניין שיחת ההירואין:

"הארץ" אימץ ממצאים אלה, אך טען שהשופטת לא הסיקה מהם מסקנות מרחיקות לכת דיין. "הארץ" ביקש להסיק מפרשת "פפה" רוקנשטיין מסקנות מרחיקות לכת בדבר מעורבותו של מזרחי בעולם הפשע, ואילו מזרחי טען שלא היו ראיות מספיקות כדי לקבוע שהוא ביקש למנוע השמעת עדותו של "פפה" במשפטו. מזרחי השיג על מסקנת השופטת לגבי קשריו עם "מוגר" בפרשת ההרסינה ולעניין אבני הספיר. למעשה מוסכם גם על "הארץ" שלא הוכח האמור בקטע מס' 3 לכתבות לגבי רכישת יהלומים גנובים על ידי מזרחי. יש להדגיש כבר עכשיו שאף לעניין תום הלב בפרשה זו אין "הארץ" יכול לסמוך על תמליל השיחה נ/66 שתאריכה 15-10.77, דהיינו לאחר פרסום הכתבות. שני בעלי הדין חלוקים זה בכה וזה בכה, לגבי המשמעות שיש לייחס לעובדות שהוכחו בפרשת פרמינגר, ההאפלה, האיומים המפור־שים והמרומזים על אבי רז וולנטין, פרשת מס הכנסה ופרשת השחרור מהצבא. "הארץ" בקש להעלות על הפרק עוד כמה פרשיות נוספות שלא בא זכרן בפסק הדין, כמו פגישתו של מזרחי (באקראי או שלא באקראי) עם מאיר לנסקי.

אך בטרם אבחן את יריעת המחלוקת העובדתית, שומה עלי להתייחס עוד לטענה אחת נוספת שהעלה מר ליבליך, פרקליטו של "הארץ", לגבי כמות ההוכחה שנדרשה מן העיתון על מנת להוכיח את ההגנות האפשריות לפי הדין כנגד תביעת לשון הרע.

10. כמות ההוכחה. בטיעונו המקיף ביקש מר ליב־ליך לשכנענו שכמות ההוכחה הנדרשת מנתבע כדי להוכיח במשפטי לשון הרע קיומה של התנהגות פלי־לית מצדו של התובע, אינה צריכה לעלות על כמות ההוכחה הרגילה הנדרשת מבעל דין במשפט אזרחי; לתימוכין בטענותיו הוא הביא לפנינו מובאות מהספרות והפסיקה האמריקאיים שבאו ללמד שאין הנ־תבע נדרש בנסיבות האמורות אלא ל"FAIR PREPONDERANCE OF THE EVIDENCE" (ראה בספרו של SACK על דיני לשון הרע ובעיות הקשורות בהם (1980) בעמ' 141). הוא ניסה לשכנענו, בהסתמכו על אסמכתאות שונות, שהדיבור FAIR (במובאה האמורה) בטעות יסודה.

אין ברצוני להיגרר לניתוח האסמכתאות האמ־ריקאיות בעניין זה, כיוון שההלכה הישראלית בנושא האמור היא ברורה ומבוססת. הכלל הוא שאמנם אין קיימות אלא שתי מידות הוכחה — המידה הקיימת במשפט הפלילי (מעל לכל ספק סביר) והמידה הקיימת במשפט האזרחי (נטיית מאזן ההסתברות), אלא שבמקרה האחרון, וכשמדובר בטענת אמת הפרסום, עשוי הנתבע להידרש להביא כמות הוכחה שמידתה תעמוד ביחס מתאים לרצינות תוכן הדיבה: ע"פ 232/55 פ"ד יב 2017, 2064—5; ע"א 263/73, 256 פ"ד יד 1205, 1238 ("מידת ההוכחה של טענת 'אמת דיבתו' צריכה לעמוד ביחס מתאים לרצינות תוכן הדיבה") והשווה: ע"א 292/64 פ"ד יט (1) 414; ע"א 69/75 פ"ד לא (1) 203, ועוד. לאחרונה פסק כך בית משפט זה בע"א 475/81 פ"ד מ (1) 589 מפי השופט ברק, באמרו בעמ' 606:

"על כן דעתי היא, כי יש להמשיך ולנקוט את הגישה כי בכל המשפטים האזרחיים מידת ההוכחה היא זו של נטיית מאזן ההסתברות, וכי במסגרתה של מידת הוכחה זו, ועל פי מבחנים של שכל ישר, כמות הראיות, שיש בהן כדי לשכנע את השופט בנטייתה של ההסתברות קשורה במהותו ובחומרתו של הנושא...".

אף אליבא דעתו של השופט בך, באותו עניין, נדרשת מבעל הדין המבקש לייחס ליריבו ביצוע עבירות רציניות, המטילות עליו סטיגמה שיש עמה משום קלון, "ראיות בעלות משקל רב וכבדות יותר ממה שדרוש במשפטים אזרחיים רגילים" (מ' 598).

מוסכם על הכל כי הקטעה שכלולה משמש כ"אחת הדמויות המרכזיות של הפשע המאורגן בארץ", כמו השותפות האחרות המפורטות, בקטעים המהווים נושא לערעור, היא חמורה מאין כמוה; לפיכך היא מחייבת הבאת כמות ראיות רבה יותר מהנדרשת במשפטים אזרחיים רגילים כדי להוכיחה. לפיכך יש לדחות את טענת "הארץ" לעניין פרק זה של טיעוניו. ניתוח העובדות בפסק דין זה יעשה בהתאם להנחיה האמורה, ולאורה נקבע את התשתית העובדתית שבגדרה יהא ניתן להסיק אם "הארץ" הוכיח את טענת "אמת הפרסום".

11. בהנחה ש"הארץ" לא הוכיח את הגנתו לפי סעיף 14 לחוק, שומה יהיה עלינו לקבוע אם הוכיח קיומה של הגנה לפי סעיף (2)15 לחוק. לעניין זה טען מר ליבליך כי השופטת המלומדת קבעה שהוכחה קיומה של חובה מוסרית וחברתית מצדו של "הארץ" לפרסם את הכתבות, ומזרחי לא ערער על כך; לפיכך — כך נטען — הוא אינו רשאי לטעון להיפוכו של דבר. לטענתו, השאלה היחידה בגזרה זו של הטיעונים היא האם הוכיח "הארץ" קיומו של תום לב, וביתר דיוק האם "הארץ" נקט או לא נקט לפני הפרסום באמצעים סבירים כדי להיווכח אם הפרסום באמת יסודו אם לאו. עוד טען לפנינו מר ליבליך, שנטל השכנוע רובץ לפתחו של מזרחי להוכיח ש"הארץ" לא פעל בתום לב. אני סבור שיש לדחות טענות אלה על כל היבטיהן.

א. אמת נכון הדבר הוא, שבעמוד 131 להחלטה, בשלב הראשון של הדיון, כתבה השופטת המלומדת כי היתה קיימת חובה ציבורית או מוסרית, "במובן ס' (2)15 לחוק" על "הארץ" להוקיע את התופעה של הפשע המאורגן, אך הוא לא היה רשאי לאזכר את שמו של מזרחי מבלי שהיו בידיו ראיות מספיקות לבסס עליהן את ההאשמות כנגדו. דברים אלה נוסחו אולי בצורה מרחיקה; כפי שניתן להעלות גם מהמשכו של בית המשפט המחוזי בעמ' 8 לפסק הדין, כתבה המוקיעה את הפשע המאורגן ואת דרכי המלחמה בו, מבלי לאזכר שמות — במישרין או בעקיפין — אינה יכולה, כשהיא לעצמה, לשמש נושא לתביעת לשון הרע ואין ישימותו של סעיף (2)15 יכולה להתעורר לגביה. כל שהשופטת המלומדת נתכוונה לומר בעניין זה הוא, שקיימת חובה מוסרית או חברתית על עיתון להוקיע תופעות שליליות, כמו תופעת הפשע המאורגן, ואילו בכך היה מסתפק "הארץ", לא היתה התובענה מוגשת. גם לא ניתן להבין מטיעוני פרקליטי מזרחי בבית המשפט המחוזי, כאילו הסכימו ש"הארץ" הוכיח קיומה של חובה מוסרית או חברתית לפי סעיף (2)15 הנ"ל, כהגנה מפני תביעת לשון הרע שהם הגישו.

ב. השופטת המלומדת דנה בשאלה המשפטית של תחולת הגנת סעיף (2)15 על הקטעים נשוא הערעור, ודחתה אותה בקבעה שלא היתה קיימת חובה חברתית או מוסרית על "הארץ" לפרסם את הקטעים האמורים אודות מזרחי. לפיכך לא ראינו כל מניעה בעד פרקליטי מזרחי מלטעון לעניין זה בערעור; אך גם לו קבעה השופטת המלומדת שהוכח דבר קיום החובה האמורה לפי סעיף (2)15, לא היתה כל מניעה בעד פרקליטי מזרחי לתמוך בתוצאה הסופית אליה הגיעה השופטת המלומדת על יסוד נימוקים השונים משלה: תקנה 454 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד — 1984.

ג. טענתו הבסיסית של מר ליבליך היתה שנטל השכנוע לגבי העדר תום לב מצידו של "הארץ" רובץ לפתחו של מזרחי. לעניין זה הוא תמך את טענותיו בהלכות שנפסקו בע"א 382/58 פ"ד יב 1732 וע"א 250/69 פ"ד כ"ג(2) 135. אנו, סבורים שיש לדחות טענה זו מן הטעם שע"א 382/58 אינו משקף את דין היום וע"א 250/69 תומך דווקא בעמדתו של מזרחי.

סעיף 20(2) (א) לפקודת הנזיקין, בנוסחה המקורי, שסעיף (2)15 לחוק הוא חליפו, התנה את קיומה של ההגנה הכלולה בו בפרסום בתום לב ולא צידוק; סעיף (3)20 לפקודה קבע כי שעה שנתבע בתביעת לשון הרע מעורר טענת זכות מסויגת לפי סעיף (4)20, חל על התובע נטל השכנוע שהפרסום לא נעשה בתום לב (וככל הנראה גם לגבי העדר צידוק: ע"א 90/49 פ"ד ה' 593, 600). בגדר התשתית המשפטית הזאת נפסק כפי שנפסק בע"א 382/58 הנ"ל. סעיף (2)15 דהיום מתנה את תחולתו בעשיית הפרסום נשוא לשון הרע בתום לב (והעדר הצדקה לא נזכר עוד); בהעדר חזקה בדבר קיומו של תום לב מוטל כיום נטל השכנוע על הנתבע. סעיף 16 לחוק קבע חזקות ראייתיות שמותר להחיל רק כל עוד אין קיימת ראיה בדבר קיומו או אי קיומו של תום לב; אך ברור הוא, שאם אף אחת מן החזקות אינה חלה ובית המשפט מצוי בספק אם הוכח או לא הוכח קיומו של תום לב, יד הנתבע היא על התחתונה; כך נפסק בע"א 250/69 הנ"ל. ולא ראינו כל עילה לסטות מההלכה האמורה.

שיחת ההירואין כפי שצולמה על ידי איש המשטרה: בצלאל מזרחי (מימין), רחמים אהרוני (באמצע) וטוביה אשרי (משמאל)

"יש קורטוב של ממש בטענה שבית המשפט המחוזי לא הסיק שום מסקנה לחובת מזרחי משיחת ההירואין"

"הארץ" לא טען לפנינו לכל הגנה אחת מלת ההגנות הכלולות בסעיף 14 לחוק (למעט לעניין היהלומים) ובסעיף 15(2). יהא עלינו איפוא לבחון אם הוכחה הגנת "אמת הפרסום" בסעיף 14 ואם תמצי לומר שלא — האם הוכחה הגנת סעיף 15(2). עניין אחרון זה נבחן בארבעה שלבים, שלעניינם בלבד יש מקום להתייחס בגדר עיטור זה. ראשית, האם הוכח שהיתה מוטלת על "הארץ" חובה מוסרית או חברתית לפרסם את הקטעים נשוא הערעור אודות מזרחי? שנית, האם הוכח באופן פוזיטיבי קיומו או העדרו של תום לב במזרו של "הארץ"? שלישית, האם רשאי "הארץ" לסמוך על חזקת תום הלב לפי סעיף 16(א) לחוק? רביעית, האם רשאי מזרחי לסמוך על חזקת העדר תום הלב לפי סעיף 16(ב) לחוק? (ובגדר סיכומי בעלי הדין בא בחשבון לעניין זה אף סעיף 16(ב)(2)).

12. אם נגיע לכלל המסקנה שאכן הוציא "הארץ" לשון הרע על מזרחי ושיש לאשר את הוראתה של השופטת המלומדת בעניין זה, שומה יהיה עלינו עוד לבחון אם שיקוליה ומסקנותיה לעניין שיעור הפיצויים עומדים על בסיס איתן, לאור התשתית העובדתית שהוכחה. גם דיון זה יערך בשלבים: ראשית, נבדוק האם צדקה השופטת המלומדת במגמה לפסוק למזרחי פיצויים עונשיים או פיצויים העולים על אלה שנפסקו. שנית, נבדוק אם צדקה השופטת המלומדת בסברה: א. שמותר להתחשב להפחתת הפיצויים רק בשם הרע שיצא למזרחי בפועל (אם יצא) לפני פרסום לשון הרע, ולא בשם שהיה ראוי לו לפי מעלותיו; ב. שאין להביא בחשבון להפחתת הפיצויים את עברו הפלילי של מזרחי (במידה שהוכח), אם אינו נוגע לדברי שנטען בפרסום נשוא לשון הרע; שלישית, נבדוק האם יש ראיות רלבנטיות בדבר אפיו, עברו, מעשיו או רעותיו הפגומים (אם קיימות כאלה) כדי להביא להפחתת הפיצויים; רביעית, נקבע מהי התוצאה האופרטיבית העולה משיקולים של הגורמים הרלבנטיים.

התשתית העובדתית

13. שיחת ההירואין. המדובר באירוע מיום 17.2.77, אשר נרשם ביום ראשון 20.2.77 על ידי איש המשטרה בולקינד, ששירת במחלקת המודיעין (המוצג ת/1). לפי דברי עדותו, שנמצאו מהימנים על ידי הערכאה הראשונה, הוא יצא למלא תפקיד ביחד עם הצלם דוד בורנשטיין ברחוב יהודה המכבי בתל אביב. השניים ראו את מזרחי יוצא מביתו ביחד עם רחמים אהרוני וטוביה אושרי. שלושת אלה התיישבו ליד שולחן שניצב על המדרכה ליד בית קפה קטן וזה הלך לשתות, כשבולקינד ישב לידם במרחק של פחות ממטר ממזרחי וכשהצלם מצביח את האירוע. וכה נכתב במוצג ת/1 על מה ששמעו אוזניו של בולקינד:

"האדם שישב לידם (בולקינד) שמע את "נוכחי" (רחמים אהרוני) האומר לבצלאל מזרחי בסוף שיחתם (לפני שטוביה ורחמים עזבו את המקום) שהם יתקשרו אליו בערב בשעה 18.00 לסכם את העסקה. טוביה שאל את בצלאל האם יהיה עוד בביתו והאחרון השיב "כן, אהיה בבית או מקסימום במשרד". יותר שיחתם נסבה אודות הלבן, על טיבו וערכו בשוק. בצלאל התבטא בזו הלשון: "הלבן שיצא לאחרונה הוא מבין משובח ביותר". תוך כדי שיחתם הוזכרו סכומי הכסף הבאים: 1,500,000 לירות, 400,000 ל"י ו–150,000 לירות.

לא ברור הקשר של הסכומים הנ"ל לתוכן השיחה. בצלאל סיפר כי בנו אלי קנה לאחרונה אקדח ב–1,100 לירות. תקופת השהייה בקבלת רשיון האקדח מהשלטונות לבן של בצלאל היתה חודש. השלושה בהמשך דיברו על עיסקי נשק שונים אבל משפטים ברורים לא נקלטו ולא הובנו. לאחר כ–20 דקות לערך הצטרף אדם רביעי לשולחן..."

בעת חקירתו במשפט העיד בולקינד כי שמע בבירור את מזרחי האומר על הלבן "שהוא מבין משובח ביותר. משובח ביותר, הוא אמר "הוא"... רחמים אהרוני או טוביה אושרי אמרו: "שהלבן הולך עכשיו לא רע בשוק", והוא חזר ואישר את כל פרטי השיחה נשוא המוצג ת/1. לדבריו "הלבן" פירושו הירואין. הוא דיווח באופן מיידי על שהתרחש למפקדו אך את תוכן הדברים כתב ביום ראשון, 20.2.77, שעה שהגיע למשרדו ונתאפשר לו להכתיב את תבנו לצלם, שהיה פיקוד. בחקירתו אמר מר בולקינד — ובית המשפט קיבל — כי במלים "לא ברור הקשר של הסכומים הנ"ל לתוכן השיחה" התכוון לומר שלא ידע אם מדובר בעסקה אחת או במספר עסקות שונות (עמ' 15 לפרוטוקול) וכי סיפר לבראונשטיין "שכנראה בצלאל טוביה ורחמים עומדים לבצע עסקה אחת או שלוש, או בצעו בעבר ואנחנו חייבים לדווח על זה מיד באופן דחוף" (עמ' 6). עוד הודה בולקינד שחוז מקרים בזמן השיחה בבית הקפה שרעש הרחוב הפריע לו להאזין לה. אף בראונשטיין בעדותו אישר את פרטי האירוע וספר שבמכונית, בדרך חזרה סיפר לו בולקינד "שכנראה דיברו על כמה עסקות של סמים או שהיו או שעומדות להתבצע, ונסענו לדווח למפקדים שלנו" (עמ' 18).

השופטת המלומדת נתנה אימון מלא בדברי בולקינד. היא לא התעלמה מהנסיבות שבהן נערכה השיחה, ומהנסיבות הרישומה, אך נחה דעתה, בהתה את דעתה להתרשמותה מעדותו של בולקינד, שאמנם רשם את מה ששמע בצורה מדוייקת. היא גם קבלה, כאמור, את הסברו למלים "לא ברור הקשר בין הסכומים הנ"ל". בכגון דא אין ערכאת הערעור מתערבת, ולא מצאנו כל ממש בהשגותיהם של פרקליטי מזרחי על ממצאים אלה, מה גם שאמינותם של כמה מפרטי השיחה, שאינם נוגעים להירואין, נתאשרו גם בראיות אחרות.

14. במהלך המשפט עשו פרקליטיו של מזרחי מאמץ רב כדי להראות שגם אם נרשמה שיחת ההירואין בדיוקה, אין מדובר בסם אלא ה"לבן" פירושו בשר חזיר אשר ידוע כ"בשר לבן" או המדובר היה בבר המשקאות הלבן בביתו של אהרוני שמזרחי סייע בהכנתו, בהקמתו ובריהוטו, ואולי — וכך טענו — המדובר הוא בצבע הלבן בו נצבע הריהוט שבחדר האמבטיה של אהרוני, צבע אשר נפרק. השופטת המלומדת דחתה טענות אלה גם משום שהללו אינן מתיישבות עם הביטוי "הלבן שיצא לאחרונה הוא מבין משובח ביותר" וגם לגופן, וגם לנו הן נראות מלאכותיות ועל פניהן — בלתי אמינות. את הביטוי "כנראה" שבולקינד אמר לבראונשטיין, יש לפרש על הרקע הכללי של הדברים שנאמרו, לא כאילו נוצר ספק בלבו של בולקינד, בדבר עצם היותו של הירואין נושא לשיחה, אלא על רקע הספק באשר למספר העסקות בהן היה מדובר.

לפנינו טען מר רם כספי, פרקליטו המלומד של מזרחי, כי בפועל לא הכיר מרשהו את השיחה שעליה דיווח מר בולקינד הכל הראיות בעניין זה, שהובאו על ידי ההגנה, לא הובאו אלא כדי לנסות לשחזר את תוכן השיחה האמורה שבפועל היתה תמימה; אלא שגם טענה זו אינה אלא היאחזות בקש: לא זו בלבד שתוכן השיחה מדבר בעד עצמו, אלא שמזרחי נתפס בדברי שאינו אמת כאשר העיד שאין לו כל ידע בעניני סמים; כאשר הוא ביקש להשתחרר מהצבא הוא סיפר לפסיכולוג שהוא משחק בקלפים ומעשן חשיש (בין אם היתה אמירה זו נכונה ובין אם לאו); אכן אין ספק בדבר שמזרחי ידע סמים מה הם.

15. עם זאת, נראה לנו שמכלול הראיות שבמידה מסויימת הקל בית המשפט המחוזי על מזרחי בפרשה זו יותר על המידה הרי יוצא מהשיחה שנרשמה כמוצג ת/1 שדובר בין מזרחי, אהרוני ואושרי על אפשרות של סיכום עסקה באותו ערב, ושאהרוני ואושרי יתקשרו אל מזרחי בערב בשעה 18.00 למטרה זו. בהיות ההגנה לא ניתן כל הסבר לטיבן של העיסקה או העיסקות האמורות. כשמזרחי נשאל בעניין זה בחקירתו שכנגד התנהלו חלופי הדברים האלה בין עו"ד ליבליך לבינו (בעמ' 3305-3306):

"ש... (בולקינד) אומר כבה שאתם נפרדתם דובר על כך שבערב אתם תצלצלו לסכם את העיסקה. אתה עשית איזה שהן עיסקות עם ארון טוביה ואושרי?
ת. מעולם לא.
ש. אז איך אתה מסביר את הדבר הזה?
ת. אני מסביר שהאיש הזה קצת מתוסבך.
ש. קצת מתוסבך.
שופטת: מיו ארון בולקינד?
ליבליך: זה כל מה שאתה יכול להגיד לנו.
ת. הוא בא עם מחשבה שהוא רוצה לשמוע דברים כאלה, הוא שמע מפה מילה משם מילה וחיבר לעצמו איזה שהוא רמיזן כזה האומר את מה שאמר".

אם מניחים — כפי שצריכים אנו להניח — שדבריו של בולקינד מדוייקים הם, הרי שחלק זה של השיחה היה טעון הסבר ובהעדר הסבר אמין אין מנוס אלא להסיק שמדובר היה שם בעסקת סמים או לפחות בעיסקה אסורה אחרת. כשלעצמי, הייתי מהסס על יסוד ראיות אלה להרשיע את מזרחי בביצוע עסקת סמים לו הוגש נגדו אישום פלילי על יסוד אותן ראיות; אך על יסוד קנה המידה ההוכחתי אותו כבר הזכרנו, מותר לנו להסיק שבשיחת ההירואין דובר על ביצוע עסקה אסורה או עסקות אסורות שמזרחי היה מעורב בהן, שלא מן הנמנע הוא שהיו עיסקות סמים.

דא עקא שגם גישתנו המחמירה יותר מגישת השופטת המלומדת אין בה כדי להוכיח שמזרחי הוא "אחת הדמויות המרכזיות של הפשע המאורגן בארץ" או ש"הקריירה העסקית הגלויה הזאת הינה צמודה לקריירה הסמויה שלו בהירארכיה של הפשע המאורגן בדרכו לצמרת", או שמזרחי "עוסק... במימון עסקי המערכת" או שרחמים אהרוני וטוביה אושרי נפגשו עם מזרחי "ושוחחו על משלוח של הירואין בשווי של שניים וחצי מליון ל"י שהיה אמור להגיע לישראל", או שמזרחי הינו "אחד העומדים בראש מערכת הפשע המאורגן". טענתו של מר ליבליך שאין מדובר אלא באי־אמיתותו של פרט לואי, כאמור בסעיף 14 לחוק היא מופרכת על פניה.

עוד הלין מר ליבליך על העובדה, שבית המשפט המחוזי לא הסיק שום מסקנה לחובת מזרחי משיחת ההירואין; בטענה זו יש קורטוב של ממש, אולם המקום לדון בה אינו בשלב הקביעה אם הוצאה עליו לשון הרע אם לאו, אלא בשלב הדיון בשומת הפיצויים ובהתייחס אליה בפרק הבא במקומה ובשעתה. בשלב הנוכחי די לנו בקביעה שעיסקת ההירואין אינה יכולה לשמש ל"הארץ" כיסוד לטענת אמת הפרסום לפי סעיף 14 לחוק.

16. פרשת "פפה" רוקנשטיין. בעניין זה טען מר ליבליך, בתוקף פה, כי היה מקום לקבוע על יסוד הודעותיו של "פפה" כי יד וחלק למזרחי בעסקות של מכירת יהלומים גנובים; מאידך גיסא, טען עו"ד כספי שלא היה בסיס מספיק בחומר הראיות כדי לקבוע שמזרחי בקש למנוע את "פפה" מלמסור עדות באשר זה ידע לספר דברים מפלילים נגדו.

אין ממש בטענה כי היה יסוד בחומר הראיות לקבוע שלמזרחי היה חלק במכירת יהלומים גנובים. לא זו בלבד שאמרותיו בעניין זה אמרות חוץ הן, שלא אושרו בבית המשפט, אלא שהיה יסוד איתן לממצאי בית המשפט המחוזי ש"פפה" הוא אדם שלא ניתן להעלות כל ממצא על יסוד אמרותיו. די בסקירת דברי אי־האמת שיצאו מפי "פפה" במוצג נ/43 כדי להגיע למסקנה זו. אכן בסופו של דבר הסכים גם מר ליבליך שלא הוכח דבר נגד מזרחי בקשר לעיסקות של מכירת יהלומים גנובים.

אשר לטענותיו של מר כספי: עצם הקשר בין מזרחי לבין אשתו של "פפה", כל עוד משפטו של זה תלוי ועומד, הוא תופעה מעוררת תמיהה, חרף הסבריו של מזרחי. מי שמע שהנאשם יבוא לעדותו של המוחזק אמת. ובכן, מהות ההשמעות, פסוק... עם התביעה במשפטו של "פפה" נגד מזרחי. ביטוי מילולי לנכונות אהרוני לשמש להעיד במשפט ואף הודיע לתובעת גב' פן, שנעשה נסיון להשפיע על מתן עדותה; מאידך גיסא קשה להבין — חרף ההסברים — מה ראה מזרחי להיפגש עם אשתו של "פפה" לפני גמר דינו של בעלה, ודווקא בתיווכו של אהרוני. אכן בחומר הראיות מצוי גם המוצג נ/60, שהוא תמליל שיחה בין ה' ולנדיין האחר הרצל עומר שבו הביע זה את דעתו שכל פרשת הסחיטה, האיום וההתקפה היתה פרי יוזמת אהרוני, שכוונתו היתה לרמוז למזרחי, שהחל להתרחק ממנו, לבל יפרוץ דרכיהם; אך הרצל עומר לא אישר דברים אלה בעת מתן עדותו והם לא הוכחו; ברם, גם בלי ראיה זו שוב תמוה הוא כיצד מופיע בזירה רחמים אהרוני, שמנו מתייעץ מזרחי כשמתחילה פרשת האיומים, ולפתע מופיע דווקא הוא באולם המשפטים ומדבר עם "פפה"; מהימנות הדברים שנאמרו באותה שיחה, לפי גירסת אהרוני, היא מסופקת על פניה. תמוהים לא פחות דברי מזרחי לאשת "פפה", הקובלת על כך שהוא לא עמד בהבטחתו שהעונש שיוטל על בעלה יהיה קל במוצג נ/73 (בעמ' 2): "אם יש לך טענות אז זה לרחמים, לא אליי". האם אין להסיק מהם דווקא שאהרוני הוא שהיה מעוניין שמזרחי לא יעיד? ואם כך מה ראה מזרחי לסייע ל"פפה"? אכן גם בעדותו של מזרחי עצמו קיימים רמזים לכך שהוא לא היה להוט באופן מיוחד למסור עדות. הוא הודה שבשיחתו עם אשת "פפה" עלתה האפשרות שאם "פפה" יודה, מזרחי לא ידרש להעיד (עמ' 3133) לפי דבריו שלו הוא נכח באולם המשפטים בו נתנבר משפטו של "פפה" וראה כי 20–30 "בחורים שחברים של פפה מאיזור בתיים הסביבה, וכולם נועצים עיניים כאילו רוצים לרצוח אותי"; ומזרחי ממשיך ומספר (בעמ' 3125):

"השתכתי ושקשקתי אמרתי, מה אני צריך את כל הצרה הזו".

אין אנו יודעים אם הדברים אלה באמת יסודם או לא. אך ניתן להעלות מהם שמזרחי לא היה להוט במיוחד למסור עדות במשפטו של "פפה" והסכמתו של הלה להודות בעובדות שיוחסו לו לא מילאה את לבו צער, ומה גם שלא נעשתה ללא "עידוד" כלשהו מטעמו של מזרחי.

סיכומם של הדברים הוא שיש תימוכין לקביעת בית המשפט המחוזי שאמנם ביקש מזרחי למנוע השמעת עדותו של פפה. מאידך גיסא אין תימוכין מספיקים בחומר הראיות, לקביעת בית המשפט המחוזי שסיבת הדבר היתה ש"פפה" ידע לספר דברים מפלילים כנגדו. ניתן אמנם לנחש קיומן של סיבות שונות שהניעו את מזרחי לפעול כאשר פעל; למרבה הצער אין בידי אחת מהן כדי להוציא למזרחי.

ושוב: גם בפרשת "פפה" רוקנשטיין אין משום ראיה לאמיתות הקטעים נשוא הערעור ואין בעובדות שהוכחו בפרשה זו כדי להוכיח טענה של "אמת הפרסום" לפי סעיף 14 לחוק.

17. פרשת התרסיסה. לא ראינו עילה לסתור את ממצאיו של בית המשפט המחוזי לעניין העובדה שבשנת 1962 קנה מזרחי כמות קטנה של אריזי תרסיסה מתוך ידיעה על מקורם הגנוב. ניתן להסיק מחומר הראיות, שלמזרחי היו שיג ושיח, באותה תקופה, עם מקבלי הרכוש הגנוב, אם כי לא ניתן להסיק מסקנה ברורה מהמגעים הללו. פרקליטיו של מזרחי השיגו על מסקנת בית המשפט שהוכח קשר עסקי בין מזרחי לבין "מוגר" בתקופה בה תיווך מוגר במכירות אריזי התרסיסה הגנובים. הם הצביעו על דברי הודעתו של מזרחי במוצג נ/12 ועל עדותו (בעמ' 3591), לאמור שהשגורות שניתנו ל"מוגר" נמסרו על ידי מזרחי ל"מוגר" זמן רב לפני פרשת האריזים הגנובים ובלי קשר עמה. נראה שדברי מזרחי בעניין זה לא היו מהימנים על בית המשפט המחוזי, ועל כל פנים בעינה עומדת העובדה שהיה למזרחי בשנת 1962, ואולי אף לפני כן, קשר עם עבריינים.

ושוב: גם לפרשה ישנה זו אין כל קשר למה שנכתב בקטעים המשמשים נשוא לערעור, וגם לעניין זה לא הוכחה טענת ה"אמת בפרסום".

18. פרשת אבני המצבר הגנובות וההלוהים. גם פרשה זו אין בינה לבין תוכן הקטעים נשוא הערעור כל קשר. למעשה הסכים גם מר ליבליך שלא הוכח מבחינה עובדתית האמור בקטע השלישי של הכתבות. לפיכך אין עוד צורך לדון בטענה כאילו איפתה גב' שושנה מלכי, במשמע בעדותה, את דברי הודעתה במוצג נ/66. כאשר קוראים את דברי העדות בשלמותם אין יסוד לטענה זו, אם כי הרושם המתקבל למקרא האמור בה הוא — כמו שסבר בית המשפט המחוזי — שהעדה ברורה להסתיר דברים מעיני בית המשפט. לדעתנו אין כל יסוד להשיג על מסקנת בית המשפט המחוזי שאין לקבוע ממצאים על יסוד עדות זו ומאידך, אנו מסכימים עם בית המשפט המחוזי שהעובדה שבי מלכי באה אל מזרחי דווקא כדי לקבל את עזרתו מעוררת תמיהה.

19. (א) עסקי בשר. לא מצאנו יסוד לערער על קביעת בית המשפט המחוזי, שהתקיימו בין מזרחי לבין אהרוני קשרים עסקיים בקשר לפרשת עסקי הבשר, ולא קשרי ידידות ומשפחה בלבד. עם זאת אין אנו בטוחים שהוכח שלמזרחי היתה ידיעה מלאה על השתלשלות הדברים בקשר לכשלון עיסקת בנג'ה; אך אין גם חשיבות לקביעת ממצא בעניין זה ונניח לזכותו של מזרחי שידיעה כזו לא הוכחה.

(ב) פרשת קרמרשיץ. גם בעניין זה נראים לנו ממצאיה של השופטת המלומדת שמזרחי ואושרי, ואולי גם אהרוני עשו יחדיו עיסקה שהיתה קשורה בדרך כלשהי באפשרות לרכוש את המלון.

המשותף לשתי העסקות האמורות הוא קיומו של הקשר העסקי בין מזרחי לבין עבריינים מועדים, חברי "כנופיית הכרם". עם זאת אין גם בפרשיות אלה כדי להוכיח אמיתות הקטעים נשוא הכתבות.

20. המכנה המשותף לפרשיות השילה, אלמליש, מס הכנסה (שלושת האלופים), והאיומים על אבי רז ולנדיין והאחים יפתי, הוא הנסיון המיוחס למזרחי להפגין עמדת כח באמצעים בלתי כשרים של הפעלת איומים מפורשים או משתמעים. כמו השופטת המלומדת אין אנו מייחסים חשיבות לאמירותיו של מזרחי בפרשיות האחרונות של אבי רז, שאולי היו תוצאה של פרובוקציה של לנדיין (שאולי לא הובנו כהלכה), ושל האחים יפתי (שאולי היו עניין של מנגנון), אך כפי שיוברר להלן קיימת חשיבות מסויימת לחומר הראיות בשלוש הפרשיות הראשונות — לא להוכחת טענת האמת בפרסום, אלא להערכת אופיו של מזרחי — לעניין שומת הפיצויים. לפיכך נתייחס בקצרה לשלוש פרשות אלה.

(א) השילה. פרקליטיו של מזרחי עשו מאמץ רב כדי לקעקע את מסקנת בית המשפט המחוזי ש"השילה", בה נטל מזרחי חלק פעיל, אמורה היתה להחיש את תשלום השיקים שניתנו על ידי סחר לעליזאן; הם טענו שלעניין זה התעלם בית המשפט מעדותו של עו"ד זרוחי, אף למקרא מגוונים אחרים של פסק הדין נראה שעדותו של עו"ד זרוחי לא בעלמא נעלמה מעיני בית המשפט ובכגון דא אין ערכאת הערעור מתערבת. אם מביאים בחשבון את העובדה שמזרחי עשה למניעת פרסום כתבותיו לנתוניו אודות פרשת הקרקעות בגדרה, את עדותו של סחר, ואת המוצג נ/129 — אין יסוד להשיג על המסקנה ש"השילה", לפחות מבחינתו של מזרחי שהשתתף בה, שימשה כמנוף להחשת התשלום והיא מעידה על רצון לקדש את המטרה של גביית השיקים על ידי אמצעים של איום מכללא שאינם לגמרי כשרים.

(ב) פרשת אלמליש היא הדוגמה בפרשות שהוכחו בבירור זה. מי שקורא את התמליל נ/165 במלואו, אינו יכול להתעלם מאופיו המאוד בלתי סימפטי. אמנם המדבר הראשי באותה שיחה הוא "צברי" אך מהעדויות של מזרחי יוצא שהדברים נאמרו על דעתו, ובהסכמתו המלאה. אכן במקרה הטוב ביותר משתמע מדבריו של "צברי" איום להכפיש את שמו של אלמליש ברבים אם לא יחזור בו מאמירותיו ובמקרה הגרוע מדובר במשמר עדויות אחרות, חמורות יותר, שניתן להעלותן מבין השיטין.

אם כי פרשה זו איננה נעדרת חשיבות לעניין שומת הפיצויים, אין בה מבחינת העובדות יותר ממה שקבעה השופטת המלומדת: אמירות המופיעות במוצג נ/165 כמו "... בצלאל הוא בחור, שאני מכיר אישית אי אלו אלפים של אנשים שלפי שריקה שלו יעשו מה שהוא יגיד" (בעמ' 6) אין להבין כמשמעותן המילולית, אלא כדברי התרברבות, ומה גם שהמשמשך ומנטרל את הרישא: "הם יעשו זאת לא מפני שהוא עומד בראש סולם, בראש הירארכיה של מאפיה, אלא מפני שכל אחד מהם חייב לו".

אנו מסכימים עם השופטת המלומדת גם במסקנותיה העובדתיות לעניין פרשת מס הכנסה, הן לעניין העדר הוכחה בדבר קיום קשר סיבתי בין הפשיטה של שלטונות המס בביתו של מזרחי לבין הפיצוץ בביתו של נציב מס הכנסה מר שילוני, הן לעניין הפגנת שלושת האלופים — אולי לא על רקעם — כדי "להרשיע" את שלטונות המס.

21. פרשיות נוספות. כבר ציינו לעיל שאין כדרכנו להרחיב בערעור זה את היריעה מעבר לדרוש להכרעה בערעור. להשלמת התמונה הכללית נציין רק עוד שתי פרשיות עליהן עמד מר ליבליך בטיעוניו:

(א) פרשת השוחד המהבבא. מפרשה זו ניתן להעלות שמזרחי הורשע בנין נפקדות ודריצה שפה חדשי מאסר בפועל, הכן שהוא אמר לפסיכולוג שהוא משתמש בחשיש, בין שהדברים היו נכונים ובין שלא היו נכונים;

(ב) פרשת הפגישה עם מאיר לנסקי. מזרחי אינו כופר בעובדה שנפגש עם לנסקי על רקע מקרי בארצות הברית, מבלי שהיו ביניהם קשרים עסקיים. כמו שציין מר ליבליך, הסבירות שאדם מן הישוב יפגש באופן מקרי עם לנסקי (שעניינו שימש נושא לבג"צ 442/71 פד"י כה(2) 357) היא נמוכה, אך אין היא בלתי אפשרית; הסבירות נמוכה אינה יכולה, כשהיא לעצמה, לשמש ראיה כלשהי נגד מזרחי.

המסקנה העולה מן המקובץ היא שהובא במשפט חומר ראייתי רב שיש בו אולי חשיבות להערכת אופיו של מזרחי ותכונותיו, אך אין בו כדי לבסס את אמיתות הדברים נשוא הכתבות שבנידון והגשה הנוכחית. לפיכך צדקה השופטת המלומדת כאשר קבעה שהגנת "אמת הפרסום", לפי סעיף 14 לחוק, לא הוכחה.

הגנת סעיף 15(2) לחוק

22. חובה מוסרית או חברתית — כללי

סעיף 15 לחוק קובע לענייננו לאמור:

"במשפט פלילי או אזרחי בשל לשון הרע תהא זו הגנה טובה אם הנאשם או הנתבע עשה את הפרסום בתום לב באחת הנסיבות האלה:

...

(2) היחסים שבינו לבין האדם שאליו הופנה הפרסום הטילו עליו חובה חוקית, מוסרית או חברתית לעשות אותו פרסום".

המסקנה האמורה היא חליפתו — בכמה שינויים — של סעיף 20 (1)(א) לפקודת הנזיקין, בנוסחה המקורי, שאף הוא דיבר על חובה חוקית, מוסרית או חברתית; אכן כבר בשנת 1951 קבע בית משפט זה שלושה כללי יסוד לשיטתה של החובה המוסרית והחברתית: ראשית, החוק אינו מבחין בין זכותו של הפרט וזכותו של עיתון ליהנות מההגנה האמורה וההגנה העוקבית לעיתון אינה יתירה או נופלת מההגנה העוקבית לפרט לפי הסעיף האמור; שנית, השאלה אם רשאי מאן דהו להזיק להגנת הסעיף התלויה בתוכנו של הפרסום נשוא התביעה ושלישית (להבדיל מהאמור בסעיף 15(4) דהיום, שענייננו הבעת דעה על התנהגות הנפגע) ששומה על המפרסם, המבקש לחסות בצילה של הגנת סעיף 15(2) (דהיום), להצביע על היותו של הפרסום "ענין" כה חיוני שמשאליה מתבקשת המסקנה שבפרסום הדבר היה משום מילוי חובה מוסרית, או ציבורית או חוקית על ידי המפרסם (ע"א 90/49 פד"י ה' 593. לעניין זה הוכחה הבהר היטב בע"א 263/57, 256/57 פד"י יד' 1205, כי הנתבע זכאי להגנה האמורה רק בהתקיים יחס של הדדיות בינו לבין האדם או האנשים שעליהם פורסמו הדברים; בהסתמכו על דבריו של השופט סקרטון בעניין WATT. V. LONGSTON (1930) IKB 130 בעמ' 147, כתב השופט לנדוי (כתוארו אז) כי "לא כל אינטרס יש בו כדי ליצור חובה אצל אדם זר או מתנגד". מכאן שאם מבקש עתון לזכות בהגנה כנגד פרסום ידיעה בלתי נכונה על התנהגות פלילית של הנפגע, עליו להצביע על קיומן של נסיבות חריגות המצביעות על אי יכולתן של רשויות המדינה המופקדות על כך, לטפל בידיעה נשוא הפרסום. נסיבות מיוחדות אלה נמצאו בע"א 90/49 בתנאים בהם נמצא הישוב היהודי בתקופה האחרונה של המנדט; השופט לנדוי הוסיף (שם בעמ' 1250):

"אפשר גם להעלות על הדעת מצב דברים קיצוני, כאשר המנגנון המיועד לקבלת תלונות על פקידי ציבור ולטיפול בהן חדל לפעול כראוי — בחינת התמוטטות כללית של אותו מנגנון, שאינה מותירה בידיה לאזרח הישר, הנתקל בתופעות של שחיתות ציבורית, אלא לנסות ולקומם נגד תופעות אלה את דעת הציבור, כשדרכה אחרונה המסוגלת להביא לתיקון המעוות".

כפי שציינו בע"א 90/49, מעטים הם המקרים, בהם בקש עתון לחסות בצילו של סעיף 15(2), שהרי ברוב המקרים די לו בהגנת סעיף 15(4). הנה כי כן בע"א 134/67 פד"י כא(1) 527 נטש העתון, בשעת הדיון בערעור, את הגנת סעיף 15(2). על ההלכות האמורות חזר בית משפט זה בע"א 213/69 פד"י כג(2) 87 במקום על הסף הגנת עתון שנתבססה על סעיף 15(2) ובקבעו שהיחסים הרגילים שבין עתון לבין קוראיו אינם מטילים עליו חובה מיוחדת לפרסם דברים בעלי עניין ציבורי, כדי העקצת הסיון מפני פרסום דברים בלתי נכונים; ושוב — מן הראוי להביא דברים אלה כלשונם מפי השופט ויתקון ז"ל (בעמ' 94):

"...ואם בכלל ייתכנו מקרים כאלה, שבהם עשויה הזכיה לעמוד למפרסם, עליו להביא את תלונתו, קודם כל, לפני הרשות המוסמכת לטפל בה".

וראה גם: ע"א 552/73 פד"י ל(2) 589 והשוואה ע"א 310/74 פד"י ל(1) 392, לגבי חובתו הטבעית של אדם שנודע לו על מעשה עבירה לפנות למשטרה.

23. לא היה צורך להאריך את הדיבור לגבי ההלכה המחייבת אלמלא כמה אמירות מפי מר ליבליך בסעיף 52 לעיקרי הטיעון שלו, המחייבות לדעתנו התייחסות ותגובה. אצטט כמה מהאמירות שהובאו שם:

"א. כבוד בית המשפט הנכבד סגר במדה רבה את אותו המירווח הצר שנותר עדיין לחופש הביטוי — ולזכות האזרח לדעת — במסגרת חוקי לשון הרע בישראל.

ב. עד תשכ"ה (1965) בישראל חוקי לשון הרע של החוק המקובל האנגלי במסגרת חוק הנזיקין האזרחי המנדטורי וקיים איזון סביר בין חופש הביטוי — וזכות האזרח לדעת — לבין הגנת הפרט.

בחוק איסור לשון הרע תשכ"ה, צמצמה הכנסת באורח חמור את חופש הביטוי, והאיזון שהיה עד אז הופר לטובתו של הפרט".

להלן סקר מר ליבליך את ההלכות שנפסקו בע"א 723/74 פד"י לא (2) 281 והד"נ 9/77 פד"י לב(3) 337, שאליהן עוד נשוב ומוסיף:

"ג. קביעת שופטי הרוב בדיון הנוסף 9/77 הנ"ל (עשויותנו) להביא לסגירת הדרך בפני העתונות, אמצעי התקשורת והאזרחים לחקור ולבדוק עניינים חשובים חיוניים ממדרגה ראשונה כמו הגנת המדינה בפני הפשע המאורגן.

ת. נוצר מצב שהפרט מוגן — אך הציבור אינו מוגן.

יג. כדי לקיים חברה חפשית שאינה משלימה עם תופעות פסולות ומזיקות יש להעדיף בעניינים חיוניים כגון תופעת פשע מאורגן ותפקוד המשטרה, את האינטרס הציבורי על אינטרס הפרט, וכב' בית המשפט יתבקש לשקול מחדש את ההלכה בע"א 723/74 ובדיון נוסף 9/77...".

לדברים אלה צירף מר ליבליך אמירה לגבי אפשרות בחינת ההלכה מחדש לאור שחלק נכבד מחברי ההרכב שנתן את פסק הדין בד"נ 9/77 כבר התחלף, כמוה כמשנה את האימרה הידועה בנוסח LEX PERSONA LEGIS CESSAT CESSANTE אכן הוא היטיב לעשות כשלא חזר על דברים אלה בטיעון שלפנינו.

בטיעונו בעל פה זנח מר ליבליך את בקשתו לבחון מחדש את הילכת 9/77 שעניינה היה סעיף 15(4) ולא סעיף 15(2) לחוק, והוא היה מוכן לקבל את פסיקתו העקבית של בית משפט זה לעניין פרשנותו של סעיף 15(2) כהלכה מחייבת. עם זאת לא נמצא פטורים אם לא נאמר כמה דברים בשולי הטענות המצוטטות לעיל, אפילו יהיו אלה אבק אורחא.

(א) חוק הקובע כללים בדבר איסור לשון הרע חייב למצוא נקודות איזון בין אינטרסים המנוגדים זה לזה: חופש הציבור לעומת הזכות לפרטיות, חופש הביטוי לעומת זכותו של הפרט לשמו הטוב; על נקודות האיזון החדשה הזאת עמדו חברי הכנסת ברוחם בקריאה הראשונה של חוק לשון הרע, תשכ"ג 1963, ראה למשל, דברי חבר הכנסת צדוק בדברי הכנסת, כרך 37 בעמ' 2454. והיא מופיעה גם בפסיקתנו כבר בפרשת קול העם: בג"צ 73/53, 87/55 פד"י ד' 871 וד"נ 9/77 הנ"ל. נקודת איזון זו הועמדה בסעיף 14 לחוק באופן, שזכותו של אדם לפרטיות הועדפה על זכותו של פלוני (ועיתון בכלל) לחופש הביטוי, אפילו ביטוי אמת, אם אין בפרסום עניין ציבורי; השווה הוראות חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א — 1981; מאידך גיסא ראה המחוקק להגביל את מרבית הנסיבות שבהן זכאי הנתבע להגנת תום הלב לפי סעיף 15 לחוק, למקרים שבהם היה לנתבע אינטרס ממשי מספיק לעשות את הפרסום. המחוקק אינו מבדיל לעניין זהות המפרסם בין הפרט לבין עיתון, אך ברור הדבר שמקרה טיפוסי להגנת תום הלב, החלה על עיתון, הוא המקרה הנזכר בסעיף 15(4) לחוק, הוא המקרה ששימש נושא להילכת ד"נ 9/77 ("הבעת דעה על התנהגות הנפגע..."); החוק המדובר בפרסום דברים בלתי נכונים. לעומת זאת מתלה פסקה (2) של סעיף 15 את תחולתה בקיום הדדיות ונותנת לנתבע "מעטר" לעודד את הגנתה רק כשקיימת חובה בין המפרסם לנמסרים לנפגע המסוים; ושוב: המקרה הטיפוסי הבא מגדרה של פסקה (2) הוא פרסום עובדות לא נכונות ולאו דווקא הבעת דעה; מה טעם — בהעדר נסיבות חריגות — ליתן זכות יתר לעיתון בגדר הפסקה האמורה כשהוא מתערב בעניין לא לו הנתון, בנסיבות רגילות, לטיפולן של רשויות המדינה?

(ב) יש הסבורים כי רצוי להעניק לעיתונות זכויות מיוחדות שאינן ניתנות לפרט בהתחשב בעובדה שעיתון ראוי לשמו עשוי למלא תפקיד בתחום החיים הציבוריים, כגון שפעילותו משלימה את פעולות רשויות השלטון המסורתיות, גוף המשמש כגורם מתווך ומעביר מידע, ההופך חלק בלתי נפרד מאושיות המשטר הדמוקרטי. העדרה של זכות מיוחדת זו בהצעת חוק לשון הרע המקורית, שימשה נושא לביקורתו של פרופ' קלינגהופר בדברי הכנסת, שם, בעמ' 2452.3. עדיין שאלה היא אם סעיף 15(4), כפי שנתפרש בישראל, אינו מקנה לעיתונות את ההגנה הראויה לה. גם עיתונות אמינה ואחראית — יותר או פחות — עשויה — בנסיבות מסוימות — ליהפך מוקד של כוח המנוצל לרעה. הראוי הוא עצמו להתאזן על ידי אינטרסים לגיטימיים אחרים; וכשלעצמי לא נוכחתי לדעת — לאור הנסיון שהצטבר — שהילכת ד"נ 9/77 גרמה להסרת הגנה כלשהי שהציבור ראוי לה, ולכאורה לא שוכנעתי שבתנאים הנוכחיים יש צורך להפר את האיזון העדין שנקבע בהלכה המפוסקה על ידי הצרת יתר של זכות הפרט לשמו הטוב לטובת הרחבת הכוח שניתן לעיתונות לפרסם עליו עובדות בלתי נכונות.

24. חובה מוסרית או חברתית — מן הכלל אל הפרט

במקרה הנוכחי דחה בית המשפט את טענת "הארץ" שהוכח מצב של התמוטטות כללית של המנגנון המיועד לקבלת תלונות, שבגדרו לא היה טעם בהגשת תלונה לרשות המוסמכת לקבל תלונות, או לתפקד בעניין המשמש נושא התלונה, כאמור בסעיף 15(8) לחוק. השופטת המלומדת סקרה בהרחבה את פעולות המשטרה ומחדליה, כפי שנפרשו לפניה בחומר הראיות והיא סכמה את מסקנותיה כך בעמ' 126:

"לא אוכל על סמך החומר שבפני להסיק על התמוטטות כללית, כביכול, של מנגנון חקירת הפשעים, אף שכשאר אזרחי המדינה הייתי מעדיפה לראות מנגנון זה פועל ביתר יעילות".

גם אם נניח, מבלי לפסוק, כי המשטרה היתה מנטה לחקור את עצמה, לו הוגשה אליה תלונה על סירובה לנקוט אמצעים תקיפים יותר נגד מזרחי (ולא הוכח שהיא היתה מנטה אף שהיה מקום לנקוט אמצעים כאלה), יכול היה "הארץ" לגרום להעברתו של החומר שהיה לפניו, ל"תובע", לפי סעיף 60 לחוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב), התשמ"ב (דהיום) או להגלותו לפני היועץ המשפטי לממשלה, בין במישרין ובין דרך ערעור המוגש לפי סעיף 64 לאותו חוק, או לפנות לשר המשטרה. מה עשה "הארץ"? הוא פנה ליועץ המשפטי לממשלה רק אחרי פרסום הכתבות, והוא נמנע מלמסור את שמו של מזרחי לשר המשטרה ולמפכ"ל המשטרה בפגישות אשר עמו.

הפועל היוצא מן האמור לעיל הוא שלא הוכח שעל "הארץ" היתה מוטלת חובה מוסרית או חברתית לפרסם את הקטעים נשוא המשפט, וכבר משום כך אין הוא זכאי להגנת סעיף 15(2) לחוק.

25. האם הוכח פוזיטיבית קיומו או העדרו של תום לב?

כבר קבענו לעיל שנטל השכנוע בדבר קיומו של תום לב לעניין תחולת ההגנה של סעיף 15(2) לחוק מוטל על הנתבע, אם אין הוא יכול לסמוך על חזקת סעיף 16(א) לחוק. השופטת המלומדת קבעה שסאמס ולנדיין האמינו באמיתות הכתבות שפרסמו; הרי אלה דבריה בעמ' 131 של פסק הדין:

"ולנדיין לא העיד לפני, כך שלא שמעתי מפיו כי הוא האמין באמיתות הדברים שפרסם, ובאילו אמצעים נקט להוכחה שהם אמת. על סמך עדותו של מר סאמס, נראה לי שאוכל לקבוע שאמנם חשבו לא רק מר סאמס אלא גם ולנדיין כי העובדות שהוא פרסם הן אמת, האמצעים שנקט ולנדיין נודעו חלקם מפי העדים האחרים וחלקם הסקתי מן הנסיבות שהוכחו בפני".

אכן שאלה היא מה טיבו של תום הלב הנדרש בסעיף 15(2) האם מדובר במושג סובייקטיבי או אובייקטיבי, ושמא במושג מעורב. לעניין זה יש להפנות לע"א 298/57, 292/57 פד"י יג 787, המצביע על אופיו הסובייקטיבי של תום הלב שנדרש לעניין סעיף 20 לפקודת הנזיקין. אין אנו נדרשים להחליט אם זהו המבחן הנכון אף לגבי סעיף 15 לחוק, וכשלעצמי העניין מוטל בספק; בכל מקום שומה היה על "הארץ" לפחות להוכיח שקיים היה מצדו תום לב מבחינה הסובייקטיבית. סאמס העיד שהאמין באמיתות הכתבות ואין עילה להתערב בממצא זה. ולנדיין לא העיד (ובוודאי שטעמיו היו עמו). הוא לא נתבקש לגלות לסאמס את כל מקורות המידע ששימשו אותו (ראה למשל עדות סאמס בעמ' 2469). אכן סאמס האמין שר לנדיין היה אמין אך אין בכך ראיה שלנדיין היה אמין (כשם שאין בכך ראיה שלנדיין לא היה אמין).

קיצורו של דבר: לא הוכח באופן פוזיטיבי שהפרסום נעשה בתום לב, אפילו לא במשמעותו הסובייקטיבית. ובעניין זה חולקים אנו על השופטת המלומדת, שככל הנראה דעתה היתה שונה.

25. תחולת סעיף 16 על הפרסום — כללי

בהנחה שאמנם הוכיח "הארץ" קיומה של חובה מוסרית או חברתית מטעמו לעשות את הפרסום, האם קמה לזכותו חזקה שהפרסום נעשה בתום לב: סעיף 16(א) לחוק קובע שאם הוכיח הנתבע שעשה את הפרסום באחת הנסיבות האמורות בסעיף 15, ושהפרסום לא חרג מתחום הסביר באותן נסיבות, חזקה עליו שעשה את הפרסום בתום לב. יהיה עלינו, איפוא, לבדוק הן אם הפרסום חרג או לא חרג "מתחום הסביר באותן נסיבות".

סעיף 16(ב) לחוק קובע חזקה של העדר תום לב. חזקה זו קמה, לפי פסקה (2) כאשר "הדבר שפורסם לא היה אמת והוא (הנתבע) לא נקט לפני הפרסום אמצעים סבירים להיווכח אם אמת הוא אם לאו". במקרה שלפנינו הוכח "הדבר שפורסם לא היה אמת, אך אם נקט "הארץ" לפני הפרסום "אמצעים סבירים להיווכח אם אמת הוא אם לאו" כי אז נסתרה חזקת העדר תום לב. גם אם נסתרה חזקה זו לא יועיל הדבר ל"הארץ" כיוון שבמקרה כזה שב חוזרים אנו למצב, שבהעדר חזקה לזכות "הארץ" או נגדו, לא הוכיח "הארץ" את תום לבו. אף על פי כן, כמתוך כבוד לפרקליטים, שהירבו לטעון לפנינו לעניין זה, נתייחס גם לחומר שיש בו כדי להצביע לחיוב או לשלילה על נקיטת אמצעים סבירים.

26. "תחום הסביר" — "אמצעים סבירים"

(א) ממצאי בית המשפט המחוזי. ולנדיין דלה את הידיעות שעליהן ביסס את הכתבות משלושה מקורות: א. אנשי משטרה, המשרתים בתפקיד פעיל, אשר מסרו מידע ואשר סרבו להזדהות; מהם קבל ולנדיין, בין השאר, את המוצג נ/79 (מסמך ה–11) ואת דו"ח התצפית של בולקינד (המוצג ת/1), כמו כן קבל ולנדיין מהם את ריכוז המידע 117/3, שאין לו חשיבות רבה למשפט זה; ב. אנשי משטרה בדימוס, מהם שאב ולנדיין את ידיעותיו לגבי הסיבות למה שראה כאי־יעילותה של המשטרה; ג. תיקי בית משפט ומשטרה שחלקם מתייחסים לעבריינים, וראיונות עם עבריינים אלה.

השופטת המלומדת קבעה שלא היה בכל החומר האמור משום חומר ראיה קביל ומבוסס נגד מזרחי, וכי ולנדיין ידע או צריך היה לדעת על כך. מר סמי נחמיאס, מי שהיה בעת הרלבנטית קצין המודיעין הראשי של המשטרה (בין השנים 1975–1977), הזהיר את ולנדיין מפני פרסום שמות, אך האחרון התעלם מן האזהרה. "הארץ" גם נועץ בפרקליטיו לפני פרסום הכתבות. בית המשפט המחוזי קבע כי נדבך מרכזי לפרסום שימש "מסמך ה–11" (נ/79) שלא היה אלא סיכום שנערך בין מפקד משטרת תל אביב לבין נציב מס הכנסה. כשהכוונה היא שעל פי המידע המרוכז בו יוכלו שלטונות מס הכנסה להתחקות אחרי העלמות מס אפשריות של האנשים הנזכרים במסמך. בפועל לא נכלל במסמך חומר ראייתי אמין, ולנדיין ידע או צריך היה לדעת על כך. השופטת המלומדת סברה שבגירסה אחרת של הקטע מס' 4 מן הכתבות נשוא הערעור, היה ולנדיין יוצא ידי חובתו. היא הציעה את הנוסח הבא (עמ' 128 לפסק הדין):

"במאגר המודיעין של המשטרה הצטבר מידע אשר על פיו מאמינים אנשי המודיעין שמזרחי קשור למימון הברחות סמים לישראל. לפני זמן מה קיים הוא שיחה עם אהרוני ואושרי, שבה נשמע הוא אומר כי "הלבן" שיצא לאחרונה לשוק הוא ממין משובח. באותה שיחה הוזכרו סכומים גדולים של כסף ואנשי המודיעין מאמינים שסכומים אלה הוזכרו בקשר לעסקה בהרואין אשר שלושה אלה היה להם עניין בה".

נמצא שבית המשפט המחוזי קבע שהפרסום חרג מתחום הסביר.

השופטת המלומדת לא התעלמה מן העובדה שאמנם השקיע ולנדיין "עבודת נמלים במאמץ ארוך ומפרך, ולא בלתי מסוכן לעצמו, לאסוף ראיות להוכחת העובדות שקבע בכתבות (עמ' 129 להחלטה), אך היא סיכמה את מסקנותיה בסוגיה שלפנינו כדלקמן:

בעמ' 132 להחלטה:

"מן העובדות שציינתי לעיל לגבי האמצעים שנקטו הנתבעים לוודא את אמיתות הדברים, לא אוכל אלא להסיק כי הם לא נקטו באמצעים סבירים כדרישת הסעיף...

סאמס סמך על כך שולנדיין האמין בנכונות העובדות שקבע, ולנדיין סמך על מי שכתב את מסמך ה–11 שהלה האמין בנכונות הכתוב, ועד כדי כך סמך, שמצדו עוד חיזק את מה שנאמר שם במסקנות עובדתיות משלו, אשר לא הוזכרו כלל במסמך...

בעמ' 8 לפסק הדין:

"הנתבעים גם היו ערים לדלות של חומר ההוכחות שהיה בידי "הארץ" לאימות האישום החמור הזה, ובכל זאת החליט מר סאמס לפרסם את הכתבה... ולמען לא יטעה חלילה איש מהקוראים באשר לזהותו של (מזרחי), פרסמו עם הכתבה גם את תמונתו...".

בעמ' 9 לפסק הדין:

"מפי סנ"צ סמי נחמיאס ידע ולנדיין היטב כי בכל החומר המצוי בידי המשטרה אין כדי להוכיח, ולו לכאורה, אפילו חלק כלשהו מן האישומים החמורים על (מזרחי) אשר פורסם בכתבה, ויותר על כן נחמיאס גם הזהיר אותו מפני תביעת דיבה".

מכאן שלא זו בלבד ש"הארץ" לא נקט באמצעים סבירים לברר את אמיתות נשוא הכתבות, אלא שבפסק הדין נקבע שהיתה ידיעה ממשית בידי "הארץ" בדבר קלישות החומר שהיה בידיו כבסיס לפרסום הכתבות.

27. לפנינו השיג מר ליבליך על מסקנותיה של השופטת המלומדת בעניין זה. הוא המציא לנו שתי חוברות המסכמות את המאמץ הרב אותו השקיע ולנדיין בחקירת הפשע המאורגן, לרבות הראיונות הרבים שקיים, לעתים תוך סכנת נפשות, עם עבריינים; טענתו היתה שהמסקנה המצטברת מהחומר האמור הצדיק את פרסום הכתבות מבחינת האמצעים הסבירים שננקטו; הוא גם כפר לפנינו במרכזיותו של המוצג נ/79 כגורם לעניין זה.

אין בדעתנו וברצוננו לחלק ציונים למר ולנדיין על המאמץ הרב שהושקע בחקירת הפשע המאורגן; בגדר המשפט הנוכחי השאלה היא אך זאת, אם ננקטו על ידו אמצעים סבירים לוודא אמיתות המידע המתייחס למזרחי. אמצעים סבירים שננקטו על ידי "הארץ" בדבר לאגור חומר מפליל כנגד אהרוני, אושרי ואחרים, כאשר אין בהם ראייה נגד מזרחי, לא יוכלו להכשיר את "הארץ" בתביעתו של זה האחרון. אין ממש גם בטענה כנגד מרכזיותו של המוצג נ/79, במערכת האמצעים הסבירים ש"הארץ" צריך היה לנקוט בהתייחסו למזרחי. ראשית, בסכום טענותיו שבכתב טען פרקליט "הארץ" שהוא סומך את טענותיו (אמנם לעניין "אמת הפרסום") אך על נ/79, והעיקר — יוצא גם מעדותו של מר סאמס, שהמוצג האמור היה הגורם העיקרי בסבבת שהביאה לכלל הפרסום. כאשר "הארץ" האמין שזה מסמך משטרה שנגנז שלא כדין לפעול על יסודו. מר סאמס העיד עוד שאילו היו גונזים כדין את המסמך לא היה "הארץ" מפרסם את הכתבות (ראה עדות סאמס ביחוד בעמ' 2411, 2423, 2452, 2435 ועוד).

מה היה בפועל ערכו הראייתי של נ/79 לדברי נחמיאס לא היה המדובר אלא בריכוז של ידיעות, עדיין חסרות ערך ראייתי, שהביאו את עניינו של מזרחי לדרגת "נושא מודיעיני", אפילו לא "יעד מודיעיני" (עמ' 1087); אכן הסיבה העיקרית שבגללה נכלל מזרחי במסמך ה–11 היתה — קשריו העסקיים והחברתיים עם רחמים אהרוני וטוביה אושרי (עמ' 1013). כשכתב מסמך ה–11 "לא היו לי מספיק דברים ולא היה לי אמונה שהאיש במעשיו היומיומיים נתנו לי בכלל יכולת אופרטיבית משטרתית לפעול נגדו", כך אמר נחמיאס (בעמ' 1070). גם המפקד משטרת תל אביב, מר משה טיומקין, עשה אבחנה (בעמ' 846) "בין חומר לבין ראיות. יש ראיות יש תיק פלילי. אין תיק פלילי אין ראיות אין, אחרת היה תיק פלילי...".

דברים אלה אושרו גם על ידי ניצב משנה יגאל מרקוס, ראש מחלקת המודיעין במשטרת ישראל (בעמ' 938 ו-943), שהוסיף לפרש בעמ' 943:

"מידע מודיעיני זה חומר שנאסף במשטרה ממקורות שונים. ממקורות גלויים, ממקורות סמויים. כמו שנאמר, החומר הזה יכול להיות עובדתי אמיתי של מאה אחוז, ויכול להיות בלתי נכון לגמרי — 0%. המשטרה אוספת כל מה שמגיע לידיה בצורה כלכלית כאשר זה נאגר ונצבר במאגר משטרתי, כאשר חומר על איש מסויים מתחיל להתקבץ בכמות רבה נפתח לאיש הזה תיק... זה נקרא אצלנו תיק ברוקאי".

וכשנשאל מר מרקוס למספר תיקי הברוקאים הוא אישר שהמספר 100,000 אינו מוגזם (עמ' 945 ו-4) וראה גם עדותו של סגן ניצב אליהו לביא (בעמ' 212).

כדי להפיס את דעתו של מר ליבליך, עברנו גם על החומר הנוסף שהיה בידי "הארץ" לפני פרסום הכתבות, ולא מצאנו עילה לסתור את ממצאיו העובדתיים של בית המשפט המחוזי שעל יסודם הוא יכול היה לקבוע כי הפרסום חרג מתחום הסביר, וכי "הארץ" לא נקט באמצעים הסבירים להיווכח אם תוכן הפרסום אמת אם לאו. לעניין זה אין לנו צורך לקבוע עמדה לעניין השאלה אם המבחן אותו נקטה השופטת לעניין סבירות האמצעים — ידיעתו של המפרסם לגבי אי־אפשרות ההוכחה של לשון הרע — בין יסודו אם לאו. ודי בקביעה שהחומר שהיה בידי ולנדיין היה דל והוא ידע או לפחות צריך היה לדעת שאין הוא מצדיק את הפרסום.

המסקנה העולה מן הדברים הללו היא כי לא זו בלבד שחזקת תום הלב לא קמה לזכות "הארץ", אלא שלא נסתרה חזקת העדר תום הלב, ובכורח האמורה: אין יסוד מספיק להשיג על החלטת בית המשפט המחוזי — בשלב הראשון של הדיון — שהגנת סעיף 15(2) לחוק לא הוכחה.

(סוף בעמוד 8א)

רחמים אהרוני משוחח עם פפה רוקנשטיין בבית המשפט לפני שהלה הודה באשמה

> הנסיבות, כפי שהוכחו בשיחה זו, מחייבות הטיית הכף מבחינה משמעותית, לעניין שיעור הפיצויים, כנגד מזרחי. אף פרשת "פפה" רוקנשטיין מהזיבט, שבגדרו בקש מזרחי למנוע השמעת עדותו של הלה, בין משיקולים משלו ובין משיקולים הטמונים באהרוני, פועלת להפחתת שיעור הפיצויים... למרות הדברים אשר כתבנו בפסקה הקודמת, אין ספק שמזרחי נפגע קשה. לא הוכח שהוא משמש אחת הדמויות המרכזיות של הפשע המאורגן בארץ... לאחר ששקלתי כמיטב יכולתי את השיקולים לקולא ולחומרא בסוגיה שלפנינו, הגעתי לכלל מסקנה שאין עילה להתערבותנו בתוצאה הסופית אליה הגיעה השופטת המלומדת, הן לעניין שיעור הפיצויים והן לעניין שיעור ההוצאות

صورة من الاصل

صكنا من الاهل

מוזיאון חיפה

רח' שבתאי לוי 26, חיפה, טל. 523255

אירועי השבוע 18.4.87-23.4.87

אמנות חדשה - הקריקטורה הישראלית

תערוכות

אמנות חדשה

מול הראי

הקריקטורה הישראלית עכשיו

תערוכת הקריקטורות הגדולה ביותר שנערכה בישראל בהשתתפות: זאב, דוש, לוריא, גמן, כץ, מוסקי, שטרן, גבע, טילה, הופמקלר, גיקסון, פרץ וחבריהם.

מוסיקה ואתנולוגיה

מגזרות נייר בעולם.

כשלוש מאות מגזרות מעשר מדינות בתערוכה הגדולה ביותר מסוגה שנערכה בישראל.

אמנות עתיקה

פיסול בשיש, אריגים מצריים ועוד.

שעות ביקור: א'-ה' ושבת 10.00-13.00, ג', ה' ושבת גם 18.00-21.00

אירוע מיוחד

מחולות אמריקה השחורה - הסרטת וידיאו חיה מהפסטיבל למחול של השחורים באמריקה ב־1983 יום ה' 23.4 בשעה 20.30 הרצאה

* תרבויות פרהיסטוריות בנאות המדבר של בקעת יריחו ע"י ד"ר אבי גופר, יום ג' 21.4 בשעה 20.00

המוזיאון הימי הלאומי (דרך אלנבי 198)

"מסע בים ברישום ובצבע" - גרשון קניספל

שעות ביקור: א'-ה' 10.00-16.00, שבת 10.00-13.00

תערוכה חדשה

המוזיאון לפרהיסטוריה (גן האם)

"כפרים פרהיסטוריים מתחת למים"

שעות ביקור: א'-ה' 08.00-14.00, שבת 10.00-14.00

במוזיאון טיקוטין לאמנות יפנית (שדרות הנשיא 89)

* **ערב סרטים** מוצ"ש 18.4 בשעה 20.00 הרצאה

* נייר עבודת יד ביפן ע"י מר יזהר נוימן במוזיאון טיקוטין יום ג' 21.4 בשעה 20.00

* הדפסי עץ והדפסי עמוד ע"י מר יעקב פינס במוזיאון טיקוטין יום ד' 22.4 בשעה 20.00

מוזיאון טיקוטין לאמנות יפנית

(שדרות הנשיא 89)

"הדפסי עמוד"

שעות ביקור: א'-ה' 10.00-17.00, שבת 10.00-14.00

הכניסה לתערוכות ולאירועים במוזיאון חיפה בכל ימות השבוע בתשלום. כרטיסי כניסה לשבת בבוקר ניתן לרכוש בימי חול בלבד בקופות המוזיאון הנ"ל בשעות הביקור ובקופת מוזיאון חיפה גם ביום ו' בין השעות 08.00-13.00. כמו כן בקופות הכרטיסים "קסטל" ו"הדרך" ת"א, "ביטוח" ו"ערבי" חיפה. לחברי אגודת ידידי המוזיאון הכניסה חופשית עם הצגת תעודת חבר.

אירוע השנה בקולנוע!!!

בכורה ארצית | "צפון המוזיאון" ת"א | כל שישי 10.00-12.00, 4.30-7.00-9.45

בית ברל

קולנוע ותיאטרון

מופעים לחודש אפריל 1987:

יום ו' 17.4 ב־10.00 יהודה פוליקר ולהקתו

מוצ"ש 18.4 ב־9.00 תולדות עם ישראל – השלמות והתיקונים

סוזביה צבאי * דובי גל * אסנת ושינסקי * אבי דור * עירית ענבי

יום ו' 24.4 ב־20.00 "פצ'ירים"

קולנוע בבית ברל: החל מיום א' 19.4 בשעות 10.00 וחצות ובמוצאי השבוע בשעות 7.15, 9.15 הסרט "מבצר מוסקיטו"

כרטיסים בקופת הבולחוס: 052-25155/31, במשרדים 052-454104

בתי קולנוע

תל־אביב

אורלי – ילדים הורגים לאלוהים שישי 10.00, מוצ"ש 7.00, 9.30

סינן – האינטסלטור שישי 10.00, 12.15, שבת 11.00 בבוקר מוצ"ש 7.30, 9.40, קזבלנקה שבת 1.00, הסנדק 2 שבת 3.30, פרנקשטיין הצעיר מוצ"ש 12.00

אסתר – קשורים שבאלה שישי 10.00, מוצ"ש 7.15, 9.40

בית לסין – הערפדים שישי 2.30, 11.30, מוצ"ש 11.15

בן יהודה – שמתי ברז למורה שישי 10.00, 12.00, מוצ"ש 7.15, 9.30

גורדון – אהבה גנובה 7.15, 9.30

גת – חצות קטנה ומטריפה שישי 10.00, מוצ"ש 7.15, 9.40

דיזנגוף 1 – שיחות מלוכלכות שישי 11.00 בבוקר, 1.30 בצהרים, 10.00 בערב, מוצ"ש 7.15, 9.45

דיזנגוף 2 – המודדת שישי 11.00, 1.30, 10.00 בערב, מוצ"ש 7.15, 9.45

דיזנגוף 3 – זיכרונות אהבה מפורזמה 11.00, 1.30, 10.00 בערב, מוצ"ש 7.15, 9.45

הקל – קרוקודיל דנדי שישי 10.00, מוצ"ש 7.15, 9.30

דרייב אין – נער הזהב שישי 10.00, מוצ"ש 7.30, 9.30, סרט סקס שישי 12.15, מוצ"ש 12.00

הוד – מלכודת 52 שישי 9.45, 12.00, מוצ"ש 7.15, 9.30

הקולנוע – שבטע עדין שישי 10.00, 12.00, מוצ"ש 7.15, 9.30

רב חן:

חן 1 – צבע הכסף שישי 9.50, 12.15, מוצ"ש 7.15, 9.45

חן 2 – בעקבות הרוצח הקסומה שישי 10.30, 12.30, 2.50, שבת 11.00 בבוקר, הרומאן שלי באוקספורד שישי 9.50, 12.05, מוצ"ש 7.30, 9.45

חן 3 – תעתועי שוחר הוק שישי 10.30, 12.30, 2.30, אל תקרא לי לבן שישי 10.00, 12.15, מוצ"ש 7.35, 9.45

חן 4 – אלאדין ומנורת הקסמים שישי 10.30, 12.30, 2.30, הסיפה נעימה שישי 10.00, 12.15, מוצ"ש 7.30, 9.40

חן 5 – הפנתפיה הדוחן שישי 10.30, 12.30, 2.30, שבת 11.00 בבוקר, גלשוע אתגול הדום מוצ"ש 7.30, 9.45

לימור – הגיגה האמריקאי חלק ב' 11.00 בבוקר, אהבה בשחקים 2.00

לב 1 – החליפת ערב שישי 10.00, מוצ"ש 7.50, 9.50

לב 2 – בקצב השטן שישי 10.00, מוצ"ש 7.40, 9.40

לב 3 – קיץ שישי 10.00, מוצ"ש 7.40, 9.40

לב 4 – מלו שישי 10.00, מוצ"ש 7.30, 9.40

מוזיאון ת"א – שאוה 1.00. גרמניה 40 מ"ר 7.30, 9.30

מקסים – כלא הנשים 7.45, 9.30

מרכז התוזיה הישראלית – שובו של הנדי שישי 2.00, מפגשים מהסוג השלישי שבת 2.00

סטודיו 1 – 3 אמיגוס שישי 10.00, מוצ"ש 7.15, 9.30

סטודיו 2 – חנה ואחיותיה שי 10.00, 12.00, מוצ"ש 7.15, 9.40

סאר – ללא רחמים שישי 10.00, מוצ"ש 7.30, 9.30

סינמטיק – קיקן 7.30, תינוקה של רוזמרי 9.30

פריז – בני בלו שישי 12.00 בצהרים, 10.00, 12.00 בערב, מוצ"ש 7.00, 9.30, המערבולת שישי 2.30, הרפתקאה היא הרפתקאה 4.30, חלום אלקטרוני שבת 11.00, שער הלילה שבת 1.00, ארוחת ערב עם אנדרה 3.00, בראוול 5.00, יופי דו מוצ"ש 11.30

צאון – שם הורד שישי 10.00, מוצ"ש 7.00, 9.45

שחף – פלאטון שישי 9.40, 12.00, מוצ"ש 7.00, 9.30

תמוז – האינטסלטור שישי 10.00, 12.15, שבת 11.00 בבוקר, מוצ"ש 7.30, 9.40, אמדאוס שבת 4.45

תארק ברוח מוצ"ש 12.00

תכלת – דקה לחצות 7.00, 9.35

תל־אביב – נער הזהב שישי 10.00, 12.00, מוצ"ש 7.15, 9.30

פתח־תקוה

היכל 1 – ילדים הורגים לאלוהים שישי 10.00, מוצ"ש 7.00, 9.30

היכל 2 – 3 אמיגוס שישי 10.00, מוצ"ש 7.00, 9.30

היכל 3 – פלאטון שישי 10.00, מוצ"ש 7.15, 9.30

עפולה

היכל התרבות – צבע הכסף 7.00, 9.30

חן – עפולה עלית – 3 אמיגוס 9.15

ירושלים

אריסון – נער הזהב 9.00

אור־גיל – אל תקרא לי לבן 7.15, 9.30

אור 1 – קרוקודיל דנדי 9.15

אור 3 – הליפת ערב 9.15, מ.א.ש. מוצ"ש 11.15

אור 4 – ג'ק פלאש המקפץ מוצ"ש 9.15, בזודי מוצ"ש 11.15

אור 5 – הבעיה השלישית שלי מוצ"ש 9.15, אני אשתי ובעלה מוצ"ש 11.15

אורנע – קשורים שבאלה 9.15

בית אגרון – לאסי שובי הביתה שישי 10.00, ציפי ציפי בגג בגג 12.00, מוצ"ש 4.30, זהרות הבית מתפרק 2.00, 12.00 אמריקאן גרפיטי 4.00, מוצ"ש 10.15, מנגני פיינון טעם הדוים מוצ"ש 6.15, מלחמה ואהבה מוצ"ש 8.15

כנור – פלאטון 9.00

הבירה – האינטסלטור 9.30

מיטשל – ילדים הורגים לאלוהים 9.00

מוזיאון ירושלים – שיגעון של לילה שישי 2.00, מוצ"ש 9.15

סמדר – חנה ואחיותיה 9.15

סינמטק 1 – ציידה טאון שישי 2.00, קאגמושה שישי 4.15, הספינה שטה מוצ"ש 7.30, בחום הנוף 9.30, צרות גדולות בצ'יינה טאון 12.00 חצות

סינמטק 2 – בני 7 – בני 28 מוצ"ש 9.30

עדן – מלכודת 52 9.30

סמדר – חנה ואחיותיה 9.15

רון – הבוקר שאחרי 9.30

תיאטרון ירושלים – כס הדמים שישי 2.30, מוצ"ש 9.15

רמת־גן גבעתיים

אלמוס – צבע הכסף שישי 10.00, מוצ"ש 7.00, 9.40

ארדע – שמתי ברז למורה שישי 10.00, מוצ"ש 7.15, 9.30

ארמון – קרוקודיל דנדי שישי 10.00, מוצ"ש 7.15, 9.40

הדר – ילדים הורגים לאלוהים שישי 10.00, מוצ"ש 7.15, 9.30

לילי – פלאטון 7.00, 9.30

רב גן – רמת גן

גן 1 – במבי שישי 10.30, 12.30, 2.30, שבת 11.00 בבוקר קשורים שבאלה שישי 10.00, מוצ"ש 7.25, 9.45

גן 2 – עליסה בארץ הפלאות שישי 10.30, 12.30, 2.30, שבת 11.00, חצות קטנה ומטריפה שישי 10.00, מוצ"ש 7.25, 9.45

גן 3 – טמי זאן שישי 10.30, 12.30, 2.30, שבת 11.00 בבוקר אהבה גנובה שישי 10.00, מוצ"ש 7.25, 9.45

גן 4 – בילבי שישי 10.30, 12.30, 2.30, שבת 11.00, בבוקר אל תקרא לי לבן שישי 10.00, 7.30, 9.45

שבוש – ניפגש בזוף 7.15, 9.30

כפר סבא

חן – שיחות מלוכלכות 7.00, 9.15

עמל – ניפגש בזוף 7.00, 9.15

בית ברל – 3 אמיגוס 7.15, 9.15

יד שמרית – פלאטון 9.30

נצרת עילית

מתנ"ס – האוצר מארץ האש 7.00, 9.15

חדרה

חדרה – להתעתק שנית 7.00, 9.15

חוף – ניפגש בזוף 7.00, 9.30

חיפה והסביבה

אורה – פלאטון 6.30, 9.00

אורלי – אהבה גנובה 7.00, 9.15

תעתועי שוחר הוק שישי 10.00

אמפיתאטרון – כלא נשים האש 7.00, 9.15

ארמון – קשורים שבאלה 7.00, 9.15

חן – דקה לחצות 6.45, 9.15

עצמון 1 – ניפגש בזוף 7.00, 9.15

עצמון 2 – 3 אמיגוס 7.00, 9.15

קרן אור המזרח – אינטסלטור מוצ"ש 7.00, 9.15, מרון מוצ"ש 11.30

סאר – קרוקודיל דנדי שישי 10.00, מוצ"ש 7.00, 9.15

רון – נער הזהב 7.00, 9.00

שביט – האינטסלטור 7.00, 9.00

רב גת 1 – במבי שישי 11.00, 12.40, צבע הכסף שישי 10.00, מוצ"ש 6.45, 9.15

רב גת 2 – אל תקרא לי לבן שישי 10.00, מוצ"ש 7.00, 9.15

אורות – האינטסלטור 7.00, 9.15

בית העם – 3 אמיגוס 7.00, 9.15

היכל – כלא הנשים 7.00, 9.15

שביט – צבע הכסף 6.45, 9.15

סטרי – ללא רחמים 7.00, 9.30

רמת השרון

כוכב – הסיפה נעימה שישי 9.30, 11.45, מוצ"ש 7.00, 9.30, דמבו הפיל המסתוף שבת 11.00, סיים שבצביעונות שבת 13.15, פיטר שבת 15.15

חולון

מגדל – הרומן של באוקספורד שישי 10.00, מוצ"ש 7.15, 9.30

ארמון – אינטסלטור שישי 10.00, מוצ"ש 11.30, 7.15, 9.30

סבוי – פלאטון שישי 10.00, מוצ"ש 7.00, 9.30

ליגה – נער הזהב שישי 10.00, מוצ"ש 7.15, 9.30

מתנ"ס – קרוק מכוכב אחר שבת 11.00, נינג'ה אמריקאי 2 מוצ"ש 6.30, המשימה 9.00

נתניה

סטודיו – מלקולם 7.00, 9.15

שרון – פלאטון 7.00, 9.30

בת־ים

אורנים – שמתי ברז למורה 7.15, 9.30

עצמאות – נער הזהב 7.15, 9.30

הרצליה

דוד – צבע הכסף 7.15, 9.30

היכל – נער הזהב 7.15, 9.30

דן אכדיה – מערון קלוע – מרי פופינס שישי 3.30, הרומן של אתמול בלילה מוצ"ש 7.00, 9.30

תפארת – ג'ק פלאש המקפץ 7.30, 9.30

נס ציונה

גתית – האוצר מארץ האש שבת 11.00, בבוקר מוצ"ש 7.00, 9.15

משפט מזרחי־"הארץ"

(סוף מעמוד א"ך)

שיעור הנזקים

28. (א) כללי.

כפי פרטנו לעיל את מרבית שיקוליו של בית המשפט לעניין שומת הנזק. לעניין ערעוריהם של שני בעלי הדין הן לגבי השיקולים והן לגבי התוצאה. בראשית הדברים יש לציין שמדובר אך בתביעה לפיצויים כלליים, ששיעורם נתון לשיקול דעתו של בית המשפט ובית המשפט לערעורים לא יתערב בפסיקתו אם אך התחשב בגורמים הרלבנטיים הנכונים. בין שיקולי בית המשפט שפורט הוכרנו, ניתן למנות גם את אי קבלת תגובתו של מזרחי לדברים המופיעים שהופנו נגדו.

(ב) פיצויים עונשיים או הוכרה בשיעור הפיצויים?

אין חולקים על כך שבמקרה מתאים, רשאי בית המשפט במשפט ארצנו לחייב נתבע בתשלום פיצויים עונשיים: ע"א 30/72 פד"י כ"ז(2)225; ע"ה 552/73 פד"י ל(2) 589: מקרה כזה נדון לאחרונה באנגליה: RICHES V. NEWS GROUP NEWPAPERS LTD (1985) 2 ALL. E.R. 845 מבלי שנתעלם מהבדלים בהלכה הפסוקה בשתי המדינות. בסכמה את עמדת "הארץ" כותבה השופטת המלומדת בעמ' 11 לפסק הדין את הדברים הבאים, שאנו מסכימים להם במלואם:

"ב"כ הנתבעים היו הזקיים שידעו מראש מה יש לאל ידם להוכיח ובאילו מן הפרשיות אין בידם כל ראיות לקשר אליהן את (מזרחי). הם למעשה פרשו מדרש, וביתר הרחבה, את כל החומר ששימש בחקירה ציבורית של הפשיעה בישראל, אך בחלקו הניכר אינו רלבנטי במשפט זה. עשרות עדים הובאו ועשרות ישיבות של בית זה משפט הוקדשו לשמיעת ראיות בפרשות שכל קשר לא הוכח ביניהן לבין (מזרחי)...".

"העתונות היומית עקבה בנאמנות אחרי המתרחש במשפט, וב"הארץ" כמו גם בעיתונים האחרים, הופיע הדיווח תמיד תחת הכותרת: משפט מזרחי נגד "הארץ". אם בית המשפט לא יכול היה להכריע מראש מה רלבנטי ומה טפל למשפט. ציבור הקוראים, אשר מן הסדרה של ולנטין כבר היה "מודע" בכיבול למקומו של (מזרחי) בהיררכיה של הפשע, וודאי שלא יכלו אלא להתרשם כי עתה נפרשים לפניו פרטי המעללים שמאחורי כולם עומד כביכול (מזרחי). אין לדרוש מקוראים אלה שיכנסו ל"דיקדוקי עניות" של ניתוח ראיות — הרי הם כבר יודעים את "האמת" כביכול שהביא להם הכתב המבוסה של "הארץ" בחקירתו המיוחדת...

אין לי ספק, כי הבאת הפרשיות הבלתי רלבנטיות בפני בית המשפט גרמה להחרפת הנזק והסבל שסבל (מזרחי), מנוסף להוצאות, שגרמו לו על ידי הצורך לחקור ולהתגונן לריק בחן".

בית המשפט המחוזי קבע כממצא כי אמנם היה קיים אצל "הארץ", כאחד השיקולים, השיקול כי הסיכון שבפרסום אינו עולה על הסיכוי לרווח אך נותר ספק בליבו אם היה זה השיקול המכריע אצל "הארץ". מזרחי השיג לפנינו על מסקנה זו וטענותיו של מר כספי, לסתור, הן בעלות משקל רב. גם אם השיקול האמור עמד אך כיסוד לאחד המסרות שעמדו לפני "הארץ" בעשותו את הפרסום, אין ספק שפרסום הכתבות הביא ל"הארץ" תועלת כלכלית ניכרת. תועלת זאת אינה שקולה כנגד תשלום פיצויים בסכום השווה ל־8,500 דולרים. לפיכך — לו הייתי חייב לפסוק רק על יסוד התשתית העובדתית המשפטית שבגדרה גיבש בית המשפט המחוזי את סכום הפיצויים שיש לפסוק, כי אז הייתי בדעה שיש להגדיל את הסכום במידה ניכרת ומשמעותית.

29. "אפיו, עברו, מעשיו או דעותיו המגונים" של התובע

מן הצד האחר נתפסה השופטת המלומדת לטעות משפטית, שהביאה הפעם להטיית הכף לטובת מזרחי; היא סברה שלפי החוק אין להביא בחשבון להפחתת הפיצויים אלא את השם הרע שיצא לו בפועל ואת עברו הפלילי (וכן את אפיו, מעשיו או דעותיו הפגומים) רק במידה שהוא נוגע לדבר שנטען בפרסום לשון הרע. אכן זה היה הדין לפי סעיף 21(ג) לפקודת הנזיקין בו באמר כי הנתבע רשאי להוכיח להפחתת הפיצויים:

"21(C) THAT PRIOR TO THE PUBLICATION OF THE DEFAMATORY MATTER THE PLAINTIFF WAS OF GENERAL BAD REPUTATION IN CONNECTION WITH THE PARTICULAR TRAIT OF HIS WHICH IS ASSAILED CHARACTER BY THE DEFAMATION".

לעומת זאת נקבע בסעיף 22 לחוק, בנוסח המתוקן כי:

"22. במשפט פלילי או אזרחי בשל לשון הרע אין להביא ראייה או לחקור עד בדבר שמו הרע של הנפגע או בדבר אפיו, עברו, מעשיו או דעותיו הפגומים, אלא במידה שפרטים אלה נוגעים במישרין ללשון הרע המשמשת נושא למשפט, או שבית המשפט התיר הבאת ראיה או חקירת עד כאמור —

(2) במשפט אזרחי, אחרי ההחלטה שהנתבע חייב בפיצויים — להפחתת הפיצויים...".

ההבדל בין שני הנוסחים אינו מקרי ובשעתו, כשהובאה הצעת החוק לקריאה ראשונה, נמתחה עליו ביקורת: ראה דברי חבר הכנסת צדוק בדברי הכנסת כרך 37 בעמ' 2455. נמצא, שניתן לבית המשפט שיקול דעת להתיר הבאת ראיה או חקירת עד, לעניין הפחתת הפיצויים אף אם הראיה או העדות מתייחסות לאפיו, עברו, מעשיו או דעותיו הפגומים של התובע וגם אם אלה אינם נוגעים במישרין או בכלל ללשון הרע המשמשת נושא למשפט. הוא הדין גם אם העדות מתייחסות לאפיו של התובע (וכן לעברו, מעשיו או דעותיו) למעשה אף אם אין הם ידועים בציבור (רמז לגבי האפשרות לגבות ראיות לגבי אפיו של התובע בדרך כלל אפשר למצוא בע"א 34/71 כו(2) 524, 532).

30. המחוקק לא פתח פתח רחב כפתחו של אולם להכשיר כקבילה כל ראיה לגבי אפיו, עברו, מעשיו או דעותיו הפגומים של התובע, אף כי פרטים אלה אינם נוגעים במישרין ללשון הרע המשמשת נושא למשפט, אלא השאיר את העניין לשיקול דעתו של בית המשפט, אשר יפסוק, לפי הנסיבות שלפניו. לא זו בלבד שלא נטען לפנינו דבר בעניין זה, אלא שמזרחי, שהתנגד כמעט לאורך כל הדרך להעלאתן על הפרק של פרשות בלתי רלבנטיות, לא העלה כל התנגדות ממשית לראיות בדבר אפיו, עברו, מעשיו או דעותיו; הוא היה מובן שכל ידיעת אישיותו תיפרש לפני בית המשפט. בכל הנראה, היתה מגמתו להראות לכל שאין לו מה להסתיר. בנסיבות אלה כל הראיות שהובאו לגבי הרכיבים האמורים הן קבילות וכשרות לראיה, והשאלה היא אך מה המשקל שיש לייחס להן לעניין שומת הפיצויים; אכן, בהעדר טיעון לגבי קבילות הראיות האמורות, לא יוחשב פסק דיננו כתוקדים בסוגיה האמורה, ובמקרים אחרים אין מניעה שבעלי דין פרוספקטיביים יעמידו לפני בית המשפט את השיקולים הרלבנטיים שבגדרם תוכשר ראייה כאמור או תיפסל מלבוא בשערי בית המשפט.

31. מן הכלל אל הפרט — השפעת ראיות האופי על שיעור הפיצויים

התוצאה המשפטית שאליה הגענו, לגבי השפעתן האפשרית של עדויות בדבר אופיו, עברו מעשיו או דעותיו של מזרחי על שיעור הפיצויים, מחייבת בחינה מחודשת של הראיות למטרה זו.

(א) השופטת המלומדת נתנה, ככל הנראה, משקל ממשי לתיאורו של מזרחי בכתבות כמי שנחשב לבעל נכסים מכובד, ששר התיירות היה אורח כבוד בבתי המלון שלו, כמי שבנה מבנים בכל רחבי הארץ גם למשרדי הממשלה, וראתה בו הודאה בשמו הטוב של מזרחי. רא עקא שבמהלך המשפט הובאו, ללא מוחה, ראיות רבות לסתור ובנסיבות אלה אין ערך מכריע להודאה. אכן שומה היה על בית המשפט לפסוק לפי המציאות, כפי שהוכחה, שתוכן ההודאה האמורה הוא חלק ממנה, אך אין היא משקפת את המציאות כולה גם מבחינת השם שיצא למזרחי ברבים: יתר על כן: כפי שכבר ציינו לעיל מותר היה (בסייגים אפשריים אותם כבר הזכרנו), להביא בחשבון ולהתחשב, לעניין הפחתת הפיצויים, בראיות לגבי אופיו, עברו, מעשיו או דעותיו של מזרחי בפועל, דבר שהשופטת המלומדת, שהיתה נאמנה להשקפתה המשפטית, לא עשתה.

(ב) שיחות ההרואין. כבוד הלוין מר ליבליך על שהשופטת המלומדת לא ראתה להסיק דבר אופרטיבי משיחות ההרואין. כעת הגיעה השעה לשבץ עניין זה במקום המתאים לו. מסקנתנו שנשוא השיחה האמורה היה ביצוע עסקה אסורה או עסקות אסורות (כשלא מן הטבע הוא שבעסקת סמים מדובר) ויכולת להשפיע בכיוון הפחתת שיעור הפיצויים: בודאי שמי שכרוך בביצוע עסקות אסורות מן הסוג הנדון יהוא אדם שאפיו, עברו או מעשיו פגומים במידה ניכרת מאפיו, עברו או מעשיו של מי שלא דבק בו רבב. הנסיבות, כפי שהוכחו בשיחה זו, מחייבות הטיית הכף מבחינה משמעותית, לעניין שיעור הפיצויים, כנגד מזרחי. אף פרשת "פזה" רוקנשטיין מההיכם, שבגדרו בקש מזרחי למנוע השמעת עדותו של הלה, בין משיקולים משלו ובין משיקולים הטמונים באהרוני, פועלת להפחתת שיעור הפיצויים. לפרשת התרשיתה הישנה אין כמעט חשיבות בסוגיה שלפנינו, אך היא משתלבת במידה מסוימת בהיבט הרחב של הראיות, המצביע על מגעיו של מזרחי עם עבריינים. אף לפרשת השוחד מהצבא והרשעתו של מזרחי בעבירות הנפקורות, ערך מועט בסוגיה הנדונה, בהיותה פרשה ישנה. מאידך גיסא קיימת חשיבות גדולה יותר לעניין קשריו של מזרחי עם עבריינים מועדים כמו אהרוני ואחרים. אף קיים יחסים עסקיים (שיחות ההרואין, עסקי הבשר ופרשת סן מרטין) והעבר אף עם "מגור". יצויין שכעת מוסכם על הכל שקשריו של מזרחי עם אהרוני לא היו מנוער (כפי שסבר בית המשפט המחוזי) אלא הקשרים עמו נארגו בשלב מאוחר יותר, הדך אהרוני, ויש בכך אולי תמיכה בטענות בדבר מהות הקשרים שבין מזרחי השניים האחרים. ולבסוף פרשת החשלה, אולמיים ומס ההכנסה מעידות על קיום קוי אופי, מעשים ודעות אצל מזרחי, שאינם מתיישבים עם נורמות מקובלות, כאשר החזות החיצונית של אישיותו המצטיירת כמי שרוגל בסיסמה: המטרה מקדשת את האמצעים, מקבלת. כיסוי חלקי ממשי גם במציאות.

32. התוצאה האופרטיבית

למרות הדברים אשר כתבנו בפסקה הקודמת, אין ספק שמזרחי נפגע קשה. לא הוכח שהוא משמש אחת הדמויות המרכזיות של הפשע המאורגן בארץ או שהוא בכלל שייך בדרך כלשהי לפשע המאורגן, אף הטענה שמזרחי נהג למנן במשך שנים רכישת יהלומים גנובים מעבריינים ולמכרם, לא קבלה בסיס בראיות. אין צורך לומר שלא הוכח גם שלמזרחי חלק במימון הברחת סמים בקנה מידה גדול לישראל, תוכן שיחת ההרואין, כפי שכתבנו בכתבות. לא הוכח, כבר כתבנו לעיל שהחלטתו של "הארץ" לפרסם את הכתבות לגבי מזרחי היתה בלתי אחראית, ותבססה על פירורי מידע שלא היה בהם אפילו בסיס לכאורה לעשות את הפרסום כפי שנעשה. כל אלה ביחד עם שאר שיקוליו של בית המשפט המחוזי יש בהם — כפי שכבר פרטנו — להחמיר בשיעור הפיצויים במידה ניכרת ומשמעותית מעבר למה שנפסק על ידיו.

לעומת זאת כל אותן הראיות — וביחוד אלה המתייחסות לתכנה של שיחת הסמים — אותן פרטנו בפסקה הקודמת — ביחד עם שאר הנתונים שפורטו על ידי בית המשפט המחוזי, ואשר מתיישבים עם פסק דיננו, תורמים להפחתה משמעותית מסכום הפיצויים שהיה ראוי לפסוק אילו היה מדובר בתובע ללא רבב.

לאחר ששקלתי כמיטב יכולתי את השיקולים לקולא ולחומרא בסוגיה שלפנינו, הגעתי לכלל מסקנה שאין עילה להתערבותנו בתוצאה הסופית אליה הגיעה השופטת המלומדת, הן לעניין שיעור הפיצויים והן לעניין שיעור ההוצאות.

מטעמים אלה הייתי דוחה את כל הערעורים, ולאור התוצאה אליה הגעתי לא הייתי עושה צו להוצאות.

השופט ד. לוין:
אני מסכים

השופטת ש. נתניהו:
אני מסכימה

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט ש. לוין.

ניתן היום יג בניסן תשמ"ז (12.4.87).

האופרה הישראלית החדשה | התיאטרון הקאמרי של ת"א | התזמורת הקאמרית הישראלית

נישואי פיגארו

מאת מוצארט

סידרת הצגות שלישית של ההפקה שזכתה לתשואות הקהל והעיתונות

מנצח: מרטין מרי | במאי: צ'רלס המילטון

תפאורה והלבשות: אדריאן וקס | תאורה: אבי צברי

"ביצוע נפלא" "חגיגה מוסיקלית" "מומלץ ביותר"

האופרה מושרת באיטלקית עם תרגום מוקרן לעברית

משתתפים: לואי אוטי, רובין ליגל, קפטוטג, נייל הרל, ברעז מנטור, סמי בכר, צבי שדה, אנדריאה צימרמן, מיכאל לי־פגו, צביקה ליבסקי, ג'ולי שגב, בנישה בהודו. המקהלה הלאומית רינת • התזמורת הקאמרית הישראלית

9 הצגות בלבד בחודשים יוני־יולי

תל־אביב	כפר בלום	עפולה	חיפה	ירושלים
התיאטרון הקאמרי	אולם כפר בלום	היכל התרבות	אודיטוריום	תיאטרון ירושלים
27.6, 29.6	1.7, 2.7	7.7, 9.7	11.7, 13.7	15.7
טל. 03-233335	טל. 06-937592	טל. 06-595797	טל. 04-384777	טל. 02-690293
03-245211	06-945640		04-384222	02-690011

לאחר הצלחת המופע זוגות זוגות - מופע חדש:

זוגות זוגות מס' 2

למבוגרים בלבד (ערב רטוב)

* בידור * בינגו * אופנה * ראיונות * סרט * פרסים והכל בכרטיס אחד!

* לצחוק עד דמעות עם דני ליאונוב
* 3 משחקי בינגו (כלול במחיר הכרטיס)
* שעשועי לילה לזוגות
* אניסה פללי
* סרט: "אהבה בשלשות" (רק בחיפה)
* ראיונות מיקנטיים
* מופע מיוחד! אלי הנה - מר ישראל - בתצוגת שרירים
* היא והיא במופע ארוטי נועז
* תצוגת לבני נשים סקסיים
* תחרות החזה הסקסי
* מרילין במופע ארוטי
* הגרלות — טיסה ללונדון, סוף שבוע זוגי במלון מנדרין
* תחרות הבדיחה הפרסית עם דני ליאונוב

חדרה "חוף" הערב יום ו' 17.4 ב־10.00
חיפה "שביט" יום א' 19.4 ב־10.00

מופע מיוחד לערב זה - קרנבל ברזילאי עם להקת "סמבה בורדיל 87" בשירים וריקודים ברזילאים

לחיילים: 50% הנחה בקופת האולם

אהבה גנובה – הפקתם של שרון הראל ויעקב קודקי סרטו של משה מזרחי (כל החיים לפניו).

אהבה גנובה – בכיכובו של טום הנקס. עם כריסטינה מרסיליאק

אהבה גנובה שבוע 2 בבתי הקולנוע

גורדון ת"א, אורלי חיפה, רב־גן ר"ג, רחל אשקלון, אשדוד אשדוד

בית ליסין

ישראכרט

תיאטרוני ישראל

התיאטרון הבימה: מחר מוצ"ש: בבמה – 21.00, אורנשטיין – 21.00, מירנדולינה אמות – בית התיל 19.15, 22.00

התיאטרון הקאמרי: הערב יום ו': מחר מוצ"ש: אלמוך – ת' 17.00, 20.00

מופעי תיאטרון·בידור·מוסיקה

דודו טופז בהצגת הבידור החדשה **בלי חשבון**

נורית גלרון משהו לגמרי

רמי קלינשטיין אש

בחסות המועצה הציבורית לתרבות ואמנות

אביב של מוסיקה

אפריל 1987

הקאמרי

במה 3 · באולם צוותא

המבקרים פה אחד: "הצגה מרתקת", "מסע תיאטרלי נדיר"

המסע של אמא טאבורי

מאת ג'ורג' טאבורי

בימוי: ג'ק מסינגר נוסח עברי: רבקה משולח תפאורה: אדריאן ווקס תאורה: אבי צברי

משתתפים: רמי ברוך, קרול מרקוביץ, רונית פורת, בת־שבע נועם

"הבימוי של ג'ק מסינגר מעודן, דייקני, רב דמיון. עבודה למופת... הברקות של הומור פרוע..." (ידיעות אחרונות)

"רמי ברוך מצליח בוירטואוזיות ובחן להרעיד מיתרים בליבנו... איכויות מצויינות של השחקניות רונית פורת ובת־שבע נועם... קרול מרקוביץ מצויין... מסע תיאטרלי נדיר." (מעריב)

"מסע מכושף, ריאליסטי ודמיוני בו זמנית... הצגה מרתקת, מסוגננת היטב ואמינה." (על המשמר)

"טאבורי מצליח להפוך את הסבל האנושי בשואה למשהו מובן, אנושי ומרגש." (הארץ)

"ההצגה ראויה לשבחים רבים בשל השגי הבימוי, התפאורה והמשחק שבה." (קול ישראל)

"ההצגה היא הישג לתיאטרון הקאמרי, לבמאי ולצוות השחקנים." (דבר)

"הבמה, מהממת בעצמתה." (חדשות)

מוצ"ש 18.4 שעות 19.30-21.30

כרטיסים בקופת התאטרון הקאמרי, טל' 233335, ובקופת צוותא, טל' 250156.7

הכינו כרטיסים מראש!

התיאטרון של תל־אביב

מוזיאון ישראל. ירושלים

גדול הקריקטוריסטים אונורה דומייה, שתערוכתו מוצגת במוזיאון ישראל שולח חיצים הומוריסטיים במימסד השלטוני כ"פיצוי" מיוחד מארגן המוזיאון

יום חינם לחברי כנסת

ביום ג', 21.4.87 בין 10.00–22.00

ספורט

בעריכת יחיאל אריד

המאמן כהן: ניצחון על שווייץ — חיוני בפתיחה

הערב בכורה לנבחרת הנוער נגד נושאטל בטורניר בלינזונה ★ מחר נגד ארסנל

נוער

מאת יהושע שגיא
שליח "הארץ" לשווייץ

באזל (מיוחד ל"ספורט הארץ"). נבחרת הנוער של ישראל בכדורגל תשחק הערב ב־8 נגד קבוצת קסאמאקס נושאטל משווייץ, בפתיחת טורניר הנוער הבינלאומי המסורתי של בלינזונה. לאחר מכן יהיה המישחק השני בבית שלנו, בין צעירי ארסנל מאנגליה ואינטר מילאנו מאיטליה, שזכתה אשתקד בגביע.

במוצאי שבת ב־9 בערב ישחקו הישראלים נגד ארסנל, ואחרי מישחק זה יתמודדו אינטר עם קסאמאקס. השלב המוקדם, בו נמשך כל מישחק 60 דקות, יסתיים ביום א'.

מאמן נבחרת הנוער הישראלית גדעון כהן אמר לי אמש בבואו לבלינזונה, כי יציב את ההרכב החזק ביותר שלרשותו, "במטרה לפתוח את הטורניר בניצחון, כדי להשיג עמדת יתרון להמשך המישחקים", כדבריו. אין לכהן כל מידע על נערי נושאטל והוא מתנחם בכך, שגם לקבוצה היריבה אין שום מידע על הישראלים.

בנבחרת שלנו נעשה שילוב מעניין של הוותיקים והמנוסים עם צעירים בראשית דרכם, שתולים בהם תקוות. לצד 8 שחקני נוער שהיו בטורניר הקדם עולמי בבידי־לנד, כלולים בנבחרת 7 צעירים חדשים, שישמשו, כנראה, בסיס לנבחרת הנוער החדשה של המאמן הבא שלמה שרף. כן צרף המאמן כהן את אחמר טוטה מהפועל ת"א ומיכה שפין ממכבי פ"ת, שלא היו בעבר בסגל הנוער. לצידם ניצל המאמן את התקנון, והביא עימו שלושה שחקנים מבוגרים מאשר שמותר. מלאו להם 20 שנה, אך הם רשאים לשחק כאן (אלון נתן, בני קושמרוליי והשוער לביא קרניצקי).

עייפים ורעבים

המשלחת הישראלית הגיעה אמש לשווייץ רק אחרי 8 בערב, [illegible] הנערים הרעבים התאוננו בחדרים וביקשו לסעוד את ליבם. המאמן כהן ביקש לאפשר לקבוצה לערוך אימון קל, כדי לשחרר את העייפות מטלטולי היום הארוך.

הבוקר יהיו השחקנים וראשי המשלחת טרודים בטכסים ובקבלות פנים במשרדי העירייה, כיוון שפרנסי המקום מייחסים ערך מיוחד לטורניר הנערך ברציפות זו השנה ה־47 ונחשב לאירוע ספורטיבי יוקרתי באיזור האיטלקי של שווייץ. אגב, בשלוש שנים האחרונות זכו בגביע קבוצות נוער איטלקיות (ב־84 מילאנו, ב־85 רומא, בשנה שעברה אינטר), שהקדימו קבוצות נוער של מועדונים מפורסמים כמו טוטנהאם, ליוורפול, ספרטה פראג, דינאמו מוסקווה, איינטרכט ונאפולי.

ליוורפול תיפרד מכוכבה איאן ראש במישחקי הפועל

מאת כתב "ספורט הארץ"

אלופת אנגליה בכדורגל, ליוורפול, תיפרד רישמית מהחלוץ המהולל איאן ראש — שנרכש כידוע על־ידי אלופת איטליה יובנטוס — ביום העלייה של מישחקי הפועל, ב־11 במאי. הטכס יהיה באיצטדיון רמת־גן בהפסקת המחצית הכפולה, בה יופיעו שני מועדוני פאר מהאי הבריטי. במישחק הראשון (15.30) תתמודד נבחרת העתודה של ישראל עם גלאזגו ריינג'רס, המוליכה את טבלת הליגה הסקוטית. במישחק המרכזי יתמודדו כוכבי הליגה הישראלית עם ליוורפול.

רץ אולימפי מקניה למישחקי הפועל

הקנייתי הנודע אדווין קוץ, בעל שיא אישי של 1:44.22 דקה ב־800 מטר, ישתתף במישחקי הפועל.

האתלט, שהגיע שישי ב־800 מטר באולימפיאדת לוס אנג'לס, יבוא לישראל עם חברי המשלחת מארה"ב.

איוואן לנדל (מימין) ברגע של איבוד עשתונות, במהלך מישחקו עם האמריקאי דייב פייט (משמאל), שחולל סנסציה כאשר הדיח את הכוכב הצ'כי 7–6, 4–6, 7–6 בסיבוב השלישי של טורניר טוקיו. (צילום־רדיו איי־פי)

לנדל ומצ'יר הודחו בטוקיו

נכנעו בסיבוב השלישי של אליפות יפאן לאמריקאים פייט וסקוט

טניס

טוקיו (איי־פי). הטניסאי האמריקאי דייויד פייט חולל כאן סנסציה, כאשר הדיח את המדורג הבכיר איוואן לנדל מצ'כיה בסיבוב השלישי של אליפות יפאן הפתוחה, על פרסים בסך כולל של 605 אלף דולאר. צ'כי אחר, מילוסלאב מצ'יר שדורג שלישי, הודח גם הוא.

ההתמודדות בין פייט ללנדל היתה דרמאטית ונמשכה כשלוש שעות. האמריקאי ניצח בה 6–7, 6–4, 7–6 כאשר הוא מכניע את יריבו 7–5 בשובר השיוויון. לנדל קיבל אזהרה משופט־הכסא ריצ'ארד קאופמן מארה"ב בגלל התנהגות בלתי ספורטיבית, אחרי שמחה בנודה קולנית על פסיקות אחד הקוונים במהלך המערכה הראשונה. לנדל שיחק חבוש בברכו השמאלית, לאחר שנעדר כחמישה שבועות מפעילות סדירה, בגלל פציעה בברך זו. "הברך היתה בסדר, אבל הוטסתי כמה כדורים פשוטים והחמצתי הזדמנויות לחזור למישחק", אמר לנדל אחרי כניעתו לפייט, שדורג כאן 15.

האמריקאי סקוט דייוויס — שניצח בטורניר המקומי ב־1985 אבל דורג השנה 13 בלבד — הכניע את הצ'כי מצ'יר 7–5, 6–1.

תוצאות אחרות בסיבוב השלישי: ג'ימי קונורס — ראמש קרישנאן (הודו) 6–2, 6–4; יוהאן קריק — קווין קארן 6–3, 6–4, 6–3; אנדרס גומס (אקוואדור) — ביל סקאנלון 6–3, 6–4; אנדרס יאריד — פאט קאש (אוסטרליה) 6–4, 6–2, 6–4; שטפאן אדברג — דן גולדי 6–3, 7–5.

היפאנית הלא־מדורגת אטסוקו אינואה חוללה הפתעה, כאשר הדיחה את המדורגת הבכירה מליסה גרני מארה"ב 6–3, 6–0 ברבע הגמר של טורניר הנשים המקומי.

ישראל הערב נגד שוודיה המועמדת לבכורה בטורניר

כדורעף

לוזאן (שרות "ספורט הארץ"). נבחרת ישראל בכדורעף תתמודד כאן הערב ב־21.00 עם שוודיה החזקה, בשלב הגמר של טורניר האביב (בית 1—8). שוודיה הפתיעה שלשום בניצחון 3–1 על מערב גרמניה. פרשני כדורעף רואים בשוודיה מועמדת לזכייה באליפות, ועל כן קלושים ביותר סיכויי ישראל להפתיע.

אם תפסיד, תתמודד מחר ישראל עם המנוצחת במיפגש ספרד — טורקיה בבית 5—8. אם תנחל ישראל סנסציה, היא תתמודד בבית 1—4.

רבים שוחחו שלשום בהפסדה של ישראל נגד שווייץ (3–2). כאן בתום המישחק לנוח את הישראלים על ההפסד, שנבע רק משיפוט חד צדדי. מנהל הנבחרת, איתן הוד, המשמש גם ראש המשלחת, עשה מאמצים רבים להרגיע את השחקנים השווייצים שניסו להתנכל בדרכים שונות לישראלים. אתמול התנצלו השווייצים וביקשו לפתוח דף חדש ביחסים, אולם המתח עלול לפרוץ שוב לאור האפשרות ששתי הנבחרות עשויות להיפגש במאבק על המקומות 7–8 בדירוג.

נבחרת הנשים של ישראל בכדורעף סיימה אחרונה בבית 3, בטורניר האביב בשוודיה. היא נחלה הפסד שלישי רצוף, הפעם 3–0 נגד אוסטריה (6–15, 13–15, 10–15).

קאדטים

ניצחון לישראל על יוון 84—82

האלונה, מלטה (שרות "ספורט הארץ"). במישחקה האחרון בטורניר הקאדטים המקומי, שהיה בעל ערך פורמאלי בלבד, ניצחו כאן אמש הכדורסלנים הצעירים מישראל את יוון 84–82 לאחר הארכה. בתום הזמן החוקי היתה התוצאה 75–75. במחצית הובילה יוון 59–53.

הבולט בנבחרת ישראל היה אמיר כץ, שקלע 28 נקודות.

שתי הנבחרות הבטיחו עוד קודם לכן את השתתפותן בגמר אליפות אירופה לקאדטים, שתהיה הקיץ בהונגריה.

אן.בי.איי.

קטטה והרחקות בדרבי של טכסאס

ניו יורק (איי־פי). שני כדורסלנים הורחקו מהמגרש בעקבות תיגרה, ושחקן אחר נפגע בעינו בדרבי הגדול של טכסאס, בו ניצחה דאלאס מאווריקס את יוסטון רוקטס 113–107. היה זה המיפגש הראשון בין שתי היריבות מאז האשים מאמן דאלאס דיק מוטה את מאמן יוסטון ואמנה, ביל פיץ', כי קבוצתו מפסידה במתכוון — כדי לשפר את סיכוייה בשלב הפלייאוף של הליגה המקצוענית. לעיני היכל גדוש יותר מ־17 אלף צופים קלע דרק הארפר 31 נקודות ב־26 דקות לדאלאס, ואילו אקים אלאג'ואן קלע 24 ליוסטון.

31 נקודות של לארי בירד סחפו את בוסטון סלטיקס לניצחון 108–85 על אינדיאנה.

תוצאות אחרות: וושינגטון — קליבלנד 110–101, אטלנטה — ניו ג'רזי 136–116, דטרויט — ניו יורק 118–114, מילווקי — פילדלפיה 128–95, סן אנטוניו — פורטלנד 123–112, פיניקס — גולדן סטייט 108–85.

מקמנאמי התפטר מניהול סנדרלנד

סנדרלנד (איי־פי). לורי מקמנאמי התפטר אתמול מתפקידו כמנהל קבוצת הליגה השנייה סנדרלנד, 22 חודש לאחר שהגיע למועדון הצפוני, אחרי שעשה חיל כמנהל קבוצת נורתהמפטון.

אוהדי סנדרלנד, שקיוו כי מקמנאמי יחזיר אותה לליגה הראשונה, הוללו באוזניו "לתבוע את ראשו". סנדרלנד מצויה בסכנת ירידה לליגה השלישית, לראשונה בתולדותיה, ומקמנאמי הסיק את המסקנות.

אריה פרוסט ישפוט בצרפת

שופט הכדורגל אריה פרוסט, הוזמן לשפוט בטורניר גמר אליפות אירופה לנבחרות נערים. הטורניר יהיה בסוף מאי בפאריס. ישתתפו 16 נבחרות כולל ישראל. שלוש הנבחרות שיסיימו במקומות 1 עד 3, ישתתפו בגמר העולמי שיהיה בקנדה ביולי.

● ג'ין גרגוראק מארצות הברית, זכה במירוץ הזהב של בוסטון ל־10,000 מ' ב־28.34 דקות. במירוץ לנשים ניצחה ליזה מרטין מאוסטרליה ב־32.19 דקות.

צפון־קוריאה הקימה כפר אולימפי ואתרי ספורט ל־150 אלף צופים

גם אחרי שהובטח לה אירוח ארבעה ענפים מוסיפה לאיים בחרם ותובעת עוד ארבעה

טוקיו (שרות "ספורט הארץ"). צפון־קוריאה הודתה ואישרה, כי היא ממשיכה בהכנותיה לאירוח אחדים ממישחקי הקיץ האולימפיים של 1988 — על אף המחלוקת המתמשכת עם הוועד האולימפי הבינלאומי לגבי מספר הענפים שתסכים דרום קוריאה "להעניק" לשכנתה הצפונית.

"אנו עושים כל מאמץ כדי להציג אתרי ספורט מודרניים ותנאים הולמים לספורטאים, לממלאי תפקידים רשמיים, לנציגי התקשורת ולתיירים, אם וכאשר תאושר רשמית פיונגיאנג כמארחת משותפת של האולימפיאדה הבאה", גילה דובר רשמי של הוועד האולימפי של צפון קוריאה. בין היתר, הקימו הצפון קוריאנים כפר אולימפי, שבו יותר מעשרה אולמות ספורט ואיצטדיונים, היכולים לקלוט 150 אלף צופים.

בפברואר הסכימה צפון קוריאה עקרונית להצעת נשיא הוועד האולימפי הבינלאומי, חואן אנטוניו סמאראנץ', לארח ארבעה מענפי האולימפיאדה: טניס־שולחן, קליעה בחץ וקשת, מירוץ אופניים על כביש ואחדים ממישחקי טורניר הכדורגל האולימפי. אבל הצפוניים אינם נוטים להסתפק בזה ומאיימים בכל הזדמנות בחרם של הגוש המזרחי, אם לא תיענה תביעתם במלואה, כלומר אירוח שמונה ענפים אולימפיים מבין ה־23 שבתכנית הרשמית.

בעוד שצפון־קוריאה קוראת לחדש בהקדם את שיחות לוזאן, בניסיון ליישב את המחלוקת, הודיעו שלטונות דרום קוריאה כי הצלחת האולימפיאדה מובטחת — למרות איומי הצפון. שין דון ביונג, דובר רשמי של משרד החוץ, אמר בסאול כי "בהסתמך על מגעים רשמיים ובלתי רשמיים עם מוסדות הספורט של ברית המועצות, מזרח־גרמניה, הונגריה ומדינות קומוניסטיות אחרות, אין להטיל ספקות לגבי הופעתן במישחקי סאול". הוא גם הביע ביטחונו כי סין, על אף קשריה ההדוקים עם צפון קוריאה, תיטול חלק באולימפיאדת סאול — לאחר שהופיעה שם לא מכבר במישחקי אסיה.

לבקשת ריפעת טורק — עיקול על כספי הפועל ירושלים

בגלל חוב של יותר מ־100 אלף ש"ח

(ע). צו עיקול על כספי קבוצת הכדורגל של הפועל ירושלים הוצא אתמול בבית המשפט המחוזי בתל־אביב, לבקשת הכדורגלן ריפעת טורק, בעבר שחקן נבחרת ישראל, הטוען כי המועדון חייב לו יותר מ־100 אלף ש"ח.

בבקשה להטלת העיקול מפרט פרקליטו של השחקן, עו"ד א. שוה, את תנאי העסקתו של טורק בהפועל ירושלים, כולל שכר, פרמיות לניצחונות, פיצויים בגין נזקי־גוף ועוד. כן נטען בבקשה, כי הנהלת האגודה התחייבה לשלם לו גם את יתרת שכרו לעונת המישחקים 86/1985, את הפרמיות, פיצויי הפיטורים ושנות של המבקש, לא נפרע חוב של 103.205 ש"ח, לטענת השחקן.

בדיון במעמד צד אחד החליט השופט אורי גורן להיעתר לבקשה, והטיל עיקול על כספי אגודת הפועל ירושלים. כן הוצא צו לעיקול הכנסות מישחק הליגה הארצית של הפועל ירושלים בשבת במגרש ימק"א בבירה, נגד הפועל יהוד.

הפתעה בטורניר הטניס הבינלאומי לנוער בבת־ים

מאת כתב "ספורט הארץ"

שגיב הודכיץ הפתיע אתמול את השוודי מאגין, המדורג שלישי, בטורניר הבינלאומי לנוער בבת־ים. הוא ניצח 6–0, 6–2 ויתמודד היום בחצי הגמר עם רביב וייזנפלד, שגבר על אופיר ויינברג 7–5, 6–0. חיים ציון יתמודד במישחק האחר עם בועז מרשוביץ, שגבר על השוודי הירדול.

[illegible]

היום גמר גביע המדינה בטניס

מישחק הגמר על גביע המדינה בטניס יהיה היום אחר הצהריים (14.30) במגרשי מכבי צפון, בין הפועל צוהלה למועדון הכרמל חיפה. טניסאיות מכבי תל־אביב יתמודדו עם הפועל תל־אביב בגמר הנשים.

קפאון כללי: רק תיקו בכפ"ס לבית"ר ירושלים

בני־יהודה יסיימו ללא הכרעה עם מכבי ת"א

התחזית שרי
מאת משה הרגעש

מוקד המחזור ה־25 יהיה השבת בכפר־סבא, כאשר מול המוליך מירושלים יתייצב הפועל המקומי המדורג רביעי, שינסה לבלום את תנופת ידיים. בני־יהודה, המדורגים במקום השני, יתארחו אצל מכבי תל־אביב במישחק המוקדם בבלומפילד.

השעה הראשית למישחקים: 16.30.

טבלת הליגה הלאומית

.1	בית"ר י־ם	24	23–49	53
.2	בני־יהודה	24	16–31	46
.3	מכבי ת"א	24	18–36	39
.4	כפר־סבא	24	24–31	38
.5	מ. נתניה	24	25–27	37
.6	שמשון ת"א	24	14–26	35
.7	מכבי פ"ת	24	18–25	35
.8	הפועל לוד	24	15–25	34
.9	הפועל פ"ת	24	20–26	33
.10	מכבי חיפה	24	22–26	30
.11	הפועל ת"א	24	18–17	27
.12	באר־שבע	24	15–11	26
.13	בית"ר ת"א	24	33–25	25
.14	מכבי יבנה	24	30–21	21
.15	מכבי יפו	24	37–16	17
.16	ב. נתניה	24	75–13	7

הפועל כפר־סבא — בית"ר ירושלים
(בסיבוב הראשון: 3–2)
הכפר־סבאים יבקשו לגמול לבית"רים על ההפסד 0–1 במסגרת הגביע, אך הם עלולים לקבל "הסבר" נוסף, מדוע נוצחה העונה המוליך פעם אחת בלבד.
● התחזית שלי: תיקו.

מכבי תל־אביב — בני־יהודה
(בסיבוב הראשון: 1–0)
מכבי תל־אביב מעודד מהניצחון המרשים ברבע גמר הגביע (3–1 על מכבי יפו), אך ספק אם יצליח למנוע מהזהבים לשפר פעם נוספת את שיא אי־ההפסדים מראשית העונה (14.30 בלומפילד).
● התחזית שלי: תיקו.

הפועל פתח־תקוה — מכבי יבנה
(בסיבוב הראשון: 2–5)
מי שמצפה כי הפועל פתח־תקוה "יתגוג" פעם נוספת, כמו בסיבוב הראשון, עלול להתאכזב. המיקום בתחתית ידרבן את האורחים להשיג לפחות נקודה.
● התחזית שלי: תיקו.

מכבי נתניה — מכבי פתח־תקוה
(בסיבוב הראשון: 1–0)
הפתח־תקוואים ממשיכים להפתיע ולהפגין חוסר יציבות, מנצחים בחוץ ומפסידים בבית. השאלה היא, אם הנתנייתים יסכימו להתחשב בתופעה החוזרת על עצמה העונה.
● התחזית שלי: ניצחון לנתניה.

תל־אביב — מכבי חיפה
(בסיבוב הראשון: 1–1)
קשה להאמין שרק לפני פחות משנה התמודדו שתי הקבוצות על כתר האליפות. באותה זירה (16.30 בבלומפילד). הנסיגה הגדולה בכלן עלולה להתבטא גם בתוצאה.
● התחזית שלי: תיקו.

הפועל באר־שבע — שמשון תל־אביב
(בסיבוב הראשון: 1–1)
הבאר־שבעים משתוקקים לנצל באופן מירבי את יתרון הביתיות. גם מור הם מסוגלים לעשות זאת, למרות המיקום הגבוה של השמשונים.
● התחזית שלי: ניצחון לב"ש.

מכבי יפו — בית"ר תל־אביב
(בסיבוב הראשון: 1–0)
אחד המישחקים המסקרנים של המחזור, לא בגלל איכותו, אלא בשל הידידות של שתי הקבוצות, הנאבקות על עתידן בתחתית. יחסי הכוחות שקולים, ועל כן נבחר באפשרות הקלה ביותר.
● התחזית שלי: תיקו.

הפועל לוד — בית"ר נתניה
(בסיבוב הראשון: 5–0)
ספק אם ישנה משמעות אצל הבית"רים לאחר ירידתם הסופית לליגה הארצית. גם כך תהיה כל תוצאה, מלבד ניצחון של לוד, הפתעה גדולה. המישחק יהיה היום.
● התחזית שלי: ניצחון ללוד.

בית־שאן ויהוד ינסו להפריד בין חיפה וירושלים בפיסגה

ליגה ארצית

מאת משה הרגעש

גם המחזור ה־25 יתנהל בסימן המאבק על הפיסגה בין המוליך, הפועל חיפה, להפועל ירושלים המדורג שני, רק בגלל פיגור בהפרש השערים. שניהם ישחקו בבית עם עדיפות ברורה על אורחיהם, בציפייה הדדית למעידת המתחרה. החיפאים יארחו את הפועל בית־שאן, והפועל ירושלים את הפועל יהוד.

שתי קבוצות צמרת נוספות, הלוטשות עיניים למקום הראשון, עלולות לאבד נקודות לאחר מישחקי חוץ. הפועל צפריירים חולון, המדורג 3, יתארח אצל מכבי שעריים; הפועל חדרה, המדורג 4, יתמודד בטבריה עם הפועל המקומי.

בתחתית יתמודדו ברמלה קבוצות בית"ר מרמלה ונהריה, ואילו הכח רמת־גן יארח את הפועל מרמורק. מכבי ורמת־עמידר מועמד לנצח בביתו את הפועל רימונה, סוגר הטבלה, וכך גם הפועל עכו שיארח את הפועל רמת־גן. תחילת המישחקים ב־16.30.

טבלת הליגה הארצית

.1	הפ' חיפה	24	16–34	44
.2	הפועל י־ם	24	20–29	44
.3	הפ' חולון	24	13–29	41
.4	הפ' חדרה	24	28–34	40
.5	ר. עמידר	24	22–21	35
.6	הפ' טבריה	24	27–31	34
.7	הפועל עכו	24	23–27	34
.8	הפ' יהוד	24	23–24	34
.9	בית־שאן	24	23–23	34
.10	מ. שעריים	24	16–21	31
.11	הפועל ר"ג	24	18–16	30
.12	ה. מרמורק	24	31–25	27
.13	הכח ר"ג	24	22–14	25
.14	ב. רמלה	24	32–17	24
.15	ב. נהריה	24	28–16	20
.16	ה. רימונה	24	36–17	16

עימות ידידותי גרמניה — איטליה מחר בקלן

קלן (שרות "ספורט הארץ"). מישחק בינלאומי ידידותי בכדורגל, בין נבחרות מערב־גרמניה ואיטליה, יהיה כאן מחר בערב.

מאז מישחק הגמר על הגביע העולמי ב־1982 במדריד, בו ניצחה איטליה 3–1, נפגשו הנבחרות פעמיים במישחקי רעים: הגרמנים ניצחו 1–0 בציריך ב־1984 ו־2–1 באולינו אשתקד.

ליגה אנגלית

מאמץ נואש של ליוורפול להדביק את אוורטון בפסגה

לונדון (שרות "ספורט הארץ"). לתוצאות המישחקים בשני מחזורי הפסחא (מחר וביום שני) עשויה להיות השפעה מכרעת על גורל האליפות הידודה לעונת 1986/87.

השאלה המסקרנת ביותר היא, האם תצליח ליוורפול לעצור את סידרת ההפסדים שלה, כשתארח מחר את נוטינגהאם פורסט. ליוורפול נוצחה בארבעת מישחקיה האחרונים ותשחק מחר ללא הקשר המצויין יאן מולבי, שנפצע ביום שלישי במישחק רעים בפני נבחרת דנמארק נגד — ליוורפול (0–0). הוא מצטרף לסטיב ניקול וג'ים בגלין הפצועים, שלא ישחקו עוד העונה. לליוורפול במקום השני 67 נקודות ולנוטינגהאם, המדורגת שישית, 58 נקודות.

המוליכה (70 נק'), אוורטון, יוצאת למישחק נגד לפני האחרונה בטבלה, אסטון־וילה, בעוד שטוטנהאם (מקום שלישי עם 61 נקודות) מארחת כדרבי לונדוני את הקבוצה המדורגת 20, צ'רלטון אתלטיק. התיקו 1–1 ביום ד' בלילה במנצ'סטר, נגד הסיטי, הפחית עד למינימום את סיכויי טוטנהאם במירוץ, ומנגד לא הועיל הרבה ליריבתה המצטופפת לירידה. התיקו הושג על ידי ביל מקסאב, שחקן טוטנהאם לשעבר, בבעיטת 11 בדקה ה־40. טוטנהאם השוותה על ידי כוכבה הבלגי ניקו קלאסן בדקה ה־75.

שני מישחקי דרבי אחרים בלונדון יפגישו את ק.פ. ריינג'רס עם צ'לסי ואת ווימבלדון עם ארסנל.

יתר המישחקים: לסטר — ווסטהאם, לוטון — קובנטרי, מנצ'סטר סיטי — ווטפורד, ניוקאסל — מנצ'סטר יונייטד, נוריץ' — שפילד וונסדיי, סאותהמפטון — אוכספורד.

מכון ויצמן למדע

קרן עמוס דה־שליט

מילגות עמוס דה־שליט בכימיה ובפיסיקה

מתוך שאיפה לעודד ולטפח את הלימוד והמחקר בפיסיקה ובכימיה בישראל, מכריזה בזאת קרן עמוס דה־שליט על מילגות לסטודנטים הלומדים לקראת התואר בוגר בפיסיקה או בכימיה בכל מוסד להשכלה גבוהה בישראל. (המילגות בפיסיקה תינתנה לסטודנטים העולים לשנת הלימודים השניה או השלישית). סטודנטים שיעמדו במיון ראשון, יוזמנו לסדנה בת שבועיים שתערך במכון ויצמן למדע בקיץ תשמ"ז (אוגוסט־ספטמבר 1987). המשתתפים ישמעו הרצאות וישתתפו בעבודות המחקר המתנהלות במכון. כל משתתף יקבל מילגה בגובה של $120 (שווה ערך בשקלים). בסוף הסדנה תינתן למספר מצומצם של משתתפים מצטיינים במיוחד מילגה של $1200 (שווה ערך בשקלים).

פניות בצירוף קורות חיים, כל הציונים מתקופת הלימודים האקדמיים וכן שמות שני ממליצים מבין מורי האוניברסיטה, יש לשלוח לא יאוחר מה־10 במאי 1987 אל: קרן עמוס דה־שליט, מכון ויצמן למדע רחובות 76100.

עיריית תל־אביב־יפו — מינהל החינוך, הנוער והתרבות

עצרת זכרון לשואה ולגבורה

תתקיים בהיכל התרבות במוצאי־שבת כ"ו בניסן תשמ"ז (25.4.87) בשעה 9.00 בערב.

בהשתתפות:
- השר יצחק מודעי.
- מר שלמה להט – ראש העיריה.
- הרב חיים דוד הלוי, הרב הראשי לתל־אביב–יפו וראב"ד.
- מר משה מיליס – נציג ארגוני הלוחמים הפרטיזאים ואסירי מחנות ההשמדה.
- הנחיה וקריאה: ליאה קניג ועודד תאומי.
- אזכרה: הרב חיים אדלר.
- שירה: צילה דגן ומקהלת הילדים "לירון" – ביה"ס גורדון הרצליה.

כרטיסי הזמנה ניתן להשיג בעיריית תל־אביב–יפו – בלשכת המודיעין או ב"יד ושם", רח' כורזין 10 גבעתיים.

במלאת שנתיים לפטירתו של יקירנו

יצחק גרוס ז"ל

נתייחד עם זכרו ביום ג' כ"ב בניסן תשמ"ז, 21 באפריל 1987, בשעה 16.30 בבית הקברות בקרית שאול

נפגשים בשער בית העלמין.

ביום ב' כ"ח בניסן תשמ"ז 27 באפריל 1987 בשעה 20.00, תחולק המילגה השנתית מקרן המילגות ע"ש יצחק גרוס ז"ל בפקולטה לניהול, אוניברסיטת תל־אביב

המשפחה

ללאה שגיא

אתך באבלך הכבד על מות אחותך

חנה ז"ל

עקיבא לוינסקי
גזבר הסוכנות היהודית
ועובדי המח' לכספים

אנו משתתפים בצערם של חברינו

יצחק ואברהם אטיאס

(מהקריות)

במות עליהם

האב ז"ל

אגד ההנהלה
החברים השכירים

אגודת העתונאים בתל־אביב

אבלה על מות חברה

פנחס לנדר

ומשתתפת בצער המשפחה

ביום השנה הראשון לפטירתו של מיסד חברתנו

יוסף גרינבלט ז"ל

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו ביום ג' כ"ב בניסן תשמ"ז 21.4.87

בשעה 16.15 בבית הקברות בשבי ציון

נפגשים ליד השער

מסקו טכנולוגיות בע"מ
קרית ביאליק

לשוקרי, יהודה ועידו
לכל בית גורן — גולדמן

כואבים עמכם על מות חברתנו

מרים (מריום)

בנימינה וגדעון אייזנברג	דוחמה ושלמה יעקבי
חנה ולזר אליעש	פנינה ומשה ידיב
שוש ונחמן אמיר	חנהלה ועדי ירקון
יוטה ארגמן	ברכה ודדי כתר
הדסה ואריק ארמוני	ציונה ומשה סופר
דינה וגרשון ברס	טליה ועמנואל פלדמן
בתיה ונתן ברקמן	שלי וצור פרלמן
רותי וחיימקה גבעון	אביבה ואורי קנטור
חיה ושלמה גולן	רחל ויגאל רון
רוחה ודני דרורי	בקי וצביקה שמיר

המרכז הישראלי לניהול

מרכז ללימודי ניהול

השתלמויות מנהלים

סוגיות בניהול עסקי בינלאומי

הנושאים העיקריים
* אסטרטגית השווק בחו"ל * מכירה לממשלת ארה"ב – אזרחי וצבאי * מיסוי בינלאומי; אמנות מס; תכנוני מס * רישום ותיפעול של חברות בנות בחו"ל * הביטוח מספקים של סחר בינלאומי * מימון בינלאומי * ביטוח סיכוני סחר חוץ.

כן ישולבו פאנלים בנושאים הבאים:
* הפיקוח על מט"ח * מיסוי עובדים בישראל * אסטרטגית שווק ומתן שרות למוצרים בחו"ל * מדיניות שערי חליפין

מבנה הקורס
ששה ימי לימוד מלאים שיתקיימו בימי ה' החל מ־14.5.87 בשעות 08.30–17.00.

גישות חדישות בניהול הייצור והתפעול

הנושאים העיקריים
* תכנון דרישות חומרים (MRP) * תכנון משאבים כולל בייצור (MRP2) * מערכות אינטגרטיביות לייצור (C.I.M) * תהליכים, רובוטיקה, אוטומציה * השלכות על תכנון ובקרת תהליך * בקרת איכות, שיטות מלאי ואחסון, המחסן האוטומטי * תכנון אחזקה באמצעות מחשב * ניהול פרויקטים

עשרה מפגשים שיתקיימו בשעות 08.30–14.00 בימי ... החל מ־23.4.87 ועד 25.6.87

שיווק - מתיאוריה למעשה

הנושאים העיקריים
* מחקרי שוק, פוטנציאל שוק * בניית תכנית שיווק * תקשורת ופרסום * ניהול מוכרים ומכירות * יצוא ושיווק בינלאומי * התנהגות צרכנים * פיתוח מוצרים חדשים ועוד

מבנה הקורס: 8 מפגשים – יום לימודים בשבוע
מועד פתיחה: 30.4.87

פרטים והרשמה:
המרכז ללימודי ניהול,
טל' 03-429895/6; 03-257202

هكذا من الاحل

איראן: עירק הפעילה לראשונה נשק כימי נגד אזורי מגורים

בין היתר נהרגו 21 פועלים באחד מרובעי העיר חורמאשר • טהראן דורשת מהאו"ם לשגר צוותי חקירה

דובאי (ע"צ). איראן התלוננה בסוף השבוע שעבר בפני הוועדה לפירוק נשק של האו"ם, היושבת בג'נבה, כי כוחות עיראקים הפעילו "זו הפעם הראשונה" אמצעי לוחמה כימיים נגד אזורי מגורים באיראן, וגרמו, בין היתר, למותם של 21 פועלים באחד מרובעי העיר חורמאשר. נציג איראן בוועדה, חסן משאהרי, ציין כי ההפצצה נערכה ב־11 באפריל, וכי "מספר מסויים של אזרחים נפצע". הוא האשים את עיראק בהפעלת נשק כימי "בהיקף ללא תקדים".

הנציג האירני סיפר על שתי התקפות נוספות — מבלי לציין את המקומות המדוייקים — שנערכו ב־7 וב־8 באפריל, וגרמו לפציעתם של 120 איש. לדברי הנציג האירני, העיראקים השתמשו במקרים אלה בטילים בעלי ראש חץ הנושא גז חרדל, והם גרמו לכוויות ולאבעבועות.

הנציג האירני ציין כי שר החוץ האירני, עלי אכבר ולאיאטי, הביא התקפות אלו לידיעתם של מזכ"ל האו"ם ושל נשיא הצלב האדום הבינלאומי.

איראן גם האשימה את עירק בשימוש ב"חומרים כימיים חדשים", ותבעה כי האו"ם ישגר לאיראן צוותי חקירה, כדי לעמוד מקרוב על תוצאותיהן של ההתקפות הכימיות האחרונות.

גורבאצ'וב בנאום בפני ועידת הקומסומול:

"פקידים רבים משלמים מס שפתיים לרפורמה וכל אלה יצטרכו לפרוש"

עיתוני מוסקווה הבליטו הצעת גורבאצ'וב בשיחותיו עם שולץ לחיסול כל הטילים הגרעיניים • שולץ בטלוויזיה הסובייטית: העם האפגני רוצה שלום, אבל גם שתצאו מארצו

מאת אליהו זהבי
סופר "הארץ" בסקנדינביה

קופנהאגן (מיוחד ל"הארץ"). כל עיתוני מוסקווה הבליטו אתמול את הודעת סוכנות הידיעות הרשמית "טאס", המוסרת כי בשיחות עם מזכיר המדינה האמריקאי, ג'ורג' שולץ, הציג מנהיג בריה"מ, מיכאיל גורבאצ'וב, הצעה מרחיקת לכת: חיסול כל הטילים הגרעיניים, תוך הסכמה סובייטית לפיקוח בינלאומי על מקום ייצור הטילים, מקום הצבתם וסילוקם ממדינות, שבהן הוצבו הטילים.

בנושא זכויות האדם וההגירה מבריה"מ מצטטת "טאס" את גורבאצ'וב: "נתייחס לנושאים אלה בהתאם לעקרונות ההומאניים ובחיוב. נעשה הכל כדי שאלה שאינם שבעי־רצון — ירצו לחיות אצלנו".

גורבאצ'וב: "אין התנגדות פוליטית לרפורמות בבריה"מ"

מוסקווה (ע"ד וע"צ). גורבאצ'וב אמר אתמול כי בבריה"מ אין התנגדות פוליטית לתוכנית הרפורמות שלו, אך הוסיף כי "אנשים המושפעים עדיין מעקרונות ישנים, ממשיכים להחזיק בתפקידים מרכזיים במפלגה הקומוניסטית ובממשלה".

בנאום בפני ועידת הקומסומול, תנועת הנוער הקומוניסטי, אמר מנהיג בריה"מ, כי פקידים רבים בכל הרמות משלמים מס־שפתיים לרפורמות, וכל אלה יצטרכו לפרוש.

לדבריו, לעתים קרובות הוא נשאל: "מי הם מתנגדי הרקונסטרוקציה", וציין כי "אין מתנגדים פוליטיים, אין אופוזיציה לשיקום מחדש, אולם יש קשיים בשלב המוקדם, שהתעוררו נוכח השינויים המהפכניים הדרושים. אנו כולנו מעורבים בזה. כולנו הילדים של תקופתנו. המבכים של האמונה לא נוצר מעצמו", אמר גורבאצ'וב, בהתייחסו לתקופת הקיפאון בהנהגת ברז'נייב.

גבורות החיילים באפגניסטן

גורבאצ'וב שיבח אתמול את האומץ והגבורה של החיילים הסובייטים הצעירים הלוחמים באפגניסטן, ואמר כי העם הסובייטי גאה בהם. לדבריו, "אלפי צעירים סובייטיים עברו טבילת־אש באפגניסטן, והוכיחו עצמם כאינטרנציונליסטים אמיתיים, בסיוע שנתנו לעם ידידותי, המנסה להגן על הישגי המהפכה שלו".

גורבאצ'וב זכה לתשואות רמות מצד חמשת אלפים צירי הוועידה הצעירים, ביניהם חיילים רבים בדימוס. הוועידה התקיימה בארמון הקונגרס בקרמלין.

ערב לפני־כן התייחס לנושא האפגני ג'ורג' שולץ, בהופעתו בטלוויזיה הסובייטית, ובראיון לעיני מיליוני צופים ברחבי בריה"מ אמר: "באפגניסטן יש לכם עם שלם נגדכם. העם האפגני רוצה כי תעזבו את ארצו. הם אינם רוצים את הצבא שלכם שם. זאת מלחמה הרסנית והם לא רוצים אתכם שם. הם רוצים שלום איתכם, אבל הם לא רוצים שתמשיכו בכיבוש ארצם".

"איזווסטיה": די להפריע לשידורי הרדיו מהמערב

מוסקווה (ע"ד). בריה"מ חייבת להפסיק את ההפרעות לשידורי הרדיו מן המערב לבריה"מ — כתב שלשום בטאון הממשלה הסובייטי "איזווסטיה".

פרשן פוליטי בכיר של העיתון, אלכסנדר בובין, הביע תקווה כי עידן ההפרעות לשידורים מתקרב לקיצו, משום שבריה"מ יכולה להציג טיעונים משכנעים על מרבית הבעיות, ולהתמודד בכוחה זאת נגד העמדות של המערב.

לדבריו, "כאשר הטיעונים שלנו נופלים, כאשר אנו נחלשים — סימן שמשהו לא טוב אצלנו, ואנו חייבים להסתכל, לחשוב ולתקן את המדיניות שלנו".

ערכה את המדור: עדה אושפיז

נשיא סנגאל פיטר המשטרה בארצו לאחר הכרזת שביתה

השוטרים שבתו במחאה על הטלת עונש מאסר של שנתיים על שבעה שוטרים, שהורשעו בהכאת חשוד בגניבה

דקאר (ע"צ וע"ד). נשיא סנגאל, עבדו דיאוף, הודיע, אתמול על פירוק כל משטרת סנגאל ופיטורי 6,265 השוטרים והקצינים, לאחר שהכריזו לפני שלושה ימים על שביתה.

תוך היענות לקריאה "לגלות אחווה לאומית", רק שלושה מתוך 120 חברי האסיפה הלאומית הצביעו נגד הצעת החוק לפיטורי השוטרים השובתים.

שר הפנים החדש, ג'אן קולין, אמר כי הצעד היה מכאיב, אבל הכרחי. קולין (63), יליד צרפת, המחליף את איברהימה וואנה, שפוטר על־ידי הנשיא ביום ג' השבוע, התבקש מיד עם מינויו לבדוק את טענות השוטרים.

השוטרים שבתו והפגינו ברחובות דקאר נגד עונש מאסר של שנתיים שהוטל על שבעה שוטרים, שהורשעו בהכאת חשוד בגניבה לפני ארבע שנים. טענת השוטרים היתה כי גזר הדין נגד השבעה רק מוכיח את חוסר ההבנה של השופטים לגבי התנאים הקשים, שבהם חייבת המשטרה לשמור על החוק והסדר.

180 שנות מאסר נגזרו לקנת א. מילר, שרצח את טרנס ומאורי דאפי, הוריו של כוכב הטלוויזיה פטריק דאפי, המגלם את דמותו של בובי יואינג בסידרה "דאלאס". מילר ירה בזוג דאפי, והורשע בדין ב־19 במארס. (תצלום: איי־פי)

"החזית הלאומית" בצרפת בעד חוק לבדיקת נוגדני איידס במעברי הגבולות

ההצעה כוללת קיום דיון "מעשי וגברי" בנושא, חיוב כל צירי הפרלמנט לעבור בדיקה והקמת בתי בושת של שדה לחיילים צרפתיים המשרתים באפריקה

מאת יואב טוקר
סופר "הארץ" בצרפת

פאריס (מיוחד ל"הארץ"). במסגרת הצעת־חוק לבלימת התפשטות "איידס" קוראת מפלגת "החזית הלאומית" של הימין הניאו־פאשיסטי בצרפת להנהגת בדיקת נוגדנים מחייבת במעברי הגבול, לחיוב כל צירי הפרלמנט בבדיקת "איידס" ולהקמת "בתי בושת של שדה" לשימושם־סיעודם (המבוקר) של חיילי הצבא הצרפתי, המשרתים באפריקה.

חבר האסיפה הלאומית מטעם "החזית", ד"ר פראנסואה באשלה, תבע אתמול לקיים בדחיפות "דיון מעשי וגברי" בנושא במליאת הפרלמנט; הוא הציע, בין היתר, הנהגת בדיקות־חובה להומוסקסואלים, לנרקומנים, לזונות ולנשים בהריון, לאנשי הסגל הרפואי, לחיילים, לקצינים ולדיפלומטים. לדבריו, יהוו בדיקות אלו שלב ראשון לקראת בדיקות־חובה של כלל האוכלוסיה במדינה.

בתחנות הגבול תבע באשלו להציג בדיקת נוגדנים לכל היוצאים ובאים, וסדרת בדיקות מיוחדת "לאלה המפגינים סימפטומים של המחלה עצמה". זרים, שבדמם יימצאו הנוגדנים ל"איידס" (כלומר, שבאו במגע עם הוירוס, אף שאינם לוקים במחלה עצמה) — יגורשו לארצות מוצאם.

תומכיה מיוחדת הובעה בהצעת באשלו בעניינם של כ־30 אלף החיילים הצרפתיים המשרתים מעבר לים, בעיקר במדינות אפריקה. נוסף על בדיקת־החובה, ממליץ חבר הפרלמנט על הקמת בתי־בושת־של־שדה, שפעילותם תנוהל תחת פיקוח, על טהרת "הסגל" הצרפתי.

מפלגת "החזית הלאומית" זכתה בבחירות האחרונות לפרלמנט (במרץ אשתקד) בכ־10% מכלל הקולות ברחבי צרפת.

בלחץ מנהיגים יהודיים בניו־יורק

יציאת פושע המלחמה לינאס לפנמה נמנעה ברגע האחרון

מאת שלמה שמיר
סופר "הארץ" בניו־יורק

ניו־יורק (מיוחד ל"הארץ"). שלוש שעות לפני שקרל לינאס, שהורשע בשיתוף־פעולה עם הנאצים, עמד לעלות למטוס בדרכו לפנמה, נמנעה יציאתו מארה"ב. היום יחליט בית המשפט בוואשינגטון על גורלו.

תחילה הודיעה פנמה כי היא מוכנה לקלוט את לינאס, לפי בקשת שר המשפטים, אד מיז. אך ביום רביעי בערב נפגשה קבוצה של מנהיגים יהודיים עם שגריר פנמה, דר' מינרוד באואן, ומחתה בפניו על נכונות פנמה לתת מקלט ללינאס. בתום הפגישה הודיע השגריר כי פנמה חוזרת בה מהסכמתה. נשיא פנמה, ארתורו דלבל, השוהה בניו־יורק אמר, כי הוא רק עיכב את הטיפול בבקשתה של לינאס וכי פנמה תשקול מחדש את הבקשה האמריקאית, אם לקבל את לינאס, לאחר שתעיין בכל העובדות בתיק.

מנהיגים יהודיים בניו־יורק הביעו הערכתם להחלטת פנמה, שברגע האחרון שינתה את דעתה וסרבה לקבל לתחומה את פושע המלחמה לינאס. יחד עם זאת התבטאו ברוגז כלפי שר המשפטים האמריקאי, הפועל למניעת הסגרתו של לינאס לבריה"מ. דובר מטעם הקונגרס היהודי העולמי, אילן שטיינברג, אמר לסופר "הארץ" כי מאז ה־10 באפריל ידע מיז כי פנמה מוכנה לקבל את לינאס, אך הוא עיכב את פרסום הדבר עד לחג הפסח בתקווה, כי מנהיגים יהודיים לא יפעלו בחג למניעת יציאתו של לינאס לפנמה. "אבל הבאתו למשפט של פושע מלחמה היא ענין של פיקוח נפש ולכן החלטנו לפעול בחג והצלחנו למנוע את יציאתו לפנמה", אמר.

איכר הרג 18 איש ותלה עצמו באינדונזיה

נתקף אמוק בתום צום של חודש ימים

ג'אקרטה (ע"ד). איכר באינדונזיה, שצם במשך חודש ימים, נתקף באמוק, ובמגל שבידו הרג 18 בני־אדם — ביניהם בנו היחיד.

קודם לכן הוציא את גופת אמו מקברה, ונגס בעצמותיה, ולאחר מרחץ הדמים תלה האיש את עצמו, מסרה המשטרה.

האיכר האינדונזי, בן ה־40, החל להשתולל בתום צום של חודש ימים, שבר הדיטים, הרג את בן־דודו, ואחר־כך רץ לרחוב ותקף את כל מי שראה בדרכו. מרבית קרבנותיו היו איכרים, שהיו בדרכם לשדות האורז, או ילדים שהלכו לבית־ספר.

ויינברגר בסעודת צהריים ב"ליגת הצי":

הסובייטים פיענחו יותר ממיליון שדרים מסווגים

כתוצאה מהמידע שניתן להם על ידי איש הצי לשעבר, ג'ון ווקר, ושותפיו

וואשינגטון (ע"ד). ברית המועצות פיענחה יותר ממיליון שדרים אמריקאיים מסווגים, כתוצאה מהמידע שנמסר למוסקווה על־ידי איש הצי לשעבר, ג'ון ווקר, ושותפיו. זאת גילה אתמול שר ההגנה האמריקאי, קספאר ויינברגר, בעת שמסר פרטים על רשת הריגול הנדוקים שנחשפה.

ויינברגר ציין, כי ווקר, שעבד כמומחה תקשורת בצי האמריקאי, העביר נתונים לברית המועצות במשך כ־20 שנה, וגרם "לאחד מנזקי הריגול החמורים ביותר בהיסטוריה". ויינברגר גילה כי רשת הריגול של ווקר, מסרה לידי הק.ג.ב את "המפתחות" לניפוץ שיטת הצופן של ארה"ב.

"בדרך זו חשפה בריה"מ את יתר כוונותינו לעתיד, מיקום אניות, דרכי מעבר, מבצעים צבאיים, פעילויות ביון, וכן המידע שעליו התבססו מסקנות הביון שלנו", אמר ויינברגר, בעת סעודת צהריים של "ליגת הצי", קבוצה צבאית־תעשייתית.

מרידה בצבא ארגנטינה

אלפונסין הצהיר על כוונתו לנקוט כל הצעדים להגנת הדמוקרטיה

בואנוס איירס (ע"ד). נשיא ארגנטינה, ראול אלפונסין, הצהיר אתמול על כוונתו לנקוט כל הצעדים הדרושים להגנת הדמוקרטיה בארצו לנוכח התמרדות גלוייה של עוצבת צבא גדולה.

קצין בדרגת סרן, הנחשב לדובר של המתמרדים, אמר לעתונאים בעיר קורדובה, השוכנת כשבע מאות ק"מ צפונית לבואנוס איירס, כי המחנה השלישי של הצבא, המוצב באיזור קורדובה, "כופר בסמכותו של ראש המטה הכללי".

בראש המתמרדים עומד קצין בדרגת רב סרן בשם ארנסטו בארו, שהואשם ע"י בית דין פדראלי גבוה בביצוע מעשי זוועה בתקופה "לפרי־ה" הידוע לשימצה שבקירבת קורדובה, בתקופת הממשל הצבאי בארגנטינה.

בארו אסף סביבו מספר קצינים, והסרן המשמש להם כדובר טען, כי "יחידות רבות אחרות באותו איזור יושיטו לעזרתו של בארו בשעת הצורך". קודם לכן מסר דובר מטעם משרד הבטחון בבואנוס איירס, כי לפחות 6 קצינים המוצבים בקורדובה התלכדו סביב בארו, אולם בכל יתר בסיסי הצבא בפרובינציה שורר שקט.

מצעד לעבר הקונגרס

מנהיגי איגודים מקצועיים ופוליטיקאים מכל המפלגות הצהירו על תמיכתם בנשיא אלפונסין, ואף ארגנו מצעד לעבר בניין הקונגרס כדי להפגין את תמיכתם בנשיא.

המשבר בקורדובה הוא בחינת התפרצות הבעיות הגלויה הראשונה נגד אלפונסין, שנבחר לכהונתו בשנת 1983. מדיניותו של אלפונסין של העמדת קצינים לדין בפני בתי משפט אזרחיים, על פגיעות בזכויות האדם, זכתה בתמיכה בינלאומית, אך עוררה זעם בקרב שורות הצבא בארגנטינה.

בארו הינו אחד מבין מאתיים קציני צבא שהואשמו על ידי בתי המשפט האזרחיים על עבירות נגד זכויות האדם, שבוצעו במהלך 8 שנות הממשל הצבאי שנסתיימו בשנת 1983. כ־25 קצינים עומדים עתה למשפט באשם כלאים, ואילו 10 אחרים כבר הורשעו וממתינים לגזר דינם.

המשכים מעמוד 1

יתכן שאנשי שב"כ נוספים

(סוף מעמוד 1)

לאביב. נאפסו נידון ל־18 שנות מאסר.

השופט שמגר טרם קבע את המועד לדיון בערעור. שיתקיים, קרוב לוודאי, בדלתיים סגורות בנוכחות באי כח המדינה (נציג של פרקליטות המדינה ו/או הפרקליטות הצבאית) ובא כוחו של נאפסו עו"ד אריה קמר.

בינתיים נודע כי בכתב הערעור שהגיש לבג"ץ העליון, בו הוא טוען כי בחקירתו ובמשפטו נעשה בידוי־ראיות נגדו, מסתמך נאפסו, בין השאר, על "דו"ח המשפטנים" בפרשת השב"כ, שהוכן ע"י המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, יהודית קרפ, פרקליטות מחוז המרכז, עדנה ארבל, ויועץ שר המשפטים, יצחק אליאסוף (שמונה באחרונה למשרת המשנה ליועץ המשפטי לממשלה). בו נאמר (סעיף 50 בעמוד 36 לדו"ח): "הטענה כי לא היה תריג נורמטיבי בהכחשה או בהסתרת עובדות בפני ועדת זורע, ממקרים שהיו לפני כן, נוכחת רק בהודעתו של ג' (יוסף גנוסר), נציג השב"כ בוועדת זורע. ג' (גנוסר) הוא היחיד מכל אנשי השב"כ שנחקרו במשטרה, המעלה אפשרות או טענה כאמור".

הקצין הצ'רקסי טוען כי הרשעתו בדין היא אחד המקרים שבהם נעשה בידוי ראיות ע"י השב"כ, שאליהם התכוון כנראה גנוסר בעדותו בפני "צוות המשפטנים".

שמיר: אין בכוונתו להתפטר

(ע). ראש הממשלה יצחק שמיר אמר אתמול כי "אין שום נסיון להסתיר או לחפות על משהו; אין פה פרשה הצריכה להוריד את מנוחתם של אזרחי ישראל". לדבריו, "האנשים המעורבים בזה בטוחים בצדקתם, הם יצטרכו להוכיח זאת בבית המשפט".

רבין: למצות הערעור

שר הביטחון יצחק רבין אמר כי אינו מאמין שאיזושהי מערכת יכולה למנוע את הערעור של נאפסו. "זו זכותו וחובתנו לאפשר לו זאת". הוא הדגיש כי הנושא עומד עתה לדיון בפני הערכאה השיפוטית העליונה במדינה, לאחר שינוי שיטת השיפוט, "שינוי שיש לו משמעות עמוקה באשר לאיתלות מערכת השיפוט הצבאית בציבור הפיקוד".

שריר: לא היה מקום להתווין

שר המשפטים אברהם שריר הביע צער על שלא ניתן פירסום מוקדם לפרשה, וכך התפתחה הרושת־שמועות שגרמה נזק לקהילית המודיעין. השר סבר כי אסור למנוע את ההליך המשפטי בפרשת עינדו של הקצין הצ'רקסי, ורק ההליך המשפטי יתן את הממצאים והתמונה המלאים בנושא זה, וכל הליך אחר לא יוכל לתת תשובה הולמת, סופית ומוחצת.

"לא משפט דרייפוס"

אחיו של עזאת נאפסו אמר אתמול כי הוא מקווה שהמשפט לא ייהפך למשפט דרייפוס, וכי האמת תצא לאור. האח נג'ח נאפסו, אמר כי לעיתונות תפקיד חשוב של איסות הפרשה, ושהאמת תתברר. הוא הוסיף כי כל פסיקה שתוצא בבית המשפט העליון — תהיה כמובן מקובלת על כל אדם במדינה, וכי מדובר בזכותו היסודית של הנאשם להגיע לערכאה זו של בית המשפט העליון. הוא הדגיש כי הרושם כאילו העסק "תעודר" בעקבות פרשת קו 300 אינו נכון, והבסיס לערעור לא היה גינוסר — אלא עיון בבידוי הראיות. הוא הדגיש כי המשפחה לא יזמה פניה לתגובה, מאחר שמדובר באדם הטוען שהוא זכאי.

נאפסו שירת בדרום־לבנון

סופרנו הצבאי של "הארץ" מוסר כי סגן עזאת נאפסו, שהורשע בריגול ונידון ל־18 שנות מאסר, שירת בדרום־לבנון.

השתלשלות הפרשה

(ע). סגן עזאת נאפסו (29), צ'רקסי מכפר קאמה בגליל, התגייס לצה"ל ב־1976 וב־1980 שרת, כאמור, כקצין בדרום־לבנון.

במחצית 1980 השתחרר סגן נאפסו מצה"ל, וחודשיים לאחר שחרורו נעצר, נחקר ובסוף 1981 הוגש נגדו כתב־אישום על עבירות של ריגול ובגידה. הוא האשם בהעברת אמצעי־לחימה ומידע לאויב.

בית־הדין הצבאי פיקודי של פיקוד הצפון הרשיע אותו במחצית 1982, וגזר עליו 18 שנות מאסר בפועל, והורדה לדרגת טוראי.

בין עדי התביעה שהעידו במשפטו היו אנשי שב"כ שחקרו את הפרשה.

זמן קצר אחרי הרשעה, הגיש עזאת נאפסו ערעור לבית הדין הצבאי לערעורים, ערעור מספר 802/82. בית הדין הצבאי לערעורים אישר את הרשעתו וגזר־דינו, דחה את הערעור לפני כ־5 חודשים, בסוף 1986, לאחר למעלה מ־5 שנים של הליכים משפטיים.

בכל אותם הליכים משפטיים, ייצג את האיש עו"ד צבי הדר, תת־אלוף במילואים ששמש בעבר כפרקליט הצבאי הראשי.

כחודש ימים לאחר שבית הדין הצבאי לערעורים אישר את הרשעתו וגזר־דינו, התקבל בכנסת תיקון לחוק השיפוט הצבאי, המאפשר למי שהורשע בבית־דין צבאי לערעורים להגיש בקשת "רשות ערעור" מנשיא בית המשפט העליון, היכול לאשר הגשת ערעור, אם קיימת שאלה משפטית קשה, עקרונית או חדשה בהחלטה.

אמצעים בלתי־כשרים

בסוף דצמבר '86 הגיש נאפסו את בקשת הערעור לבית המשפט העליון, באמצעות עו"ד אריה קמר שהחל לטפל בתיק. נשיא בית המשפט העליון, השופט מאיר שמגר, אישר במחצית ינואר השנה את הגשת הערעור. ב־16.2.87 הוגש ערעור 124/86 לבית המשפט העליון, ובו נטען כי מסכת של שיבושי־ראיות, הליכי־משפט גרמה להרשעתו של נאפסו בדין, על לא עוול בכפו. עוד נטען כי נגבתה מהנאשם הודעה באמצעים בלתי־כשרים.

עם הגשת הערעור, ביקשו גורמים במערכת הביטחונית שלא לקיים את הדיון המשפטי, בטענה שדיון כזה יחשוף את שיטות הפעולה של שירות הביטחון הכללי. עוד טענו גורמים ביטחוניים, בשורה של התייעצויות שקיים היועץ המשפטי לממשלה, יוסף חריש, שגם אם היו תקלות, הן נבעו מרצון להסתיר את מקורות המידע המודיעיניים שהביאו לחשיפת האיש, ואין בהם כדי לגרום לזיכוי, מאחר שישנן ראיות מוצקות נגדו.

אפשרות חנינה

בדיונים עלתה אפשרות של מתן חנינה לאיש, כדי לגרום שלא יתקיים הליך משפטי, זאת בטענה, כי האיש כבר ריצה שליש מעונשו וניתן להקל בעונשו. לגישה זו התנגדו אנשי הפרקליטות הצבאית, בטענה שמתן הקלה בעונשו של האיש, תביא לפגיעה באמינות המערכת המשפטית הצבאית.

אנשי הפרקליטות הצבאית גם הבהירו חד־משמעית, כי הקלה בעונשו של אדם זה יכולה להתבצע רק על־ידי הרמטכ"ל, בהמלצת הפרקליט הצבאי להקל בעונש.

הועלתה אפשרות נוספת שהמדינה לא תשיב על הערעור, וכך יזכה נאפסו בשל אי־מתן מענה לטענותיו. אפשרות זו נפלה בערב החג,

פרשנות

(סוף מעמוד 1)

על הרשעתו בבית המשפט הצבאי.

כיום נוצר מצב חדש שבו מעוניין צה"ל בבירור משפטי עד הסוף, כפי שמעוניין בכך נאפסו עצמו, ולכן דחה צה"ל את ההצעה להפחית את עונשו של נאפסו ל־10 שנים. אם היתה מתקבלת החלטה על הפחתת העונש היה נאפסו יכול להשתחרר מיד מהכלא. ראשי צה"ל רוצים לדעת אם טעו בית המשפט הצבאי המחוזי ובית הדין הצבאי לערעורים ואם נאפסו, היושב בכלא מאז 1980, חף מפשע כפי שטוענים פרקליטיו או זכיום.

נאפסו, שהיה קצין ברצועת הביטחון, טוען כי הרשעתו התבססה על עדויות שיקריות שביקשו להפלילו ועל סמך עדותו שלו בעת החקירה בשב"כ אשר נסחטה ממנו לדבריו בלחצים ועדותה ושלא כדין.

הטעות של צה"ל וגורמי ביטחון אחרים היתה שהטילו סודיות מופרזת ומיותרת על הפרשה ועמדו בהחלטתם גם אחרי שהחלו להתפרסם פרטים ראשונים. אילו היתה מתקבלת מיד ההמלצה להתיר פרסום מירבי במסגרת מיגבלות בטחוניות הכרחיות בלבד, יתכן שפרשה זו לא היתה מקבלת מימדים נרחבים כל כך תוכה גם להוזרה בצה"ל. הסודיות המופרזת תחייב עתה את צה"ל ובעיקר את שירות הביטחון להוכיח כי לא היה מדובר בבידוי ראיות בבית משפט.

העובדה שיוסף גנוסר, מי שהיה מעורב בפרשת בידוי הראיות בפני ועדות חקירה בענין אוטובוס קו 300, הוא שהיה ראש צוות החקירה במקרה של נאפסו, היא שמקנה עכשיו לפרשה זו מימד חדש. מה עוד שגנוסר בהופעתו הצהיר בשעתו, כי מקרים דומים אירעו גם בעבר. בכך יצר סימני שאלה כלפי עצמו ומהימנותו.

יתכן מאוד שלא מדובר כלל בבידוי ראיות, אלא בטעות משפטית שנבעה מהריצות בחקירה מגוונת ואשר גרמה כאן לטרגדיה אישית. אך עתה, משהגיעו הדברים לשלב הנוכחי, יש להמשיך בבירור המשפטי עד הסוף. פרשת עזאת נאפסו מלמדת עד כמה חשוב היה התיקון האחרון שהוכנס בחוק השיפוט הצבאי ביוזמתם של אנשי משפט בצה"ל, המאפשר כיום לערער על החלטות בתי משפט צבאיים בפני בית המשפט העליון.

גדר בין דהיישה לכביש

(סוף מעמוד 1)

באזור. עד מהרה התקבצו במקום מתנחלים מוזעקים מקריית־ארבע. כוחות הביטחון הטילו עוצר על אזור צומת סעיר, כדי למנוע מעשי אלימות מצד המתנחלים נגד הכפר לזוויה הערבית.

פרט לאירועים אלה, שררה אתמול רגיעה יחסית בגדה המערבית, בהשוואה לתחילת השבוע הסוער. ההיענות לקריאתם של "מטורות לאומיים ודתיים" לקיים שביתות מסחר כללית בשוקי הגדה והרצועה היתה חלקית בלבד.

במזרח־ירושלים היתה שביתת מסחר חלקית. כוח של משמר הגבול עצר ברחובות העיר המזרחית קבוצה של כ־20 צעירים, שניסו לאלץ סוחרים לסגור את בתי העסק שלהם. המימשל הצבאי הטיל סגר לשבועיים על בית־ספר תיכון בעיירה עבנתא, ואת המכללה לאחיות באל־בירה.

בעקבות תקרית התפרצותו של הצעיר הערבי מחברון לתחומי ההתנחלות קריית־ארבע שלשום בערב, מסרו מקורות ביטחוניים כי נבדקת אפשרות שהצעיר מעורער בנפשו. הצעיר, סטודנט במכללה האיסלאמית של חברון, התפרץ לתוך קריית־ארבע כשבידו ספר קוראן, תוך קריאות "אללה אכבר". משלא נענה להוראות השומר לעצור, נורה ונפצע קשה בריאותיו.

הפרות סדר ברצועת עזה

אייתן רבין, סופר "הארץ", מוסר כי הפרות הסדר ברצועת עזה נמשכו אתמול במלוא חריפותן. עשרות תושבים בדיפיה ערכו אתמול הפגנה מול ביתו של מוסא אל־זהאפי, הסטודנט שנהרג מירי חיילי צה"ל. במהלך ההפגנה יידו המפגינים אבנים, מהן נפצע חייל צה"ל בראשו, והועבר לבית החולים ברזילי באשקלון.

ביומיים האחרונים של הפרות הסדר ברצועה נעצרו 96 מקומיים, כולם הועברו למתקן הכליאה המכונה "אנצאר 2" בעזה.

בזאריתם היתה שביתת־מסחר חלקית, וחיילי צה"ל נכשלו בנסיונם לפתוח את החנויות.

בעזה היו הפרות סדר.

הלוח הארצי

מוסף "הארץ"
מחפש בדחיפות
גרפיקאי/ת
ביצועיסט/ית
עם נסיון, לעבודה יומית
בימים א'-ב'-ג'
נא להתקשר בימים ג', ד'
אל עמי 5121238

עובד/ת סוציאלי/ת

דרוש/ה
הנדסאי/ית
אדריכלות
במשרד יורם רז
טל. 03-450311

מה המקצוע
המתאים לך?
בחינה
פסיכוטכנית
מלאה
ראיון אישי עם
פסיכולוג
מבדקי התאמה
בעלות 148 ש"ח
בלבד
מכון דור
יהודה הלוי 108
תל־אביב
290510/295445

איתנית
מוצרי בניה בע"מ
דרושה
מזכירה בכירה
בלשכת המנכ"ל
הכשורים הדרושים:
★ נסיון בניהול משרד
★ שליטה מלאה בעברית ובאנגלית, שפות נוספות — יתרון.
★ הדפסה עברית אנגלית וידע בהפעלת טלקס.
★ עדיפות לבעלת השכלה אקדמאית.
על המתאימות לפנות בכתב יד בצרוף פרטי קורות חיים ונסיון קודם בעבודה לת.ד. 32 נהריה
— סודיות מובטחת —

איתנית
מוצרי בניה בע"מ
דרוש
לבורנט
למעבדת חומרי בניה
בעל ידע בהפעלת מכשירים עדינים לביצוע בדיקות מעבדתיות במעבדה ובאולם הייצור.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון למנהל כח אדם "איתנית" ת.ד. 32 נהריה
— סודיות מובטחת —

ציתות לטלפונים בצה"ל

(סוף מעמוד 1)

על האזנות לטלפונים של קצינים בכירים בצה"ל, בתקופה שרפול היה רמטכ"ל. רפול רואיין ב"יומן הבוקר" של קול ישראל.

ח"כ איתן הוסיף כי הדבר נעשה באישור הדרג המדיני. אולם, הוא הבהיר, כל מי שהיה בצבא יודע מה זה בטחון קשר. "לפעמים עולים על הקו ואומרים לה אתה מגלה סודות". ח"כ איתן הטעים עוד: "מה זה משנה מי שמדליף מדיוני מטכ"ל, מה משנה מיהו או מהו, לכל אחד מהאנשים היה במעט עתונאי צמוד באיזה שהוא מקום. שיוזהר".

נגד יריבים במערכת

סופר "הארץ" מוסר כי האזנה לטלפונים שאושרה על ידי איתן כוונה בעיקר נגד שני אישים שהיו מיריביו ובעלי הפלוגתא שלו במערכת הביטחון. השניים הם אלוף דן שומרון, מי שעתיד להתמנות ביום ראשון הקרוב לרמטכ"ל הבא, וסגן שר הביטחון מרדכי ציפורי. על האזנות אלה נודע לדן שומרון עוד לפני כמה שנים בעת שהיה אלוף פיקוד הדרום. דן שומרון מתח בשעתו ביקורת קשה על הדרך בה ניהל רפאל איתן את צה"ל. ביקורת דומה מתח על איתן גם סגן שר הביטחון לשעבר מרדכי ציפורי.

לא לקו של ציפורי

איתן אמר אמש ל"מבט" בטלוויזיה, כי ביקש וקיבל אישור מהדרג המדיני לצותת לקווים הצבאיים של האלופים מפורום המטה הכללי בגלל ההדלפות. עם זאת הכחיש, כי הורה לצותת לקוים של שר הבטחון, סגן שר הבטחון וראש הממשלה. "זהו שקר גבוה וכזב, ולא ידוע לי על כך דבר", אמר.

שר התקשורת אמנון רובינשטיין אמר באותו שידור, כי אם רה"כ איתן הורה לצותת רק במתקני צה"ל — אין בכך עבירה על החוק, שכן הדבר מותר לפי "פקודות הצבא" גם בלי אישור הדרג המדיני. עם זאת על היועץ המשפטי לממשלה לבדוק אם היו האזנות נוספות.

השר ציין, כי האזנה לשיחות של קווים פרטיים טעונה אישור של שר, לפי בקשת ראש השב"כ או ראש אמ"ן. במקרים פליליים יש צורך בהחלטת שופט. השר ציין כי הוא רואה פגם בכך, שגם האזנות לצרכים פליליים מבוצעות לרוב על ידי השב"כ, והוא מציע שבעתיד ישונה הדבר.

בחברת "בזק" ובמשרד התקשורת יש הוראות חמורות ביותר בקשר להאזנה, אמר השר.

"לפי החוק, אם ראש השב"כ מקבל את אישור רה"מ אפשר להאזין האזנת סתר לכל אדם במדינה, אם יש חשש לבטחון המדינה. לפי מיטב ידיעתי, לא ניתנה רשות כזו מאז שנחקק החוק. ההוראות הניתנות לגבי האזנת סתר הן מאד מצומצמות ומוגבלות", אמר השר רובינשטיין.

גורבצ'וב

(סוף מעמוד 1)

בחידוש יחסי מוסקווה עם ישראל, מתוך כוונה שהדבר יודיע גם את ההחלטה על הוועידה הבינלאומית.

לאחר שובה ללונדון כתבה תאצ'ר למובארק כי היא אכן העלתה את הנושא בפני מארחה, אך בשל חוסר זמן היא לא ירדה עמו לפרטי הסוגיה. מה שכן שמעה במוסקווה היה סירובו של גורבצ'וב לכרוך את השתתפותו בוועידה עם שתי דרישותיה של ישראל: לחדש עמה את היחסים כבר עתה ולפתוח את השערים להגירה יהודית מוגברת. יחד עם זאת הוא הביע נכונות רבה ליטול חלק בפתרון הבינלאומי.

נאט"ו וההצעה הסובייטית

(סוף מעמוד 1)

אקונבנציונאלי.

שולץ צוטט על ידי הפקידים הבכירים כמי שאמר, כי אסור שהסדרים רוסיים־אמריקניים להגבלת הנשק הגרעיני יפגעו באיסטרטגיה של נאט"ו, הידועה בכינוי "תשובה בשלבים". על פי איסטרטגיה זאת תפעיל נאט"ו נשק גרעיני טקטי, ובשלב מאוחר יותר גם סוגים אחרים של נשק אטומי, אם תיכשל הגנת היבשה באמצעים קונבנציונאליים.

ללא טווח קצר

הרוסים הציעו במוסקווה לסלק מאדמת אירופה את כל הטילים לטווח ביניים — הצעה מערבית מקורית, שזכתה להסכמתו של שולץ. אך הם ביקשו לקשור זאת גם עם סילוק מהלום של כל הטילים הגרעיניים לטווחים קצרים. בהצעה זאת רואות שותפות נאט"ו סכנה לאיסטרטגיית ההגנה המוכחת של הברית.

זה קרוב ל־15 שנים מתנהלות בווינה שיחות על צימצום הכוחות הקונבנציונאליים של שני הגושים היריבים במרכז אירופה. ואולם עד כה לא היתה התקדמות בשיחות, משום ששני הצדדים אינם מגיעים לכלל הסכמה על היקפי הכוחות הנוכחי. המערב סבור שמוסקווה ובעלות בריתה מחזיקות במרכז אירופה כמליון וחצי חיילים. הרוסים מוכנים להודות רק בקצת יותר ממליון חיילים.

גורבאצ'וב יצא מנצח

אם אכן נכונות הידיעות כי בריה"מ וארה"ב נמצאות על סף הסכם לפיו יוצאו מאירופה טילים בעלי טווח ביניים נראה כי מיכאיל גורבאצ'וב יצא כמנצח מן השיחות עם שולץ — זאת אמרו אמש משקיפים בוואשינגטון. חיסול טילים בעלי טווח ביניים מאדמת אירופה יעניק עדיפות צבאית משמעותית לצבאות ברית וארשה מאחר ולהן יתרון קונבנציונלי ניכר על פני מדינות ברית נאט"ו.

מצב זה אומרים משקיפים יוצר דילמה חריפה למדינות מערב אירופה שמצד אחד תבעו מארה"ב להגיע להסכם על פירוק נשק גרעיני עם בריה"מ ועתה לאחר שהסכם כזה נראה ממשי הן חוששות, כי הוצאת טילים בעלי טווח ביניים משטחן יחשוף את חולשתן הקונבנציונלית לעומת מדינות ברית וארשה.

מומחים צבאיים בוואשינגטון אמרו, כי לברית נאט"ו שתי אפשרויות: האחת להורך על מדינות ברית וארשה לצמצם את הנשק הקונבנציונלי שברשותן או להתחיל להשקיע מיליארדים של דולרים בייצור נשק קונבנציונלי כדי לצמצם את הפער בעוצמת האש הכללית הקיימת בין מדינות שתי הבריתות. הוצאות הביטחון של מדינות נאט"ו יצטרכו לגדול ב־30 אחוז אם מדינות אלה ישאפו להגיע לשוויון בכוחות בתחום הנשק הקונבנציונלי עם מדינות מזרח אירופה.

הסכם על צמצום טילים גרעיניים בין בריה"מ לארה"ב לא יחייב את צרפת ובריטניה שלהן טילים ארוכי טווח בעלי ראש חץ גרעיני. אך הסכם בין רייגן לגורבאצ'וב על פירוק נשק יהפוך את מערב אירופה לתלויה יותר בנשק קונבנציונלי. מומחים צבאיים בוואשינגטון אמרו כי מדינות ברית וארשה משפרות את מערכות הנשק הקונבנציונלי שברשותן בקצב מהיר כדי לצמצם את הפער האיכותי בינן לבין נאט"ו.

שולץ: סיכוי להסכם

בריסל (ע"ד וע"צ). מזכיר המדינה ג'ורג' שולץ אמר כאן אתמול, כי העיסקה לחיסול הטילים הגרעיניים לטווח ביניים שהוא הביא בפני נאט"ו מהווה הזדמנות גדולה בשביל הברית הצבאית המערבית.

"יש בפנינו סיכוי של הסכם טוב", הוא אמר במסיבת עיתונאים לאחר שדיווח לשרי החוץ של מדינות המערב על שיחותיו במוסקווה.

שולץ אמר כי ברית נאט"ו תבדוק את ההצעות הסובייטיות והדרישות לחסל את הטילים לטווח קצר בין 500 ל־1000 ק"מ וכן את טילי הפרשינג וטילי השיוט והטילים הסובייטיים ס.ס.20 בעלי טווח של 1000 עד 5000 ק"מ, המוצבים באירופה.

הוא אמר כי שרי החוץ האירופים מבקשים לבחון את ההצעות בצורה יותר יסודית אולם ציין כי "כולם קידמו בברכה את תוצאות ביקורי במוסקווה". לדבריו קיים סיכוי לברית נאט"ו להגיע להסכם על פי הנחיות שנאט"ו תמיד ביקשה ליישמן.

לפי הערכות האמריקאיות יש לסובייטים 130 עד 140 מערכות של טילים לטווח קצר, 80 באירופה ו־60 באסיה.

על פי ההסכם שנבחן עכשיו, בריה"מ תפרק קרוב ל־1,200 טילים בטווח הבינוני וארה"ב תצטרך לפרק קרוב ל־216.

שולץ אמר כי ההסכם בו מדובר נותן לנאט"ו סיכוי טוב להשיג מטרה אותה ביקש לממש זמן רב, היינו חסימת הצבת טילים סובייטיים המכוונים אל לב מערב־אירופה. "הרי זה מה שרצינו לעשות זמן רב", אמר שולץ.

אופטימיות בממשל

אווירה אופטימית שררה בימים האחרונים בקרב צמרת הממשל האמריקאי לאחר שנודעו תוצאות השיחות שקיים מזכיר המדינה ג'ורג' שולץ במוסקווה.

הנשיא רייגן שהעביר את משרדו לקליפורניה אמר כי השיחות שקיים שולץ עם המנהיגים הסובייטיים יש בהן כדי להבטיח הסכם בתחום הנשק הגרעיני לטווח בינוני בזמן הקרוב.

ראש הסגל של הבית הלבן, הווארד בייקר, היה נלהב לשמע ההצעות הסובייטיות האחרונות ואמר לכתבים: "הענין כולו מורה על תנועה קדימה ביחסים בין שתי המעצמות וזה היסוד לאופטימיות שלי. יתכן ובחודשים הקרובים נראה התפתחות היסטורית".

מדריך הארץ

יום שישי

תורנות רופאים

הכונת רופאים במקרים דחופים בי"ס בערב עד להמות ב"ז בבוקר בתחנת מד"א של 101.
ירושלים 523133
תל־אביב 460111
חיפה 512233
גוש דן 781111
הרצליה 052-81333
רחובות 08-451333
מוקד מידע רפואי בקופ"ח הכללית:
בימים א'־ה' 20.00-8.00
בימי ו' 15.00-8.00
טלפונים: 03-433300
"שמש" – שירות רפואי לקט
שירות ביקורי בית של רופאים מומחים לילדים ותינוקות בשעות 24—19
טל' 03-5749111 "שקמ" קוד מוני 222
שר"ן – שירות רפואי מיד
ירושלים 24 שעות ביממה כולל רפואת שיניים
מוקד יום 660585, 03-669551
מוקד לילה שבת וחג 226191 בנר
כמ' 1788 ולהבאיר הודעה לרופא תורן
תל אביב, מוקד יום 218820, 218898
מוקד לילה 631011 בנר 3752 ול'
הבאיר הודעה לרופא תורן בבין כ"ד
כפשטת שירים לעזרה ראשונה
תל־אביב:
בר כוכבא 49 טל' 03-284649 פתוחה בימים א'־ה בין 21.00 עד 23.00, יום ו' וערבי חג 18.00 עד 24.00, שבתות וחגים 15.00 עד 21.00
דיזנגוף סנטר שער 3 (ליד הכשביה) טל' 294869, 03-285822
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים בין השעות 24.00—9.00 אחרי חצות בתאום טלפוני בלבד
חיפה
רח' הנגב 26, קומה ג', טל' 04-521245
שעות הקבלה כל יום 23.00—20.00
מרכז מידע לקרובנות אונס
24 שעות ביממה:
תל־אביב טל' 234819
ירושלים טל' 02-245554
חיפה טל' 04-382611
קשב לבית –
שרות ביקורים לרפואה, טיפול וסיעוד בבית.
מרכז רפואי הרצליה פיתוח 052-548575
7549111 אינתרית 1500
ער"ן – עזרה ראשונה נפשית:
(24 שעות ביממה)
ירושלים 669911
חיפה 04-672222/3
תל־אביב 03-261111
ילדים ונוער 261113
חיפה 04-672222/3
נתניה 35316
באר־שבע 057-48111
מרכז רפואי באר יעקב 03-223958
מרכז מידע לסובלי לחץ
מסעם "מעגלים"
א רה 11.00-13.00
ב רד 16.00-18.00
רח' כצנלסון 13 תל־אביב

תורנות בתי־חולים

תל אביב
רופא – (ילדים, פנימית)
איכילוב – (כירורגיה)
ירושלים
הדסה ע"כ – (ילדים, פנימית, עיניים)
שערי צדק – (כירורגיה)
הדסה ה"צ – (נשים)
בקור חולים – (נשים, א.א.ג)

תורנות בתי־מרקחת

תל־אביב
בני דיזנגוף 174 222386
כל שער שלום אש הרי יוסף 299312
ירושלים
כרמאת רחמה הס"ג 28 523191
חיפה
בת שמבן התיכון 37 256530
חלון קבת יב
קופ"ח עין יהב 4 884854
רמת גן
הרפה בצלאל 151 722271
פתח תקוה
קופ"ח כללית חיים עוזר 905271
נתניה
קופ"ח כללית ברודצקי 31 91123
הקריות
היסוד קרן היסוד 73 קרית ביאליק 704185
רחובות
כלל הרצל 134 451228
מרכז מידע וייעוץ לצעירים ע"י צוות מקצועי – ייעוץ ומידע בנושא הצבה, משפחה, מיניות – אבטיב מבעקב.
תל־אביב: ימים ב', ג', ד' – 19.00-16.00
יום ו' שעות 11.00-8.30
הכב"ם 9, טל' 5101511/2
חיפה: ימים א', ד' – 19.00-16.00
רח' הפשרם 14 טל' 81520

מוצאי חג

תורנות רופאים

הכונת רופאים במקרים דחופים:
בי"ס בערב עד להמות ב"ז בבוקר בתחנת מד"א של 101.
ירושלים 523133
תל־אביב 460111
חיפה 512233
גוש דן 781111
הרצליה 052-81333
נתניה 923335
רחובות 08-451333
בת ים 585555
חולון 803133
לוד־רמלה 08-221022
מוקד מידע רפואי בקופ"ח הכללית:
בימים א'־ה' 20.00-8.00
בימי ו' 15.00-8.00
בלפונים: 03-433300
שר"ן – שירות רפואי מיד (24 שעות ביממה) כולל רפואת שיניים
מוקד יום 660585, 669551
מוקד לילה, שבת וחג 226191 בנר
כמ' 1788 ולהשאיר הודעה לרופא תורן
מכו ב"ד

תורנות בתי־חולים

תל אביב
רופא – (ילדים)
איכילוב – (פנימית, כירורגיה)
ירושלים
בקור חולים – (ילדים, א.א.ג)
שערי צדק – (כירורגיה)
הדסה ע"כ – (פנימית, נשים, עיניים)
הדסה ה"צ – (אורטופדיה)

תורנות בתי־מרקחת

תל־אביב
אוסה דיזנגוף 165 224717
הכיכה דיזנגוף 17 288465
כוכ"ם, נוה ישראל נבה ישראל 11 226545
כוכ"ם, אוסה
ירושלים
הר הצופים הר הציונים 287480
כוכ"ם, כרמאת רחמה הס"ג 28 523191
חיפה
נורדאו נורדאו 13 664039
חולון
ד"ר חורי מיקולוב 70 842433
בת ים
בית הכיבה ריד 20 583360
פתח תקוה
קופ"ח כללית חיים עוזר 905271
רמת גן
זון זבוטינסקי 99 7514434
נתניה
קופ"ח לאכות סמילנסקי 9 36053
הקריות
ניצן מרדכי גולר כבר ניצן קריה ים 751680
רחובות
כללית כבר כבה 452381

מרכזי מידע – אגר

04-549121 03-452777
02-528231 –י

מוגש כשירות לציבור על ידי

הסנה

חברה ישראלית לביטוח בע"מ

הלוח הארצי

הארץ חדשות

הארץ

קבלת מודעות:
רח' הנגב 4, ת"א
טל: 03-371261
המחיר למלה
ביום שישי וערבי חג
8.28 ש"ח כולל מע"מ

חדשות | העיר | כלהעיר | צומת השרון | כאן הדרום | הלוח הבטוח

א.ש. מפנה בע"מ בהשמת כ"א בכיר

ללקוחותינו דרושים:

1. מנכ"ל

להקמה של חברה בתחום יבוא ומכירת מוצרי צריכה מהמזרח הרחוק.
כישורים: הכרות של שוק הצריכה בארץ. אנגלית הכרחית. שפות נוספות יתרון. תואר בניהול עסקים. עדיפות לבעל ניסיון רב בניהול.
תנאים מצויינים למתאים

2. מנכ"ל

בתחום המתכת (קונסטרוקציות) בברכו אמריקה.
כישורים: ניסיון בניהול מפעל מתכת או מסגריה בגודל בינוני.
שליטה באנגלית, שפות נוספות יתרון.
תנאים: 80,000 דולר לשנה; חוזה ל־3 שנים.
יציאה לחו"ל עם ילדים עד גיל 12

3. משנה למנכ"ל +

עבור מפעל מתכת מתקדם בארץ
כישורים: עדיפות למהנדס מכונות צעיר. שליטה באנגלית, שפות נוספות יתרון.
בעל יכולת לבצע מו"מ עם ספקים.
תנאים: 4,000 ש"ח בנוסף כל התנאים הנלווים

4. מנהל שיווק טכני +

כישורים: מהנדס מכונות ידע ביצוא
תנאים: שכר עד 3000 דולר + נלווים

סודיות מלאה תשמר!!!
נא לפנות בכתב או בטלפון לחברת
א.ש. מפנה בע"מ
רח' גורדון 74, תל־אביב.
טלפונים: 03-247727, 242012

א.ש. מפנה בע"מ
רח' גורדון 74, תל־אביב, טלפונים: 03-247727, 242012
10 שנות ניסיון ב"השמה"

לחברת יבוא ושיווק בענף החשמל
דרוש:
מהנדס — הנדסאי חשמל
לתפקיד בכיר בקידום מכירות
עם רקע וניסיון מעשי בשטח התעשייה
ידע באנגלית, ובמגמה גבוהה
תנאים טובים למועמד המתאים
טל: 03-831193

ישראל פיין קמיקלס בע"מ
יבוא ושיווק מוצרים רפואיים-דיאגנוסטיים למעבדות ובתי חולים
דרושה **פקידת מכירות**
לקשר עם לקוחות החברה
★ גיל 20-30
★ ניסיון בעבודה משרדית (טלקס, הדפסה אנגלית־עברית + מעבד תמלילים).
לפנות בכתב לת.ד. 33506 ת"א 61334
או טל' 03-7510141 לרותי

מוסף "הארץ"
מחפש בדחיפות
גרפיקאי/ת ביצועיסט/ית
עם נסיון, לעבודה יומית
בימים א'–ב'–ג'
נא להתקשר בימים ג', ד'
אל עמי 5121238

מישלב
בפיקוח משרד החינוך והתרבות
דרושים
מורים
במקצועות:
√ תנ"ך
√ ספרות
√ היסטוריה
√ מתמטיקה
לכיתות י"א — י"ב
בעלי כישורים מתאימים להוראה יפנו
למזכירות בית הספר בין השעות 11.00 — 09.00,
טל' 04-520797

למנורה — איזו אהרון בע"מ
דרושים
★ חשמלאים
בעלי רישיון מוסמך
★ חשמלאים
בעלי רישיון עוזר
– יוצאי צבא
טלפונים: 04-641263, 04-663865, 04-663707.
בערב (לרוח): טל' 04-227445

לחברה העוסקת בהפקת פרויקטים יחודיים בשטח הפרסום — בארץ ובחו"ל
דרושים אנשי מכירות
הכישורים הדרושים:
• הופעה נאה • יוזמה • כושר ביטוי • השכלה תיכונית • מוטיבציה גבוהה • ניסיון במכירות (יתרון – בפרסום)
תנאים מיוחדים הכוללים
שכר חודשי + עמלות + בונוסים
תנאים טובים בניהול לנוסעים המתאימים!
אפשרויות לקידום בתפקיד!
03-220291, 232658 בימים א'־ה' 9.00-17.00

עיריית קרית־אתא
לבית הספר המקיף רוגוזין
דרושים:
מורים
לשנת הלימודים תשמ"ח למקצועות הבאים:
מורה לאלקטרוניקה — מורה ללשון
מורה לביולוגיה — מורה למזכירות
מורה למגמת עב"א — הוראת מחשבים
במקצועות: קובול, ניתוח מערכות.
בדבר פרטים: נא לפנות
למנהל ביה"ס 04-440254

DEXON דקסון
מפעל לתרופות
טירת הכרמל
דרושים
★ רוקח/ת
לעבודה מעניינת ובעלת אתגר
בוגרות בי"ס לרוקחות
ידיעה טובה של השפה האנגלית.
ניסיון קודם לא הכרחי
★ מזכירה – כתבנית
בעלת ניסיון קודם
הדפסה בשיטה עיוורת
★ EXECUTIVE ENGLISH SECRETARY
MOTHER TONGVE ENGLISH
5 ימי עבודה בשבוע טל' 04-571275 אחרי החג

למוזיאון ישראל ירושלים
דרוש/ה
מהנדס/ת בניין
לתפקיד ראש היחידה לבינוי ואחזקה
(במשרה מלאה)
בעל/ת נסיון מוכח ויוזמה בתחומי פיקוח בינוי, חישוב כמויות, מכרזים, מפרטים, ניהול מ"ר ואחזקת מערכות (מיזוג, חשמל, וכו') ידיעת השפה האנגלית הכרחית
לפנות בכתב יד ובצירוף קורות חיים ותעודות עבודה קו... ושמות ממליצים ל"מוזיאון ישראל" ת"ד 71117 ירושלים 91012
סודיות מובטחת

SOS כח אדם
רח' קרים לס 3 ק. מוצקין טל. 04-782721
1. **עובדות נקיון** – לעבודה במוסדות
2. **מנהלות משק** – נעוד/קורס לניהול משק
3. **מהנדס חשמל** – תכנון מתקני חשמל ומתקני מתח גבוה
4. **טכנאי/הנדסאי** – מכשור ובקרה בתעשייה הכימית
5. **חשמלאי תעשייתי מוסמך.**
6. **לתפקיד בכיר בתחום ההידראוליקה**
7. **תופרות מקצועיות** – למתפרה קונפקציה הסעות ותנאים הולמים
8. **רפד מקצועי** – למפעל רהיטים
9. **טכנאי שיניים** – לעבודה במעבדת שיניים בשעות גמישות ותנאים מצויינים
10. **מזכירה** – אקדמאית, נסיון בביטוח חיים, לניהול משרד.
11. **מקצוענים למחלקת כח אדם** – רכב יתרון
העסקה אישית ב SOS

למפעל מזון באזור חיפה
דרוש
טכנולוג מזון
לפיתוח מוצרים,
אבטחת איכות וייעוץ מקצועי
דרישות התפקיד:
★ ידיעת עברית על בוריה.
★ ידיעה טובה באנגלית, שפה נוספת – יתרון
★ נסיון מעשי של שנתיים בתעשיה
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 4095 חיפה

רשות הדואר
לבית הדואר מחוז ת"א יפו
דרושים
עובדים למיון דואר
במשמרות הערב והלילה
במשרה מלאה
או לחצי משרה
שליחים
בעלי קטנוע / אופנוע
לחלוקת מברקים ודברי דואר אקספרס במשמרות בוקר וצהריים.
המשרות מוצעות גם לסטודנטים.
לפרטים נוספים ניתן לפנות להנהלת דואר מחוז ת"א יפו לגב' רחל. טלפון: 03-307254/8/9

לבית חולים "אלישע"
דרושה
מרפאה בעיסוק
למשרה חלקית
המעוניינות מתבקשות לפנות בכתב למנהל הרפואי
בית חולים אלישע
יאיר כץ 12 חיפה 34636

לעיריית קרית־מוצקין
דרוש:
מציל מוסמך
לעבודה בחודשים
מאי, יוני, יולי 1987
נא לפנות טלפונית
04-706435, 04-709709

100,000$ 100,000$ 100,000$ 100,000$
לחברה ארצית
(עם מחזור של למעלה מ־100,00,000 $)
דרוש/ה
סגן/ית חשב/ת
לתפקיד בכיר ואחראי
במערכת הכספים
כישורים דרושים:
★ רואה חשבון בעלת נסיון של מספר שנים בעבודה מעשית.
רצוי בחברות מסחריות/תעשייתיות.
★ יכולת ארגונית וניהול צוות עובדים.
★ שליטה טובה בעברית ואנגלית.
מקום העבודה בחיפה
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 7344 חיפה
סודיות מוחלטת!

מועצה מקומית עוספיא
הודעה על משרות פנויות לדוברי ערבית במקצועות:
1. **פסיכולוג:** בהקף של חצי משרה.
הכישורים: בעל תעודה מתאימה לעיסוק בפסיכולוג.
2. **מנהל חשבונות:** בהקף של משרה שלמה.
הכישורים: בגרות מושלמת + סוג 2 בהנה"ח, נסיון לפחות שנתיים במקצוע.
3. **עו"ס כוללני:** היקף של חצי משרה.
4. **עובד תברות רחוב:** היקף של חצי משרה.
הכישורים: בעל תואר ראשון לפחות בעבודה סוציאלית.
תאריך אחרון להגעת הבקשות הוא יום רביעי, 29.4.87 שעה 10.00 בבוקר.
ועדת בחינים תראיין את המועמדים ביום חמישי, 30.4.87 בשעה 13.00 בצהרים במשרדי המועצה המקומית עוספיא.
הודעה זו תראה כהזמנה למועמדים להופיע לראיון במועד הנ"ל.
רסלאן אבו רוכן
ראש המועצה המקומית
עספיא

למפעל מזון באזור חיפה
דרוש
מנהל ייצור
דרישות התפקיד:
■ מנהל עבודה מדופלם
■ 12 שנות לימוד
■ שליטה מלאה בעברית (אנגלית יתרון)
■ נסיון מעשי בפקוח ייצור של 3 שנים לפחות — עדיף בענף המזון
5 ימי עבודה בשבוע תחילת עבודה — מיידית
נא לפנות לת.ד. 4095 חיפה

לחברתנו דרוש/ה
מקדם/ת מכירות
התפקיד: מכירה וקידום של שירות בתנאי תחרות קשים
הכשורים: ★ נכונות לעבודה קשה
★ ידע ויכולת לעבודה רצופה עם אנשים
נעדיף אותך עם תואר אקדמאי או קורס בשיווק
התמורה: חלק מפירות ההצלחה
רכב חובה!
לפנות בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 45680 חיפה
סודיות מובטחת

דרוש/ה
מנהל/ת פאב
לאתר יוקרתי
נא לפנות בכתב בצירוף תולדות חיים וניסיון
בציון מספר טלפון לת.ד. 44672 חיפה
סודיות מובטחת!

למשרד פרסום — דרוש/ה
גרפיקאי/ת רעיונאי/ת
בעל/ת מעוף ויוזמה
■ ניסיון במשרד פרסום יתרון
■ התמצאות בהבאה לדפוס
■ שעות עבודה 4.00 — 8.00
לפנות בצרוף קורות חיים וניסיון קודם לת.ד. 45600 חיפה
תנאים הולמים למתאימים
סודיות מובטחות

לדיקלה כספות ואמצעי מיגון בע"מ
בגן התעשיה בתפן
דרושים:
★ **מהנדס מכונות**
בעל יוזמה לתיכנון וניהול משרד טכני
★ **הנדסאי תעשיה וניהול**
לנושאי לוגיסטיקה ותפעול
★ **מסגרים ורתכים**
לעבודה בעלת אתגר.
לתאום ראיון נא לפנות בין השעות 8.00-14.00 לענת טל. 04-976494-6
למשלוח קורות חיים
ת.ד. 7 מגדל תפן 24959

ירושלים
מלונות מוריה
למלון מוריה ירושלים
דרושים
★ חשמלאים מוסמכים
★ מבקר מזון ומשקאות
בעלי נסיון במלונות 4־5 כוכבים
★ טבחים
נא לפנות למחלקת כח אדם
רח' קרן היסוד 39 טל. 02-232232

למען הורים דתי בחיפה
דרושה
אם בית
(בעלת ניסיון)
נא לפנות בכתב לת.ד. 7161, חיפה

לשרות הפסיכולוגי חינוכי ביקנעם
דרושים
פסיכולוגים
בדבר פרטים יש לפנות
טלפון 04-893116
או 06-540237

אלסינט
למפעלנו במעלות במסגרת חטיבת הייצור דרושים:
פחחים
בוגרי בי"ס מקצועי ובעלי ידע בקריאת שרטוטים.
רצוי נסיון כקוונים במכונות כיפוף.
אנו מציעים לך תנאי עבודה מצויינים הכוללים חוזה אישי, 5 ימי עבודה בשבוע, הסעות לעבודה ובחזרה, ארוחות מסובסדות, עבודה באולמות ממוזגי אוויר.
נא להתקשר אל גבי יפה שריקי או מר לבקוביץ יוסף, טל. 04-976258
אלקטרוניקה בשרות הרפואה

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה תשמ"א־1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופי או מהות של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה.
המעבידים צפויים לעונש על־פי החוק.

לעיתון הארץ
דרוש
מחלק / סוכן
לחלוקה לבתי מינויים
באזור חולון־אזור
ופרדס חנה
להתקשר 5121336

לחברת ביטוח
דרוש
מנהל סניף תל־אביב
על המועמד להיות בעל ידע וניסיון מעשי בביטוח, ואישיות מתאימה לניהול סוכנים וצוות אדמיניסטרטיבי.
למועמד מוצעת משרה עם אתגר מקצועי, אחריות, סמכויות ושטח פעולה נרחב לפיתוח פעילויות החברה. השכר בהתאם.
סודיות מוחלטת מובטחת
נא לפנות בכתב לת.ד. 729 תל־אביב 61007
ולציין "ביטוח" אישית למנכ"ל

יקא DEDTA
גליל תעשיות בע"מ
למפעלינו בכרמיאל
דרושים
אלקטרונאי
√ יוצא צבא
√ בעל נסיון של 3 שנים בעבודות אחזקה בתעשיה.
√ ידע בחשמל יתרון.
√ למתאים תינתן עזרה בדיור
פקידת תפ"י
√ בעלת 12 שנות לימוד.
√ עדיפות לבעלת נסיון בנושאי תפ"י
מגורים בכרמיאל חובה
לפנות טלפונית למזכירות המפעל — 04-988811

לנוף גינוסר דרושים
★ **טבחים**
★ **עובדות משק בית**
★ **מצילים**
נא לפנות לרוזנס
06-792161

ארגמן תעשיות בע"מ
ת.ד. 172 יבנה 70800
למפעלינו דרושים/ות:
★ הנדסאי/ טכנאי ייצור
נסיון של 2־3 שנים
במדידת עבודה בתעשיה
מועמדים/ות העונים לדרישות הנ"ל
מתבקשים לפנות בכתב לכתובת
דלעיל, עבור מחלקת כח־אדם
★ פקיד/ה למחלקת תמחיר
נסיון במחלקה כלכלית
מועמדים מתאימים למשרה זו
יפנו טלפונית 08-437811
לדינה דהן מחלקת כח אדם

אשת שיווק מעולה
דרושה
לשם שילובה בפרוייקטים פרסומיים יחודיים בארץ ובחו"ל (פרסום בלאומי)
Media
הנתונים הנדרשים: [redacted]
● בעלת כושר ניהול משא ומתן עם לקוחות
● דינמיות מבוקרת
● כושר אירגון וביצוע מעולים
● ידיעת השפה העברית על בוריה בע"פ ובכתב.
● הופעה נאה
● בעת רכב
[redacted] רק אם הינך מתאימה באמת לתפקיד
הינך מתבקשת לכתוב קורות חיים ונסיון קודם + המלצות ולהתקשר לתאום פגישה עם יאיר גרבר מח' Media
04-267470/1/4 ובבית בערב טל' 04-257251

הטכניון מכון טכנולוגי לישראל
דרוש/ה:
מהנדס/ת תוכנה
תאור התפקיד:
עבודת צוות הקשורה בפיתוח ותחזוקת תכנה במערכות CMS, UNIX, SUN, SYMBOLICS ומיקרו מחשבים
הכישורים הדרושים:
– בעל/ת תואר ראשון לפחות במדעי המחשב (חשמל)
– רצוי נסיון במערכות CMS, UNIX ומיקרו־מחשבים (CP/M, MS-DOS)
– רצוי נסיון בשפת "PASCAL "C ו־PL
מספר המשרה: מ/128
פקידה כללית
הכישורים הדרושים:
– השכלה תיכונית מלאה.
– ידיעת השפה העברית על בוריה.
– יכולת קריאה והבנה בשפה האנגלית – רצוייה.
– ידע ונסיון בהדפסה בעברית.
– כושר לקיים מגע נאות עם קהל.
מספר המשרה: מ/113
מועמדים/ות מתאימים/ות העומדים/ות לדרישות יפנו בכתב בציון קורות חיים, נסיון קודם, שמות ממליצים ומספר המשרה עד יום 27.4.87, אל: אגף כח אדם, קרית הטכניון, חיפה 32000

מועדון הספורט הדר הכרמל
לעונת הרחצה
דרושים
1. מצילים
לעבודה מיידית
2. שומרים
לתקופת הקיץ (מתאים לסטודנטים)
בדבר פרטים נא לפנות
בשעות העבודה 04-255700,
בערב 04-700618 ליהודה

هكذا من الاصل

صكنا من الاجل

דגמי אביב/קיץ '87 יפים-יפים

חנות המפעל בקיבוץ צרעה (ליד בית שמש ומערת הנטיפים) פתוחה: בערבי חג ובימי ו' מ-10.00 עד 12.00 בחג השני, בחוה"מ ובשבת מ-10.00 עד 16.00. טל. 02-918257

אנו מכבדים כרטיסי ישראכרט וויזה

אופנה נשית מאוד

האופנה מקיבוץ צרעה

ספינת חיל הים לכדה סירה ובה חשיש

מאת אורן רבין
כתב "הארץ"

ספינת חיל הים לכדה אתמול סירת דיג ועליה 6 אבנים של חשיש, שככל הנראה היו מיועדים להפצה במרכז הארץ.

תיקים נשרפו בבית-המשפט המחוזי ביריחו

מאת אודי ניר
כתב "הארץ"

תיקים משפטיים רבים עלו אתמול באש, בדליקה שפרצה בבית-המשפט המחוזי (המקומי) ביריחו. משטרת יהודה החלה חוקרת את נסיבות הדליקה.

יתכן שמדובר בהצתה.

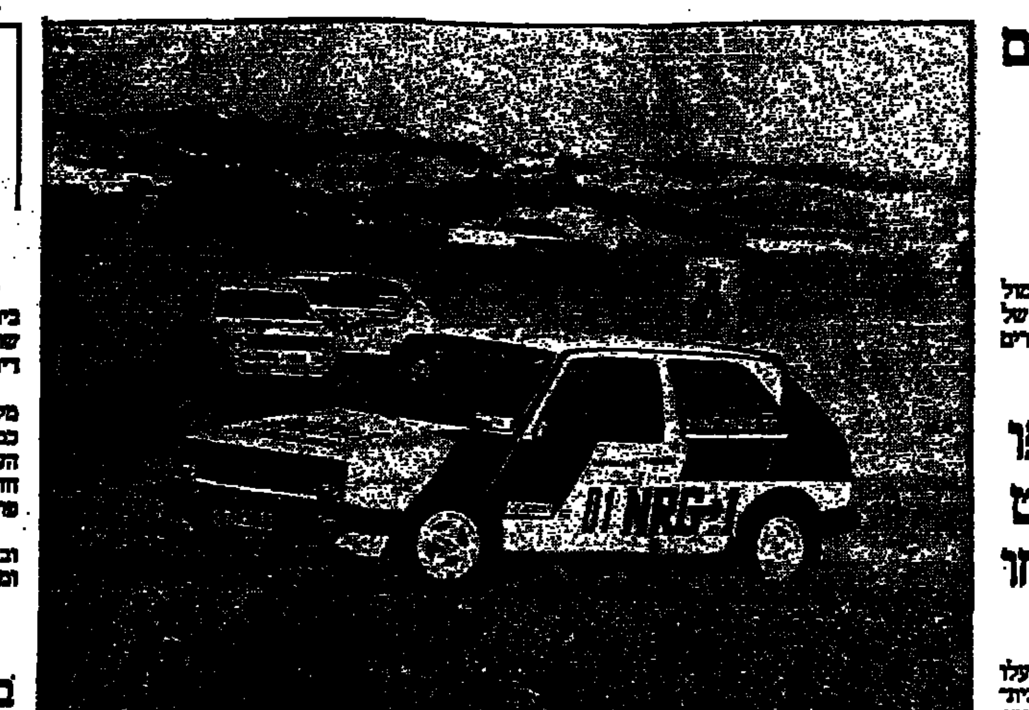

מאריינוס קקרדוס מקפריסין, עם "פולקסוואגן" גולף ג'י טי איי, ניצח אתמול במירוץ-המכוניות באשקלון. אחריו אנדריאס קקרדוס במכונית זהה. במירוץ השתתפו עשר נהגים קפריסאים — במקום האירופים שהשתתפותם הובטחה. (צילום: יוסי דנה)

פרדי פרייהוף הודיע באשקלון על פרישתו מעולם מירוצי-המכוניות

נהגת-המרוצים שרון אבר השיגה מקום שני במקצה 1,000 סמ"ק

מאת יפעת נבו ומנחם ארמון כתבי "הארץ"

פרדי פרייהוף, נהג המרוצים הישראלי שעשה קריירה גם באירופה, לא זכה אתמול להישגים במירוצי המכוניות שנערכו באשקלון, למרות שנהג במכונית בעלת נפח מנוע גדול (2,800 סמ"ק). בעקבות כשלונותיו, הודיע על פרישתו מעולם המירוצים.

דוד פריים (1,000 סמ"ק), רמי שוחטוביץ' (1,300 סמ"ק) ומישל גדר' (1,600 סמ"ק), זכו במקומות הראשונים במירוצים באשקלון. כל אחד מהם הוביל בקטיגוריה שלו, על-פי נפח מנוע. יהודה אילון (250 סמ"ק) ואבנר קרישאי (500 סמ"ק) קבעו את המקומות הראשונים באופנועים.

העונה השלישית של המירוצים, שנפתחה אתמול באשקלון, גילתה מספר כוכבים, שבעבר הפגינו כישורים מעולים, אבל בגלל תקלות לא זכו למקומות הראויים להם. שרון אבר, נהגת המירוצים במקצה 1,000 סמ"ק, הגיעה למקום השני, כאשר בעונה שעברה היא קצרה תשואות סוערות בזכות ביצועיה על המסלול.

רמי שוחטוביץ', שהגיע הפעם למקום הראשון בקטיגורית 1,300 סמ"ק, התחיל את הקריירה שלו מן המירוץ הראשון באשקלון, ולמרות נהיגתו המעולה, סבל תמיד מתקלות לא-צפויות ברכבו, ולא זכה. הפעם הוא הוכיח את יכולתו.

מישל גדר', שהגיע בעונה הקודמת למקום השלישי, בקטיגורית 1,600 סמ"ק, זכה הפעם במקום הראשון, למרות קנס "הפעלת זמן" שהוטל עליו, בשיעור של 4%. הקנס הוטל על-ידי המועדון המרוצי על כל רכב בעל הנעה של 4x4 בשל יתרונו על-פני האחרים. למרות זאת, ניצח גדר את מתחריו בקלות.

יאיר פארן, יו"ר המועדון המרוצי, שהתחרה בקטיגוריית 1,000 סמ"ק, סיים את המירוצים מאוכזב: במדידות זמנים שנערכה שלשום, זכה פארן למקום הטוב ביותר. אתמול לא זכה אפילו להגיע לגמר.

אכזבה נוספת היוו כל משתתפי הקטיגוריה הבינלאומית. למרות ההבטחות המוקדמות, כי לתחרות השנה יגיעו 6 מכוניות "ראלי" מאירופה, הגיעו רק 4 נהגים מקפריסין ופרדי פרייהוף הישראלי, שהגיע ראשון בקטיגוריה זו. הרמה שהופגנה בקטיגוריה זו היתה נמוכה ומאכזבת, אפילו בהשוואה להישגים של קטיגורית ה-1,600 סמ"ק.

פרייהוף, שנהג במכונית אופל מנטה-ראלי עתירת 2,800 סמ"ק, עשה 53.96 שניות במירוצי-זמנים — תוצאה שהיתה מדרגת אותו בקטיגורית ה-1,600 סמ"ק במקום הרביעי בלבד.

בסיום המירוצים נערך מיקצה של "אלוף היום", בו השתתפו שלושת הנהגים הראשונים מכל קטיגוריה. למקום הראשון הגיע בתחרות זו מישל גדר' (1,600 סמ"ק), למקום השני — דורון גלנט (1,300 סמ"ק), מקום שלישי — שרון אבר (1,000 סמ"ק) ופרדי פרייהוף הגיע כאן רק למקום הרביעי, למרות 2,800 הסמ"ק שלו.

עשרות מטיילים חולצו לאחר שתעו בערוצי רמת-הגולן

מאת מנחם הורוביץ
כתב "הארץ" בצפון

צוות חילוץ של רמת-הגולן חילץ ביממה האחרונה עשרות מטיילים שתעו וחלקם נפגעו בנחלים ובוריות שבחבל הגולן.

חולצה קבוצה של צעירים מקיבוץ כפר בלום, שתעו בדרכם. כמו כן, חולצו 4 צעירים מראש העין, שתעו בדרכם ונפלו בוואדי חווארי. אחת המטיילות הועברה לטיפול בבית-החולים בצפת.

את אתרי הנופש הקיימים בגליל ובגולן פוקדים רבבות מטיילים ומתרחצים.

פלילים: אונס בערד, שוד ישיש וישישה ופריצה לבנק בת"א

מאת איתן רבין ועתי"ם

תיירת בת 20 מהולנד סוממה ונאנסה ביום שלישי בערד.

התיירת, השוהה זה ימים מספר בערד, הופיעה שלשום בבוקר בתחנת המשטרה בערד, וסיפרה כי בלכתה ברחוב פנה אליה גבר כבן 45, וביקש להיעזר בה באיתור רחוב מסוים. התיירת נכנסה למכוניתו, ואז לפת האיש את ידה, הכניס בכוח לפיה גלולות שסיממו אותה, ואז לקח אותה למקום כלשהו ושם אנס אותה.

משטרת מרחב הנגב פתחה בחקירה. טרם נעצרו חשודים.

(ע). קופות לגמילות חסדים נגנבו שלשום בלילה מסניף בנק הפועלים ברחוב פינסקר 32 בת"א. הפורצים חדרו לבנק על-ידי הוצאת תריס חלון בשירותים. הם לקחו מעל הדלפקים מספר קופות גמ"ח, שהיה בהן כסף מועט. מלבד הקופות לא נגנב דבר.

ישיש הותקף

ישיש בן 81 הותקף ונשדד שלשום בצהריים בתל-אביב, בעת שהוציא כסף מכיסו. לפתע הגיח מאחוריו צעיר, היכה אותו בחוזקה, וחטף מכיסו 993 ש"ח. הישיש נפל על הארץ ונחבל קלות, בעוד התוקף נמלט מהמקום.

תיק נחטף מישישה

תיק נחטף מישישה בת 79 שלשום בערב ברמת גן. צעיר הגיח מאחורי אשה, שנכנסה לחדר המדרגות ברחוב הלפרין ברמת גן, והוא חטף ממנה תיק שהכיל 40 ש"ח ותעודות, זהות, ונמלט מהמקום. האשה לא נפגעה.

פורץ נפגע מירי שוטרים

פורץ נפגע ברגלו מיריות שוטרים, בעת שפרץ לחנות בגדים בשדרות ירושלים ביפו, שלשום בלילה. בסמוך לשעה 11, התקבלה הודעה במוקד המשטרה כי פורצים לחנות בגדים ביפו. ניידות סיור של המשטרה הגיעו למקום, והבחינו בחשוד המעמיס קרטונים על תלת-אופניים. כשהבחין החשוד בשוטרים, הוא זרק מוט ברזל לעבר אחד מהם ונמלט. משלא הגיב לקריאות השוטרים, ירה אחד השוטרים ברגלו. לאחר מכן נעצר גם החשוד השני, שיצא מהחנות. הפצוע (22) מבת ים, הועבר לטיפול רפואי בבית חולים וולפסון.

החשוד השני (30) מיפו נעצר.

מה מתבשל?

מזון ומטבח

קראו החודש ב- מזון ומטבח
כתב העת לענייני מזון, ארוח ותזונה.

עכשיו! ניתן להשיג את "מזון ומטבח" גם בקיוסקים ובחנויות העתונים.
המחיר: 2.80 ש"ח בלבד

קראו החודש: ★ מאכלים לחג הפסח ★ עיבוד בשר-בקר ★ על טעם ועל ריח - הצלף הקוצני ★ מה לאכול - כמה ולמה? ★ התערוכה הבין-לאומית של דברי מתיקה ★ לאכול בעיניים - סלטים על בסיס פירות וירקות ★ על אגוזים בכלל ואגוזי פקאן בפרט ★ עוגות יפות - תחרות לרגל הקמת מועדון מגדנאים ★ מוצרים חדשים... ועוד...

הפצה ע"י: "גד" — חברה להפצה.
מזון ומטבח מקבוצת דפי זהב, טל. למנויים: 03-7532345

למכירה
QUANTOSCAN 35000
בעל תא שריפת ארגון, לבדיקת הרכב כימי של מתכות בשיטת ספקטרומטרית
POINT TO PLAIN SPARK
נא לפנות למר ארנסט יעקובי
טל' 04-711161

התקשרות עסקית באפריקה הדרומית

איש עסקים בעל נסיון רב בקידום יצוא/השקעות בינלאומיות, בעל קשרים מסחריים ענפים, עומד לבקר בדרום אפריקה בתחילת מאי.
מוכן לקבל על עצמו משימות מסחריות.
המעוניינים יתקשרו לטל. 02-818185

אוניברסיטת ביר-זית היא מבצר לאומי ואקדמאי ובשל זה אנו גאים בה, היא מתפקדת בתנאים כמעט בלתי אפשריים וסוללת את דרכה בהצלחה לא מבוטלת. סביבתה אינה מהווה גורם מרתיע לאף אחד ורק תביא להעמקת האיבה והרגשת העוול.

אנו דורשים את בטולו של הצו האכזר שעל פיו נסגרה אוניברסיטת ביר-זית לארבעה חדשים והעמדתם לדין של האחראים לרצח הסטודנטים.

אנו קוראים לכל בעל מצפון לסייע לנו במאבק למען פתיחת האוניברסיטה לאלתר.

קבוצת מרצים מאוניברסיטת בר-זית
(השמות שמורים במערכת)

3 אנשים נפצעו קשה בארבע תאונות דרכים במרחב לכיש

(ע). שלושה בני-אדם נפצעו קשה ושניים — פצעים קלים, בארבע תאונות-דרכים שאירעו שלשום אחר-הצהריים במרחב לכיש. בבוקר אותו יום אירעה תאונת-דרכים קטלנית באותו מרחב.

חיים תמסית (26) שנסע במכונית פרטית נהוגה בידי יוסף אבמיאל (23) ממושב נועם נפצע קשה, כאשר הרכב שבו נסע התנגש בטרקטור נהוג בידי אליהו מגידיש (23) ממושב עוזה. התאונה אירעה בקרית-גת.

בתאונה אחרת שאירעה בקריית-גת נפצע קשה ילד בן 9, צבי רומנוביץ'. הילד רץ אחרי כדור, ומכונית פרטית, נהוגה בידי מיכאל גרוס (30), פגעה בו.

הפצועים הועברו לבית-החולים ברזילי באשקלון, ולא נשקפת סכנה לחייהם.

בתאונה אחרת שאירעה בכביש שדרות–יד-מרדכי נפצע קשה ויקטור אבגאי (31) ממושב ישבר.

בתאונה שאירעה באשדוד נפצעו קל ציון כהן (30) מגדיבבה ושמעון אשור (40).

"קבלן פיצוצים" נאשם בניסיון "לפוצץ" את מוניה שפירא ואחרים

(ע). נפתלי רדעי (34) מיהוד, מואשם בבית-המשפט המחוזי בת"א, ב-9 מקרים של הנחת מטעני-חבלה בשנים 1983-6. התביעה מייחסת לנאשם, שפעל כ"קבלן פיצוצים", בין היתר, ניסיונות פגיעה באיש-העסקים מוניה שפירא ואחרים.

התובעת, עו"ד דבורה חן, מפרקליטות מחוז ת"א טוענת, כי ב-29.7.83 הגיע רדעי לקרבת ביתו של מוניה שפירא ברמת-השרון, והניח מאחורי הגלגל הקדמי של מכוניתו, מטען-חבלה מורכב מקופסת-פח מלאה בדלק, שלתוכה הוכנס רימון-רסס. הרימון התגלה באקראי על-ידי שפירא, בטרם התפוצץ. כעבור שנה, הניח הנאשם שוב מטען-נפץ סמוך לגלגל הקדמי של מכוניתו של שפירא. הפעם התפוצץ המטען, הרס את המכונית וגרם נזקים קשים לכלי-רכב סמוכים.

התובעת טוענת עוד, כי בתאריך אחר, הפעיל גיסו של הנאשם, גדעון דוד, פתיל-השהייה של מטען חומר-נפץ, שאותו הניח לכיוון מועדון הספורט, בבעלותו של שפירא. כמו כן פרצה שריפה, וגרם נזק לחלק ממבני המועדון. לטענת התביעה, במקרה זה רדעי הכין את חומר-הנפץ.

ב-14.5.85, ממשיך כתב-האישום, הגיעו הנאשם וגיסו אל גן סמוך לדירת משפחת איזור ברמת-אביב. שם הוציא רדעי רימון-רסס והדריך את גיסו כיצד להצמידו לדלת הדירה. הרימון התגלה באקראי, על-ידי אחד השכנים.

רדעי מואשם עוד, כי הניח רימון רסס מתחת לגלגל הג'יפ של אברהם אזולאי, לשעבר מנהל פרוייקט הדרום, מטעם "קרן תל-אביב לפיתוח". הרימון התגלה על-ידי אזולאי.

לפי סעיף האישום השמיני, רדעי ואחרים פרצו באוקטובר 1981 למחסנה של חברת "קל אימפורט" ברמת-גן, וגנבו 39 טלוויזיות צבעוניות ומכשיר וידיאו-טייפ אחד.

התובעת הגישה בקשה לעצור את רדעי עד תום משפטו. הדיון בבקשה נדחה לראשית החודש הבא, מאחר שהנאשם עצור כבר עד תום ההליכים, בתיק אחר שהוגש נגדו.

טענה בבית-משפט בחיפה:

תצהירים כוזבים מוגשים לחברת החשמל כדי להתחבר לרשת החשמל

מאת ירון טל
כתב "הארץ" בחיפה

שופט חושש להוקיר חשד, כי חברת החשמל מעודדת תושבי כפרים ערביים שבנו בתים ללא רשיון, להגיש תצהירים כוזבים, לפיהם הבתים נבנו לפני 1965, כדי שניתן יהיה לחברם לרשת החשמל.

השופט החיפאי, דוד גרשון, העלה השבוע זו בהתמודדו עם טענת סניגור של חשוד מבקע-אל-גרבייה, שהמשטרה ביקשה להאריך את מעצרו בחשד של קבלת דבר במירמה (חשמל, מים וטלפון) על-ידי שימוש במסמך כוזב.

נציג המשטרה טען בבית-המשפט, כי מוחמד עסא קעדן (31) קיבל במארס '85 אישור מהמועצה המקומית של בקע-אל-גרבייה, כי ביתו נבנה לפני 1965. על סמך זה, וביודעו שהאישור כוזב, פנה לוועדה המקומית לתכנון ולבנייה, הוציא אישור לקבלת שירותי חשמל, מים וטלפון, ובראשית השנה חובר ביתו לרשת החשמל — בניגוד לחוק.

החשוד נעצר על-ידי המשטרה ב-14.4.87, ואיש המשטרה טען בבית-המשפט, כי זו עבירה שהפכה לנורמה באזור.

בעקבות טענתו של סניגור החשוד, תאופיק בואדסי, כי ההצהרות הכוזבות הפכו לנורמה, לפי הצעת חברת החשמל, אמר השופט כי נראה לו שמדובר בבעיה ציבורית כאובה, ויש להוקיר אותה עד תום.

שמיר במימונה: ירושלים מאחדת את כל עם ישראל

(ע) ראש הממשלה, יצחק שמיר, פתח אתמול את חגיגות המימונה, העומדות השנה בסימן 20 שנה לאיחוד ירושלים. החגיגות נפתחו, כאשר הרב אבוגיל בירך את ראש הממשלה ורעייתו בברכת "תרבחו ותסעדו".

בנאומו אמר שמיר: "הלב ממאן להאמין שיש בעולם אנשים, שאינם מקבלים את העובדה הטבעית, שירושלים בת האלפיים היא בירת ישראל". הוא הוסיף: "ירושלים לדורותיה איחדה את כל הסיעות והעדות בעם היהודי. היא שימשה מכנה של אחדות, שאיחדה וחיבקה את כל חלקי העם היהודי, בכל הדורות.

בבית ראש הממשלה התקיים יום עיון בנושא: "שאלו שלום ירושלים — כיצד?"

בפתח יום העיון קיבל ראש הממשלה סמל אחדות מזהב, שנוצר במיוחד לחגיגות המימונה, על-ידי תנועת "עם אחד ביחד".

40 "ענתיקות" בנות 25-50 שנה נסעו אתמול לירושלים

(ע). שיירה של כ-40 מכוניות "ענתיקות-קלאסיות" — שגילן נע בין 25-50 שנה — נסעה אתמול במסע הצרעה מבית הספר החקלאי מקווה-ישראל לירושלים, במלאות 20 שנה לאיחוד העיר ו-50 שנה למועדון מכוניות וסיירות ישראל, ממס"י.

בין המכוניות, חברות "מועדון החמש" (ענתיקות שבלוחיות הרישוי שלהן מופיעות 5 ספרות בלבד), התייצבו "מרצדס" 1935, מוריס משנות ייצור 36', 47' ו-50', ג'יפ מ-42', שהגיע לכאן עם הצבא האמריקאי, שברולט 37', פורד-איי מ-28', ר"ו 31', וקסהול 47' ומכוניות ספורט "ענתיקות", שגנן נפתח.

במועדון חמש הספרות כ-240 חברים. צבי רבניץ, היו"ר, הנוהג במרצדס בת 52 שנה, מציין שהיום מתקבלים כחברים גם בעלי מכוניות שמלאו להן 25 שנים.

השיירה, שהתקדמה במהירות ממוצעת של 40-50 קמ"ש, סיימה את דרכה במגרש החניה של מלון "הילטון" בירושלים, שאירח את הנהגים ובני משפחותיהם, ודמה למגרש-חניה מתקופת מלחמת-העולם השניה.

המכונית העתיקה ביותר, פורד-איי 28', הצליחה לעלות לירושלים, ואילו שתי ענתיקות אחרות נשרו בדרך: מוריס 35', שנשבר לה הגלגל, ופורד 50', שכלה מסתימת דלק. השתיים נגררו בחזרה לתל-אביב.

מספר תושבי ת"א פחת — ואילו כמות האשפה גדלה

במקביל פוחתים שיעור הנישואין ו...צריכת המים

מאת חיים הנדוורקר כתב "הארץ" בתל-אביב

מספר תושבי תל-אביב ממשיך לרדת. בסוף 1985 עמד מספר האוכלוסין בעיר על 322 אלף נפש — ירידה של כ-3,000 נפש לעומת השנה הקודמת. כך מגלה השנתון הסטטיסטי לשנת 1986, שחובר על-ידי המרכז למחקר כלכלי וחברתי של עיריית תל-אביב, ופורסם אתמול.

חלקם של הזכרים מכלל האוכלוסיה בעיר קטן מ-48.9% ב-1972 ל-47.4% ב-1985. בשנים 1972—1985 חל צמצום בשיעורי הנישואין לכל 1,000 תושבים יהודיים — מ-11.5 אצל החתנים ו-11.7 אצל כלות ל-7.8 ו-7.5 בהתאמה.

מספר העוזבים את תל-אביב ממשיך לעלות, על-פני מספר המשתקעים בה בכל שנה. אולם ב-1985 נרשם גרעון-הגירה נמוך במיוחד: 1,753 איש לעומת 4,202 בשנה הקודמת.

ב-1985 היו 120 אלף כלי-רכב רשומים בת"א — עלייה של אחוז אחד לעומת השנה הקודמת.

צריכת המים ירדה, לעומת זאת, ב-3%, והיא עומדת על 39.8 מיליון ממ"ק. בכל הקשור לאשפה ניכרת עלייה משנה לשנה: ב-1985 פינו מהעיר 225 אלף טונות, לעומת 221 אלף טונות ב-1984.

אבא לוי הצטרף לרמטכ"ל בסיור פרידה אחרון מצה"ל

הרמטכ"ל, רא"ל משה לוי, ערך אתמול את סיור הפרידה האחרון שלו מצה"ל. לסיור זה צירף אליו את אביו, גרשון לוי, שהתרגש מאוד מן המעמד. (תצלום: דובר צה"ל)

שיפור קל במצבם של בני משפחת מוזס שנפגעו מבקבוק-תבערה

מאת סופרת "הארץ"
בפתח תקוה

אתמול שוחח אברהם מוזס עם בתו עדי ובנו ניר, הסובלים מכוויות מאז נפגעו מבקבוק התבערה שהושלך לעבר רכבם ביום שבת, בפיגוע שבו נהרגה האם, עפרה מוזס ז"ל.

אברהם, ששוחרר ממכשירי הנשמה, שמע את בתו מתלוננת על כאבים ועודד את רוחה. הבן השני, טל, בן 4 וחצי, המאושפז במרכז הרפואי בילינסון בפתח תקוה, עדיין במצב קשה. בחדרה של עדי, במחלקת הכוויות בבית-החולים, ניצב מקלט טלוויזיה ואתמול ביקשה מדודה, אחי אמה שנספתה באסון, כי היא רוצה לפגוש בחבר הטוב, הכדורגלן אלי אוחנה. אתמול קיבלה מכתב מחברתה ליישוב אלפי-מנשה: את המכתב הביא אביה של החברה.

ח"כ וירשובסקי: הצנזור חרג כנראה מסמכותו בפרשיה הביטחונית האחרונה

מאת דן מרגלית

ח"כ מרדכי וירשובסקי מ"שינוי" פנה אל יושבי ראש ועדת החוץ והביטחון ו-ועדת החוקה של הכנסת, לדון בהתערבות הצנזורה הצבאית שמנעה פרסום חלקים מן הפרשה הביטחונית בעתונות, לדעת שפרסומים אלה אינם נכללים במסגרת החיסיון שהעניק בית המשפט העליון לפרשה זו.

עורך את העמוד: אריה השבית

ה"גדה" של פסח

"הקול קול לוינגר והידיים ידי רבין"

חג הפסח, זמן חרותנו, הפך לטרגדיה
של שיעבוד עם ישראל למדיניות
ההתנחלויות והכיבוש.
לאחר הרצח הנתעב של עופרה מוזס ז"ל
שמנו מבטחנו בכוחות הבטחון שיתפסו את הרוצח.

אבל —

מחבל אחד רצח — מאות ערבים נעצרו.
מאות יהודים התפרעו — איש לא נעצר.
עשרות מוחזקים במעצר מנהלי ללא משפט.
רבין הופך את לוינגר למתאם הפעולות בשטחים
ואת המתנחלים לצדי"ל של הגדה.

עשרים שנה לכיבוש
דיינו

שלום עכשיו

ת"ד 24288 ירושלים; 21420 ת"א; 329 חיפה; 3174 ב"ש
חשבון בנק 105-925950, הבנק הבינלאומי הראשון סניף ראשי רם

מטבחים ורהיטים
יופי של איכות: דיור 2000

תל-אביב: בית "לאור", רח' הרצל 45 ——— טל' 03-813304-5-6
הרצליה: "לידור", איזור התעשייה, בית מרכזים, ——— טל' 052-555940
חיפה: שד' ההסתדרות צומת ק. אתא מול היפר-כל החדש טל' 04-720720

עד 10 תשלומים

עם כל קניה של סרט צילום פוג'י SUPER HR תקבל בשמחה אלבום תמונות חינם (לבחירתך 4 תמונות שער שונות).
פוג'י SUPER HR סרט הצילום שפרץ קדימה והשאיר את כל מתחריו מאחור.
פוג'י SUPER HR - סרט הצילום של הצלמים המקצועיים.
פוג'י SUPER HR סרט הצילום שלך - מהתמונה הראשונה.
אל תשכח לדרוש את האלבום בזמן קנית הסרט.

אלבום תמונות חינם
עם כל סרט צילום של
פוג'י

FUJICOLOR
SUPER HR 100-400

FUJI FILM

צלם פוג'י ואתה בתמונה

הארץ

קבלת מודעות:
רח' הנגב 4, ת"א
טל: 03-371261
המחיר למלה
ביום שישי וערבי חג
8.25 ש"ח כולל מע"מ

הלוח הארצי
הארץ חדשות

חדשות העיר כלהעיר צומת השרון כאן דרום הלוח הבטוח

הלוח הארצי כלהעיר ירושלים

דירות למכירה

וילות ובתים

קבלנים מציעים

דירות למכירה

4 חדרים ויותר

לציבור הדתי

משהב

3.5—3 חדרים

2.5—2 חדרים

1.5—1 חדרים

דירות בדמ"פ

דירות מרוהטות

ביקוש דירות

דירות בשכ"ח

מכוניות

אודי

אוטוביאנקי

אוסטין

אופל

אלפא

אמריקאיות

ב.מ.וו.

וולבו

וקסהול

מזדה

מרצדס

משאיות

סובארו

סוסיתא

סוזוקי

סיאט

סיטרואן

פולקסוואגן

פורד

פיאט

פז'ו

רנו

לנציה

מסחריות

הצעות עבודה

אופנועים

חבר

מנפאואר

ת.ל.ם.

תיגבור

ביקוש עבודה

עוזרות ומטפלות

עסקים

חנויות

הלוואות נוחות לשכירים
249048

משרדים

מבני תעשייה

משקים

הלוואות נוחות לשכירים
249048

דירה בראש שקט
★ בדיקת מהנדס לפני קניה
★ איתור בעיות רטיבות ועיבוי
★ דו"ח קביל בבית משפט
מכון ישראלי לבדיקות בניה
מרכז כלל טל' 224308-02

هكذا من الاصل

הלוח הארצי

הארץ חדשות

המשך ירושלים

מחסנים

מגרשים

מציעים למכירה

מקררים

כלי נגינה

פסנתרים

קורסים

קיט נופש

שיעורים

מחשבים

מיקרוגל

מערכות אזעקה

בעלי־חיים

בריאות

בתי־אבות

הובלות

טלוויזיות

שיפוצים

מדיחי כלים

מודעות

לוח קיר

אופניים

בעלי חיים

חימום והסקה

טלוויזיות

מוצרי חשמל

מערכות סטריאו

מחשבים

מיקרוגל

מכונות כביסה

מקררים

מוסיקה

צילום

שונות

תנורי אפיה

חוגים

שיעורים פרטיים

עבודת פרך

עבודה מוכה

שידוכים חיוגים

מחרות ומטפלות

קורת גג

דירות למכירה

דרושה בדחיפות! דירה בשכר חודשי 3-4 גדולים במרכז ת"א 03-611389

וילות ובתים

טוביה לשם

הלוח הארצי העיר צומת השרון — תל אביב גוש דן והשרון

פמהאוז דירות גג

קבלנים מציעים

1—1.5 חדרים

4 חדרים ויותר

3—3.5 חדרים

2—2.5 חדרים

גוש דן

תל אביב

בתי כפר ומשקים

קונים זהב
יהלומים גדולים
יהודה הלוי 143 ת"א
ZAMLER טל' 235924

תיווך רון

לוח העיר
לא מכרת
לא שילמת
8.00-20.00
293648
290697
כל מודעה

תווך אתגר גבעתיים
03-315366
03-318169

פיאות!!!
מבחר דגמים חדשים לנשים ולגברים
"שיער"
אלנבי 46, תל־אביב
טל' 03-655329

תווך מרגליות

לציבור הדתי

משהב
חברה לשכון בנין ופתוח בע"מ
03-664631

תווך לי־רם
03-324056

תווך הבנה
רשי 7 ר"ג
טל' 03-7517074

מרכז הלמידה
שיעורים
שיעורים פרטיים בבית או במכון
כל המקצועות והרמות

איכות חיים לגיל הזהב!!!
כבר נפתח בית ההורים ב"יחד"!!!
5 ארוחות, פיקוח רפואי מלא
פעילויות חברתיות
לעצמאים ותשושים קומות נפרדות!!
בחדרים של 1-2 מיטות
בואו לבקר! בואו להכיר!
הישארו איתנו לחיים כמו בבית!!!
גולומב 10 רמת־גן
03-5518927 03-775534

עיטורית
התשובה הישראלית לקרמיקה האיטלקית
• עיטור אריחי קרמיקה וכלי נוי בכל גודל ורקע.
• לרשות הלקוחות מחלקה גרפית לביצוע ויישום דוגמאות ורעיונות אישיים.
• אולם תצוגה עם דוגמאות רבות ומגוונות
להתראות בעיטורית
03-496607 03-485705

הלוח הארצי

הארץ חדשות

המשך ת"א גוש דן והשרון

אנגלו־סכסון
כפר־סבא
052-441521

חדש: במרכז בבניין קטן מפואר 138,000 דולר בתשלומים נוחים

באזור שקט ומרכזי: 4 מרפסת פתוחה, 3 כיווני אוויר. כניסה 8/87 77,000 בלבד

מיידית: באזור פתוח ושקט 5 מרווחת ויפה ק"ב בלי 79,000 בלבד.

באזור הטוב ביותר בכפר־סבא: קוטג' ענק + מרתף 100 מ"ר + גג + חצר גדולה 208,000 דולר.

להשכרה וילה באזור קוטג'ים מרכזי - טלפון - מזגנים - מרתף אפשרות לריהוט מלא 680 דולר.

אנגלו סכסון - ויצמן 58 כפר־סבא. 052-25381 052-913860

קבלת מודעות
ללוח "העיר"
לא מכרת – לא שילמת
"רשפים"
טל 611623, 611389
מקבלים ויזה
ישראכרט והנורטים

תיווך מימון
(ויצמן 30 בגבעתיים)
טל 324161
325561

ברמת־גן, דו־משפחתי, 6 חדרים מפוארים, 160 מ"ר + 250 אדמה.

בגבעתיים בשפירא, 3½ ק"ב 117 מ"ר. נוף משגע.

בגבעתיים בסירני, 3½ + חתכולת ק"ב + חניה, הזית, מפוארת.

ברמת־גן, בחירון, 3, חזית, ק"ב (בלי) 80 מ"ר.

בגבעתיים ב־לה 2 גדולים, משופצים, ק"ק, 67 מ"ר.

4 חדרים ויותר

3—3.5 חדרים

2—2.5 חדרים

1—1.5 חדרים

ברעננה דירת 5 חדרים 135 מ"ר ברח' שברץ להשכרה.

בהרצליה – בשכונת מגורים חדשה, מרכזית ושקטה – דירות גדולות ומרווחות 4, 5 חדרים. בסטנדרט גבוה.

בכפר־סבא קוטג'ים 6 חדרים, ברחובות תל־חי ויבנה

משהב
חברה לשכון

אזור השרון

ראשל"צ

בניני האחים
ברזילי בראשל"צ

● 3 1/2 ק"ד + גג + 3 חנויות + טלפון + טאבו. 90 מ"ר. $67,000

● משק בנושב סתריה, 5, בית חדש + מטע אבוקדו + מחסן 150 מ"ר. $155,000

● 4 חדרים, ק"ב + מעלית. $82,000 .124 מ"ר.

הרצל 97 ראשל"צ
טל 03-953526
03-993473 בערב

חולון ובת"ים

תיווך שי

● מגרש למכירה בנס־ציונה 1600 מ"ר + צריף בכפר אהרון

● בית בודד, 3 חדרים, 470 מ"ר

● 4 1/2 מסודרת ברוטשילד

● 3 ו־4 חדרים, בבנית, במרכז השושנה

● בראשל"צ 3, ברח' ויניק ק"א

ויצמן 14 נס ציונה
08-462706, 08-470058

נתניה

דירות בשכ"ח

חדרים מרוהטים

שותף/שותפה

קבלת מודעות
ל"לוח העיר"
לא מכרת
לא שילמת
8.00-20.00
טל 293648
טל 290697

ביקוש דירות

דרושה בדחיפות!
דירה בשכר
חודשי
3-4 גדולים
במרכז ת"א
03-611389

דירות מרוהטות

דירות בדמ"פ

מכוניות

אאודי

אוסטין

אופל

אוטוביאנקי

אלפא רומאו

אמריקאיות

ב.מ.וו.

ג'יפים

דייהטסו

וולוו

ווקסהול

טלבוט

הלוח הארצי הארץ חדשות

המשך ת"א גוש דן והשרון

● סלפס סולה 1600 אוטומטית הנה בן ממן 1983 03"330871 נמלי 15304902א

● סולה ביואלאס 1300 אוטומט של' 7360271 לנלן ב-8.00-18.00 183418093

● סנהי סיסטה 1118 סל' 7350271 לנלן ב-8.00-18.00 183610093

● סלפו סבנה 954 1982 ממיינת מחירון 19553616א

פריוסף

לנציה

● לנציה מודל 82 שמורה היטב, צבע כסף מיטלי 03"768405 151033261

מוריס

● מיני ביינור 69 אוטומטית + אבזור ושיפוץ כללי 03"592183 201847267

● ורט-שימר 77 טסט לשנה טלפון 19492102א ביום א' 639768

מיני מיינור

● 1985 כחישה 14000 ק"מ 14000 ש"ח 15335323א 04"229347

מרצדס

נ.ס.או.

● פרינץ 680 1972 1000 ש"ח 20035409א 03"840192

סאאב

● 99, 74, 2000, אוטומטי ומכונה מכבי טוב 17008426 02"917115

סובארו

סימקה קרייזלר

פורד

פולקסוואגן

סיאט

סיטרואן

סוזוקי

סוסיתא

פיאט

פיג'ו

קונטסה

רנו

מנועים

מסחריות

משאיות

אופנועים

קבלת מודעות
ללוח ה"עיר"
לא מכרת – לא שילמת
"רשפים"
טל' 611389, 611623
מכבדים גזה

הבראה / החלמה
* תנאים של בית מלון
* צוות רפואי
* שמירת הריון
* החלמה לאחר ניתוחים
או
* בזמן טיפולים כימיים
03"762457 03"249141 טל'

בחורים חסונים
החל: 1.80 מ'
רציניים, לאירועים מיוחדים – מעוניינים
טל. 03"441591

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה תשמ"א-1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לע-בודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על-פי החוק.

הצעות עבודה

המלונאי
חברת "המלונאי" מכשירה סטודנטים/ות לעבודות מלצרות בבתי מלון 03"237457
לחברת "המלונאי" דרושים מלצרים מקצועיים לעבודות אקסטרא. 03"237457
לחברת "המלונאי" דרושים טבחים, עוזרי טבחים וקונדיטורים. 03"237457

אחיות

מהפכה גדולה במודעה הקטנה
רק בלוח העיר
לא מכרת
לא שילמת

כל מודעה מתפרסמת ללא תוספת מחיר אפילו חודש. אם אחרי חודש עדיין לא מכרת יוחזר לך כספך בחזרה. המבצע חל לגבי פרסום בלוח העיר בלבד ולגבי נכס באזור ת"א, גוש דן והשרון. במקום החזר כספי ניתן לפרסם את המודעה חודש נוסף. בקשות לביטול מודעה, החזר כספי או הארכה לחודש נוסף במקום החזר כספי, יתקבלו במשרדי הלוח בימים א'-ד' בין השעות 8:00-15:00 עד שבועיים מתום 4 שבועות פרסום.
לוח העיר רח' הנגב 4 ת"א טל' 03"371261

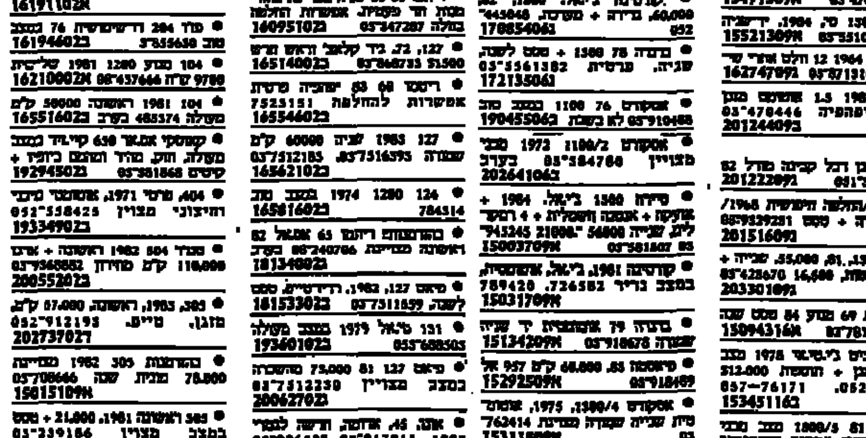

הופיע
אוטו
מגזין עם בטחון
גליון אפריל
פרס לקוראים - פיג'ו 205 CTi קבריולה

הלוח הארצי

הארץ חדשות

המשך ת"א גוש דן והשרון

לא מכרת לא שילמת

רק לוח העיר

קבלת מודעות

מ־8.00–20.00

03־371261

דרושות אחיות

מוסמכות ומעשיות לבית החלמה

★ שעות עבודה נוחות

★ שכר יפה

03־762457

מכירות ושירותים

מציעים למכירה

חשמל / אלקטרוניקה

מוסכים

נגרים

יהלומים

נהגים

ספרים/יות

סוכנים/ות

עובדי מתכת

מכירות

שרטטים ורפיקאים

רפואת שיניים

תיירות ומסעדות

סוכנים/ות

נזירה ותפירה

דפוס

הנהלת חשבונות

מכונאים / הגרסאים

מקדמי מכירות

תיבור

אב״ת

גפן משאבי אנוש

שליחים/ות

שמירה ואבטחה

ביקוש עבודה

פועלים/ות

פקידים/ות

עסקים

בתי מלאכה

חנויות

חקלאות

מבני תעשיה

מגרשים

משרדים

הלוואות

מחסנים

אולמות

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה תשמ"א־1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מעמדו האישי או היותו הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה.

העבריינים צפויים לעונש על־פי החוק.

"לוח העיר"

קבלת מודעות

8.00־20.00

293648 290697

למשרד עורכי דין דרושה תמלילנית

03־255448, 253016

יבסח בע"מ אבטחה ושמירה דרושים

פקידי מודיעין, שומרים, מאבטחים, סדרנים ומוקדנים

03־731717, 719955

קבלת מודעות ללוח העיר

לא מכרת – לא שילמת

"רשפים"

טל 611423, 611389

מקור ההלוואות

★ הלוואות לשכירים קבועים לרכב חדש ומשומש גביית צ'קים ושטרות מסחריים

טלפונים: 03־650527/8, 04־641475

חבר שרותי כח־אדם מכניים

- בתל־אביב דרושים מכונאי אחזקה מנוסים. עבודה במשמרות. תנאים טובים.
- לאור־יהודה, עובדי ייצור לעבודת פיטוט. שכר הוגן.
- בחולון דרושות עבודות ייצור למחסן אריזה. תנאים טובים.
- בהרצליה דרושים/ות מלחימים/ות מנוסים/ות עבודה מיידית בתנאים טובים.
- בהרצליה, קניין רכש חריל בתחום המכני, שכר הולם למתאים.
- בכפר סבא מכונאי אחזקה מנוסים. תנאים הולמים למתאימים.
- בתל־אביב מרכזי תנועה, בעלי רשיון נהיגה.
- תאוים טובים ויחס אישי לראיון יש להביא פנקס מילואים המלצות ותעודות.

חבר המתרגמים, בן יהודה 100 ת"א

טלפון 03־221214

שעות הקבלה 09.00־14.00

هكذا من الاصل

صكنا من الأهل

הלוח הארצי

הארץ חדשות

קבלת מודעות ל"לוח העיר"

מ־8.00־20.00

"פרסום פון"

אשראי מיוחד!!!

03־735588 03־738707

לבעלי כרטיסי אשראי

המשך ת"א גוש דן והשרון

מערכת סטריאו

צילום

הלבשה והנעלה

תכשיטים וכלי כסף

כרטיסי ביקור

ציוד אלקטרוניקה

מקרר

ריפוי והרזיה

בריאות

בריאות יופי והסלה

ניקוי ופוליש

חיפוי והדברה

נופש וקייט

שיפוצים

אותיות דביקות

מדפסי אויר

מוצרי חשמל

ספרים

רהיטים

כלי עינה

מחשב

רוצים לקנות

מזגני אויר

וידאו

חיות בית

שיעור

ציפוי אמבטיות

אמנות

נשק ותחמושת

גרפולוגיה

מכונות כביסה

תנורי אפיה

מכונות תפירה

מכונות כתיבה

טלויזיות

מדיחי כלים

סירות

שידוכים

חוגים

ברוגז

בחירוג

הברויות

הלוח הארצי — באזור הדרום — אזור הדרום

דירות למכירה

תיווך אתגר

הרצל 38 בית נור

ק"ב אשקלון 03־29610

תיווך "בן אבי"

מרכז א' בפסג

חנות 170 אשדוד

2 — 2.5 חדרים

3 — 3.5 חדרים

4 חדרים ויותר

וילות ובתים

חג שמח

דירות בשכ"ח

ביקוש דירות

תיווך חיים

הרצל 36 בית נור

פנויים פנויות

לאחר ההצלחה של מפגש ההכרויות עם התאמה מראש במועדון רטרו־קברט נמשכת ההרשמה לערב הבא

כשאת/ה קובע/ת את בן זוגך

יישום הפקות

אחד העם 77 ת"א

03־201198

מכוניות

אאודי

אוסטין

אופל

אמריקאיות

הונדה

מלבום

מרצדס

סובארו

סוסיתא

סיאט

סימקה

פולקסואגן

פורד

פיאט

פיז'ו

רנו

מסחריות

טרקטורים

הצעות עבודה

שליחים/ות

עסקים

אולמות

חנויות

מבני תעשיה

שידוכים

הברויות

מציעים למכירה

מקררים

תנורי אפיה

וידאו

מערכת סטריאו

מחשבים

בעלי חיים

עמידה ואבטחה

ביקוש עבודה

לחברה גדולה דרושים/ות

נציגי/ות מכירה

* בעלי/ות תעודה

* שכר גבוה

* תנאים טובים

הלוואות נוחות לשכירים

055־74917

הלוח הארצי | הארץ חדשות

הלוח הבטוח — חיפה והצפון

הלוח הארצי — דירות למכירה

בניה קולקטיבית

הזדמנות טובה

וילות ובתים

5 חדרים ויותר

4–4.5 חדרים

3–3.5 חדרים

קריות

וילות ובתים

5 חדרים ויותר

4–4.5 חדרים

3–3.5 חדרים

2–2.5 חדרים

1–1.5 חדרים

דירות בשכ"ח

מגרשים

משרדים

מבני תעשיה

הצעות עבודה

2–2.5 חדרים

1–1.5 חדרים

עסקים

חנויות ועסקים

הלוואות נוחות לשכירים
04-537649
06-97418

מחשבים

רהיטים

וידאו

מקרר

יד שניה

מכירות

עוזרות ומטפלות

ביקוש עבודה

אינצטנר

אומנות למטפלים

מכוניות

אאודי

אוטוביאנקי

אופל

אינוצנטי

אלפא רומאו

פורד

אמריקאיות

ב.מ.וו.

דופין

דייהטסו

דלתה

חלה

מלבם

מריומף

סובארו

סיאט

סיטרואן

פולקסוואגן

פיאט

פיז'ו

רנו

מגדים

מסחריות

אופנועים

הנדסאי מכונות
לתכנון מכני בעל 5 שנות נסיון.

הנדסאי מכונות
לזיווד אלקטרוני בעל נסיון במפעל עתיר ידע.

מנהל חשבונות מדופלם
לעבודה באשדוד.

כתבנית עברית/אנגלית

סופר
עדיפות למעבדת תמלילים למפעל ביטחוני.

שרטטת מכונות
מנוסה לעבודה באשדוד.

מלחימות
מעגלים מודפסים רצוי ידע בקריאת שרטוט למשמרת ראשונה או שניה לתקופה ממושכת בתנאים מצויינים.

למפעל חדש בהקמה דרושים

עובדי ייצור/כללי
לעבודה קבועה באשדוד

אשדוד – רוגוזין 8. 32221. 055-33644

דנאל
החברה לשירותי כח אדם
תל-אביב • ירושלים • באר-שבע
רחובות • אשדוד

אם את/ה מסוגל/ת להרוויח
3,000 ש"ח לחודש
בוא/י ושכנע/י אותנו
שאת/ה המתאים!
* איש/ת מכירות *
בתחום רכש מודעות
* סופרוייזר *
בתחום רכש מודעות
לפרויקט פרסומי חדש ומעניין
לבעלי נסיון בלבד!
למתאימים, עמלות גבוהות
בונוסים ו"סוכריות" נוספות
03-297304

לבי"ח אליין
דרושה
עובדת למחסן לבנים
בעלת ידע בתפירה
לפנות בכתב
לת"ד 9117 ירושלים

למפעל גדול באזור מגדל העמק
דרוש
מכונאי תעשייה
★ ידע ונסיון - מנועים, משאבות
★ 5 שנים עבודה בתעשייה לפחות
★ תנאים טובים / שכר גבוה למתאים
לפנות: מנהל כוח-אדם ת.ד. 1278
קרית-טבעון

מכון דור
ללקוחנו מפעל קוסמטיקה
באזור השרון
דרושה
מזכירה
ידע הדפסה, טלקס, וניסות טקסטים
נאה, נבונה ואדיבה
תושבת אזור השרון - השכלה תיכונית
משרה מלאה 07.00-15.30
לפנות מכון דור
טל: 03-295445, 03-290510

מחירון המכוניות בעריכת מגזין אוטו

דגם	86 מחיר שוק	86 מחיר מומלץ	85 מחיר שוק	85 מחיר מומלץ	84 מחיר שוק	84 מחיר מומלץ	83 מחיר שוק	83 מחיר מומלץ	82 מחיר שוק	82 מחיר מומלץ	81 מחיר שוק	81 מחיר מומלץ	80 מחיר שוק	80 מחיר מומלץ	79 מחיר שוק	79 מחיר מומלץ
קטנות																
אוטוביאנקי	15	18.4	13.5	13.7	11.5	12.5	10.5	11	9.4	10	8.1	9	6.6	8	5.9	7
פולקסווגן פולו	22.1	23.7	20.3	20.5	17.3	18.6	15.7	17	13.6	14.7	12	11.8	10.2	10.3	8.2	9
פורד פיאסטה	18.8	20.5	17	18.1	16.5	16	13.5	14	12	12.2	10.5	11.1	9.5	9.6	8	8.2
פיאט 127	–	–	13.5	15.1	12.5	13.6	11.5	12	10.5	10.8	9	9.7	8	8.7	6.5	7.3
פיאט פנדה	–	–	–	–	9.8	14	8.9	12.4	8.2	11	–	–	–	–	–	–
פיאט אונו 55	19.7	21.5	16.6	19.5	14.3	17.5	13.2	15.7	–	–	–	–	–	–	–	–
פיאט אונו 70	20.1	22.7	18.2	20.1	15.6	18.6	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
פיז'ו 104	–	–	–	–	12.6	15	11.5	13.6	9.5	12.3	8	10.5	6.8	9.4	5.8	8
פיז'ו 205 1.1	20.4	23.8	17.7	20.4	16.1	19	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
רנו 4	–	–	13.1	15.1	10.9	13.5	9.8	11.5	8.8	9.8	7.8	8.3	6.7	7.1	6.1	6.4
רנו 5 1.1	19.1	22.7	16.1	18.1	13.1	16.3	12.1	14.5	10.9	12.3	9.6	11	8.2	10	7.4	8.3
קומפקטיות																
אופל קדט 1.3	28.5	30	24.5	27.5	20.5	21.8	18	19.5	16.5	16.7	13	14.6	11.5	13	8.5	7.6
אלפאסוד 1.2	–	–	–	–	–	–	15.1	17.8	13	16.2	10.1	14.8	8.5	13	7.1	10.3
סיאט רונדה 1.2	18	18.9	17	15.7	15	11.9	13.4	9.7	–	–	–	–	–	–	–	–
סיטרואן דיאן	16.2	18.3	14.1	16	12.4	14	11.3	12.4	9.8	11.3	7.3	9.7	6.3	8.1	3.8	6.5
סיטרואן GSA	–	–	20.3	21.6	18.3	19.4	16.3	17.3	13.3	15.1	10.8	13.6	7.6	11.3	6.4	9.7
סימקה 1100	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	8.1	7.6	6.3	6	4.6	4.9
פולקסווגן חיפושית	–	–	22.1	19.5	20.1	17.3	17.6	14.6	15.7	12.4	13.6	10.8	11.7	9.7	10.1	8.6
פולקסווגן גולף 1.3	30.5	32.4	24	28	21	25	19	20	18.1	17.3	16.1	16.2	13.9	14.6	11.3	13
פולקסווגן גולף 1.6	35	39	32	34	28	29.5	25	23.8	21.1	20.5	17.3	18.4	16.2	16.2	14.1	14.6
פורד אסקורט 1.3	23.3	20.5	21.3	18.4	18.6	21.6	17.6	18.4	16.6	15.7	14.6	13.5	9.2	8.7	8.2	7.6
פיאט 128	–	–	–	–	–	–	–	–	9	12	7.8	10.3	6.8	9.2	5.9	8.1
פיאט 124	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	8.9	10	7.9	9	6.7	8
פיאט ריטמו 60	21.5	21.6	18	19	16	15.1	14	13.4	13	12.4	11.5	11.2	9	10	7.3	9
רנו 12 1.3	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	9.8	10.8	8.8	9.7
רנו 14	–	–	–	–	–	–	13.8	17.3	11.3	14.6	9.3	12.4	7.3	10.8	6.3	9.7
רנו 11 1.1	23	21.6	18.7	18.4	16.1	15.6	13.3	13	–	–	–	–	–	–	–	–
רנו 11 1.4	32.9	24.8	27.6	20.5	22.4	17.8	18.6	15.1	–	–	–	–	–	–	–	–
משפחתיות																
אודי 80 1.3	33.5	31	30.5	27.5	26.4	24.3	24	21.6	20	19.5	17.5	17.3	13.5	15.5	11	14
אודי 80 1.6	41.2	36.7	37	32	34	28	27.5	24.8	23.3	22.1	20.5	20	16.5	17.8	13	16.2
אופל אסקונה 1.3S	29.8	31.3	27.8	27	25	23.8	22.1	20.5	19.8	17.8	–	–	–	–	–	–
אופל אסקונה 1.6	41.7	35.6	39.1	30.2	31.1	26.5	27.7	23.2	21.1	20	18.2	12	15.7	10.8	12.2	9.2
ב.מ.וו 316	45	45	41	39	37	35.6	34	33	24.8	27	21.2	23.2	17.4	20.5	15.3	17.2
ב.מ.וו 318i	50.8	56	46.2	48.6	43.1	43.2	38.9	36.7	26.9	29	24.4	24	21.2	21	17.3	17.8
דייהטסו שארמאנט 1.3	26	21.6	21.5	18.7	19	16.1	16.5	13.5	15.5	12	–	–	–	–	–	–
סובארו 1.3 (1.4)	25	24	22.4	21.5	17.5	17	15.7	15	14.7	13	13.5	10.8	12	9.7	8.3	8.1
סובארו 1.6	26.7	27	25	24	22.5	19	19.6	16.7	16.6	14.6	14.1	11.8	12.1	10.8	10.1	8.6
סיטרואן BX16	32	34.5	30	31	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
פולקסווגן ג'טה 1.3	32	32.5	26	28	23	24.8	19.5	20	17	17.3	15	16.2	12.5	14.6	–	–
פולקסווגן פאסאט 1.6	35.7	35.5	31.6	30.8	26.9	26.5	23.4	23.2	20.4	18.8	17.1	18.4	14.8	16.7	11.3	15
פורד קורטינה	–	–	–	–	–	–	–	–	16.3	12.3	14.1	11.3	12.1	10.2	9.3	9.4
פורד סיירה 1.8	33.5	29.7	31.5	26	27.5	22.7	24.2	19.5	–	–	–	–	–	–	–	–
פורד סיירה 1.8	43.5	42	40	37	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
פיאט 131 1.3	–	–	–	–	17.1	20.5	15.4	16.7	13.1	14	11.4	12.3	10.3	11.3	7.8	9.7
פיז'ו 305 1.3	24.7	28	21.7	24.3	18	21	15	17.8	13	15	11	13.5	9.8	11.8	8.5	10.8
פיז'ו 305 1.6	34.5	35.5	30.1	31.3	28	27	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
רנו 9 1.1	21.5	19.5	18.5	16.2	15.8	13.5	13.5	10.8	12	9.2	–	–	–	–	–	–
רנו 9 1.4	27.3	22.7	25.3	19	21.2	15.7	17.4	14	14.4	12.5	–	–	–	–	–	–
רנו 18 TX	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	5.3	11.5
רנו 18 1.4	–	–	–	–	23	17.5	18	15	14	13.5	11	11.5	9	9.7	7.9	8.6
רנו 18 1.6	–	–	29	26	26.5	20.5	24	17.3	20	16.2	15.5	12.5	12.5	11.5	11	9.7
סאלון																
אודי 100 1.6	–	–	–	–	–	–	–	–	20.1	16.4	18.5	14.6	15.5	13	11.2	11.5
אודי 100 1.8	65	65	53	58	47	52	40	44	–	–	–	–	–	–	–	–
אודי 100 2.2	100	100	85	88	70	73	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
אופל רקורד 1.8	38.9	36	33.2	29	26.6	22.5	21.7	18	20.1	15.5	16.2	13.6	12.6	12.1	10.8	10.6
אלפא 1.6	–	–	–	–	26.6	28	21.6	24.5	16	20.6	12.3	17.8	10.9	15.7	8.2	13.5
ב.מ.וו 518	54	57	48	49	41	42.5	36	33.5	31	28	26	22	21	19	18	16.2
ב.מ.וו 728i	110	130	93.4	110	84.4	93	63.3	77	61.1	66	45.6	53	39.6	42	29.7	33
וולבו 240 1.8	46	44	43.1	38.5	37	32.5	31	28.5	27.9	25	23.7	21	21	17.6	18.9	15.4
וולבו 240 2.0	71.5	66	62.5	58	54	51	44	44	37	37.5	31.4	33	26.3	27.5	23	24.2
וולבו 760	126	126	105	102	84	86	70	70	–	–	–	–	–	–	–	–
מרצדס 190E	109	107	96	90	84	76	67	65	–	–	–	–	–	–	–	–
מרצדס 200	114	112	96	95	84	72	66	62	53	50	41	40	36.7	35	32.2	31
מרצדס 280S	153	165	140	138	130	115	117	100	107	84	85	63	70	55	58	45
פיאט 132	–	–	–	–	26	21.6	23	18.4	18.7	15	14.4	13	9.4	10.8	8.4	8.7
פיז'ו 504 1.8	40.5	36.5	37	30	32	25	25.5	21	22.8	18.5	19.2	16.6	15.7	13.2	12.2	11.6
פיז'ו 505 1.8	46.5	47.5	41.5	40.5	35.5	32.5	28.5	27.5	23.6	23.5	20.5	20	17.1	17	–	–
פיז'ו 505 2.0	62.5	64	55.5	56	51	48.5	40.5	42.5	33	36.5	28.5	31	22.8	26.5	–	–

صكنا من الاصل

صكنا من الاهل

הלוח הארצי — הארץ חדשות

רוקר אינטרנשיונל בע"מ
מפעל אלקטרוניקה עתיר ידע
למחלקת הרכש
דרושה
פקידה
* הדפסה בעברית ובאנגלית
* ידיעת השפה האנגלית
* נסיון בעבודה דומה יתרון

5 ימי עבודה בשבוע, למשרה מלאה בלבד
נא להתקשר לטלפון 02-820905, 02-822222

המרכזים הקהילתיים ברמת־השרון
דרושים
1. רכז משק, רכש ואחזקה
אתראי על המערך הלוג׳יסטי כולל רכש, ניהול המלאי, ביצוע אירועים מיוחדים. פיקוח על עובדי התחזוקה ועל האחזקה.
המישרה: מלאה
כישורים:
ניסיון קודם מוכח בתחומים האלה הכרחי
שכר: דרגה י״ז בדירוג האחיד

2. מנהל מרכז קהילתי
הכרחי ניסיון והכשרה בחינוך הלא פורמלי ובעבודה קהילתית. כושר ארגון וביצוע, נכונות לעבוד בשעות לא שגרתיות.
משרה: מלאה
שכר: בהתאם לכישורים
המעוניינים יפנו למילוי שאלונים לאילנה כהן במרכז הקהילתי ע"ש לוי רחל ארלוזורוב 20 רמת השרון (ליד בריכת שרונית) עד יום ה' 30.4.87

המוסד לביטוח לאומי
דרוש/ה
רופא/ה מומחה
בסניף רמת־גן
● תיאור התפקיד:
יועץ למנהל הסניף ולפקידי התביעות והשיקום בכל העניינים הרפואיים העולים מן התביעות לגמלאות.
אחראי מקצועי לפעולות הרופאים המוסמכים והוועדות הרפואיות.
● הכישורים הנדרשים:
רישיון ישראלי לעסוק ברפואה; תעודת מומחה באחד המקצועות האלה: רפואה פנימית, רפואת המשפחה, בריאות הציבור או אחד המקצועות הכירורגיים.
הערות:
א. המשרה בשעות העבודה הרגילות.
ב. המועמדים למשרה יבחנו בכתב.
ג. הדרגה תיקבע בהתאם לכישוריו ולנסיונו של המועמד ולפי מסלולי הקידום שנקבעו למשרה.
ד. את הבקשות, בצירוף תעודות השכלה, יש להגיש למנהל כוח־אדם, המוסד לביטוח לאומי, שד' וייצמן 13 ירושלים 91909, בטופס בקשה למשרה פנויה (מדף 2115) עד 30 באפריל 1987.

עבור לקוחותינו בארץ ובחו"ל
דרושים:
אנשי עסקים
מבקר פנים (משרה 1575)
לחברה תעשייתית ומסחרית
רו"ח או כלכלן בעל נסיון
איש ניהול (משרה 1600)
דובר ספרדית לתפקיד בעל אתגר בחו"ל, בעל נסיון בתעשיה ו/או שיווק
איש שיווק (משרה 1605)
דובר ספרדית בעל קשרים בדרום אמריקה
נציג עסקי (משרה 1475)
דובר צרפתית לתפקיד בעל ענין בחו"ל
מנהל כח אדם (משרה 1615)
בעל נסיון בתעשיה לאיזור הצפון
אדמינסטרטור (משרה 1635)
בעלי מקצועות חופשיים
פסיכולוג
תעשיתי (משרה 1510) חברתי (1490)
אדריכל לתפקיד ניהולי
במרכז (משרה 1630) ובדרום (1485)
בעלי מקצוע
גרפיקאי (משרה 1530)
מודליסט (משרה 1625)
מתנג'ד (משרה 1525)
בעל נסיון תפקיד בעל אתגר מקצועי
סקנריסט (משרה 1540)
חשמלאי מודעה (משרה 1640)
מועמדים ישלחו פירוט קורות חיים ונסיון אל ת.ד. 11847 תל אביב 61116
ויציינו מספר משרה סודיות מובטחת
המודעה לשני המינים
צומת לתפקידים בכירים

קריסטל
מכונות ומוצרי חשמל בע"מ
דרושים
טכנאי שירות
★ בעלי נסיון במערכות מיזוג אויר וקירור.
★ רשיון חשמלאי.
★ רשיון נהיגה.
יתרון לשולטים בשפה האנגלית
בעלי תודעת שירות לקוח יפנו בכתב יד לת.ד. 10513 ר"ג 52150 או לטלפון 03-7511132 עבור מס' 1

אגוד ערים אזור הרצליה שרותי כבאות
מכרז **לקצין מניעת דליקות**
הכישורים הדרושים:
1. עבר קורס קציני כבאות או קורס קצינים בצה"ל או בהג"א.
2. השכלה תיכונית או תואר אקדמאי, רצוי (פניות של מהנדסים גם כן יענו).
3. שולט בשפה העברית (קריאה וכתיבה).
4. ידע בקריאת תכניות.
5. בעל רשיון נהיגה מתאים.
6. ידיעת השפה האנגלית, רצוי.
7. בעל כושר בריאות תקין.
8. תעודת יושר משטרתית.
תנאים מיוחדים:
1. מגורים בתחום השיפוט של האיגוד.
2. שעות העבודה הן שעות בוקר.
3. המועמד המתאים יחויב לעבור מבחן פסיכוטכני.
על המועמדים להגיש את מועמדותם עד 1.5.87 עם קורות חיים, בכתב יד, לת.ד. 144 הרצליה.

מגדל — מנורה חברת ישראלית לביטוח חיים בע"מ
דרושים לנו
מועמדים/ות
התפקיד —
ייעוץ שיווק ותכניות ביטוח חיים חדשניות.
המטרה —
עצמאות כלכלית — הכנסה גבוהה.
הכלים —
תוכניות ביטוח חיים בלעדיות.
ההזדמנות —
העבודה ישירות עם החברה לביטוח.
ההכשרה —
"שועלים" ותיקים בעולם הביטוח יכשירו אותך להצלחה.
הדרישות —
★ השכלה תיכונית מלאה/גבוהה.
★ כושר ניהול משא ומתן.
★ שאיפה ורצון להצלחה.
★ נסיון מסחרי־פיננסי — יתרון.
★ מיועד לנשים ולגברים.
מועמדים העונים לנתונים אלה יתקשרו לטל. 03-5103111 (עדנה) החל מיום ג', 21 אפריל 1987 לתאום פגישה אישית.
— סודיות מובטחת —

לבנק למשכנתאות
דרוש
פקיד קבלת קהל
בסניף ירושלים
עדיפות לבעלי השכלה אקדמית
המעוניינים יפנו בכתב לת"ד 2255 ירושלים

לודזיה רוטקס
דרושים
הנדסאי / טכנאי תעשייה וניהול
מגורים בכרמיאל, צפת, קרית־שמונה סביבון והסביבה
לפנות בכתב (תוך ציון מס' טלפון) אל ת.ד. 34 חולון מיקוד 58100
בוא תרגיש לודזיה

טמפו תעשיות בירה בע"מ
דרוש
פקיד התחשבנות
★ רצוי בעל עבר של פקיד "טלר" בבנק
★ יוצא צבא
★ בוגר תיכון
בא לפנות למנהל הסניף מר ראובן בלילי
02-855453, 02-855583

איתנית
מוצרי בניה בע"מ
דרוש
איש שחת שדה לצנרת
לעבודה באיזור המרכז
— גיל עד 35
— בעל רשיון נהיגה
— נכונות לעבוד בשעות לא רגילות
— מגורים באיזור המרכז
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 32 נהריה — 22100.

לחברה ציבורית במפרץ חיפה
דרוש
כלכלן
* עם רקע חשבונאי
* לתפקיד אדמיניסטרטיבי — מכרזים
רק בעלי ניסיון יפנו לת.ד. 9679 חיפה

דרושים
מנחים
על שם נחום גולדמן
לקבוצות סטודנטים מחו"ל לסמינר בנושאים:
תולדות עם ישראל ואחות יהודית
הכישורים:
★ שפת אם אנגלית, צרפתית או גרמנית
★ ידיעת השפה העברית
★ ידע השכלה בנושאים הקשורים ביהדות
★ נסיון בחינוך לא־פורמאלי ובהנחיית קבוצות דיון
★ עד גיל 45
העבודה חלקית ואינה קבועה
המועמדים יחויבו להשתתף בקורס הכנה בין 17.5.87-29.5.87
לקביעת ראיון נא לפנות טלפונית בסבב לקורות חיים הסמינרים טל' 03-425161 קו פנימי 16, 40, 67

המפעל גדול בענף המתכת בירושלים
דרושים
★ **עובד בית מלאכה מכני**
בוגר בי"ס מקצועי במגמת מכניקה עדיפה + נסיון 5 שנים לפחות. נסיון באלקטרו־הידרוליקה ובמבלטי חותך.
★ **מכונאי מכונות יצור מדוקות**
בוגר בי"ס מקצועי במגמת מכניקה, עדיפות לבעלי נסיון בהפעלה וכוון של מכונות מדויקות.
★ **כימאי לבקרת תהליכים**
★ **עובד מכונה לייצקת שעווה**
לפנות טלפונית 02-717225 לאורים או אביקם

דרושים
מודריכים/ות - סטודנטים/ות
ג'לאי זו מסלה לקיימת בכבוד של לך "אגד"
המעוניינים להדריך יפנו אישית בכל יום במקומות ובשעות הרשומים מטה:
בתל־אביב:
בית אגד מוד תרבות והספורט דרך פתח תקוה 142 חדר 322 קומה 3
בין השעות 08.30-12.30 13.30-16.00
בחיפה:
בית אגד מוד תרבות וספורט ותחנה מרכזית חדר 513 קומה 5
בין השעות 08.30-12.30 13.00-16.00
בירושלים:
בית אגד מוד תרבות וספורט רח' יפו 236 קומה 2
בין השעות 08.00-12.00 13.30-16.00
בבאר שבע:
בתחנה המרכזית במשרדי אגד קומה 2
בין השעות 08.00 - 12.00
באשקלון:
בתחנה המרכזית במשרדי אגד
בין השעות 08.00 - 12.00
בימי שישי וערבי חג אין קבלת קהל
חובה להביא להרשמה: 1 תמונה, תעודת זהות ואישור לימודים

דרוש
מתמחה למשפטים
במחלקה משפטית של חברה ציבורית בירושלים לפנות בכתב יד עם פירוט קורות חיים לת"ד 802 ירושלים 91007

מסעדת דונאו — נהריה דרושים
מלצרים
דוברי שפות, הופעה נאה
עוזר/ת טבח
גרילמן
לפנות טלפונית — 928699

למוסד ציבורי גדול
דרושים/ות
1. רוקח/ת אחראי/ת
2. רוקחים/ות
נא לפנות למספרי הטלפון: 03-201142 03-201134
בין 08.00-15.00

PROMISED LAND TOURS
REQUIRES EXPERIENCED
TOUR OPERATOR —
SECRETARY (COMBINED)
FOR 4-5 MONTHS.
CALL MR. RODED 233371

להברה עתירת ידע דרוש/ה:
עורך בכיר למעגלים מודפסים
הכישורים: שנתיים נסיון לפחות בעריכה ממוחשבת.
רצוי רקע כטכנאי/הנדסאי מחשבים או אלקטרוניקה
למועמד המתאים מובטחים תנאי העסקה מעולים.
נא לפנות לת.ד. 45008 חיפה

ל"תנובה" מחוז תל-אביב
דרושים
עבור מחסן "קר-פרי"
מכיני הזמנות למוצרי בשר
הכישורים הדרושים:
★ השכלה של 11 שנות לימוד לפחות
★ כושר גופני תקין
★ יכולת קריאה וכתיבה של השפה העברית
מועמדים מתאימים, תושבי ת"א, חולון, בת-ים, והסביבה הקרובה, מתבקשים לפנות ישירות לפר אלי בס, מנהל מחסן "קר-פרי", רחוב המשביר 25, איזור התעשיה חולון, טל. 03-801999, לצורך ראיון וקבלת פרטים על העבודה.
— סודיות מובטחת —

caprice d'art
International marketing L.t.d.
לאגף השיווק של חברה יצרנית
דרושים
אנשי מכירות
מעולים בכל הארץ
באיזורים: תל־אביב וגוש דן, שרון, חיפה והצפון, השפלה הדרומית, ירושלים והמרכז
דרישות הכרחיות: ★ שנתיים נסיון מוכח במכירות ★ ידע בסיסי באנגלית ★ גיל 25 ומעלה
למתאימים משכורת בסיסית גבוהה + אחוזים +החזר
נא לפנות לת"ד 24051, ירושלים
בצרוף קורות חיים או טלפונית
02-231035, 02-231627
סודיות מובטחת

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה התשמ"א-1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה.
העבריינים צפויים לעונש על־פי החוק.

בית ספר מקיף ג' - אשדוד
לשנת הלימודים התשמ"ח
דרושים מורים:
היסטוריה — מתמטיקה ל־5 יחידות
פיזיקה ל־5 יחידות — מחשבים ל־3 - 4 יחידות
אנגלית — ספרות - עברית
טכנאי/הנדסאי למקצועות טכנולוגים
עיוני ומעשי למכניקה
ומורות למקצועות המזכירות
לפנות לטלפון 055-51127

מכון לדרוג
יועצים לכח-אדם
לחברה מובילה בתחום האלקטרוניקה
דרוש
מהנדס אלקטרוניקה בכיר
לתפקיד מנהל שירות
התפקיד:
לנהל השירות בתחום האודיו־ויזואלי
אחריות על כ־15 איש בהיקף ארצי
המועמד:
יהיה בעל רקע מקצועי מתאים, ניסיון ברכש, עיתוד מלאי ובעל גישה לשירות לקוחות
נא לפנות בכתב בפירוט קורות חיים למכון אדם פינסקר 12 ת"א 63421

שיטה בע"מ
דרוש
מכשירן
בעל רקע באלקטרוניקה
לתיקון מכשירי חשמל
★ אחרי שרות צבאי
★ בעל רשיון נהיגה
לפנות החל מיום שלישי 21.4.87 טלפון: 03-337082

דרוש:
עוזר טבח/ מבשלת
בעלי נסיון לעבודה במטבח המספק אוכל לארועים
טל. 04-387029

לחברת דקסון בע"מ
דרוש/ה
תועמלן/ית
רקע פרה רפואי
שליטה בשפה אנגלית, רשיון נהיגה
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים מס' טלפון
לת"ד 21085 ת"א מיקוד 61210

לחברה מסחרית המעסקת ביבוא
דרוש/ה
אחראי על נושא יבוא
ידע בהנה"ח ובנקים חובה
ידע בהפעלת טלקס — אנגלית
נסיון קודם הכרחי.

להשכרה
בבנין מסחרי, 4 קומות.
אולמות ומשרדים
כל קומה כ־450 מ"ר
2 מעליות, מיזוג־אויר
וטלפונים
ליד צומת הצ'אקפוסט חיפה
טל: 03-831193 ללא מתווכים

"עוף משק" בע"מ
רח' אהליאב 25
ירושלים
דרושים
1. מכונאי ראשי לתחזוקה
עם נסיון של 10 שנים מינימום בתעשיית המזון
2. שוקל למשקל ממוחשב
3. קלרקיסט לעבודה בקירור
המעוניינים יפנו טלפונית
02-535211, 533816
בין השעות 08.00—13.00 לציפי

שיטה בע"מ
דרוש
סוכן מכירות נמרץ
למכירת מכונות לשתייה חמה
בעל רכב מסחרי אחרי שרות צבאי
בבקר פרטים החל מיום ג' 21/4/87 טל' 02-245818

למוסד ציבורי ידוע בירושלים
דרושים:
מאבטחים
★ יוצאי צבא עד גיל 45
★ שעות עבודה גמישות
★ העבודה מתאימה גם לסטודנטים
★ שכר הולם ותנאים טובים
המעוניינים יפנו ל"מודיעין אזרחי"
רח' הסורג 2 קומה ז'
טל' 02/228755 02/234028 לפנינה

האגודה לפיתוח ולשיפור שרותים לילדים מוגבלים ולמפגרים בישראל
למעון לנבים צעירים בירושלים
דרוש
מנהל/ת
הכישורים הנדרשים
1. השכלה אקדמית במדעי התברה
2. נסיון בעבודה ובניהול צוות רב מקצועי
3. בקיאות בהליכי המנהל הציבורי
4. נסיון בניהול מעון, פנימיה, מוסד וכדומה—יתרון
נא לפנות בכתב לת"ד 3489
עבור מנהל מעון, עד 1 במאי 1987

למפעל גדול
באזור מגדל העמק
דרוש
חשמלאי תעשייה
★ תעודת חשמלאי מוסמך
★ שלש שנים עבודה בתעשייה לפחות
★ תנאים טובים / שכר גבוה למתאים
לפנות: מנהל כ"א
ת.ד. 1278 קרית־טבעון

מכון דור
עבור לקוחנו מפעל מזון גדול בפתח־תקוה
דרושים
1. מהנדס מכונות מנוסה
ניסיון של 3 שנים לפחות בנושא תפעול והנדסה
ידע בתכנון, מעקב אחרי תהליכים
קידום פרויקטים
יכולת הבנת חומר טכני באנגלית
2. מהנדס מכונות
יתרון לבוגר הטכניון
יכולת הבנת חומר טכני באנגלית
לפנות מכון דור טל' 295445, 290510

אינטל
אינטל הינה החברה המובילה בעולם בפיתוח רכיבי ומערכות מיקרו מחשבים
אנו מחפשים עובדים עבור מספר משרות בחברת השווק של אינטל בארץ — בקרית עתידים בת"א
מזכיר/ה מעולה למחלקות כספים ומכירות
(משרה 6432, 6433)
כישורים:
1. נסיון קודם בעבודה מזכירותית ברמה מקצועית גבוהה ביותר
2. יכולת ארגון פעילות מחלקתית וניהול משרד
3. ידיעת השפה האנגלית והעברית—חובה
4. יכולת עבודה עצמאית בתנאים משתנים, בצורה דייקנית ואחראית
5. הכרה ונסיון בעבודה עם מחשב—יתרון
תאור תפקיד:
ניהול פעילות מחלקתית הכוללת: ניהול משרד, הדפסה, תיוק, שליחת פאקס, תאומים שונים, תקשורת עם גורמים בתוך החברה ומחוץ לה בארץ ובחו"ל
פקיד/ה למחלקת שרותי־לקוח
(משרה 6434)
כישורים:
1. אחריות, סדר, יכולת ארגון ותיוק
2. יכולת עבודה עצמאית בתנאים משתנים
3. נסיון בעבודה מול מערכות רכש והספקה—יתרון
4. ידיעת השפה האנגלית—חובה
5. נסיון בעבודה עם מחשב—יתרון
תאור תפקיד:
הכנסת הזמנות למערכת ממוחשבת ומעקב אחריהן. מעקב אחר משלוחים ממחסני החברה בחו"ל. קשר שוטף עם לקוחות בארץ ועבודה בתאום עם גורמי החברה בארץ ובחו"ל
שימוש במחשב לצורך דיווחים שוטפים הקשורים לפעילות המחלקה
לשתי המשרות:
העבודה במשרה מלאה בשעות 08.00—17.00
חמישה ימים בשבוע
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים מפורטים ובציון מס' המשרה, מס' תעודת זהות ומס' טלפון אל:
אינטל סמיקונדקטורס בע"מ
עתידים—הקריה לתעשיות עתירות מדע
ת"ד 43202, תל־אביב 61430

בראשל"צ
לעיתון עכשיו
דרושים
רוכשי מודעות מעולים
תנאים טובים למתאימים
לפרטים טל: 03-993902, 993424 ליעל

בראשל"צ
לעיתון עכשיו
דרוש
מפיק
לעבודה 3 ימים בשבוע
גם בלילות
רכב חובה
לפרטים: 03-993431, 03-993902

זה מה שחפשת?
אנו מציעים עבודה מגוונת ברכש מודעות
טל' 052-911110 עיתון "צומת השרון"

הארץ

יום ו' י"ח ניסן, תשמ"ז
17 באפריל 1987

המערכת, ההנהלה, מחלקת המודעות, ההפצה והמנויים: תל־אביב, רחוב זלמן שוקן 21, טל' 5121212 ת"ד 233 מיקוד 61001 טלקס — 33748 פקס' 810012
ירושלים: רחוב ההסתדרות 2 טל' 224245־6, ת"ד 273 מיקוד 91002
חיפה: רחוב מרדאו 20 טל' 661166־8, ת"ד 5259 מיקוד 31052

המו"ל: הוצאת עתון הארץ בע"מ, רח' זלמן שוקן 21, תל־אביב
העורך: גרשום שוקן   עורך המשנה: חנוך מרמרי
סגני עורך: משה הרדי, גדעון לוי

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ואינה מחויבת להחזיר כתבי יד
HA'ARETZ Daily Newspaper, Tel-Aviv, Israel – P.O.B 233, Tel. 5121212

המודד זה לא הכל

ביגוד לתחזיות פסימיות, וגם תחזיות שהתיימרו להיות "די־אליסטיות", עלתה רמת המחירים הממוצעת בחודש שעבר באחוז ושלוש עשיריות בלבד. גם אם מביאים בחשבון ירידות מחירים עונתיות של ירקות, פירות, הלבשה והנעלה — מדד חודש מארס מעיד על המשך המגמה של התייקרות מתונה, חרף פיחות השקל והייקור של מוצרים מסובסדים בינואר, שהשפעותיהם אמורות היו לבוא לביטוי בצורה מוחשית בחודש שעבר. מסתבר שאמצעי־הנגד שננקטו — בין השאר עיקור חלקי של תוספת היוקר החלות עליות העבודה, פעלו את פעולתם.

משקל לא מבוטל נודע מן הסתם גם לציפיות הציבור. נראה שהציבור חש כי מנוי וגמור עם הממשלה לשמור על היציבות היחסית שהושגה במשק, ולא לבזבז את הישגי המדיניות של יולי 1985. שר האוצר הנוכחי רשאי לזקוף לזכותו חלק גדול מן האחריות לכך: במאבקו התקיף והאפקטיווי למען שמירת שלימות התקציב הוא הקנה אמינות למדיניות הייצוב, שכל שרי הממשלה מחויבים לה על פי הצהרותיהם — לא תמיד על פי מעשיהם.

יחד עם ההצלחה שכבר הושגה ראוי לשים לב גם למה שלא הושג עדיין — ולמחיר.

האינפלציה בישראל רוסנה — אבל עודנה גבוהה מאוד יחסית למקובל במשקים התעשייתיים במערב. על פי התנאים האובייק־טיביים השוררים במשק העולמי צריכה האינפלציה לעמוד, בכלכלה מיוצבת, על אחוזים ספורים בשנה. קברניטי המשק מבטי־חים שאחרי אפריל — חודש בו תהיה התייקרות מואצת מסיבות עונתיות — נרד אל מתחת לקצב השנתי של 15־20 אחוזי אינפ־לציה שנתית. מידת ממשותה של התחזית תתברר רק בחודשים הבאים. אך דבר אחד ברור: היעד זה לא יבוא מעצמו, אלא רק תמורת הקפדה על המשך הריסון, בעיקר בתחום השכר.

ריסון האינפלציה אינו בטול מחיר. בחודשים האחרונים ניכרת בבירור מגמה של עליה גדולה ביבוא. בשלושת החודשים הראשונים של השנה עלה היבוא בכ־25 אחוזים בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד; יבוא מוצרי הצריכה גדל בכ־60 אחוזים. כתוצאה מכך, ומגידול איטי למדי ביצוא, עלה הגירעון המסחרי ברבעון הראשון בצורה חדה, לפי כל בסיס השוואה. כלכלנים רבים סבורים, שחלק גדול מעודפי הביקוש שמאפיינים את המשק בחו־דשים האחרונים, "נספג" במאזן המסחרי, כלומר מתבטא בהגדלת היבוא והסטת חלק מהיצוא לשוק המקומי.

מותרות אלה נוכל להרשות לעצמנו לתקופה מוגבלת, הודות לרזרבות הגדולות יחסית במטבע חוץ. אם נרצה להגיע בעת ובעונה אחת ליציבות מחירים ולאיזון סביר בתחום מאזן התשלומים — יש רק פתרון רצוי אחד: הגדלת התוצר הלאומי, או, בביטוי בוטה: חידוש הצמיחה במשק. בתחום זה עדיין לא השיגה המדיניות הכלכלית הישגים הראויים לציון. מדדי המחירים הבאים של החו־דשים האחרונים אינם יכולים לשמש, כשלעצמם, מדדי ההצלחה של המדיניות הכלכלית.

חששות באירופה

בולטת הסתירה בין התגובות האמריקאיות־סובייטיות לבין התגובות המערב־אירופיות לתוצאות שיחותיו של מזכיר המדינה שולץ במוסקווה. הן הנשיא רייגן והן מזכ"ל המפלגה גורבצ'וב הביעו שביעות־רצון מתוצאות הביקור בן ארבעה הימים, אך קבלות־הפנים למר שולץ בבריסל הרבה יותר ספקנית. מזכיר המדינה ריווח אתמול לבניני נאט"ו ובקש לשכנע שההסכמים עם ברה"מ, אם וכאשר יושגו, לא יקטינו את ביטחונה של אירופה.

נראה כי הישגי שולץ במוסקווה נתאפשרו ע"י גמישות משני הצדדים: הממשל האמריקאי עמד בלחצים של הקונגרס וניתק את שאלת הגבלת מרוץ החימוש מפרשות הריגול הסובייטי שהסעירה לאחרונה את דעת הקהל בארה"ב. וגורבצ'וב הסכים לדון על הרחקת נשק גרעיני טאקטי בנפרד מנושא הטילים לטווח בינוני. מוסקווה מוכנה להרחיק את הטילים לטווח קצר תוך שנה מההסכם על הרחקת הטילים לטווח בינוני. ושני הצדדים הסכימו, למעשה, ששאלת הנשק האסטרטגי והנשק בחלל תחייב מו"מ ממושך, אולי שנים, ואסור שדבר זה יפריע להתקדמות בנושאים שיותר קל להגיע לגביהם להסכם.

יהודה ושומרון נגד הגדה

מאת פולס

מוטב להפסיק מצב של כיבוש זר בטרם תאכל הברוטאליות, הכרוכה בו באורח בלתי־נמנע, כל חלקה טובה בנשמתו של העם הכובש

שר הביטחון אמר לקבוצת מתנחלים שנאספו מסביבו במקום בו נשרפה עופרה מוזס ז"ל למוות ובני משפחתה סבלו כוויות קשות, כי "מי שיושב פה צריך לדעת שהוא בא לאזור שיכולים להתרחש בו מעשי טרור". יחד עם זאת, אישר מחדש כי מחובת הממשלה להבטיח את שלום כל התושבים. כיצד תעשה זאת? מהמימרה הראשונה מבצבץ הספק, שאינו יכול להיות זר לאדם מפוכח, אם אמנם יש תוחלת להתיישבות יהודית מעבר לקו הירוק, לנוכח ההתנגדות העממית של ערביי הגדה המערבית ורצועת עזה. ואילו המימרה השניה משקפת, מצד אחד, את מודעות השלטון לחובתו כלפי כלל אזרחיו, "ללא הבדל דת, גזע ולאום", ומן הצד השני את ההרגשה כי הממשלה חייבת, מעבר לזה, הגנה מיוחדת במינה לביטחונם של המתנחלים, למול פני ההתנכלויות מצד ערבים.

אין ליישב את הסתירה ששר־הביטחון מסתבך בה. אם הממשלה חייבת לערוב לביטחונם של כל תושבי השטחים המוחזקים, לרבות המתנחלים היהודים, אסור לה להשמיע תירוץ במקרה שלא הצליחה לקיים את חובתה. בעקבותיה — שכאילו ידועה לכל בר־בי־רב — שמעשי טרור יכולים גם יכולים להתרחש בהם. ואם, מצד שני, הטרור בשטחים המוחזקים הוא בגדר תופעה שכיחה, עד שהנפגעים שלו אינם צריכים להעמיד פנים מופתעות אם ייפגעו ממנו — בטלה ומבוטלת התבטאותה הבלולה כי הממשלה תעשה כל המוטל עליה כדי לערוב לביטחון המתנחלים.

שני הצדדים — שר הביטחון והמ־תנחלים שהתרעמו עליו ליד אלפי מנשה — נתפסים לאותה טעות: כאילו עניין לנו במעשים פליליים, שכל אחד מהם בחזקת מעשה בודד, ואילו הם מתרחשים בתכיפות, ושניהם מגדירים אותם כביטוי של "טרור". המתנחלים אינם מוכנים להסתפק בעקירתן של שלוש שורות עצי פרי, אלא תובעים עקירת הפרדס כולו. אך הם משלים את עצמם אם הם מאמינים כי יהיה בכך משום הרתעה מהתנכלויות נוס־פות. ולא יקשה לגלות את הסיבה לכך: מה שיצחק רבין והמתנחלים מכנים בשם "טרור" אינו, למעשה, אלא מאבק האוכלוסיה הערבית נגד הכיבוש הישראלי, והוא דומה למאבק היישוב העברי נגד מדיניות הספר הלבן של ממשלת המנדט הבריטית בשנות הארבעים.

מכמה בחינות אין עדיין ביד הערבים להגיע לדרגת יעילותו של המאבק שלנו. עוד לא נחרב אגף־שלם של בניין גדול, המשכן משרדי ממשלה וצה"ל, בדומה למלון "המלך דוד" בירושלים; ושום ארגון מתנכלים ערבי עוד לא הצליח להרגים את כוח התכנון והביצוע במבצע שיהיה דומה למה שעשתה "ההגנה" בליל הגשרים. אבל אין לזלזל בתכיפות המקרים של זריקת בקבוקי תבערה על רכב יהודי, אזרחי וגם צבאי. הפעוטים ה"ילדים" שאינם חדלים ליידות אבנים, מוכי־חים כי הנוער הערבי אינו מוכן להשלים עם הכיבוש. והציות לקריאה־הפקודה להשבית חנויות ומשר־דים כל אימת שנותני הוראה מעוניינים בהפגנת סולידאריות ל־אומית עם מי שנפגע ממעשי דיכוי מצד השלטון הישראלי — "החזרת הסדר על כנו" בעגה הרשמית — מעיד כאלף עדים כי גם רוב הערבים המבוגרים, שבעצמם אינם מיידים אבן, חשים אהדה למי שמתקוממים נגד הכיבוש בנשק, זה או אחר.

מה שאפשר לקרוא בשם טרור, אינו אלא אחד מביטויי המאבק הלאומי של ערביי הגדה המערבית ורצועת עזה, ומן הראוי שלא נשכח כי גילויים של טרור ממש לא נעדרו ממאבק היישוב היהודי למען סיום המנדט.

חלקם של המתנחלים בהתנגדות הערבית

רב חלקם של המתנחלים ב־הרפת ההתנגדות הערבית העממית. לולא ממשלת ישראל היתה כופה את נוכחותם על האוכלוסיה הערבית דווקא בשטחי הארץ המ־אוכלסים ערבים בצפיפות, אפשר להעלות על הדעת כי ההתנגדות הזאת היתה מתמהמהת להתגבש. אך בסופו של דבר היתה מתחוללת בכל זאת. ישות לאומית בעלת מיליון וחצי אינה סובלת שלטונו של עם זר. הניסיון לקיימו בכל זאת, נידון לכשלון מראש, ולכן מוטב להפסיק בטרם תאכל הברוטאליות הכרוכה באורח בלתי־נמנע בכיבוש ובדי־כוי, כל חלקה טובה בנשמתו של העם הכובש.

כיצד אפשר להפסיק את הכיבוש מבלי שייבלע לביטחונו? מיד אחרי הנצחון במלחמת ששת הימים אפשר היה לסגת מרבית הגדה המערבית ורצועת עזה כולה, ולהסתפק בביצורם של פסי שטח צרים שממזרח לשרון, לרבות הערים טול־כרם וקלקיליה. תוספת של 100־150 אלף ערבים לא היתה הופכת את ישראל למדינה דו־לאומית. העולם היה מבין כי ישראל שיפרה את מצב ביטחונה אחרי מלחמת־מגן שנכפתה עליה. הלגיון הערבי היה חוזר וממלא את החלל אשר נסיגה מן הגדה של צה"ל היתה יוצרת, והמלך האשמי היה ... ממנו והיה מונע חידוש ... תנועת הרצועית שהטרידו את ישראל בשנות החמישים.

לפריבת הצער, ממשלת ישראל של שנת 1967 החליטה אחרת. אמנם היא שמרה למשך שנים מספר על האפשרות כי השטחים המוחזקים יוחזרו לממלכה ההאשמית תמורת חוזה־שלום. אבל בהחלטתה להקים ישובים יהודים לאורך בקעת הירדן ("תוכנית אלון") היא התקינה מוקש בדרכו של המלך חוסיין אל חוזה־שלום עם ישראל. תקוותם של יגאל אלון, ישראל גלילי ומשה דיין, כי חוסיין ייאות לקבל על עצמו את ההסדר של ... הערים שיחברו את גב ההר עם עבר הירדן, אבל צה"ל יוכל לסתום ... מתי כל אימת שירצה בכך, היתה תויה.

רבקות המעוד בשרשרת היישובים החדשים בבקעת הירדן מנעה ממנו להתנגד בתוקף למדיניות ההתנחלות ביהודה ושומרון, שממשלת הליכוד הולה להנהיגה אחרי המהפך של 1977, ומה שעשה הקיבוץ המאוחד בבקעת הירדן, עשה גוש אמונים בגדה המערבית. ממשלת האחדות הלאומית שבויה עתה בידי גוש אמונים. דניאלה וייס משבחת את העיקרון היהודי שעשה שמות ברכושם של ערביי קלקיליה, ויש בין המתנחלים שמדברים על דיר־יאסין ותל אל־זעתר, כדוגמה כיצד יש להילחם בערבים.

הצעתו של חוסיין

בחודש פברואר 1975 — כך מספר הנרי קיסינג'ר בספרו — הציע חוסיין שישראל תקיים מוצבים צבאיים בבקעת הירדן, וגם תוסיף לקיים את היישובים היהודיים שם, בתנאי שיהיו מובלעות בטריטוריה ירדנית. ממשלת ישראל (גולדה מאיר) דחתה הצעה זאת. שמא תהיה "בכיה לדורות" על דחיה זו, או כלום נותר עוד זמן לתקן את השגיאה? ... כי אחרי שמנחם בגין החזיר למצרים את חצי־האי סיני, חוסיין אינו יכול להסתפק בפחות מזה. האם יסכים לשלטון משותף אתנו בירושלים, יהיה זה מתת־חסד מצידו.

הממשלה עדיין רחוקה מלתפוס את מצב העניינים לאשורו. אבל הסכם עם המלך ההאשמי, בדומה לזה שנעשה עם מצרים, הוא הדרך היחידה לשחרר אותנו מהמועקה של התנגשות מתמשכת עם תנועת ההתנגדות העממית הפלשתינית. אם המתנחלים כה רודפים אהבת ארץ־ישראל, כפי שהם טוענים, יישארו יושבים תחת שלטון ירדני; אם יעדיפו לחזור למקומות שמהם באו, יתחזרו לבריות עד כמה שנשאו את שמה של ארץ־ישראל השלמה לשוא.

כל מה שהעזת לשאול (על הפרשות) ולא רצו להשיב לך

אבן תיפול עליהם

מאת יואל מרקוס

אבא אבן: יו"ר

רפי איתן: לק"ם

1) ההכאה

אם מישהו בוועדת אבן לא יקבל ברגע האחרון רגליים קרות, יש לי יסוד להאמין שעומדים לרדת כמאה על הדרג המדיני בפרשת פולארד. ביום רביעי הופיע אחרון העדים והוועדה תוגברה במספר מקצוענים, אתם יודעים מאיפה. העושים הצלבה של העדויות. בסוף החודש תנפיק הוועדה דו"ח שיתאר שיבושי מער־כת כאלה "שתצילנה אזניים". ועדת אבן, בנצלה סמכויות רדומות שהיו לכנסת, גילתה שיש לה יותר שיניים מכפי ששיערו. הוועדה לא תתבע אמנם מהשרים הסקת מסק־נות אישיות, כדי שלא יטענו שלא הוחרה כדין. אך "רק אידיוט לא יתעצב מהמרת תיאור המצב". דברי חבר יקר. שלד הדו"ח כבר מצוי בכיסה ראשונה. מסתבר שנבואתו של דוד מבן על מה שצפוי לרביעיה השלטת — שמיר ופרס (על המודיעין), ארנס ורבין (על הפאשלה עצמה) — עתידה להתממש.

רק חלק קטן מתיאור המצב מספר השיעור יתפרסם. יצחק שמיר שיקף את המוטו באמתו (לישיבה ברשותה) "בבל" הביוגרפיה שלי למוחי לא לשאול שאלות מיותרות". חודש קולמי — ראש ממשלה שאינו שואל? הוא לא היה יודע. רבין ופרס אינם מתפים זה על זה. שם כל אחד לעצמו, לא ידעו לא שמעו. רפי איתן מתאמץ לנקות את הדרג המדיני בהרגיל מתוחכם שעשוי להושיעו. אבל חברי הוועדה מכינים הספק: היתכן ששני שרי בטחון ושני ראשי ממשלה לא הבחינו במידע המגיע מארה"ב? איך לא שאלו מבין המידע על מה שוושינגטון יודעת לגבי מה שקורה אצלנו יום יום? האם הגורמים שקיבלו מידי הלק"ם את החומר לעיבוד לא שאלו מבין הגיעו בקודה זו? אולי יתנו מתפקד. אבל לדרג המדיני זה לא יועיל. אם ידעו על הריגול באמריקה זה חמור, ואם לא ידעו ולא הבחינו זה עוד יותר חמור. במלים אחרות, אחרי "תיאור מצב" כזה יהיו מגלחים הרבה ראשים פוליטיים.

2) המכבה

"חברת מר מחלס בהולסט" של מוטנטון נראית כשיא התחכום בהשוואה למוסר הפרטי של איתן. מוסיוציה־סטוסיוזיה — מי שמוסר ידיעות תמורת כסף נחשב בעיני כל מודיעין רציני כטיפוס שיש להיזהר ממנו. לכן מרהים שמפעילי פולארד הופיעו בשמותיהם האמיתיים, בדירותיהם ובטלפוניהם הכנים ועוד הם יצאו לבילויים משותפים במסעדות פאר ובמועדוני לילה. לרפי איתן היה קומפלקס המוסד. הוא רצה להפוך את הלק"ם יותר מוסד מהמוסד. הלק"ם פעל כממלכה עצמאית שתפקידה מודיעין טכנולוגי. תקציבו ממומן על ידי גופים מסוימים מרפא"ל ועד התעשייה הצבאית. אבל מודיעין זה ריגול. גם כשהוא נעשה במדינה שתעשייתה הצבאית מסודרת כולה בידיים פרטיות, מלכתחילה היה זה משחק באש.

המוזר הוא שאף אחד לא פיקח על הלק"ם. דיין כשר בטחון ורק את זה על עוזר צבי צור, כיום חבר ועדת הבירור (!). היה מי שהציע בוועדת אבן לזמן כעד את צורה. כשדיין הלך, ניסה המנכ"ל יצחק עירוני לשים עליהם עין בכך שקבע עקרונות ונוהלי עבודה. הוא חשש מגוף בלתי שליט. רבין הגיש את "מסמך עירוני" לוועדה כדי להוכיח שהיו נהלים. המנכ"ל של רבין, מנחם (מנדי) מירון, לא התעניין בזה. ניתן לסמוך על אצבעות יד אחת את מספר הפעמים שארנס ורבין נפגשו עם איתן. הלק"ם שפעל כמדינה בתוך מדינה עשה באמריקה כבתוך שלו. בגין וציפורי השרו שהלק"ם שימש מכשיר לפעילות מפלגתית מסוימת. מילת הלק"ם היתה כוללת קשת. הרמטכ"ל לא היסס לאשר את הפעלתו של סלע. ואח"כ הכניס סטירה לארה"ב על ידי קידומו של סלע. "מי אמר שהייתי צריך לדווח על כך לשר הבטחון?", הוא שואל בוועדה. גם הוא יחטוף נאטש קטן.

3) הנושא[?]

הנושא יהיה חלק בלתי נפרד בתיאור שיבוש המערכת. פרס תמה "למה עושים מזה ענין". שמיר אמר ש"העניין מגוחך". כולם כועסים על אביאם סלע, שקודם השאירה שכבל של המוקן בוועדה. הוולטות הדרג המדיני לשקר למימשל נועדה להגן על הקריירה שלו. אך הוא זרק על מגניזי באומרו בראיון עיתונאי שהגיע המסה שגם הדרג המדיני ישלם. מעורבותם של סלע וחובב"ה, שהעסיקה את הקרע עם ארה"ב, נראה כשעריה בתוך שמורה. עם איום של מפקד חיל האויר להתפטר וגיבוי של הרמטכ"ל כופפו לובי סלע (בדוגם אמריקה מכנים זאת כת צבאית) את ידו של רבין. "האמריקאים לא יעזו לעשות מזה עניין", אמר אחד מהם. "בית ראשון ובית שני נחרבו בגלל חולשת העם כלפי חו"ל", אמר אחר. יש לקוות שבמסמכים הם כבירים יותר. בעזרה הצדיק רבין: "כמה פעמים אני יכול לבכל מינויים של הרמטכ"ל?" קיים גם גוף הנוכר בשם "כבבי" — ראשי תבות של מפקדי בבף, בכירים ויתירות — בכירים בחיל האויר (במיל.) שסלע הסביר להם את המצב. כזל כברגע האחרון כשהודעו המצביעים שפכו על עצמם ... ולא התערבו. "התנגעתם? הרי זה מרד".

4) האנשים

הגורם האנושי יתפיע על הדו"ח פותה של השואה המתנהגת בדרגה הוועדה. חדות בוצבת על שלושה כוונותיה: בן אליישר (לוי), בגן (שרון) ואלמוגרט (שמיר). אלמוגרט שואל שאלות קשות מאוד. ביד אחת הוא מחזיק ברגל כעילו ובידו השניה כאילו מעודו. אבל הוא שומר יפה על שמיר. משקלו של בן־אליישר רב גם משום שהוא יוצא ... ומתמיד בלק"ם ... וגם משום שהתחכבות והתפקדות ... אותו משלותו. נראה כי כגן לא יבכה אם יצופו את כל הראשים. דיניין שומר על פרס אך לא כל כך על רבין. ומיכה חריש מקורב לפרס אך עוד יותר מקורב לאבן. ד"ר בורג, בתרגולו. לא ניתן להזיזו — תלוי את מי ירצה לסדר הפעם. אבא אבן הוא דמות המפתח. יש לו חשבון נוקב עם רבין, שדחק רגליו מהממשלה, ועם פרס שלמרות מחויבותו לא הכלילו בממשלה. אבן הוא היהודי שאין לו ממי ומה לפחד וגם אין לו מה להפסיד. לכל היותר יכול להקלע, כזקן "צעירי מפא"י", להגנב ... לגליו של פרס עד שימבאו לו יודע.

5) התחזית

הדרג המדיני ינסה לבטל את ממצאי ועדת אבן. תחילה יאמרו — נחכה ונראה עד שהוועדה השניה תגמור. אחר כך יאמרו שהשיקולים היו פוליטיים. לא יהיה להם כל להיאחז בתירוצים. אם לא יוכה קו מפלגתי בין המסקנות. המלה האחרונה תהיה של היהודים ... באמריקה. הם כבר יבהירו לנו מה מספק אותם ומה לא. זו ההזדמנות האחרונה לאבא אבן להטביע חותם על עתידנו כמדינה שיש בה עבר רעוע. אם הוא באמת יעזה כה שצריך ..., על פי תכונת המצב שנתגלתה לוועדה — אין יציאה תהיה לו מההיסטוריה.

פשע מאורגן בישראל:

המשפט

חבל שבית המשפט העליון לא ראה במשפט מזרחי־"הארץ" משפט נגד הפשע המאורגן ואם ראה לא נתן לכך משקל מתאים

מאת רן כסלו

ביום א' האחרון לא היתה לבצלאל מזרחי סיבה למסיבה. קשה להניח שהוא רווה נחת מפסק הדין של בית המשפט העליון, שהוקרא באותו יום בערעור המשפט נגד "הארץ". לא רק מפני שהוא ... על גבה ... וכה בבית המשפט המחוזי. איכוד הפרשיות שמזרחי היה מעורב בהן ציג אותו שוב באותו אור לא־סימפטי. הפעם היה זה תיאור מתומצת יותר מאשר בפסק הדין המקורי של השופטת ולנשטיין מיולי 1979, ומשום כך היה גם בוטה יותר. בית המשפט העליון הדגיש את התייחסות — לעומת פסק הדין של ולנשטיין — לכמה מהפרשיות, למשל לשיתוף של מזרחי עם אנשי ... על עסקת סמים, ופרשת האיומים על חבר הכנסת אחר אלמוגי. בפסק הדין של בית המשפט העליון נאמר גם בצורה מפורשת יותר כי מזרחי שיקר בעדותו בכמה נקודות מרכזיות.

גם ל"הארץ" לא היתה, בפסק הדין של בית המשפט העליון, סיבה לשמחה. הערעור של העיתון נדחה. לא התקבלו הטיעונים שהביאו פרקליטי העיתון, כי לפי מה שהוכח במשפט שווה שמו הטוב של בצלאל מזרחי אגורה סמלית אחת. בית המשפט העליון הגדיר אף בנקודות מסוימות את היחס לבדיקת פרסום הדברים בשם החובה העיתונאית הציבורית.

לכאורה תיקו. אלא שקשה מאוד להביט על המשפט הזה ועל כל מה שקרה לו בשיוויון נפש. לא היה זה משפט דיבה רגיל, שבו תובע האדם את עלבונו מהעיתון שפרסם עליו דבר שקר. היה זה משפט של הפשע המאורגן בישראל. עמדו בו לדין לא רק בצלאל מזרחי מצד אחד ואבי ולנסקי ועיתון "הארץ" מצד שני, אלא מערכות הפשע המסכנות את החיים הציבוריים בארץ.

חבל, חבל מאוד שגם בית המשפט העליון לא ראה את המשפט הזה כך. ואם ראה — הוא לא נתן משקל מתאים לצדו הזה של המשפט.

* * *

לראשונה התפרסם דבר קיום פשע מאורגן בישראל בין החודשים מארס ליוני 1971, בסדרת כתבות ב"הארץ". בנוסף על מערכות פשע שונות העוסקות בהימורים, פרוטקשן, השתלטות על ענפי מסחר — בעיקר בשוק הסיטונאי ובשוק הכרמל — הלוואות בריבית קצוצה וגביה אלימה של חובות, תיארו הכתבות את הקשר המסוכן שקשר את העולם התחתון עם אישים במימסד. כשנה לאחר מכן, בין החודשים אוגוסט לספטמבר 1972, פרסם "הארץ" סדרה שניה באותו עניין. בתוך כך חלקה החשוב של כנופיית הכרם במערך הפשע המאורגן, הסחר בסמים ומלחמת הכנופיות העקובה מדם המתלווה אליה.

התוצאה העיקרית של הפרסומים האלה היתה ההכחשה הנמרצת של המשטרה בדבר קיום פשע מאורגן בארץ. המשטרה קיבלה אף חיזוק מתוצאות הבדיקה שערך לבקשתה מאיר שמגר, מי שהיה היועץ המשפטי לממשלה. שר המשטרה אז, שלמה הלל, התייצב באופן מוחלט מצד של המבנה המשטרתי, ושפך על העיתון ועל הכותב קיתונות של לעג.

גיבורי הפשע המאורגן — רשימה ארוכה של אנשים שפעילותם ותפקידיהם פורטו בכתבות — הגנו. אמנם איש מהם לא העיז לפנות אז לבית המשפט ולתבוע לדין את העיתון. אך הם גם לא היו זקוקים לכך: המשטרה טיהרה את שמותיהם בהתגוננות. נוצר מצב מוזר: העיתון ומחבר הכתבות מצאו את עצמם עומדים במערכה לא רק נגד אנשי העולם התחתון (שלא הסבו בפעולות הטרדה, איומים ואף ניסיונות פיגוע), אלא גם, ואולי בעיקר, נגד מי שהיה אמור להיות בעל־בריתם: המשטרה.

אף על פי שעם הזמן הוכיחו המציאות את חומרת המצב בתחום הפשע, נשארה בעינה העמידה של המשטרה ... לתופעה. באוגוסט 1977 התפרסמה ב"הארץ" סדרת כתבות שלישית על הפשע המאורגן, מאת אבי ולנסקי, שוב הכחישו מיד ראשי המשטרה את התופעה. ועדה פנימית של המשטרה שמונתה לבדוק זה הגיעה לאותה המסקנה.

אלא שהפעם שר המשטרה (המשרד היה אז בידיו של הד"ר יוסף בורג) לא הסתפק בבדיקה מסוג זה. הוקמה ועדת חקירה ציבורית — ועדת שימרון — שבדקה את העניין לעומקו. התוצאה: ב־20 בפברואר 1978 פרסמה הוועדה דו"ח, ובו לא רק שהכירה בקיום פשע מאורגן בארץ, אלא גם חייבה את המשטרה לשנות את נוהליה ולהיערך למלחמה נגד התופעה המאיימת. הדו"ח, על כל מרכיביו, התקבל על דעתו של שר המשטרה.

* * *

אלא שהניצחון היה חלקי בלבד. דומה שלא כל מפקדי המשטרה קיבלו את המלצתה של ועדת שימרון בלב שלם. כאשר חודשים מספר לאחר מכן, בסתיו 1978, התחיל להתנהל בבית המשפט המחוזי בתל־אביב משפט מזרחי נגד "הארץ", היה אפשר לצפות כי הפעם תעמוד צמרת המשטרה לצד העיתון. לא כך היו הדברים במשפט.

גם כלשון פסק הדין, עשה ולנסקי "עבודת נמלים" באיסוף החומר ששימש לו לכתיבת הכתבות. לא מעט מהחומר הזה הגיע אליו מחוקרי המשטרה, ששמרו על אלמוניותם, ומתיקי המשטרה השונים. אך כשהגיע הזמן להציג את המסמכים האלה במשפט, הופיעו קציני המשטרה בבית המשפט. פעם אחר פעם, כשכתב ויסיון בידיעה, המסמכים לא הוצגו. סוג נוסף של חומר השיג הכתב בשיחות עם עבריינים. חלק ניכר מהשיחות האלה הוקלט. אך שוב, כשהגיעה העת להשמיע את עדותם של האנשים בבית המשפט, הם סירבו להעיד, או טענו שכל מה שסיפרו קודם לכן היה שקר. לא היה קשה להבין את שינוי גירסתם: אחד העדים המרכזיים, "פפה" רוקנשטיין, ניצל שלוש פעמים מניסיון התנקשות בחייו בבית הכלא.

אין ספק כי בתנאים כאלה לא היה מסוגל העיתון להוכיח בבית המשפט את האמת שבפרסום. מה שתמוה יותר הוא מדוע לא קיבל בית המשפט — השופטת ולנשטיין בבית המשפט המחוזי, ושלושת שופטי בית המשפט העליון — את הטענה כי הפרסומים נעשו בתום לב. הרי גם להם היה ברור ששינוי בעדותם של עדים רבים כל כך לא היה מקרי. גם הם הבחינו בחוסר הפעולה של המשטרה.

עוד פחות מובן איך קבע בית המשפט כי ל"הארץ" לא היתה חובה ציבורית לפרסם את מה שפרסם. אמנם, כפי שקבע בית המשפט, "המערכת המשטרתית לא התמוטטה כליל". אך האם רק אז היה צורך ציבורי בפרסום על אודות הפשע המאורגן? האם ההיסטוריה של הטיפול שהעניקה צמרת המשטרה לנושא אינה מלמדת מאומה?

מכל מקום, המציאות הצדיקה את הפרסומים. החיים מצדיקים גם את המשך המאבק.

מדיניות חוץ: נקודות רגישות (ג)

דרכה של ישראל בשטחים

מאת א. שוייצר

משמאמר, מתוך הסתמכות על דבריהם של ראשי המדינה, כי היחסים עם ארה"ב מעולם לא היו טובים כפי שהם עתה (ראה המאמר הפותח בסדרה), נאמר גם מה שנגד מבאו: בעתיד הם יהיו פחות טובים. זוהי תחזית סבירה על רקע השינויים הדמוגראפיים־פוליטיים העוברים על ארה"ב, וכן מהסתלקותם העתידה של ה"ה רייגן ושולץ מהזירה המדינית.

המענה הישראלי לתמורות הנראות כבר עתה באופק מתבקש מאליו: להפחית את מידת ההישענות על ארה"ב ולצמצמה למינימום החיוני. הדיבור אמור לגבי הסיוע הכלכלי והמדיני־אסטרטגי כאחד.

הקורא מבחין שסקירת הנקודות של מדיניות החוץ הישראלית לא נגעה בקשרים עם אירופה, ברית המועצות וכו'. לא קוצר היריעה בלבד גרם לכך: בפועל נעה המדיניות הישראלית בין שני הקטבים, ארה"ב וארצות ערב (לרבות הפלשתינאים). לגבי הפוליטיקה הערבית כבר נאמר שישראל השיגה לגבי שכנותיה — מדובר כאן בהישג בעל ממדים שתתואר היסטוריים אינו מובן לגביו — הרתעה אסטרטגית. אך הבעיה הפלשתינית, השייכת למכלול זה, נותרה פתוחה.

שתי השקפות

בנושא הפלשתיני הדרכים לטיפול בו מחלקות דעת הקהל הישראלית לשניים: מי שסבורים כי את הפתרונות יש לחפש במסגרתה של ריבונות ישראלית, ומי שגורסים כי זו משימה בלתי־אפשרית בטווח הארוך יותר, ועל כן יש לחתור להפרדה בין יהודים וערבים, ולו גם במחיר ויתור טריטוריאלי. הראשונים מסתמכים על זכויות היסטוריות וציוויים דתיים, וטוענים כי כל שטח שיפונה יהפוך לאיזור היערכות צבאית שממנו נשקפת סכנה לקיומה של ישראל; האחרים מצביעים על יתרון הדמוגרפי ערבי בתוך כמה עשרות שנים, והיווצרות רקע למלחמות אזרחים, אם תתמיד ישראל בקיום הסטאטוס קוו.

זכויות היסטוריות וציוויים דתיים אינם ניתנים לאיזור במפה, ואין הם מרידים: בזה כוחם וחולשתם של טיעונים המתבססים עליהם. מה שאין כן לגבי טיעוניהם של מי שמעדיפים פתרון הכרוך בויתור טריטוריאלי: שיקולי ריבוי השוואתיים הם בעלי כוח שכנוע שווה לכל נפש, וכך גם אירועים מהסוגים שהתרחשו השבוע בגבורה, מרמזו לפוגרים ועד להתבגרות קטלניות. אך יש לפנות נימוק יסודי אחד בין נימוקיהם של מצדדי הסטאטוס קוו, הראוי לבחינה מקרוב: האיום על ביטחון המדינה מהשטח שיפונה.

הניסיון — מדובר בניסיון שנצבר במשך 40 שנות המדינה — מראה כי ישראל הישבה לעמוד באיומים הבאים מן החוץ. כושרה העדיף לעמוד במבצעים חיצוניים הוא אשר סייע לה ליצור את ההרתעה האסטרטגית שתוארה במאמר הקודם. זו המגמת, כל עוד תתקיים, מלחמה טוטאלית שנועדה להכחידה, וכך אישא, אפילו אם נסכים להשערה שהשטח המפונה במזרח יהיה אזור היערכות בכוח לכיסות הנועדים לביתור המדינה ולהריסתה בזריה אחר לאחר, מן הראוי שנוכל כי ההרתעה האסטרטגית תחול גם על מי שייערך באזורים שיפונו כדי לממש את האיום על שטח הלב של מדינת ישראל.

העיקר: הפרדה

הרמטכ"ל משה לוי אמר בהזדמנות כי בחירה בין טוב לרע אינה מצריכה חוכמה; זו נדרשת רק כאשר צריך לבחור בין שתי רעות. בסיכום, הסיכונים המלווים את מה שכונה לעיל הפרדה בין יהודים לערבים נראים פחותים בהשוואה לסיכונים הכרוכים בהחזקת מיליון וחצי פלשתינאים תחת שלטון ישראלי. אין זה אומר שהפרידה מאתרים היסטוריים והעקרונות העשויים לשמש חייץ ביטחוני תהיה קלה, או שתוכנה כזו תביא לתמיכה ציבורית מקפת.

שר החוץ שמעון פרס משקיע זה שנה ויותר מאמצים רבים ביצירת המסגרת לניהול משא ומתן ישיר עם ירדן על העברתם המסורתית של שלטון, אוכלוסיה ושטחים לידיה.

בחירתה של ירדן כשותפה למשא ומתן היא גם טבעית (זו המדינה שהשטחים הנידונים נכבשו ממנה במלחמה שלתוכה נגררה), גם תואמת אינטרס משותף לה ולישראל: התנגדות לתנועה הלאומית הפלשתינית, שלה יומרות טוטאליות על ישראל וירדן כאחת. כל ממשלה ישראלית המנהלת מדיניות רציונלית, בדין שתבחר כפי שבחר פרס. העדפת אש"ף פרושה לא רק דחיית ירדן ויצירת מוקד נוסף לחוסר יציבות באזור, אלא בחירת שותף בלתי־יציב בתוך עצמו, שהקו המדריך היחיד המקשר בין פלגיו הניצים הוא הרצון העז להחריב את ישראל.

אפשר לחשוב כי הוויד בגבול המזרחי של ישראל באמצעות משא ומתן ישיר עם ירדן, גם כשהוא כרוך בכינוס ועידה בין־לאומית, הוא הפתרון האופטימלי לשאלת ההפרדה בין יהודים לערבים החיים בארץ ישראל. אפשר גם לחשוב כי ועידה בין־לאומית תגטרל את המגמה להגיע להידברות ישירה עם מלכות ירדן. בין כך ובין כך, המטרה שסביבה יש לבנות קונצנזוס לאומי, היא ההפרדה שיש לבצע עם או בלי הסכם.

ניתן להעלות על הדעת כי בסופו של דבר לא תביא הוועידה הבין־לאומית פירות מעשיים; או, לחילופין, שלא תכונס ועידה, בין בשל התנגדות לה בישראל ובין בשל מניעתה על־ידי הערבים. אך תקלות היפותטיות אלה אינן שינבעו את העיקר, היא ההפרדה: במקרה הקיצוני, על ישראל לצאת מכל אותם השטחים בגדה וברצועת עזה, שבהם מתרכז הגוש של האוכלוסיה הערבית.

מדיניות ישראלית שהוציאה היא הלוז שלה עשויה להרד קבלת התלמצות כבר הערבי: אף אחד אינו יכול להיות מעוניין בהתרחבות של חלל. במקרה של מהבח, תישיע ישראל לקבל על עצמה סיכון מחושב, הבעיות שנוצרות — ומדיניות — כמו יום, לא יכולות להכבות עד אשר ימצא שותף ערבי המוכן לקבל לידיו את המתנה הבעייתית ששמה הגדה והרצועה.

המכללה לחינוך גופני
ע"ש זינמן
במכון וינגייט

מודיעה על
המשך ההרשמה
לשנת הלימודים תשמ"ח

מסלולי הלימוד
א. לימודים אקדמיים לקראת תואר ראשון B.Ed.
1) תוכנית מלאה – 4 שנתית.
2) תוכנית חד/דו שנתית לבוגרי המכללה לחינוך גופני במכון וינגייט.
3) תוכנית דו שנתית לבוגרי סמינרים אחרים לחינוך גופני.
ב. מסלול של לימודים משולבים בחוג נוסף באוניברסיטאות תל־אביב או חיפה לקבלת התואר הראשון B.A. או B.Sc.
ג. לימודים לקראת תעודת הוראה – מורה מוסמך בכיר
1) תוכנית תלת שנתית. הלימודים במסלול זה מוכרים ומשולבים גם במסלולים האחרים לקראת התואר B.Ed. במכללה או במסגרת השילוב באוניברסיטאות תל־אביב או חיפה.
2) תוכנית חד/דו שנתית למורים מוסמכים (לקראת קבלת תואר מורה מוסמך בכיר).
ד. לימודים מתקדמים – לבעלי תואר ראשון.
למורים ולבעלי תפקידים בכירים לקראת קבלת תואר שני.
ה. מכינה קדם אקדמאית (חד/דו שלבית)

פרסים והרשמה
חומר הרשמה יישלח למצרפים 16.50 ש"ח לפקודת: המכללה לחינוך גופני במכון וינגייט. נא לשלוח לפי הכתובת: המדור לרישום ולקבלה, המכללה לחינוך גופני במכון וינגייט, מיקוד 42902: טל' 053־29222 (מרכזיה).
טלפון ישיר למסלולים: א'/1, ב', ג'/1 – 053־29252
טלפון ישיר למסלול ה' – 053־29263
טלפון ישיר ליתר המסלולים 053־29239

נא לציין על המעטפה את האות של המסלול המבוקש!

صكنا من الاجل

מקורות מדיניים / עקיבא אלדר

לואיס על פרס ושמיר

סמואל לואיס, הדיפלומט ה־אמריקאי הבכיר, שירת בישראל בשנות כהונתו של שמעון פרס כראש ממשלה ובילה שעות ארוכות במחיצתו. עתה מגלה לואיס במאמר ארוך שפורסם במהדורה מיוחדת של כתב העת "פורין אפיירס" לסיכום שנת 1986 את סוד תוכניתו המדינית־פוליטית של מנהיג מפלגת העבודה. "כשייפתח תהליך המשא ומתן", כותב לואיס, "אפשר שהוא יוליד אתגר דרמתי לישראל ומשבר קואליציוני. במקביל עתיד הדבר לפתוח ויכוח סביב מחיר השלום, דבר שיספק לפרס סיכוי להשיג רוב סביר לממשלה מעוף. ממשלה כזו יכולה היתה לגבש הסכם שלום עם ירדן". זוהי לדעת לואיס האסטרטגיה של פרס, ה־מתמרן בין דרישות הערבים למגבלות היהודים. "המשא ומתן כוון להסדר שיעלה בקנה אחד הן עם החלטת האו"ם 242 והן עם הסכמי קמפ דייוויד. ההסכם הקואליציוני לא הציב שום מכשולים לפני כניסה למו"מ על בסיס כזה", כותב השגריר־לשעבר, העוסק עתה במחקר המזרח התיכון במכון ברוקינגס בוואשינגטון.

לואיס אינו מתאמץ להסתיר את הסימפאטיה שלו לפרס, שנאלץ לפני כן לבזבז חודשים יקרים על היציאה מלבנון, המשבר הכלכלי, שיפור היחסים עם מצרים וחיזוק הקואליציה מאחוריו. רק אחרי כל זה יכול היה להיפנות לשיחות שלום פורמליות, אולם בו זמנית נעשתה עבודת הכנה שקטה עם ירדן". לואיס מספר על המערכה של פרס לשכנע חוסיין לשתף פעולה עם

סמואל לואיס

האסטרטגיה שלו. היו אלה "מתמאות פומביות, שליחים פרטיים ומסרים, התייעצויות באמצעות האמריקאים ומתווכים זרים, כמו גם מתווכים פלשתינאים — כל אלה מילאו את חלקם".

הדיפלומט הממולח, שהוכתר בתואר "הצביר העליון", מסתתר מאחורי "רמזים בעיתונות" כדי לספר שהמגעים היו גם בדרך של "פגישות ישראליות־ירדניות חשאיות".

לואיס מציין את הקפאת ההתנגדות ליזיות ואת העובדה שפרס גילה אהדה רבה יותר מראשי הממשלות שקדמו לו לפתרון עניינים לאורך הגבול עם ירדן, כמו למשל חלוקת מקורות הירמוך. "כל זה היה חלק מהמאמץ לשכנע את ירדן שאחרי שנות עימות עם ממשלות הליכוד, נסללה הדרך למגעים אשר אפשר שיסתיימו בשיחות שלום רשמיות". לואיס סבור כי ייתכן שחוסיין היה מרחיק לכת יותר במו"מ עם ממשל פרס לוא נותר זמן רב יותר עד הרו־טאציה. "אולם סביר יותר שלא היה עושה זאת, שהרי אין מנהיג ערבי המיטיב כמוהו להבין את המורכבות של מדיניות הפנים הישראלית. איש מהם, אף לא מובאראק, לא בילה זמן רב כמוהו בשיחות גלויות עם מנהי־גים ישראלים בכירים. הוא הבין שפרס אינו יכול להבטיח אלא את פתיחת המו"מ, ואף זאת תחת עינו הפקוחה של שמיר. הוא מנוע אף מלרמוז על נסיגה ישראלית או על תוצאות אפשריות אחרות".

הדיפלומט־החוקר משבח את היצירתיות הדיפלומטית וכושר הבי־טוי ה"הורטאורי" של פרס, אך מגדיר אותו, כמו את חוסיין, כאיש שאינו נוטל סיכונים גדולים. זה לדעתו ההסבר לכך ששניהם שור־דים זמן רב כל כך ב"ג'ונגלים הפרטיים שלהם". לואיס שכיהן בת־קופת ממשלות בגין־שמיר־פרס התרשם כי ישראל קשה לפו־ליטיקאים שלה יותר מרוב המדינות.

"פרשנים רבים טענו כי פרס שינה בעיקר דימויים ולא מציאות", כותב לואיס, "כיוון שמעולם לא הפגין את רוח המנהיגות האמיתית שאפיינה את בן־גוריון ולא סיכן את הפופולאריות שלו בעמידה תקיפה על בעיות היסוד של ישראל, כמו למשל עתיד השטחים". לואיס מסכם את המאזן של פרס בראשות הממשלה במלים: "שנתיים הן זמן קצר בהיסטוריה של כל מדינה, ובכל זאת פרס מצביע על הישגים מרשימים. מעטים בישראל היו יכו־לים להנהיג קואליציה עוינת כזו. עם זאת, תוצאות כהונתו המוצלחת של פרס היו מאכזבות למפלגתו. הפופולאריות של פרס לא שינתה מן היסוד את הגישה הסקפטית שפיתחו הבוחרים בעשור האחרון כלפי מפלגת העבודה".

לואיס מגלה כי רק בתקופה אחת, מדצמבר 1985 עד ינואר 1986, ציפה פרס ליוזמת שלום אמריקאית דרמתית וגם אז לא צפה לה סיכויי הצלחה יוצאי דופן. פרס היסס למשוך את ארה"ב למעורבות דיפ־לומטית בעלת סיכון גבוה וחשש שכשלון יפגע ביוקרתו של הממשל והשפעתו. לדבריו, נותרו היחסים האסטרטגיים בין ארה"ב לישראל קרובים כשהיו, גם לאחר הרוטאציה, ואף פרשת מכירת הנשק לאיראן ופרשת פולארד לא יגרמו להם נזק ממשי.

לואיס מקצה במאמרו כמה שורות גם לעידן שמיר. הוא מזהה כבר פרופיל נמוך יותר במדיניות החוץ ו"גלי האתר אינם רוויים עוד בהצעות ישראליות ליוזמות דיפ־לומטיות". שמיר נוטה לדעתו להמתין לדברים שיגיעו אליו ואינו יוצא לחפשם. הוא מעדיף לומר מעט ככל האפשר וממתין שהזמן יעשה את שלו. סגנון המנהיגות שלו אינו מצטיין בחזון או בכריזמה, אלא בשכל ישר ובסבלנות.

השגריר־לשעבר מוכן להתנבא כי תקופת כהונתו של שמיר תהיה דומה במידה רבה לזו של פרס, במ־הות אם לא בסגנון. "הציבור בישראל בוחר בממשלת אחדות והוא עלול לתקוע אתה הרבה מעבר למה שהולם," חותם סמואל לואיס.

שגריר על שגריר

בהיותו עדיין מיופה הכוח המצרי בתל אביב, זעם מוחמד בסיוני מאד על פרסומים שמנו, בין הסיבות למינוי הצפוי לשגריר את האינטרס המצרי לצמצם בעיני הערבים את משמ־עות החזרתו של שגריר מצרי לישראל. והנה במאמרו כותב השגריר־לשעבר סמואל לואיס: "מינויו של בסיוני לשגריר נועד למתן את התגובות השליליות בעולם הערבי ובו בזמן להבטיח לעצמו דיפלומט מנוסה ומקובל בתל אביב". בהמשך מפליג לואיס בשבחיו של עמיתו המצרי.

"פולארד פלשתיני" בממשל האמריקאי

ראיון שהעניק אמריקאי ממוצא פלשתיני, המכהן כפקיד בכיר בממשל, צד את עינם של גורמים מדיניים בירושלים. היועץ המשפטי של משרד העבודה האמריקאי, ג'ורג' סאלם, שמוצאו מרמאללה, מספר לעיתון "אל שעב" המו־פיע בירושלים על פעילותו למען "הגולה הפלשתינית", כי היותו גזבר של המגבית הפלש־תינית "המאוחדת" בוואשינגטון חבר במועצת המנהלים של הלובי הערבי בארה"ב. סאלם מחזיק בעמדה המאפשרת לו גישה נוחה למשרדי הממשלה כדי לקדם את ענייניהם של אמריקאים ממוצא ערבי או פלשתיני. הוא מבטיח לפעול נגד כל ניסיון לסגור את משרד ההסברה הפלשתיני, המשמש למעשה נציגות של אש"ף בבירה האמריקאית.

אוניברסיטת תל־אביב
הפאקולטה למדעי הרוח
החוג לפילוסופיה

האגודה הישראלית לפילוסופיה

אלימות וסובלנות

מזמינים את הציבור לכנס על הנושא:

אלימות וסובלנות

שייערך בימים שלישי, רביעי וחמישי, כ"ב–כ"ד ניסן תשמ"ז, 23–21 באפריל 1987 באוניברסיטת תל־אביב, רמת אביב

תכנית הכנס

יום שלישי, כ"ב ניסן, 21 באפריל

12.00–10.30 **ישיבת פתיחה** — בנין שנקר, אולם לב
ברכות
הרצאת פתיחה:
פרופ' שמואל איזנשטדט:
תוקפנות וסובלנות — בין ביולוגיה ותרבות

16.00–14.00 ארבע קבוצות מקבילות על האספקטים הביולוגיים, האנתרופולוגיים, המוסריים, הפסיכולוגיים, והפוליטיים של האלימות; על ארכיזם ופסיכולוגיה של הטרור. ירצו: ד"ר ארנון גולפלד, ד"ר חיים גנז, ד"ר חיים מרגן, ד"ר שילי קריקפרנק, ד"ר יוסף הורוביץ, ד"ר אברהם מינץ, ד"ר ישראל איזלוביץ, ד"ר מיכאל מירון, פרופ' צבי גיורא, פרופ' משה שוקד, פרופ' יוסף נוימן, אמיר הורוביץ, פרופ' אברהם יסעור, ד"ר יוסף הקלאי, ד"ר אריאל מרדי, אוקי מרדשק.

18.00–16.30 **ישיבת מליאה** — בנין שנקר, אולם לב
Professor Hilary Putnam: Is the Academic Community Responsible?

יום רביעי, כ"ג ניסן, 22 באפריל

12.00–10.00 שלוש קבוצות מקבילות על בעיית האלימות בתפיסות שפינוזה, מארכוזה, הובס, היגל; על אלימות וסובלנות בתרבויות המזרח הרחוק ועל התבנית המנייפית של האומנות. ירצו: פרופ' צבי רזק, פרופ' גרשון ויילר, צבי טאובר, פרופ' מרסל דיבואה, ד"ר עמיהוד גלעד, ד"ר סלי וולמן, פרופ' יעקב רז, ד"ר דן דאור, ד"ר אלי פרנקו.

16.00–14.00 שלוש קבוצות מקבילות. יינתנו הרצאות על נושאים בתחום הפילוסופיה החברתית, הליברליזם, הסטרוקטורליזם, פילוסופיה פוליטית ובעיית המהפכנות. המרצים: פרופ' מרסלו דסקל, ד"ר אשר עוזן, ד"ר רוני אבירם, ד"ר עירד מלכין, ד"ר אהרן פנקלברג, פרופ' שמואל שקולניקוב, פרופ' יואל עילם, ד"ר עדנה קריגר, יוסף פרנקל.

18.00–16.30 **דיון** — בנין גילמן, אולם 223
גבולות הסובלנות באיסלם וביהדות
משתתפים: פרופ' נחמיה לב ציון, ד"ר אביעזר רביצקי, פרופ' יעקב י. רוס, ד"ר עבד שוקרי.

יום חמישי, כ"ד ניסן, 23 באפריל

12.00–10.00 שלוש קבוצות מקבילות. הרצאות בנושא הסובלנות בחינוך ובאסתטיקה; וכן הרצאות על שפינוזה, ניטשה, ותורת האמנות יינתנו על ידי ד"ר אלי רוזנב, ד"ר קלמן בימיני, פרופ' יעקב י. רוס, פרופ' עדי צמח, ד"ר דן סינגר, ד"ר זאב בבלה, ד"ר גבריאל מוקד, לאה רזבג, ד"ר רות לורנד.

16.00–14.00 **ישיבת מליאה** — בנין משפטים, אולם הופיין
פרופ' בן עמי שרפשטיין: אלימות וסובלנות בין פילוסופים

18.30–16.30 **דיון מסכם** — בנין משפטים, אולם הופיין
האם יש גבול לסובלנות?
משתתפים: פרופ' ירמיהו יובל, פרופ' אסא כשר, ד"ר גבריאל מוקד, פרופ' צבי רזק.

פרטים ניתן לקבל בחוג לפילוסופיה, בנין גילמן, חדר 363, טלפון 420492

אפשר להתחיל בשיחות כבר הקיץ אבל הדרג המדיני צריך להכריע

מנכ"ל משרד החוץ בראיון על הוועידה הבינלאומית

במגילות של אברהם (אברשה) טמיר מונחות כבר זמן רב תוכניות לוועידה בין־לאומית עם מה שקרוי בעגה הצבאית־מדינית "חלופות" ו"מעקפים" לכל תקלה. אם זה היה תלוי במנכ"ל משרד החוץ, כבר היינו מצויים בעיצומה של הוועידה בג'נבה ואולי בקאהיר עם נציגים של אש"ף וסוריה, ברית המועצות וסין. בניגוד לשר שלו, שמעון פרס, מאמין טמיר שהוועידה הבין־לאומית אינה רע הכרחי. הוא מאמין שהיא הכלי הבלעדי לשלום כולל, שהוא בעיניו השלום היציב והאמיתי היחיד.

אולם, טמיר התמחה במרוצת השנים בהתוויית דרכים מדיניות הולמות למגבלות ולמאווים של הפוליטיקאים שהוא משרת. הפעם הוא משרטט קווים לתהליך השלום של שר החוץ שמעון פרס — קווים המשוטטים אי שם בין הלאווים של יצחק שמיר לבין התמיכה המהוססת של יצחק רבין. "המופקד על המשרד שלי הוא שמעון פרס" אומר טמיר "והמשרד פועל על פי המדיניות שקובע השר. חילוקי הדעות בנושאי מדיניות וכל מה שקשור בהשלכות התפעוליות שיי־כים לדרג המדיני וייפתרו בדרג של קבינט או ממשלה או ראש ה־ממשלה. מכל מקום, ממשלה פועלת באמצעות שריה ואני פועל בתוקף היותי מעורב ברמה בכירה בכל הסי־כומים וההבנות שהושגו בתקופת היות פרס ראש ממשלה של מדינת ישראל ולא של מדינה אחרת".

לאיזה יעד אתה חותר בשלב זה? על מה נבנו למשל שיחותיך עם השגריר הסובייטי הזמני באו"ם?

אברשה טמיר: תוכניות במגירה

הנושא העיקרי שבו אני עוסק הוא שיחות הכנה לקראת ועידה בין־לאומית. שתי הבעיות העיקריות הן הדרישה שהוועידה לא תתערב במו"מ הישיר ובעיקר בעיית הייצוג הפלשתיני. אין ויכוח על הצורך במסגרת בינ"ל על בסיס של יחסים דיפלומטיים של כל אחת מחמש החברות הקבועות במועצת הביטחון עם כל אחד מהצדדים.

אתה מאמין אישית שהרוסים מסוגלים לשנות את המדיניות המסורתית שלהם בצורה דרמטית?

יש אמנם כאלה שמתנגדים למסגרת עם בריה"מ בטענה כי מוטב לבודד את הגורמים הקיצוניים אשר עלולים להקשות על מציאת פתרונות. הם אומרים זאת גם על סוריה. אני אומר שאם היעד הוא להגיע לשלום כולל ויציב, אסור לשכוח ששלום כזה מותנה לא רק ברמת ההסכמים שהצדדים הישירים יגיעו אליהם, אלא גם ברמת ההסדרים וההבנות שהמעצמות י־גיעו אליהם ואולי כל המשמע. כאן מדובר כבר במישורים שיורידו את רמת ההתמודדות הבין־גושית. זה מהווה גורם מרכזי לחוסר היציבות באיזור.

לדבריך, יש מקום להעדיף ה־ליך שיהיה בו אלמנט של מעור־בות מעצמתית.

כל עוד אין שלום כולל ויציב, ההתמודדויות הן של תקופת מעבר ולכן הן סובלות מחוסר יציבות וגורם הביטחון הוא דומיננטי בכל ההסדרים הללו. לעומת זאת, פת־רונות על גבולות קבע מותנים במערכת יחסים שונה. לכן, אם אתה מבודד את הקיצוניים, כמו הרוסים או הסורים — מה שלא תשיג, יסבול מהשפעתם השלילית. אילו היתה לנו רק הבעיה של המסגרת לוועידה ולא בעיית הייצוג הפלשתיני, הרי שיש קרקע פוריה להבנה בדבר שי־חות ישירות עם פתיחתה של ועידה בין־לאומית. זאת, כיוון שכבר היום מדברים הרוסים והסינים על שיחות ישירות.

ומה בדבר הירדנים?

בשיחות ההכנה אפשר לנהל מו"מ עם משלחת ירדנית־פלשתינית ולא ירדנית־אש"פית. ברגע שהשיחות הללו ייפתחו, תהיה חשיבות רבה למומנטום כיוון שהדברים יכולים להתפתח לאו דווקא בצירים שע־ליהם מדובר היום. לכן בשיחותי בארה"ב, שמתי את הדגש על שי־חות ההכנה כשהפורום לא יהיה אותו פורום של הוועידה הבינ"ל ולא כפי שהציעו הרוסים — שחמש המעצמות הקבועות יעשו את עבודת ההכנה.

הם וגם מזכיר האו"ם ירדו מזה כמו משיחות על בסיס החלטות העצרת. אני מעריך שהתנאים בשו־לים להתחיל בשיחות ההכנה כבר בקיץ. אבל הבה נקרא לילד בשמו — שיחות ההכנה צריכות להוביל לוועידה בין־לאומית וכאן יצטרך הדרג המדיני להכריע.

כיצד אתה מעריך את ה־תפתחות היחסים הדיפלומטיים עם ברית המועצות?

הרוסים רוצים להיפתח על מנת לקדם את הכלכלה שלהם ואת הקידמה הרוסית בבריה"מ. לשם כך עליהם להגביר את שיתוף הפעולה והפתיחות כלפי המערב. יש בפנים חילוקי דעות, אבל הרוב דוגל בפ־תיחות הדלת ולכן אני מעריך התפתחות חיובית גם בנושא ה־הגירה. ממילא תהיה הכשרת קרקע למערכת יחסים שונה עם בריה"מ וזה יסייע גם לתהליך השלום.

אתה צופה גם שינוי פורמאלי ביחסי בריה"מ־ישראל?

— זה פורמלי, וראיתי זאת גם במצרים, שבגלל בעיות פנימיות אין הם רוצים להוציא לתקשורת את כל ההתפתחויות בתחום זה. הרוסים וה־סינים אינם מוכנים לקבל זיקה בין יחסים עמנו לבין הוועידה ואומרים שהיחסים יתפתחו באופן טבעי. איני מבין את התרועה של אלה שאומרים שהמשלחת הקונסולרית תבוא רק לבדוק נכסים. גם יחסי סין עם ארה"ב התחילו במשחק פינג פונג. צריך לזכור שבמשך זמן רב הם פנו אלינו באמצעות צד שלישי כאשר רצו מאתנו משהו.

בינתיים נראה שדווקא ה־אמריקאים מהססים ושומרים על פרופיל נמוך.

אין לי ספק שלאמריקאים ברור שאי אפשר להגיע לתהליך שלום בלי ועידה. תזכור שגם שיחות מינה־האוס היו תחת כותרת של ועידת ז'נבה. אני מעריך שה־אמריקאים החליטו לקחת יותר יוזמה כיוון שהם מאמינים שהתנאים יותר בשלים להצלחת מהלך שיביא בקרוב לשיחות.

מסביב לעולם

צרפת: שגריר ישראל בצרפת עובדיה סופר העביר בשבוע שעבר דיווח [illegible] על פגישתו עם ראש הממשלה ז'אק שיראק לאחר שובו של שיראק מביקור בארה"ב. לדברי סופר, סיפר לו שיראק כי בכל פגישותיו שם דרש במפגיע להתנות את הסכם פירוק הנשק ושבירת הקיפאון בין שתי מעצ־מות־העל בשלושה תנאים: ה־תרת עלייה של יהודי בריה"מ ללא כל הגבלות, חופש פולחן לנשארים ושחרור כל אסירי ציון. עד כאן תנאי שיראק על פי סופר. לעידן חדש ביחסי בר־יה"מ־ארה"ב, שם תנאי נוסף.

ועוד בעניין סופר. בעקבות פרסום שנמסרו בטור זה על תלונתו של מזכיר תנועת ה־עבודה בצרפת נגד השגריר בע־קבות השתתפותו בעצרת תנועת החרות לרגל ביקורו של השר אריאל שרון בפאריס, העביר אלינו סופר העתק ממכתבו למזכיר. לדבריו, היה האירוע פומבי בהשתתפות 700 איש מכל קשת הממסד הפוליטי והי־הודי בצרפת, לרבות יו"ר תנועת העבודה הציונית. הוא מציין כי הקפיד להשתתף גם באירועים שאורגנו על ידי מפלגת הע־בודה.

רומניה: מי שהיה שגריר רומניה בישראל, קונסטנטין ואסיליו, חי וקיים. על כך הודיע שגריר ישראל בבוקרשט יוסף גוברין. הוא דיווח כי אחד מב־כירי משרד החוץ הרומני הביע באוזניו תרעומת על דיווח בעי־תונות הישראלית בדבר "התאב־דותו" של השגריר היוצא והב־טיח כי הוא שרוי בטוב. גוברין התאמץ להסביר לפקיד הרומני את מהותו של חופש העיתונות. לא נותר לו אלא להביע את צערו על סירובו של העיתון "הארץ" את וסיליו לפרסם את ההכחשה הרומנית. יהי הקטע הזה תרומתנו הצנועה לשיפור היחסים בין ירושלים לבוקרשט.

קניה: לאחר מאמצים רבים הצליחה משלחת ישראל לוועי־דה השנתית של ארגון "הבי־טאט" בניירובי לדחות את התנגדות הלובי הערבי להצגת תערוכה המספרת בשבחי פרו־יקט שיקום השכונות בירושלים. "הביטאט" הוא ארגון בינלאומי הפועל מטעם האו"ם לשיפור תנאי המגורים של אוכלוסיות העו־לם. השנה, במלאות עשור לארגון, הוכרז על "שנת ה־מחסה" — מתן מחסה לחסרי קורת גג.

ישראל הציגה בכינוס גם את מבצע שיקום הפליטים ברצועת עזה. אורי ברנר, מנהל מחלקת ההסברה במשרד החוץ, הציג בנאום שנשא בכינוס את עמדתה של ישראל בתוכניות שיכון בעולם השלישי. לצדו ייצגו את ישראל בוועידת ניירובי הפרופ' אריה שחר העומד בראש המכון ללימודים עירוניים ב־אוניברסיטה העברית, והנית הר־בב, מתאמת שיקום השכונות במשרד השיכון.

קאמרון: תשעה ירחים מל־אחר לביקורו של פרס בקאמרון לרגל חידוש היחסים בינה לבין ישראל, ישראל מיהרה למנות שם שגריר, את גד גולן, אולם קאמרון עדיין מהססת. במשרד החוץ מאשרים כי חרף הבטחות חוזרות ונשנות אין להתכחש לעובדה שלקאמרון אין עדיין שגריר בישראל. לפי כל הסי־מנים היא לא תהיה גם כלולה במפת ביקורו של ראש ה־ממשלה יצחק שמיר באפריקה בתחילת חודש יוני.

מסדרונות מפלגתיים / אילן שחורי

לפרק או לא לפרק

מעולם לא נתקיימה הצבעה בפורום "שריגי" של מפלגת ה־עבודה, המתכנס אחת לשבוע, בביתו של מ"מ ראש־הממשלה ושר־החוץ, שמעון פרס. עמדת השרים ודרך פעולתם נקבעת תוך כדי הדיון, ולאור דברי הסיכום של פרס עצמו. אך גם אם היתה נערכת בראשית שבוע זה הצבעה בדבר הצעה להביא לפירוקה של הממשלה, היא היתה נדחית על־ידי רוב השרים. למרות הדעה הכללית הנשמעת במפלגת העבודה, כי אין מנוס מפירוק הממשלה והקדמת הב־חירות, השבוע טען שר הקליטה, יעקב צור, כי עמדתם של השרים מושפעת מאינטרסים אישיים של כל אחד מהם, ודרש כי דיון בנושא יתקיים לאלתר בלשכת המפלגה.

עשרת שרי מפלגת העבודה מתחלקים כמעט בעמדתם לגבי פירוק הממשלה. לבד מהשרים משתתפים בדיונים גם סגני־השרים מטעם המפלגה, מזכ"ל העבודה ויו"ר הסיעה בכנסת.

בין השרים האחרונים נמצאים במ־חנה השוללים את המשך ממשלת האחדות — בנוסף על השרים עזר ויצמן ויעקב צור, המבריכים על עמדתם השכם והערב — גם שמעון פרס, חיים בר לב ומשה שחל, המצדיקים את המהלך בעיקר בפורו־מים סגורים. גם מזכ"ל המפלגה, ח"כ עוזי ברעם, ויו"ר הסיעה בכנסת, ח"כ רפי אדרי, נמצאים במחנה השוללים בעת שהם משתתפים בדיונים.

בראש מחנה השרים המחייבים את המשך קיומה של הממשלה נמצאים, בנוסף על שר־הביטחון יצחק רבין, גם שרת הבריאות, שושנה ארבלי־אלמוזלינו, סגן ראש הממשלה ושר־החינוך יצחק נבון, ושר־החקלאות, אריק נחמקין. השר גד יעקובי אינו מציג עמדה ברורה באוזרנה, בעיקר מאז הוזכר שמו כמועמד אפשרי לשגריר בארצות־הברית.

במחנה המחייב את המשך תפ־קודה של הממשלה נמצאים גם סגני השרים עדי אמוראי ואברהם כ"ץ עוז.

במפלגת העבודה המתינו השבוע לשובו של המזכ"ל, עוזי ברעם, מחו"ל, כדי שיודיע את עמדת מוסדות העבודה. השר יעקב צור כבר הגיש בקשה רשמית לכינוס לשכת ה־מפלגה, בטענה כי שרי המפלגה לא נתנו תשובה לאתגר שהציב ראש־הממשלה יצחק שמיר בהתקפתו נגד פרס ונגד הוועידה הבינלאומית.

הכוונה, ככל הנראה, לכנס גם את מרכז המפלגה בקרוב, כדי להעמיד לדיון את נושא תפקוד הממשלה, וגם כדי לתת גיבוי למהלכיו של פרס, שהתלונן השבוע מרה כי מפלגתו אינה מתייצבת לימינו לנוכח ההתקפות כלפיו.

הערכה השבוע במפלגת העבודה היתה, כי פשרנותם של שרי העבודה בעניין פירוק הממשלה זמנית בלבד והאווירה תשוב להיות חמה עוד לפני צאתו של מ"מ ראש הממשלה ושר־החוץ לארצות־הברית ואמריקה הלאטינית במחצית מאי.

כך מבשלים הנהלה

מיד לאחר חג הפסח יתחדשו המגעים בתנועת החרות, בניסיון להגיע להסכמה בין המחנות לקראת כינוס ראשון של המרכז החדש של התנועה, המתוכנן ל־25 במאי ב־בנייני האומה בירושלים. השר אריאל שרון, יו"ר מרכז חרות, בחר בירושלים כמקום בו יתכנס ל־ראשונה מרכז התנועה, העתיד לב־חור בישיבתו הראשונה את הנהלת תנועת החרות.

הרכב ההנהלה הוא הנושא ה־מעסיק היום את צמרת התנועה. זה המוסד שיבחר לאחר מכן את המזכירות הביצועית של תנועת החרות, שאותה נבחר להוביל בוועי־דה השר משה ארנס. מגמתו של ראש־הממשלה יצחק שמיר, העתיד לכהן כיו"ר ההנהלה, היא להביא לב־חירת גוף שלא יהיה מורכב על־פי יחסי הכוחות בתנועה, אלא בו יהיו חברים מחזיקי תארים למיניהם, כמו כל חברי הכנסת של חרות, ראשי עיריות ורשויות, חברי הנהלת הסו־כנות היהודית וכנראה גם ראשי הסניפים הגדולים בתנועה. עד היום מנתה הנהלת התנועה 120 חברים, וכנראה אין כעת מגמה לשנות מספר זה, חרף הגדלת המרכז ל־2,100 חברים.

המפתח להסדר להקמת ההנהלה נתון בידי סגן ראש־הממשלה, דוד לוי, שעדיין לא התאושש מהתבוסה שנחל בוועידה. לוי ואנשיו שומרים על פרופיל נמוך, וממתינים להצעות מצד השרים שמיר, שרון וארנס. מאז הישיבה הסוערת שבה האשימו ראשי מחנה לוי אחד את השני בכשלון הגדול בוועידה, לא כינס לוי את מקורביו. היתה רק התייע־צות אחת לפני בחירתו של פתחיה שמיר למנכ"ל התנועה. בישיבה האחרונה של מזכירות חרות, לוי, שזימן את חברי מחנהו במזכירות, ביקש מהם להתנגד לבחירה זאת, אך הפעם עמדתו לא נתקבלה.

ראשי מחנה לוי הבהירו השבוע, כי למען המשך השקט בתנועת החרות יש להגיע עימם להסדר שלא יקפחם בבחירת ההנהלה ובהקמת המזכירות. הם דורשים לחזור למו"מ שהיה עד 24 שעות לפני פתיחת הוועידה, בו ניסו הצדדים להגיע להסכם כולל בתנועה.

דיוקן של עסקן

החוזר מן המדבר הפוליטי

פתחיה שמיר (שטיינר): 50 שנות פעילות

אילמלא חבר יחד עם עזר ויצמן לפעול נגד מנחם בגין בוועידה העשירית של תנועת החרות ב־1972, בוודאי היה היום פתחיה שמיר, חבר כנסת בולט בתנועת החרות ואולי אפילו בעל תפקיד ממלכתי נכבד. אולם הרוויזיוניסט הוותיק, שמונה לפני כשבוע על־ידי השר משה ארנס כמנכ"ל החדש של תנועת החרות, הורחק במשך 15 שנה ממעמדות כוח והשפעה בתנועה ורק עתה נקרא לדגל, על־ידי יו"ר ה־מזכירות החדש של תנועת החרות, שאת ראשית פעילותו הפוליטית חב לאיש זה.

פתחיה שמיר (שטיינר), או "שמואל" בכינויו המחתרתי, פעיל יותר מ־50 שנה בתנועת החרות ומילא בה שורה ארוכה ביותר של תפקידים. בן 66, יליד פולין, הגיע לבית"ר בארץ הולדתו, שעלה מפולין בגיל 14 ועד־מהרה נקלט בתנועה ה־רוויזיוניסטית.

אביו, ד"ר משה שטיינר, היה מעורכי "הירדן", ועיסוקו הפו־ליטי הראשון היה כשליח בער־תן התנועה. ליטוש יהלומים, נגרות ופקידות, היו מעבודותיו הראשונות. ב־1938 הצטרף ל־אצ"ל וכעבור שנה נשלח לקורס המפקדים של הארגון במשמר הירדן. שם נעצר על־ידי הצבא הבריטי ונידון לחמש שנות מאסר. פעמיים נוספות בילה פתחיה שמיר בכלא: ב־1946 במסגרת פעילותו באצ"ל וב־1953 כשניסה לחבל בס־תרות מגרמניה במסגרת מאבקו נגד הסדר השילומים.

במלחמת העצמאות היה מ־מפקדי אצ"ל הבכירים בקרבות סביב תל־אביב, ובעת כיבוש יפו לחם לצד יוסף לוי (גונדר עוזי), מפקד מחוז תל־אביב שנהרג. בעיצומם של הקרבות, מינה אותו בגין למחליפו כמפקד האזור. הרומן בין בגין לשמיר נמשך גם לאחר קום המדינה, והוא מונה על־ידי מנהיג ה־תנועה כנציב בית"ר בישראל, ושנתיים לאחר מכן כראש ההנהגה העולמית של בית"ר. ארבע פעמים היה מועמד לכנסת, אך לא זכה להיכנס לבית־המחוקקים. שמיר היה ממייסדי שני כפרי־הנוער של תנועת החרות, והיה חבר מרכז התנועה מאז היווסדה.

בראשית שנות השבעים היה בשיא כוחו הפוליטי. אז מונה כיו"ר מחלקת הארגון של תנועת החרות. כשבראש ה־[illegible] ביקש עזר ויצמן, לקראת ועידת התנועה ב־1972 עמד בראש מחנה תומכיו של ויצמן. ונכנס לעימות קשה עם מנחם בגין, שטען כי ויצמן מנסה להדיחו. פתחיה שמיר מרד אז בבגין והציב את מועמדותו באותה ועידה לתפקיד יו"ר הוועדה המתמדת, למול מועמ־דותו של בגין. הוא זכה בתפקיד, אך מאבק זה היווה את קץ הקריירה הפוליטית שלו. הוא העביר את תפקידו רב־העוצמה במחלקת הארגון לידי... יצחק שמיר, ראש הממשלה דהיום, ופרש לעסוק באהבתו: חינוך הנוער הבית"רי בחוות־הנוער של הארגון, עד שנקרא עתה על־ידי ידידו, משה ארנס, לעמוד בראש המנגנון התנועתי.

הגדה המערבית של פסח

מאת אודי ניר

ערב החג, הגדה שוב בוערת. שבועיים של התפרעויות קשות בשטחים באו לשיאם עם השלכת בקבוק־תבערה רצחני, שגזר טרגדיה על משפחה שלמה. במשך השבוע אוחזה התבערה במוקדים רבים בר־חבי הגדה, התפשטה לרצועת עזה. העימותים מתמידים, האווירה מתל־הטת, הקיצוניים נותנים את הטון.

במוצאי שבת נרצחה עופרה מוזס מאלפי־מנשה בתקרית בקבוק־התבערה. בעלה ושלושת ילדיה נ־כוו קשה באש, שכילתה את מכוניתם בצומת האבלה, בחצי־הדרך בין היישוב לבין העיר קלקיליה. מיד אחר־כך יצאו מאות המתנחלים מההתנחלויות הסמוכות, והתפרעו בקלקיליה ובכפר הסמוך האבלה. למחרת, לאחר שדחפורים של צה"ל עקרו שלוש שורות של עצים של פרדסים משני צדי הצומת, התכנסו באלפי־מנשה ראשי מועצת יש"ע. הרב לוינגר האשים את יצחק רבין בשותפות לרצח, וחבריו האשימו את שמעון פרס בליבוי הטרור. במשך הלילה עצרו שלטונות הביטחון יותר ממאה חשודים בפעילות עוינת. נגד תשעה הוצאו צווי מעצר מינהלי. ביום שני, עם שחר, כבר התארגנו תלמידי אוניברסיטת ביר־זית להפגנת מחאה. חיילי צה"ל הוזעקו, ובמהלך ניסיונותיהם לפזר את המפגינים, הרגו בירייה אחד מהם ופצעו שלושה אחרים. האוני־ברסיטה נסגרה לארבעה חודשים. מספר סטודנטים ורידים, שהצליחו לחטוף את גופת ההרוג מבית־החו־לים ברמאללה ולהבריחה לרצועת עזה, ערכו לו הלוויה המונית בעיר מגוריו, רפיח. באותו יום החלו התפרעויות חמורות גם ברצועה. במשך השבוע הוצבו חיילים רבים בשטחים, יותר מאשר בגבול לבנון, כדברי שר הביטחון.

• חששות לסכנת טרור

יום אחרי החג אמר השר רבין לתושבי אלפי־מנשה, כי מי שהולך להתיישב בשטחים, יודע שהוא חושף עצמו לסכנה של מעשי טרור. בערב קרב צעיר ערבי להתנחלות קריית־ארבע, ובידיו חפץ מסורר חשוד. השומר קרא לו לעצור, וירה באוויר. הצעיר לא עצר, נורה ונפצע קשה בראשו.

המתיחות בשטחים גואה. שבוע חג הפסח, שהיה אחד הסוערים ב־20 שנות השלטון הישראלי בשטחים, הבליט מספר חזיונות בעלי משמעות מיוחדת. חזיונות אלה, שהיו בשולי האירועים המרכזיים בגדה במשך השבוע, משקפים את פניהם המתכערות והולכות של מצבי העי־מות בשטחים.

דם ואש ותמרות עשן. אחרי חצות בצומת האבלה. שעות אחדות אחרי הפיגוע המזעזע, עומדים על הכביש עשרות מתנחלים. "דם יהודי נשפך", מטיחים אחדים מהם בפניהם של העיתונאים, המבקשים לעבור בסמטאות הכפר האבלה. מהכפר מיתמר עשן, עדות להצתה, מעשה ידיהם של המתפרעים. דניאלה וייס, מזכ"ל גוש אמונים, משתבחת ב"בעשר שלבר", שביקר בהאבלה שעה קלה קודם לכן, והצית שם להבות. ראש המועצה של היישוב אריאל, איש מועצת יש"ע, רון נחמן, אומר לכתבים: "אנו מבצעים הלכה למע־שה זהירות, שמופרת כל איבה שאיזה פוליטיקאי מפיח בלבבים המעוררים תקוות שנשבו מלב הערבים במשך 40 שנה". מישהו מחזק את דבריו: "צריך להביא הנה את הפוליטיקאים, שיראו מה קרה כאן". האחר ממשיך: "יותר טוב שישלחו הנה את הנשים שלהם..."

שפוך המתק. מעגלים־מעגלים של מתנחלים בצומת האבלה. מד־בית המתקהלים הם תושבי גינות־שומרון, מעלה שומרון, עמנואל וק־דומים. חלקם תושבי אלפי־מנשה. השיחות והוויכוחים מצביעים על תהליך ההקצנה של המתנחלים. כל פיגוע מאיץ את התהליך.

דרכי תגובה ונקם

שיחה על דרכי תגובה ונקם, בין איש אלפי־מנשה לבין תושב גינות שומרון, בהשתתפותה של דניאלה וייס:

תושב אלפי מנשה: אני לא מתקבל בשיטות של גינות־שומרון. אם אתה מטפל בהם בשיטות כאלה, תעבור לשיטה של ג'ורג' חבש וקי־בוץ — זה הכל.

דניאלה וייס: לא, יש חומר ויש בוץ. יש דרגות.

תושב אחר מאלפי־מנשה: תאמין לי, החבר'ה האלה הכי צודקים.

דניאלה וייס: נכון, לערבי משנה הכסף. תפגע לו בכיס. מה קרה, למה הוא לא הרג אותו... זו פגיעה בכיס. יש גם בוץ, יש גם שהורגים. מה יש? זו נקמה.

איש אלפי־מנשה: זה לא פותר.

וייס: זה כן פותר.

איש גינות־שומרון: מה לא פותר? כל שבוע פיגועים בכם, ואתם עומ־דים מהצד?

איש אלפי־מנשה: תראי, דניאלה, אני חושב שהמטרה של כל אירגוני החבלה זה לפגוע בקצין צה"ל. זה חשוב להם.

איש גינות־שומרון: המטרה שלך זה להבין אותם, או ללכת לפגוע בהם?

איש אלפי־מנשה: לא, לא, אין בינינו ויכוח. אני יותר קיצוני ממה שאתה חושב.

איש גינות־שומרון: צריך לתת להם מכה על הראש, ולטייל פה בכל יהודה ושומרון.

איש אלפי־מנשה: מה, תלך לטייל בכל מקום ביהודה ושומרון, על הכביש איפה אנחנו חיים?

תושב אחר מאלפי־מנשה: יש פה חיילים, לא?

איש גינות־שומרון: איזה חיילים? הם כולם בעל־בית. צריך לדיין אותם.

איש אלפי־מנשה: את מי?

איש גינות־שומרון: צריך לקחת אנשים מהיישוב, ובכל פעם לקצר למישהו אחר את הרגליים.

איש אלפי־מנשה: כן, כמו באמת נראים אנשי המחתרת היהודית, בשביל זה הם יושבים...

"חג שמח מאוד"

ביר זוקה, בדרך נסיעה ובמוראים גדולים. יום שני, שעות צהריים ברמאללה. האמבולנסים, שמיהרו ברחובות העיר, הביאו עימם את בשורת תוצאות ההפגנה באוניבר־סיטת בירזית הסמוכה. הסוחרים סוגרים את חנויותיהם, וממהרים הביתה. החיילים במחסומי הצבא מבשרים: "אין כניסה, שטח צבאי סגור". מדי פעם עוברת את המחסום מונית, המובילה סטודנטים בדרך לרמאללה.

מרביתם פוחדים לדבר. מקצתם מסבירים בקפידה, בנוסח של דיווח מבצעי־צבאי: "הקמפוס הישן מבו־תר, הסטודנטים מתבצרים במעונות של הבנות, שמעצו שוויו פצועים". מחסומי האבנים, גרוטאות המכו־ניות ותרמילי הכדורים בכביש המרכזי של העיירה בירזית, מעי־דים על מה שהתרחש שם שעות אחדות קודם לכן. את השקט שאחרי הסערה קוטעות קריאות המואזין במסגד, והטרטורים של מכשירי־קשר צבאיים. קומץ חיילי מילואים שומרים על פתח האוניבר־סיטה, שעה שנציגי המינהל האזרחי מנהלים משא־ומתן עם הסטודנטים על פינוים מהקמפוס. "חג שמח", אומרים לנו החיילים. "שמח מאוד"... כשהם מלווים אותנו החוצה, הלאה מהקמפוס, משתרכים מאחור הוולכות ראשי של סטודנט מוכה, שמעיניו שפע של קללות על כולנו. בזעם, בלי מעצורים. "חג שמח", אנחנו נפרדים מהחיילים.

ביציאה מהעיירה בירזית, ליד תחנת האיסוף של התלמידים, מתכנסות כמה סטודנטיות. עוקבות בעניין אחר תנועת כלי הרכב הצבאיים. "את רואה", מסבירה אחת לחברותיה, "הג'יפים עולים לגבעה שמעל כדי שתהיה להם תצפית טובה יותר על הקמפוס". אנו מתפעלים מהאבחנה האסטרטגית שלה, ובבדיחות מציעים לה להצטרף לצבא. "לצבא הזה — לעולם לא", היא משיבה ברצינות תהומית. "הייתי מעדיפה למות. אין לכם מושג כמה אני מתעבת אותם".

בשכונה שקטה ברמאללה אנו פו־גשים כאיים אוניברסיטאי, מרצה בפקולטה למדעי־החברה, כשהוא עוסק עושים בגינת ביתו. "כבר בבוקר הבנתי שהולך להישפך דם", הוא מספר. "במיוחד אחרי שראיתי שם את הקצין שירה בהפגנה בדצמבר. מכירים אותו. התקשרתי לבית־החולים מקאסד בירושלים ולבית־החולים ברמאללה והצעתי להם שיעמדו בכוננות. אחר־כך נכנסתי למכונית ונסעתי הביתה. מוסא, הבחור שנהרג, היה תלמיד שלי, טיפוס שקט. השנה היה אמור לסיים תואר ראשון. חבל עליו".

מסובין, בערב. הנהלת האוניבר־סיטה מכנסת מסיבת עיתונאים במ־לון "אמריקן קולוני" במזרח ירו־שלים. במערב העיר מסבים ב־אותה שעה לשולחן הסדר. כמוהו הישיבות של המלון המפואר מאכ־לסים עיתונאים ערבים וזרים, נציג הקונסוליה האמריקאית, אנשי האוני־ברסיטה, נציגי הצלב האדום, ונכ־בדים ממזרח ירושלים ומרמאללה (שתמיד יראו במעצרים כאלה). כולם מכירים את כולם. אווירה של מועדון חברתי אקסקלוסיבי. אנשי יחסי הציבור והמזכירים של בירזית כבר שיכפלו דפי מידע לעיתונאים, וחילקו אותם ביניהם. ההפגנה הפרועה שהתקיימה בבוקר בקמפוס, מתוארת כאן כ"תהלוכה שלווה". גירסת דובר צה"ל על האירועים מוגדרת "בדיה". בסיום מסיבת העי־תונאים פונה אלינו בעברית דובר האוניברסיטה, אלברט אגזריאן: "איך אומרים אצלכם חג שמח"...

קושיות

בקבוק־התבערה שהושלך בשבת על מכוניתה של משפחת מוזס, היה ה־21 במניין בחודש האחרון. מגמת העלייה במיקרים מן הסוג הזה ומסו־גים אחרים הסתמנה בבירור בחו־דשים האחרונים, בעקבות המקרים, הטרוריסטים החטיאו את מטרתם. הפעם הם הצליחו במשימתם הקטל־נית. בעקבות התקרית נקטו של־טונות הביטחון מספר צעדי תגובה המעלים כמה תמיהות.

• מה סיבת עקירת שלוש שורות של עצי פרדס משני צידי צומת האבלה? אם היה הכרח חיוני לשמירה על ביטחון התנועה במקום, מדוע לא נעשה בצורה מסודרת לפני המעשה הטראגי, על סמך דרישות של תושבי אלפי־מנשה?

• אם מאה הפלשתינים שנעצרו בתחילת השבוע בגדה היו חשודים מזה זמן בפעילות עוינת, מדוע נעצרו כולם בלילה אחד, למחרת הפיגוע במבואות אלפי־מנשה?

• האם הצעדים הביטחוניים שננקטו השבוע היו פרי מדיניות ביטחונית מגובשת ומתוכננת, או תוצאה מגומנית של כניעה ללחצים?

• האם צעדים כגון אלה שננקטו, ואף חמורים מהם, ימנעו מעשי טרור והתקוממות בשטחים?

וקושיה בהקשר אחר, שצפה ועולה בתכיפות רבה מדי בחודשים האחרונים: האם יש הכרח של ממש להיכנס שוב ושוב לעימות מזוין עם מפגינים — גם כשמטיחים אליהם ומבזים — ולירות עליהם כדורים חיים?

הירושה שמשאיר לוי לשומרון

מאת ראובן פדהצור

לאחר המלחמה האומללה שנכפתה על הצבא שלא בטובתו, נועד מינויו של משה לוי לרמטכ"ל להוביל את צה"ל לרגיעה והתארגנות מחודשת: ספק אם דן שומרון מקבל צבא כזה

על החגיגיות בטקסי הפרידה המרובים של רב אלוף משה לוי מצה"ל, מעיבים אירועי החודשים האחרונים. אלה מהווים אקורד צורם לסיומן של ארבע שנים בהן שימש משה לוי כמפקד העליון של צה"ל. מעורבותו בפרשת פלאטו, עמדתו הנחרצת בזכות מינויו של אל"ם אביאם סלע ובעיקר נסיונו הנואש לחסום את דרכו של דן שומרון אל כס הרמטכ"ל, חשפו לפתע לעיני הציבור רמטכ"ל השונה במידה רבה מתדמיתו הקודמת.

לא יהיה זה נכון והוגן לשפוט את תקופת כהונתו של רב אלוף לוי על סמך הפרשות שאפיינו את אחריתה. אולם, יש בתגובותיו ובהתנהגותו של משה לוי בהקשר האירועים האלה כדי ללמד, הרבה יותר מכפי שנוטים לחשוב, על האיש ועל תפיסתו את תפקיד הרמטכ"ל. כך, למשל, הסבריו לגבי התלונות לגבי קידומו של אביאם סלע. "אנחנו לא דרום ויטנאם" טען הרמטכ"ל "ויהיה זה תקדים מסוכן אם נעשה מעורבות של האמריקאים במינויי קצינים בכירים בצבאנו". ההזדקקות להשוואה עם דרום וי־טנאם אינה מטיבה עם שיפוטנו לגבי שיקול דעתו של רב אלוף לוי.

אך, הרמטכ"ל לא צריך להיבחן רק על סמך כושר ההתבטאות שלו, ואף לא על סמך כושר ההפעלה בו ניחן. השאלה החשובה באמת, בניסיון לסכם את תקופת כהונתו של רמטכ"ל, חייבת להיות אחת: איזה צבא השאיר ליורשו? והכוונה בשאלה זו היא כפולה. ראשית, רמת מוכנותו של הצבא למלחמה הבאה. ושנית, רוחו של הצבא — המוסרי, המוראלי והאינטלקטואלי.

לשני התחומי פעולה של הרמטכ"ל היתה השלכה ישירה על מוכנותו של צה"ל למלחמה: הקיצוצים בתקציב הביטחון ועדכון תפיסת הביטחון, ובגזור ממנה גם עידכון הדוקטרינה הצבאית. קיצוצי התקציב נכפו על רב אלוף לוי, וכחייל ממושמע הוא ביצע אותם בשל־מות. אולם, המבוכה אליה נקלע הצבא בשל אותם קיצוצים, חייבה את הרמטכ"ל להציג עמדה נחרצת בנושא הלביא. בכך נכשל והכשיל.

הנתונים היו מתוחים לפניו כבר לפני חודשים רבים. תוכנית העבודה הרב־שנתית של צה"ל הצביעה על מחסור חמור במשאבים, שהשפעתו על רמת הביטחון שצה"ל מסוגל להעניק היא רבה. כמות האימונים ירדה, קוצץ סדר הכוחות ובעיקר הופסקו או בוטלו פרויקטים מתוכננים.

כל האלופים המליצו

המסקנה הבלתי נמנעת, עליה המליצו גם כל האלופים המקיפים את רב אלוף לוי, חייבה את הרמטכ"ל להמליץ על הפסקת פרויקט הלביא, ושימוש בכספים שיתפנו לצרכים אחרים של צה"ל. אפילו בחיל האוויר התגבשה עמדה לפיה אסור לשעבד כמות כה גדולה של משאבים עבור פרויקט, שתוצ־מתו המבצעית הראשונה תתממש רק בעוד ארבע או חמש שנים. אך, הרמטכ"ל התלבט והתפתל, ונרתע מלקבוע עמדה ברורה בנושא. בכ־כול, הציג רב אלוף לוי עמדה ממלכתית. שהרי היתה החלטת ממשלה המחייבת את המשך הפ־רויקט, ולכן אין איש צבא צריך לצאת נגדה. בפועל, היתה עמדתו של משה לוי ההיפך הגמור מכך.

רק בשבועות האחרונים לכהונתו, העז הרמטכ"ל לצאת חוצץ נגד הלביא. לטענתו, שינה את עמדתו משום שהשתנו התנאים. התברר לו לפתע כי הלביא יעלה הרבה יותר מכפי שסבר, ושחיל האוויר לא יוכל לקלוט את 300 המטוסים המתו־כננים, אלא הרבה פחות. עם כל הכבוד, נתונים אלה לא רק שנמסרו לרמטכ"ל שוב ושוב בדיונים בהם השתתף, הם פורסמו אפילו בעי־תונות. לטעון עתה כי לפתע השתנו התנאים, זה בלשון המעטה, לא מדויק.

בהיעדר דיון רציני בקרב הדרג המדיני בנושא תפיסת הביטחון של ישראל, מוטלת המשימה הזו על צה"ל. בלית ברירה נאלץ הצבא עצמו לקבוע את קווי המסגרת של התפיסה הביטחונית, במגמה לעצב לפיהם את הדוקטרינה שלו, ובגזור ממנה את בניית הכוח הצבאי. מבלי לפרט יותר על המידה, בשל מגבלות ביטחון שדה, ניתן לומר כי אחד המאפיינים את תקופתו של רב אלוף לוי הוא "קיפאון מחשבתי".

העמקת תופעת הקליקות

אחד מתפקידיו של המפקד העליון של הצבא, הוא ליזום שינויים מתחייבים בדוקטרינה. דא עקא כי בכך לא מילא רב אלוף לוי אחר הציפיות ממנו. אם נוסיף לארבע שנותיו של משה לוי את חמש שנות כהונתו של רפאל איתן, נמצא כי במשך כמעט עשור שלם שלט בכיפה הקיפאון המחשבתי שאותותיו מגלייה ניתן לאתר ללא כל קושי במלחמת לבנון. הבעיה היא שהמשך ההישענות על הדוקט־רינה הצבאית הנוכחית, עלול לגבות מצה"ל מחיר דמים יקר מאד. חלק ניכר מתקופת כהונתו של משה לוי שרוי בצל ההרפתקה הלבנונית. את צה"ל קיבל כשהוא שקוע עד צוואר בביצה הלבנונית. כמפקדו של הצבא הבין הרמטכ"ל היטב כי צה"ל חייב לסגת מלבנון, במהירות. דברים ברוח זו אף אמר לא פעם, אך בפורומים סגורים ובמעט בחשאי. משה לוי לא היה מוכן לעמוד בתוקף מול הדרג המדיני, ולהבהיר לו את מה שמחייב מצפונו המקצועי.

שני מאפיינים נוספים ניתן לאתר בתקופתו של רא"ל לוי: העמקת תופעת ה"קליקות" ושחיקה בנור־מות המבצעיות והמשמעת של חיילי צה"ל. "קליקות" של קצינים היו תמיד, וסביר שיהיו גם בעתיד. הבעיה מתחילה כאשר התופעה משפיעה על תפקודו של הצבא ושל מפקדיו. נדמה לי כי בארבע השנים האחרונות העמיקה התופעה הרבה מעבר לרמה המקובלת. על רקע זה יש לבחון את שני סגני הרמטכ"ל, פרי יוזמתו של הרמטכ"ל. בלשון הזהירה אפשר לומר כי סגנים אלה לא הוסיפו ליציבותו של הפיקוד העליון, והותירו טעם מר בפיותיהם של קצינים בכירים רבים.

בעיה חמורה יותר היא השחיקה בנורמות. יותר מדי מקרים מעידים על התרופפות המשמעת המבצעית. הסיפת חיילים בלבנון היא בבחינת רמז בלבד. בקרב דרגים גבוהים של קצינים שוררת הרגשה כי נשחקת המערכת הזהירית של "שכר ועונש". לא כל מי שסרח, בתחום המבצעי, נענש. קצינים לא מעטים, שהיו מעורבים ב"פאשלות" מבצעיות קודמו. יותר ויותר קצינים צעירים טוענים כי העיקר אינו עוד הביצוע המקצועי והדבקות במטרה, אלא "יחסי הציבור" והקשרים עם הבכירים.

בחירתו של משה לוי לתפקיד ראש המטה הכללי, נועדה לאפשר את הפיקוד העליון של צה"ל, לאחר חמש שנותיו הסוערות של רפול, ולאחר מלחמה אומללה, שנכפתה על הצבא שלא בטובתו. בעיקר נועד מינויו של לוי להוביל את צה"ל לתקופת רגיעה והתארגנות מחודשת לאחר מלחמת לבנון. ספק אם בתום ארבע שנים הצבא רגוע יותר, וספק אם עתה, בתום תקופת כהונתו של משה לוי, השלימה התארגנותו של צה"ל לקראת האתגרים הצבאיים בפניהם ייתכן ויאלץ להתייצב בעתיד.

הירושה שהותיר הרמטכ"ל השי־ים־עשר למחליפו, תחייב את דן שומרון לבצע חריש עמוק. מעבר לצורך בחזרה של המחשבה הצ־באית, ושינויים במבנה הכוח, יהיה על שומרון לפעול בנחישות להחזרתה של הפניה המוראלית בקרב הפיקוד הבינוני והבכיר, זו הגורמת לעזיבת רבים מהקצינים המוכשרים את צבא הקבע.

רחבעם (גאנדי) זאבי (מימין) ומימון לוי

יחזקאל אסלן

רחמים אהרוני (מימין) וטוביה אושרי

איפה הם היום

מאת ראובן שפירא

הדמויות והאנשים המוזכרים והקשורים למשפט בצלאל מזרחי־"הארץ". מה הם עשו מאז המשפט ואיפה הם היום?

רחמים אהרוני ("גומאדי") וטוביה אושרי — הקבלנים, שהם ידידיו כמו קבליו של בצלאל מזרחי, ואשר השופטת שילמה ולנשטיין אמרה עליהם, בפסק הדין במשפט בצלאל מזרחי־"הארץ": "מובילים בחבורות הכופרים שהיא אחד הענפים של הפשע המאורגן נוכחה ישראל", מרצים עונש מאסר עולם שנגזר עליהם לאחר שהורשעו בתכנון ובביצוע הרצח הכפול של עמוס אוריון ועוד כהן במפעל "בריבקר" בבת ים, שהיה בבעלותם.

טוביה אושרי כלוא בכלא איילון ברמלה, באגף המחבב אגף נוה. הוא נחשב לאסיר שקט שאינו עושה בעיות, מתיידד עם האסירים האח־רים ובחולק את תאו עם אסיר נוסף. קורא הרבה, כותב מכתבים, מחכה להופעה מהכלא וממשיך לטעון שלא רצח בכוונה תחילה את אוריון וכהן, אלא שמדובר במקרה של הגנה עצמית ולא הוא שירה בקורבנות.

הוא מדבר בביטול על הכללתו ברשימת ה־11 המפורסמת של ראשי הפשע בישראל, מכחיש בנ־חרצות רבה שהקשרים לו התתנים הד־ביטרמה לכך ושהוא היה בסך הכל פושע קטן. אושרי מחשיב עצמו כאיש עסקים וכועס על חברים שנהגו אתו.

אושרי מבקר, מדי פעם, את חברו רחמים אהרוני הכלוא בבית המעצר המרכזי שליד כלא איילון. השניים ביחסים טובים. אהרוני, שנגזר עליו תחילה 12 שנות מאסר ספג מהלומה קשה כאשר בערעור שלו בבית המשפט העליון הוחמר העונש למאסר עולם. גם אהרוני נחשב לאסיר ממושמע ושקט ועובד שעות רבות ביום באפסנאות של הכלא.

הוא קולט עצורים ואסירים חדשים ומנפק להם ציוד. אהרוני מבכה לזכות בפיצוי, חרשה, שיפור חברו אושרי האסר לדעתו תשי־פך אחד ידיע על הרצח הכפול והצביע על חלקו השולי, לאחר בעניה בלכד. של אהרוני ב. בין השנים היו באחרונה מגעים בנושא זה. אהרוני אינו כועס על אושרי שלכעתנו סיבך אותו בפרשה ("גם הוא במאבק"), אך מצפה שחבירו יעזור לו עכשיו להחליף עדות שתשחזר הקלים שנגזר עליו.

בינה שפירא, כאשה ממה, בכלא, אמר לי אהרוני: "אין לי כוח הייה לאבבק במשפט. כל העניין הוא הבנה אחת גדולה. מה שעובר עליו זה סבל נורא לא רק לי אלא בעיקר למשפחה שלי ולילדים. לעתים אני כצעקר שלא קרה הבקך. הכל שלא הרגו אותי".

מימון (שמעון) לוי — בנו של הקבלן הירושלמי הידוע עזריה לוי. מימון לוי, בעל עבר פלילי בתחומים שונים, ידוע כידידם הקרוב של בצלאל מזרחי, טוביה אושרי ורחמים אהרוני וגם של אלוף (מיל.) רחבעם (גנדי) זאבי. פרשיות הנו־געות בו הועלו במשפט מזרחי־"הארץ". הוא הורשע בסיוע לרחמים אהרוני ולטוביה אושרי לאחר הרצח הכפול של עמוס אוריון ועוד כהן. לוי הסדיר להם כרטיסי טיסה לחו"ל והעמיד לרשות אושרי דירה בירוש־לים להתחבא בה. נדון, על הסיוע, לשתי שנות מאסר.

כיום מנהל מימון לוי את רשת מלונות "שלום", ושוהה תקופות ארוכות בארצות הברית לצורך קי־דום עסקי המלונות.

* * *

ברשימת ה־11 של ראשי הפשע בישראל, שנידונה בהרחבה במשפט מזרחי־"הארץ", נכללים מלבד שמו־תיהם של בצלאל מזרחי, רחמים אהרוני וטוביה אושרי גם שמותיהם של מרדכי צרפתי ("מנטש"), האחים אלי ועזרא ("עוזי") טיסונה, יחזקאל אסלן, יעקב אפשטיין, רפי שאולי, מוניה שפירא, זהר דהואשוילי.

מרדכי צרפתי ("מנטש") — כיום צרפתי הוא כבן 70, חולה, ומגדיר עצמו כפנסיונר. בעבר נחשב אחד האנשים החזקים בתל אביב ושלח ידו בעסקים שונים. היו לו חברות מוניות, הובלה ושרותים. אישי ציבור רבים, בהם קצינים בכירים במשטרה ובצה"ל ובעלי תפקידים ממלכתיים נמנו עם ידידיו הקרובים.

ככל הידוע מכר צרפתי את כל עסקיו למשפחתו. בנו משמש בתפקיד ניהולי ב"סינרמה" (שבה שותף, כאמור, בצלאל מזרחי שהוא מידידיו הקרובים של צרפתי). צרפתי גר בדירה בבית משותף ברמת־גן ומבקר לסירוגין. באחרונה אף היה כשאשתו בבית חולים. אשתו מכרה את חנות הבגדים שלה ומקדישה את זמנה לטיפול בבעלה החולה. צרפתי מרבה לשבת בבית, הוא ממשיך בידידות עם בצלאל מזרחי, ידידים, בהם קציני משטרה לשעבר, ממשיכים לבקרו. לא מכבר, כאשר ביקשתי לשוחח אתו הוא דיבר בקול חלש, מקוטע ולא ברור. הוא סירב לדבר על עברו ואמר לי: "עזוב אותי. אין לי מה לספר. אין לי חשק. אני חולה. כל פעם באות מכות חדשות. אולי בפעם אחרת נדבר".

האחים אלי ועזרא ("עוזי") טיסונה — שני אחים התבססו בחו"ל. הם שותפים בחוות ענק שהקימו באפריקה בשיתוף עם השלטונות שם. אלי הוא מנהל החווה המשת־רעת על עשרות אלפי דונמים ומועסקים בה אלפי עובדים, בהם עשרות ישראלים. בחווה מגדלים דגים סוגים שונים וגידולים חקל־איים והיא מייצאת לרחבי העולם. באחרונה סבלה החווה מנזקי סופה עזה.

טיסונה הורשע בשנת 1981 ונידון ל־3 חודשי מאסר על מתן שוחד למנכ"ל ועד עובדי התעשייה האווי־רית לשעבר שמואל קישלס. זאת כדי שקישלס יעזור את חברת הבשר שלו בהתקשרות לשיווק בשר בחנות של עובדי התעשייה האווירית.

אחיו, עזרא טיסונה, שנודע כאלוף במשחקי "שש־בש" וכמהמר מקצועי ששבר קופות של בתי קאזינו רבים ברחבי העולם, מתגורר עם משפחתו במיאמי, אך מדי פעם מגיע עם המשפחה לישראל. הוא מחזיק דירה בבת ים. גם בימים אלה שהה עזרא טיסונה בישראל.

הוא עוסק בנכסי דלא ניידי במיאמי וכיום הוא שותף עם אחיו אלי בשוק פשפשים ענק הפועל בשבתות וימי ראשון ובו כ־1200 דוכנים. הוא ממשיך לשחק "שש־בש", אך צמצם מאד את פעילותו בבתי הקאזינו.

עזרא טיסונה מעיר על עצמו שהוא פועל רק במסגרת החוק. "פרנסה יש ברוך השם בשפע. אין מה לדאוג. אין לי שום הרשעה פלי־לית בשום מקום בעולם. אני מוכן למכור את כל הרכוש שלי ולבוא ולהשקיע בישראל בתנאי שיקום מישהו מוסמך ויוציא את האמת לאור. גם היום, בחו"ל, באים ומבקשים אצלי משכנה והלוואה של מדינת ישראל. אישים ישראלים נכבדים וגם שרי ממשלה מחפשים את קרבתי. מפלגות גדולות מחזרות אחרי ומבקשות תמיכה כספית. אבל בארץ הם מתעלמים ממני ופוחדים לשבת אצלי ליד שולחן אחד, כי אולי מישהו יראה", כך אמר לי באחרונה עזרא טיסונה.

השבוע סיפר לי כי בית משפט בארצות הברית זיכה אותו מאשמה של נטילת שוחד. באוגוסט 1986 נעצר עזרא טיסונה והואשם בחשדות האלה. שחרי העסק שפעלתי נגבו, לפי החשדות, באזור במיליון דולאר. טיסונה טען כי אינו קשור לכל לעניין וכל הפרשה היא חיסול חשבונות פו־ליטי על רקע יריבות בין שני ראשי עיריים שבאזור מהם תמך הוא.

מוניה שפירא — ידידו של בצלאל מזרחי. כיום שותף ב"קאנטרי־קלאב" של רמת השרון. איש עסקים ומרבה להשקיע במניות בבורסה. ידוע כמרבה לבלות בבתי קאזינו בעולם. בסוף השנה שעברה השתלט על מניות חברת הפ.ו.ג לייצור מוצרי נייר והביא להחלפת ההנהלה של החברה. בשנים האחרו־נות סבל מהתנכלויות ואיומים כלפיו ואף נעשה ניסיון לרצחו על ידי הטמנת מטען רסס במכונית שבב בניינו, מטען שבודד גם לא התפוצץ.

זה היה ביולי 1983. באוגוסט 1984 פוצצה ונשרפה כליל המכונית האמריקאית שלו. עוד מטען חומר נפץ הונח סמוך לביתו ומטען אחר התפוצץ סמוך ל"קאנטרי קלאב" ברמת השרון וגרם לשריפה. לפני כמה חודשים נעצר עבריין מגבע־תיים כחשוד בהנחת מטעני הנפץ.

על פי החשד הרקע להתנכלויות למוניה שפירא היה חיסול חשבונות בשל התמוטטות מניות חברת הפ.ו.ג. שבשליטת הקבלן שלום גניש. בהתמוטטות נגרמו הפסדים לעשרות משקיעים, בהם כדורגלנים וכדורסלנים, שהפתו להשקיע במ־ניות האלה באמצעות חברת ברוקרים.

יחזקאל אסלן — נחשב בשעתו אחד מבכירי העבריינים בתל אביב, וכעוסק מאחורי עסקות סמים. בשנים האחרונות מתרכז בעסקים לגיטימיים. בבעלותו רשת מסעדות מצליחה "שיפודי התקווה" ובית ספר גדול ליינות, בשכונת התק־ווה. הוא גם שותף במפעל "שבחי" לעיבוד בשר בדרום תל אביב. כאשר ביקשתי לראיין אותו בשבוע שעבר, סרב.

אסלן אמר: "לא רוצה כתבות בעיתונים. זה יפגע בי ובילדים שלי. רשימת ה־11? לך תפש אותה בכנסת. שם יש הרבה כאלה. אני זז ועזוב מהשטויות האלה, אני זז ומתפרנס בכבוד".

יחזקאל אסלן, שהוא ידידו של טוביה אושרי ורחמים אהרוני נשפט בשנת 1979 ל־3 שנות מאסר לאחר שנתפס בחדר במלון בתל אביב בעיצומה של עסקת קוקאין. הוא הוכר כמי שניסה לתווך בין עמוס אוריון ובין טוביה אושרי. שמונה חודשים לאחר שיחרורו מהכלא, בפברואר 1982, נפצע אסלן קשה מפגיעת צרור כדורי תת מקלע בכל חלקי גופו. אלמונים טמנו לו מארב סמוך לביתו בדרך יפו־חולון. לעבוד בתוכנית "עוזי". אסלן החלים מהפציעות הקשות.

חודש חזני לאחר ההתנקשות באסלן נרצח ביריות העבריין עמוס מסיקה בעת שנסע במכוניתו עם אחיו משה בדרך לדרום תל אביב. משה נפצע ביריות. עד היום לא הועמד איש לדין בשתי הפרשיות האלה, אף כי אסלן נעצר בשעתו כחשוד ברצח עמוס מסיקה.

רחבעם זאבי (גנדי) — בשנים האחרונות שימש כמנכ"ל מוזיאון "הארץ" בתל אביב. מינויו לזה בשעתו עורר ביקורת קשה על רקע קשריו המוגדרים עם טוביה אושרי ומימון לוי. באחרונה הודיע זאבי שהוא פורש מתפקידו במוזיאון לאחר שלא התקבלו דרישותיו להורדת תקציבים גדולים לפיתוח. הוא עשה במוזיאון שינויים רבים ופיתח אותו אך מעשיו עוררו קשה ועבודה בקרב העובדים וביקורת מהותית מצד מבקר עיריית תל אביב.

דוד שולמן — איש עסקים, בעל "מוטלים מוס" בדרום תל אביב העיד במשפט מזרחי־"הארץ". נרצח בדצמבר 1979 בהתפוצצות מכוניתו, שמולכדה בחומר נפץ, סמוך לביתו באפקה. ברציחתו הורשע מוחמד טורק מיפו שהיה חבר בכנופיית סמים שפעלה בדרום תל אביב ושאחד מראשיה היה מוחמד שניר.

הייצל עזוז — העיד במשפט מזרחי־"הארץ". עבריין פעיל בדרום תל אביב. נרצח, בינואר 1980, מיד־יות אלמונים שארבו לו סמוך לביתו בבת ים. הרוצחים לא נתגלו עד היום. העלתה בין השאר השערה שהוא היה קשור לרצח דוד שולמן ונרצח כדי "לסתום את פיו". במאי 1983 נרצח אחיו רפאל עזוז ביריות סמוך לדוכן הפירות שלו בשוק "הכרמל".

זהר דהואשוילי — מספר 11 ברשימת ה־11 ובה נאמר עליו שהוא מוכר כזייפן מטבעות ומפיץ דולרים מזויפים. בשנת 1983 נעצר בפרשת כנופייה שהתארגנה בישראל והתכוונה לזייף כמות עצומה של דולארים. בפרשה, מעצר הכנופיה התאפשר הודות לפעילות משטרת ישראל. דהואשוילי נדון בפרשה למאסר.

מיכה ("ספסל") רוקנשטיין — העיד במשפט. הורשע בעבר בסחיטה מבצלאל מזרחי. בשנים האחרונות נעצר מדי פעם בחשדות שונים, בין השאר בחשד בנוכלות ב"מילארד" השקלים "משגי" אנשי עסקים. בשנת 1985, סמוך לבנק באוניברסיטת בר אילן, שוחרר לאחר שלא נמצאו ראיות נגדו. טען בבית המשפט שאינו עוסק בפלילים ושהוא בעל משחות עתיקות. באחרונה נעצר, בספטמבר 1986, כחשוד בהתפרצות וגניבת מיליונים תכשיטים.

קרן לעמו

מאת נדב שרגאי

חוקר המשטרה הציג לטדי קולק עשרות פקודות לחלוקת כספים מקרן־טדי בחתימתו, וביקש לדעת לאיזו מטרה יועד הכסף. אני לא זוכר, ענה טדי, עשרות פעמים. תשובות אחרות: למפלגת העבודה, ל"ירושלים אחת", לידידים, לנזקקים ולמשפחה. חריש החליט לא להעמיד לדין

"אני עומד לרשום את הודעתך בחשדות למתן טובות הנאה באמצ־עות חשבון הנקרא 'טדי קולק — קרן לסיוע מיוחד'. אין אתה חייב לומר דבר אלא אם כן רצונך בכך, אולם כל אשר תאמר ירשם על־ידי ויוכל לשמש כראיה בעתיד". כך, במילים אלה, פתח לפני שנה סנ"ץ מרדכי לוין את חקירת החשוד העיקרי בפרשת קרן־טדי, ראש עיר־יית ירושלים טדי קולק.

הביקורת הציבורית שנמתחה על קולק בפרשה זו התמקדה בנקודה מרכזית אחת: כיצד ייתכן שתרומות אשר נאספו על־ידי קולק בתוקף מעמדו כראש עיריית ירושלים, תרומות בסך מאות אלפי דולרים, יחולקו על־ידיו ללא כל קריטריונים או פיקוח, לאישים ולגופים המקור־בים אליו ועל דעתו בלבד?

לכאורה, שיטת הפרשה לעבר אינה אלא היסטוריה. העיתונות חשפה, המשטרה חקרה והיועץ המשפטי לממשלה החליט: קולק לא יועמד לדין. עם זאת, למרות הכל, היא שוה עיון נוסף. פרוטוקו־לים שרשמו חוקרי המשטרה בעת שחקרו את קולק תחת אזהרה, מאפשרים בחינה בלתי אמצעית של פעולות הקרן. הפרטים, הנחשפים מבין עשרות עמודי ההודעות שה־גיעו לידי "הארץ", מחדדים ביתר שאת את סימני־השאלה סביב פעו־לותיה. למקרא הדברים, שנה אחרי, קשה שלא להעלות שאלה שנשאלה עד כה רק בחדרי חדרים: האם היתה ההחלטה זהה אילו היה מדובר באדם אחר ולא בקולק. ההגינות מחייבת להשיב בחיוב, באין כל הוכחה אחרת.

קיומה של חקירה בעניין העכיר מאוד את מצב רוחו של ראש העיר. קולק היה משוכנע שאין לה כל הצדקה. דברים קשים בנושא אמר קולק לשר המשטרה חיים בר־לב ולידידו (בשיחה הבריות) ראש הממשלה דאז שמעון פרס.

מלאכתו של היועץ המשפטי לממשלה לא היתה קלה. עצות ניתנו על ראשו מכל כיוון אפשרי: העיתונות, הפוליטיקאים. על קולק עצמו לא היה קשה ללמד סנגוריה. זכויותיו הרבות מספור, עשייתו הבלתי פוסקת בצרכי ציבור ולמען ירושלים, גילו המתקדם, הפרשה שכתוצאה אינה עוד רווקה, והכוונה הפלילית, שלדעת משפטנים לא הוכחה, הם מן המעט ששמע היועץ המשפטי.

טדי קולק עצמו השיח דברים מנומקים לפני החוקר סנ"ץ מרדכי לוין (28.4.86, פרוטוקול החקירה): "צריך להיות לכל דבר גבול. אין אף אחד שהולכים. אין אף אחד שנגרם לו נזק. אף פרוטה לא באה מקופה ציבורית או ממשלה המסיח. מה אתם רוצים ממני בעצם? זה גזל מעשרות אנשים שלוקח נפש ויכולת להתרכז בעבודה, וכן הרס את שמם הטוב (...) מה אתם מחפשים? אתם הלא לא אומרים לי מה אתם מחפשים. אני חושב שאנו חיים במדינת משטרה (...) יש למשטרה זכויות ומסגרות שאף פעם לא תיארתי לעצמי. אין לי ברירה. זו המדינה שלי — או אני ממשיך, אבל תחת השאה המוקה ביותר שאני יכול".

המשך היה רגוע יותר. לוין שאל, קולק ענה.

תרומות מהבחירות

ש. אני מציג בפניך מכתב לבנ"ל מתאריך 27.4.81. לפיו ביקשת מהבנק להכין צ'ק בנקאי ע"ס 15.000 שקל לפקודת מפלגת העבודה. האם תוכל לומר למה נועד הכסף הנ"ל?

ת. זה היה בתקופת הבחירות. בוודאי רצו עזרה. אינני זוכר יותר מכך.

ש. ב־31.1.85 ביקשת מבנ"ל להעביר סך 10,000 דולר ל"ירושלים אחת" (סיעתו של קולק במועצת עיריית ירושלים — נ"ש).

ת. היו תמיד חובות מהבחירות על כל מיני דברים (...) ולאט לאט חיסלנו אותם. כשנבצרו תרומות נתתי אותם ל"ירושלים אחת".

ש. באוגוסט 85 ובספטמבר 85 נתת לבנ"ל הוראה לזכות את חשבון (103'980870) בבנק הבינלאומי הרא־שון בסכום של 750 דולר, ופעם בס־כום נמוך יותר. על המכתבים רשום, בכתב ידו של נאור (איש גזברות העירייה — נ"ש) למזכירות "ירושלים אחת" (...)

ת. אין לי מה לפרט. אני רואה את עצמי אחראי ל"ירושלים אחת". שילמתי את המשכורת מכיוון שלא היה כסף בקופה.

ש. אני מציג לפניך מכתב לבנ"ל מיום 26.1.86. לפיו אתה מבקש מהבנק להעביר סך 10,000 דולר לחשבון פת"ם דולר 311499. האם תוכל להסביר למה נועד הכסף?

ת. כתוב על המכתב — כספי פת"ד טדי. אני לא זוכר. אם אזכור, אודיע לך. אני מניח שעשיתי עם זה משהו, אבל אני לא זוכר מה (...)

ש. בעניין ה־10,000 דולר, תשובתך נראית מוזרה בעיני. חלפו רק שלושה חודשים. איך זכור לאיזו מטרה הועבר הכסף?

ת. (...) אם אזכור אודיע לכם.

ש. קיים מכתב נוסף לבנ"ל מיום 24.6.81. ביקשת בו מהבנק להכין צ'ק בנקאי לפקודת יובל של בע"מ (חברת פרסום "נ"ש) על יתרת הסכום בעוך העומד לזכותך בחש־בון פת"מ מס' 104'090172/44. על־פי הודעת הזיכוי מדובר ב־11.302 מארקים גרמניים (...)

ת. זה בוודאי למטרות הבחירות של המפלגה.

לקולק הוצגו עוד עשרות הוראות פעולה לחשבון בבנ"ל, שעליהן התנוססה חתימתו, כולן פקודות על העברת כספים למפלגת העבודה ול"ירושלים אחת". כדי הודה בכולם: ב־24.6.83 — 10,000 שקל ל"ירושלים אחת", ב־3.7.83 15,000 דולר ל"ירושלים אחת", ב־10.7.83 4000 דולר ל"ירושלים אחת", ב־15.7.83 — 2000 דולר ל"ירושלים אחת", וב־31.7.83 סך של 10,000 דולר ל"ירושלים אחת". "ראיתי עצמי אחראי כלפי הגופים הפוליטיים שעמם הייתי קשור", הסביר קולק לחוקריו. הוא אישר אגב כך, כי העביר 2000 דולר גם לכיסוי מסע הבחירות של "העבודה" למועצת פועלי ירושלים.

המלצה לגרשש

מישור נוסף שבו נחקר ראש עיר־יית ירושלים היה העברות כספים מהקרן בהוראת טדי לוועד העובדים של עיריית ירושלים ולאנשים שעמדו בראשו.

ש. מתאריך 3.10.85 ביקשת מבנ"ל לשלם סך של 600 דולר לכל אחד מהאנשים הבאים: משה מזרחי, חיים כהן ורפי סיבוני (שלושת ראשי ועד העובדים באותה תקופה — נ"ש). האם תוכל להסביר?

ת. אני לא זוכר את המקרה. אני יכול לבדוק. זה היה לאחר מבצע קשה ביותר של צמצום עובדים (...) התברר האלה עבדו יומם ולילה. אני מניח שמישהו המליץ שנגיע להם אחרי העבודה הקשה שביצעו, להניעם (...)

ש. מכתב נוסף לבנ"ל, מה־17.2.86 — העברה של 650 דולר לארגון עובדי עיריית ירושלים (...)

ת. הרבה פעמים נתתי כספים למטרות של מסיבות ואירועים אחרים של הוועד.

ש. האם הגיעו אליך בקשות באמצעות אנשי הוועד, לעזרה לעובדי עירייה מן השורה?

ת. לא הגיעו אלי בקשות כאלה. אני לא עזרה סוציאלית (...)

ש. ב־5.6.82 ביקשת מהבנק לשלם סך של 1250 דולר לכל אחד מהבאים: חיים כהן, רפי סיבוני משה מזרחי ואברהם סהבל (אנשי הוועד — נ"ש). לשם מה ניתן הכסף ובהמלצת מי?

ת. הכסף ניתן לנסיעה של ועד העובדים לחו"ל והמלצת המנכ"ל.

ש. איך תסביר את העובדה שמנכ"ל העירייה דאז, שאול ששון, המליץ בפניך שתסייע לראשי ועד העובדים לנסוע לחו"ל, מיד עם תום המו"מ שנוהל בין הוועד לבין הנהלת העירייה על קיצוצים ופיט־ורי העובדים?

ת. אני חושב שאפשר להסביר את זה בקלות. לפטר עובדים זה דבר קשה ביותר. זה גם עניין נפשי מאד קשה. הם מכירים כל אחד מהעוב־דים ומופיעים כלפי העובדים כאילו כבוגדים. אני מניח שזה הביא אותם למתח עצום (...) לתת להם פיצוי כדי שהם קצת ינפשו, זה דבר טבעי ביותר.

קולק אמר לחוקרים שאינו מסכים לרעיון כאילו כסף זה, או כספים אחרים שהועברו לראשי הוועד, ריככו את הוועד בעת שניהל משא ומתן עם העירייה על פיטורי עובדים. "זה היה רק פיצוי על עבודתם הקשה", גרס קולק, "בפועל — פוטרו עובדים והוועד נתן את הסכמתו למהלך".

על עשרות שאלות משיב קולק לעתים בנחת ולעתים ברוגז — איני זוכר. הנה שתי דוגמאות:

ש. אני מציג בפניך מכתב לבנק לאומי מתאריך 20.1.83. לפיו הבנק מתבקש לשלם סך של 1000 דולר בשקלים לבנק צפון אמריקה בבי־רוק, לזכות "ביבריון טורס". על אותו מכתב רשום בכתב ידו של נאור (איש הגזברות — נ"ש) שאול ששון (מנכ"ל העירייה באותה תקופה — נ"ש) נסיעה לברזיל. מה התייחסותך למסמך זה?

ת. אני רואה לפני מסמך זה שאתה מציג לי. אני לא זוכר. וזה לא היה לי חשוב.

ש. 200 דולר לאברהם סהבל (18.5.82) (...)

ת. סהבל היה אז יו"ר ועד עובדים ואני מניח שהמנכ"ל המליץ. אני לא זוכר לשם מה ניתן הכסף.

"לצאת מזה בדרך אלגנטית"

במהלך החקירה מאשר קולק לחוקריו, כי העביר באמצעות הקרן כספים למספר לא קטן של ערבים, עובדי עירייה, תושבי מזרח העיר, בהמלצת היועץ לעניני ערבים של העירייה.

ש. אני מציג לפניך מכתב לבנ"ל מתאריך 27.8.81, לפיו מתבקש הבנק להעביר סך של 5,040 שקל למסעדת הביסטרו. כמו כן אני מציג בפניך חשבונית ע"ס 363 שקל מהמסעדה הנ"ל. עבור מה בוצעו התשלומים?

ת. בביסטרו היתה אסיפה של בוחרים ערביים, כמה עשרות, אולי מאה. אני שילמתי עבור הכיבוד.

מטרה פוליטית נוספת שהכספי יועד לה היתה מימוש התחייבות קו־אליציונית של סיעת "ירושלים אחת" לסיעת מאג"ל. אנשיו של קולק הבטיחו לראשי מאג"ל, כי ידאגו בעבורם למקום במועצה הדתית. קולק לחוקריו: "שר הדתות לא אישר את ההמלצה שלנו בעניין הרכב המועצה הדתית (...) כדי לצאת מזה בדרך אלגנטית, אמרתי אז לאנשי מאג"ל שאני חושב שהם צודקים. יעצתי להם להגיש בג"ץ ואני שילמתי את הוצאות העו"ד. כך יצאתי הגון יותר מהעניין. אני לא זוכר מה היה בבג"ץ, אבל זה לא חשוב".

מרדכי דרוויש, מי שעמד שנים בראש המחלקה לשיפור פני העיר של עיריית ירושלים ונאשם כעת בפלילים, קיבל גם הוא בסף 10,000 שקל (הוראה לבל"ל 12.5.82). קולק לחוקריו: "אני לא זוכר בדיוק למה נועד הכסף ולאיזו מטרה, אבל המנכ"ל בוודאי המליץ".

לקרן היה גם צד אחר, יפה יותר. בעשרות מקרים הורה קולק להעביר כספים לנזקקים. הנזקקים עם זאת לא היו העיקר: רבים מעובדיה הב־כירים של עיריית ירושלים — המנכ"לים, היועצים לעניני ערבים, ופקידים בכירים אחרים קיבלו מהקרן כספים לצורך נסיעה לחו"ל, רכישת מכוניות, עזרה ברכישת דירה או למטרות אחרות. בין הנהנים היו גם שני חברי מועצה מסיעתו של קולק — עמנואל זיסמן, מזכיר מחוז ירושלים במפלגת העבודה, ודוד בן שמעיה. קולק השלים למנכ"ל שאול ששון ולמהנדס העיר אמנון ניב הכנסות שהפסידו בשל איסור שהטיל משרד הפנים על עיריית ירושלים לשלם להם תשלומים חרי־גים שנים. גם למשפחתו העביר קולק כספים: 3000 דולר לבנו עמוס, לצורך עשיית סרט (טדי: באישור התורם) ועזרה ברכישת דירה לבני משפחתו (טדי: באישור התורם).

במקרה אחר העביר מקרן ירושלים לקרן־טדי לתקופה של שלושה חודשים, 2000 מארקים גרמניים שיועדו במקור לצורך פרויקט עזרה לזקנים. החוקרים ביקשו הסברים מטדי, שענה: "אינני יכול לזכור את זה בדיוק (...) אבל היו מקרים בהם קיבלתי כסף ולא ידעתי מה המטרה. רק כשידעתי מה המטרה העברתי את הכסף".

לא נעברו עבירות פליליות

יוסף חריש שהחליט לא להעמיד את קולק לדין, סירב להפגש עם סופר "הארץ". תחת זאת מסר את תשובותיו באמצעות דוברת משרד המשפטים. להלן תמצית הדברים: "הכספים שניתנו לקולק אכן ניתנו לו לחלוקה לפי שיקול דעתו. לא נמצא כי נעברו עבירות פליליות, או שהיה שימוש שלא בתום לב בכס־פים". חריש אומר כי הוקם גוף שתפקידו לגבש עקרונות כלליים ותקנות לניהול קרנות מסוגה של קרן־טדי. עד שיותקנו התקנות, הורה היועץ המשפטי "לווסת את הענקת הכספים מן הקרן".

דוברת משרד המשפטים אומרת כי המינוח ויסות בהקשר זה משמ־עותו פיקוח. מי יפקח — לא ברור. בתשובה לשאלות ספציפיות בעניין הנוגע להעברות כספים למפלגת העבודה, לוועד העובדים של העי־ריה, ולדרכות מתשובותיו של קולק כי אינו זוכר לאן או לצורך מה הע־ברו סכומים כאלה או אחרים, נמסר בשמו של חריש כי אינו רוצה להביע דעה בעניין.

ללא כל קריטריונים

קולק בחקירתו: "קיבלתי את הכסף הזה כדי שאעשה אתו מה שאני רוצה. לא הייתי צריך כל קריטריונים. אם שנתתי כסף למישהו לנסיעה לחו"ל, או שר־ציתי לתת עידוד לעובד לשם פרס על עבודתו, או שנתתי לנזקקים מעט, לשם עידוד. החלטתי לתת למישהו על־פי רצוני, ללא כל קריטריונים. הכסף היה בידי וניתן היה להשתמש בו.

"הנושא ישר ומנוהל בצורה ישרה, כך שאין בו כל רע. אני חושב שהמעשה לא פלילי וזה כוונה אינה פלילית (...) לו מישהו היה אומר לי שהדברים יכולים אפילו להתפרש כאילו אני קונה את מישהו, לא הייתי עושה זאת".

אלפי מנשה — לפני ואחרי

מאת מרדכי ארציאלי

המרצחים שהטילו בקבוקי־תבערה למכוניתה של משפחת מוזס וגרמו למותה של עופרה ולפציעתם של בעלה וילדיה, הצליחו לא רק ללבות את השנאה בין יהודים וער־בים, אלא גם בין יהודים ליהודים. ביישוב בן 500 משפחות, כ־2,000 נפש, היחסים פאמיליאריים, כמעט כמו בקיבוץ. חילוקי־הדעות בקשר לדרכי התגובה על המעשה הנפשע, גרמו לקרעים בין שכנים וידידים. ביישוב לא־גדול הכל מכירים זה את זה. נשים פגשו את עופרה בחנות או בסניף הדואר. בבית־הספר למדו תלמידים עם עדי בת השמונה. הפעוטות שיחקו בגן־הילדים עם טל בן הארבע וחצי.

קשה למצוא קווי דמיון בין תושבי אלפי־מנשה לבין המתיישבים בהתנחלויות. הרוב המכריע חילוני. ואחוז הדתיים אינו עולה על 6. פרט למתי מעט, הרוב אינו משתייך ל"גוש אמונים" וסניף מפלגת העבו־דה ביישוב הוא הגדול ביותר שמ־עבר לקו הירוק. מיתוי את היישוב, שמרבית אוכלוסייתו לא התיישבה בו מטעמים אידיאולוגיים. הדי גם כאלה שהתיישבו מעבר לקו הירוק בניגוד למצפונם ובעקבות לחץ מבד הדעיות. אך בקבוק־התבערה שנזרק במשפחת מוזס הפך את כולם למשפחה אחת שכולה, כואבת וזועמת.

אלפי־מנשה הוקם ב־1983 ונועד לקלוט אנשי צבא קבע. אך משהס־תבר כי ההיענות בקרב אנשי הצבא אינה גדולה, הוחל לקלוט משפחות אזרחיות, אשר ביקשו איכות־חיים. זו אכן ניתנה להם. היישוב נמצא כ־300 מטרים מעל פני הים. האוויר צח ונקי. ביום בהיר ניתן לראות את מגדל שלום בתל־אביב, את האר־ובות בחדרה, את אשדוד ואשקלון. כבישי האספלט רחבים, הבתים הד־ירות מרוהטים, וגינות מטופחות, הנקיון בולט לעין. אך הבתים אינם משתלבים בנוף. הארכיטקטים עשו כאן את הטעויות שעשו בעיירות־הפיתוח בשנות ה־50 וה־60. נדמה כי שלפו כלאחר־יד, תוכניות מו־כנות מתוך מגירות מאובקות ובנו בתי בטון ובתים־טרומיים שאינם משתלבים בנוף המקסים.

"יישוב מיותר"

בראש המועצה המקומית עומד שלמה קטן, סגן־אלוף (מיל') מחיל המודיעין, שהגיע ליישוב באוקטובר 1983, כשהוא להוט מרים. הוא אומר: "באתי לכאן לחפש אתגרים: הציוני והאידיאולוגי. איכות־חיים: לבנות חברה צעירה ודינ־אמית. התושבים עובדים במרכז הארץ. כל משפחה שילמה לחברות פרטיות בין 80 ל־120 אלף דולר, בלי סיוע ממשלתי. את דמי הפיתוח כבר הוחזר למשרד השיכון".

קצין המילואים נמוך־הקומה והמ־זקן עלה כילד מעיראק עם הוריו, אחיו ואחותיו במבצע "עזרא ונחמיה". ומי שהתחנך על ברכי תנועת העבודה אומר יום לאחר הרצחה של עופרה מוזס: "שר־החוץ אמר שאנו יישוב מיותר ולכן מותר להרוג אותנו". האם כך אמר? שאלתי. "כן. לפני שבועיים אמר פרס, שאריאל, עמנואל וחמש דקות מכפר־סבא, מיותרים. אחרי שאמר זאת אמרתי לחברים, שיש לי הרגשה שדמנו הותר. ואז בא האירוע הנוראי של שבת ומשפחה שלמה שיוצאה לקיבוץ, עלתה באש.

"בתחילה היו היחסים שלנו עם השכנים טובים מאוד. לפני שנתיים ניטעו כאן שמונים עצי פרי. מי נטעו כל אחד מהמתנדבים של העוזר ואנשי אגודת הכפרים, קיימנו יחסי שכנות טובים והדוקים עם ערביי הסביבה. ראשי מועצות, מכובדים, שייכים ביתואים. קיימנו מפגשים, ביקורים הדדיים בבתים. אבל חצי שנה אחרי שחרור פושעי ג'יבריל, התהפך הגלגל. בכפרים החלו לנשוב רוחות רעות. המסיתים השתלטו על המכובדים, ואלה חששו לקיים אתנו יחסי רעות. כמה מהם גילו לי, שהם חוששים מאנשי ג'יבריל".

"לפני חודשים מספר התרעתי בפני גורמי הביטחון על ההידרדרות באזורנו. החרדתי שיישפך דם. באוגוסט 1986 נורו יריות לעבר מכוניתו של אלדה. בסוף פברואר השנה נזרק שני בקבוקי־תבערה על מכוניתו של זוהר. הצבא עשה 'פילה' שטיק' בשלושה כפרים ולמחרת עולם כמנהגו נוהג. ב־21 במארס השנה חזר בלילה לביתו יישוב סגן אלוף בצה"ל והפעל מטען־צד, בגזרה יחידה, על הכביש המוביל אלינו. תושבים נזעמים קראו לי לפעול. הרמנו דגל מחאה ונמסר גביר כבצא הבטיחו לי לפעול. האמנתי ועצרתי את התו־שבים. אני חושב שעשיתי את טעות חיי. אם הייתי פועל אז כמו אתמול, יתכן שמה שקרה לא היה מתרחש ועפרה לא היתה נשרפת למוות.

הפגנות מבוקרות

"ב־29 במארס נפגשנו עם אלוף הפיקוד, ראשי המועצות ביו"ש ורה מבינישה. אמרתי לאלוף, שאם כוחות הביטחון לא יפעלו מהר, יהיה רע ומר. הצבעתי על המחבל ג'יבריל ממבור עסלה, שמוחזר בעסקת ג'יבריל. מסרתי לאלוף עוד שמות. השליתי את עצמי, שהצבא יפעל, אך הוא עשה רק קוסמטיקה".

וכיצד הגבתם לאחר האסון של משפחת מוזס שאלתי. "הגיעו תושבים יהודים מיהודה ושומרון, להזדהות אתנו. הגיעו כ־300 ועם כמה מתושבי היישוב יצאו לצמתים. באקט של מחאה. הם התנהגו בצורה מבוקרת. ביקשו לעקור פרדסים לצד הכביש, שמשם יצאו הרוצחים. לא היתה שריפת שדות. שום מכונית ערבית לא הוצתה. לא שברו דבר, לא קיללו. גם בשיא הלהט היו רק 4 מדורות קטנות". מה שאלתי. "מדורות קטנות, ניסו לשרוף 4 עצים. אבל אמצעי התקשורת עוינים אותנו והיותו שקיבלנו דירות בתצהירות ושי־שינו פרעות בקלקיליה. זה שקר".

"אני איש ביטחון. לפני שנה השתחררתי מצה"ל. אני יודע, שאי־אפשר למנוע לגמרי פעולות טרור, אך יש לטפל במוקדי ההסתה, לעצור ולגרש את משוחררי עסקת ג'יבריל, לעקור את כל הפרדסים שלצד הדרך ולהקים ועדת חקירה ממלכתית למחדלי מערכת הביטחון, כדי למנוע אסונות כאלה בעתיד".

לא ניתן להדביק תווית פוליטית לאלפי־מנשה. המועצה המקומית לא נבחרה לפי מפתח מפלגתי. יו"ר המועצה אומר: "תמצא כאן תושבים מרץ, משינוי ועד התחיה. רק כהנא וקומוניסטים אין אצלנו". ניתן להוסיף לדבריו, שאין ביישוב תע־שיה. יש בו תושבים המשכימים בבוקר ויוצאים לעבודתם במרכז הארץ, במפעלי צה"ל, בתעשייה האווירית, בתע"ש, בתדיראן, באוני' קוד ועוד וחוזרים בשעות הערב או הלילה לבתיהם, כדי לישון. לא תהיה זו הגזמה לומר כי בשעות היום זה יישוב מת, ללא גברים וללא נשים עובדות. יישוב שיש בו מעון לפעוטות, גני־ילדים, בית־ספר יסודי וארבע כיתות של חטיבת־ביניים. תלמידי התיכון נוסעים יום־יום לכפר־סבא, בהסעות מוגנות. קשה לומר שהיישוב מתעורר לחיים בשעות הלילה.

עצבים מרוטים

התמונה שצייר יו"ר המועצה אינה זהה לזו של רס"ר יפה פינקי. היא הגיעה ליישוב עם בעלה, אף הוא איש צבא־קבע, ושני ילדיהם באוגוסט 1983. "אין לי כוח לשוחח אתך. לקחתי 3 אקמולים כדי להירגע, עצבי מרוטים. אמש התפ־רצתי על בעלי ושאלתי אותו למה באנו לפה. אני מוכנה לוותר על הקוטג' ועל הגינה ולחזור לדירה קטנה של שני חדרים". לאחר שנרגעה במקצת, המשיכה: "התגו־רנו בדירה קטנה של שניים וחצי חדרים בגבעת שמואל, ליד בר־אילן. שנינו היינו בצבא הקבע ואז היו לנו שני ילדים. ביתנים, בעלי השתחרר ולפני חצי שנה נולדה לנו בת. הדירה היתה קטנה. רצינו להגדיל את המשפחה ורצינו דירה יותר גדולה. במשרד השיכון אמרו לנו שאנו־לא זכאים לסיוע כספי, אבל נקבל סיוע אם נתיישב מעבר לקו־הירוק. זה היה השיקול היחיד שהביא אותנו לכאן. לא באנו מטעמים אידי־אולוגיים.

"עכשיו יש לנו קוטג' יפה ושלושה ילדים ואני חיה בפחד. הדאגה מכרסמת אותי. יש לי לחצים נפשיים. אתמול בלילה לא נתתי לבעלי לנסוע לפתח־תקווה. אמרתי לו שמחר נלך ונמכור את הקוטג'. אבל בעלי אמר שלא אשלה את עצמי. אם נצליח למכור את הקוטג' ב־70 אלף דולר, נצטרך מיד להחזיר את ההלוואות של 40 אלף דולר ויישארו לנו 30 אלף דולר. בסכום זה לא נוכל לקנות דירה בפתח תקווה. אני באמת מבולבלת. אני לא אלך להתנקם. אבל יש פה צעירים, אנשי צבא שאומרים שאסור לנו לשתוק על המעשה ושאם נשתוק זה יקרה מחר שוב. האמת היא שצפינו, שחששנו שמשהו יקרה. אחרי מטען־הצד השני בקבוק־התבערה היה צפוי משהו נוסף. חייבים למצוא פתרון. אומרים שיש לעקור את הפרדסים ואת הבית שבצומת. אני לא יודעת אם זה יעזור. אבל אני יודעת, שהאלה הוא כפר של פרוחחים. כשהתגלתה מכונית־התופת בבית־החולים מאיר בכפר־סבא, הס־תבר שמתכנן שנורא ושני המחבלים שנתפסו באו מכפר זה.

"אספר לך על שיחה שהיתה בין בעלי לבין בתי שרה, בת החמש וחצי. זה היה אמש. שרה שאלה את אביה: אם יתפסו את המחבלים ששרפו את עפרה והילדים שלה, מה יעשו להם? ובעלי השיב לה יעשו להם משפט. ושרה שאלה מה יקבלו במשפט? ובעלי הרגיש רע מאוד והשיב לה: השופט יחליט.

חלום מתנפץ

לאה ג'נסי עוסקת בקרמיקה, בעלה משרת בחיל־האוויר. הם נשואים יותר מ־13 שנים ועד אוגוסט 1986 גרו בכיפר בבסיסי החיל. מספרת לאה: "הייתי צריכה לעמול קשה כדי לשכנע את בעלי לבוא ולהתגורר כאן. הוא לא רצה, מפני שהיישוב נמצא מעבר לקו הירוק. אני תמיד חלמתי על בית פרטי עם גינה קטנה ופרחים. לא היה איכפת לי היכן. בעלי מעריביק שהוא האיש שבר את העקרונות שלו בגללי. קיבלנו משכנתאות והלוואות שלא מקבלים בגבולות הקו־הירוק, ועד לאחרונה הייתי מאושרת כאן. אתמול היינו צריכים לנסוע להצגת תיאטרון בתל־אביב. כרמית, בתנו בת ה־13, אמרה שהיא מפוחדת. היא היתה בהיסטריה. חששה שיקרה לנו בדרך. שיזרקו על הרכב שלנו בקבוק־תבערה. לא נסענו. הבוקר שמעתי, שמכל ישובי השומרון באו ושרפו ועקרו עצים. אני לא יודעת כמה זה יועיל. יש לנו רגשות מעורבים. זה נראה כיף לגור פה, אבל כשאנחנו חוזרים בלילה, יש לי פרפרים בבטן".

יוסי ("שם המשפחה שלי לא חשוב") אומר כי התסכול ביישוב הגיע לשיא. "אני חושש, אמר, שחילוקי־הדעות בין התושבים, על התגובות למה שקרה במוצאי שבת, יפגעו קשות בחיי היישוב. "מעט מאוד הגיעו לכאן מסיבות אידיאו־לוגיות. אם היו לי סיבות אידיאולו־גיות, הייתי הולך עמוק יותר ולא חמש דקות מכפר־סבא. אני אישית מתנגד למה שנעשה בקלקיליה. אני יכול להבטיח לך, שאלה לא היו אנשי אלפי־מנשה, אלא, כנראה, מגוש אמונים. אם הייתי יודע ששכן שלי היה בקלקיליה, לא הייתי מדבר אתו יותר. אני מתנגד למה שעשו יהודים בקלקיליה, לא רק מטעמים מוסריים. אני משוכנע, שמעשים כאלה שום תועלת. אם הייתי מאמין ששבירת זגוגיות ושריפת כלי־רכב ערבים יביאו לשקט, להפסקת הטרור, לא הייתי מתנגד למעשים כאלה, אבל אני משוכנע שמעשים כאלה רק יגבירו את הטרור".

יצחק פריאל, העובד כמהנדס־ביטחון בחולון, אומר: "יש צורך בדיונים בנושא הביטחון. התיחסו ליישוב שלנו, הסמוך לכפר־סבא, כאילו אנו פרוור של כפר־סבא. התברר שזה לא כך. כוחות הביטחון אינם ערוכים לפעולות שיטור וסיור ולכן שירותי הביטחון נכשלו. למה? כי עד כה לא הצליחו לתפוס את מבצעי הפיגועים הקודמים. למה אני מתגורר כאן? חיפשתי איכות־חיים ואותה מצאתי. אך המצב הנוכחי מלחיץ אותי. אין לי הרהורים לעזוב ולא מרתיע אותי לנוע בכביש, האל תחשבו כל תושב נוסע פעמים ביום על מסלול זה".

קלקיליה בעוצר. חיילים מונעים ממני את הכניסה. אני חוזר לאלפי מנשה ומטלפן לביתו של עבד אל־רחמן אבו־סאאד, ראש עיריית קלקיליה שמונה לתפקיד זה לפני 5 שנים על־ידי הממשל הצבאי.

שאלה: מה מתרחש בעיר?

תשובה: עוצר, והעוצר הוא טוב.

שאלה: למה טוב?

תשובה: אילמלי העוצר, רק האל יודע מה היה מתרחש אצלנו.

שאלה: מה התרחש?

תשובה: היו יהודים שעשו דברים לא יפים.

שאלה: מה עשו?

תשובה: "אילי פאת — מאת" (מה שנעשה — מת).

صورة من الأصل

חידושי גורבצ'וב: מי בעד, מי נגד

מאת מריה הובר וכריסטיאן שמידט־פויאר

DIE ZEIT

מיוחד ל"הארץ"

מנהיג המפלגה הסובייטית בבריה"מ מחפש דרכים חופשיות יותר לחזק את ארצו ● דבר זה אינו עומד בסתירה עקרונית לאידיאלים של המערב, אדרבא

כל הדרכים מובילות למוסקווה. חשובי ונכבדי כל המדינות עולים כעת לרגל לקרמלין. פוליטיקאים ומלומדים יוצאים למשימות דיפלומטיות ולכינוסי שלום. מיכאיל גורבצ'וב מעניין ככוכבים. הוא מוכן לבית ארצו את יוקו אותו, הוא מאפשר למלכי ושושלות של בתי אופנה, החל מפייר קארדן וכלה במשפחת בורדה, לסייע בגזירה ובעיצוב של הדגם החדש שלו. מוסקווה — עיר פתוחה. כיום היא מצטיירת במרכזו החדש של אירועים בעולם. העיתון פראנקפורטר רונדשאו אפילו הישווה אותה לעיר ויטנברג (בתקופת הרפורמציה) ואת מיכאיל גורבצ'וב ללותר. לדעת העיתון, כשם רצה זה האחרון לתקן מן היסוד את הקאתוליות שהושחתה, כך גם רוצה גורבצ'וב לתקן את הסוציאליזם.

המזכיר הכללי חייב בעצמו להטיף ולשאת את דבריו, לשכנע אוכלוסיה אדישה ורדומה וביורוקרטיה סרבנית. הוא אינו מעוניין בפולחן אישיות. אך בלעדיו לא יפול דבר. "הם מנסים להפוך אותי לאלוהים", התלונן לא מכבר בפני יו"ר המפלגה הקומוניסטית הארגנטינית. "אבל אני אינני, אם יש אל הרי, זה העם הסובייטי".

העם הסובייטי בקהל המעריצים הוא עומד תמיד במקום האחרון. האינטלקטואלים הם אלה המוצאים סיבה לתקווה חדשה. אין ספק שמיכאיל גורבצ'וב מעודד את אזרחי ארצו לחשיבה עצמאית ולהתבטאויות ביקורתיות באמצעות מחזות נועזים וסרטים שהיו אסורים זמן רב. אך האם רואה העם די מופעים כאלה כדי שיקח בעצמו חלק בהאצה המתחוללת כעת ברוסיה? במוסקווה יש רק 29 תיאטראות (ב־1926 היה מספרם 52). 20 מהם שוכנים באזור וכני בבניינים לא להם. בכל זאת תיאטרוני מרתפים ותיאטרוני חדרים פורחים כעת.

אך מחוץ למוסקווה? במדינה הגדולה ביותר על כדור הארץ קיימים כרגע רק 628 תיאטראות ו־171 אולמות קונצרטים. ל־270 ערים המונים למעלה מ־10 אלפים תושבים אין שום אולם קולנוע, ביניהם העיר הסיבירית ניז'ניאוארטובסק המונה למעלה מ־200 אלף תושבים. אין ספק שגורבצ'וב מעוניין להעניק לפועלים זכות דיבור והשתתפות רבה יותר, ניהול עצמי רב יותר כמו גם אפשרויות בחירה, על מנת שיוכל לדרוש מהם בתמורה איכות עבודה טובה יותר. אך כאשר חבר הצוות ביותר בפוליטביורו, הבוס המפלגתי של מוסקווה בוריס יאלצין שאל בדצמבר במפעל מכוניות "זיל" פועלים צעירים אלו שינויים הם הרגישו בשנה החולפת, היתה התשובה " שום שינוי, שום תזוזה.

במשאל שנערך בלנינגרד בקרב עובדי 200 מפעלים שנטלו כבר ב־1984 חלק בניסוי להרחבת העצמאות הכלכלית של מפעליהם, השיבו 70% בשלילה לשאלה אם התחוללו שינויים בסיסיים במקום העבודה שלהם. בקרות האיכות החדשות "גזלו את מנוחתם ושלוותם" של פועלים רבים. בדו"ח מבית חרושת למכונות כבדות באלמה אטה נאמר, כי שיטת הדגש על איכות במקום כמות הביאה לידי ירידה בת 30%־25% בייצור ובעקבות זאת, כמובן, גם בירידה שהסתכמה בשליש משכרם הממוצע של הפועלים.

אגרונום במקצועו

מיכאיל גורבצ'וב בנם של איכרים ואגרונום במקצועו, מגלה הבנה רבה יותר מאשר קודמיו לצרכיה של האוכלוסיה הכפרית. בשנה שעברה קיבלו קולחוזים וסובחוזים היתר להביא לשווקים העירוניים עד ל־30% מיבולי תפוחי האדמה, הירקות והפירות שלהם. אך הם הביאו לא יותר מ־2%. אין פלא. אין קשר תחבורה הולם בין רוב הקולחוזים והערים. במצב בו על כל 1000 תושבים יש רק 105 טלפונים (במזרח גרמניה עומד השיעור על 210) הרי קשר ישיר מהיר בקרב האוכלוסיה והולכות מהירות בין מפעלים כמעט ואינו אפשרי. ההאצה והנספת בחיים מתקשה מאד להגיע למיליוני אורחים, פועלים ואיכרים.

גורבצ'וב מאמין שרפורמות כלכליות עמוקות בברית המועצות לא יהיו באמת אפשריות ללא רפורמות בסיסיות. הוא פתח את דרכו ברפורמה שנועדה לתקן את המשבר הכלכלי, אך המציאות כפתה אותו לעבור למהפיכה נגד השמרנות. הוא בעצמו אמר בפברואר: "או דמוקרטיזציה או סתגת חברתית ושמרנות".

הרפורמה לחיסול המשבר הפכה להכרחית שכן הירידה חסרת התקדים בגידול הכלכלי הדיעותה בסוף שנות ה־70 אפילו את הביורוקרטים המגנים על התכנון. אי אפשר היה יותר להעלות את איכותם וכמותם של מוצרים באמצעות מנגנון הבקרה של מפעלים. השקעות נשאו פחות ופחות פרי. הירידה המהירה של ההספק הכלכלי העידה כי לשלטון אין "מערכת התראה מוקדמת" (כדברי הכלכלן הפוליטי אמברוזיוס) העשויה לאותת על הצורך בטיפול. נסיונות הטיפול הכושל במשבר בסוף עידן ברז'נייב הראו כי מערכת התכנון בברית המועצות משמשת רק לצנטרליזציה של אמצעי הייצור. היא אינה תורמת דבר להשתלבות וליחסי הגומלין בין הסקטורים השונים. הגופים הקובעים את התכנית הם המיניסטריונים הממונים על ענפים שונים הפועלים במנותק זה מזה. כ־60 מיניסטריונים מקצועיים ניהלו את הייצור רק עבור המפעלים שלהם. על מפעלים אחרים ועל שיתוף פעולה הם כמעט אינם חושבים.

אין במערכת התכנון הנוכחית שיטות המסוגלות ליישב בין האינטרסים של הכלכלה הכוללת והאינטרסים של הנהלות הענפים השונים. זה הוא הבסיס הכלכלי של השמרנות אותה רוצה גורבצ'וב לשנות. שאר התופעות והקבוצות השמרניות בונות את בניין העל התרבותי והפוליטי. כדי להילחם בכל אלה מנסה גורבצ'וב לחזור ולקשור את ארצו למסורת הרוסית של המאה ה־19 באמצעות גלאזנוסט (אותה מסורת שהצמיחה את דוסטוייבסקי וטולסטוי עד לצ'ייקובסקי ושגאל) וכן לעקוף את המורשת של סטאלין ולחזור לדיונים פנים מפלגתיים שהיו במפלגה הבולשביקית בשנות ה־20.

המסורת של "מהפיכות מלמעלה"

יציאתו של גורבצ'וב היא "מהפיכה מלמעלה". ל"מהפיכות מלמעלה" כאלה יש מסורת ארוכה ברוסיה לא רק בה. מאמציו חלים על המערכת החברתית והכלכלית ועל האידיאולוגיה המעניקה להם לגיטימציה כאחד. מטרתם לשנות את הסדר הפוליטי־משפטי: חיבור מחדש של החוק הפלילי הרחבת עצמאותה של המערכת המשפטית, הרחבת אמצעי התקשורת; הרחבת שיטת הבחירות (במסגרת השיטה החד מפלגתית). ריכוך מונופול סחר החוץ הממלכתי. ומאמציו גם מכוונים לשינויים ביחסים החברתיים: התרת בתי עסק פרטיים של אדם אחד או משפחה כמו גם קואופרטיבים קטנים בתחום המלאכה והשירותים, הרחבת האוטונומיה של מפעלים תעשייתיים, אימוץ שיטות קואופרטיביות בחקלאות, העברת השליטה על שוקי הקולחוזים ממיניסטריון הסחר להתאגדויות של צרכנים ושל הקולחוזים עצמם.

במערב צמחו הערים בסוף המאה ה־13 ויותר אתן הגילדות למיניהן, תופעה שעמדה בסימן נטישת מתכונת האספקה העצמית של איכרים. שוקי תבואה עודדו את האינטרס של בעלי אחוזות האריסים לגדל תמיד יותר משהיו זקוקים לצרכיהם הם. ברוסיה, שבתחום שוקעת בקיפאון של קרח הגאגיב בבדון, לא התפתחה מערכת תחבורה מקבילה, לא צמחו שווקים או ערים. היה חסר התמריץ לייצור עודף. כאשר במערב אירופה קמו גילדות ובתי מלאכה משפחתיים, היו המוני האוכלוסין הרוסים צמיתים של האצולה. במצב כזה לא יכלו להתפתח התנאים המוקדמים ההכרחיים למעמדי ביניים אזרחיים — היינו יוזמה פרטית, התאחדויות האיגודים של סוחרים ובעלי מלאכה.

האגדה שטיפחו סובלניצ'יסטים שמרנים על פיה ברוסיה של המאה ה־19 פרחה רוח יוזמה מערבית וקפיטליזם חוק, חסרת קשר למציאות. רק לאחר ביטול הצמיתות ב־1861 הוכלה העיירית תהילה ספרים להפרש מקום חשוב אצל אנשי מסחר רוסיים. אז בא תיעוש שתמריץ לו סיפקה בניית מסילות הברזל בתמן מערבי. השלטון הסובייטי הצעיר ניבא כמו מארקס את השינוי המהפכני הכולל של המערב והכריז על יבוא טכניקה מערבית מהמערב, היינו שוב ציפוי בלבד. הבסיס הרוחני של המערב היה חסר: פילוסופיה פוליטית, השתחררות הבורגנות, מרידות לזכויות אדם. השליטים החדשים העריכו יותר על המידה את האפשרויות העומדות בפניהם ואימצו ראייה של מדינה טכנוקרטית. המשיחיות בדבר רומא השלישית סיפק רוטב גם לאוטופיה שלהם בדבר החברה העל מעמדית.

גורבצ'וב ויועציו הקרובים ביותר (מזכיר הוועד המרכזי יאקובלאב "לאמנות ולמידע אין גבולות") רוצים ללמד את רוסיה את ההבדל בין עקרונות ליבראליים ואמנות פרליטיות. הרפורמה המשפטית היא חוט השידרה של הגלאזנוסט. משפטנים סובייטים כבר ניסחו מחדש למעלה מ־100 מבין 280 סעיפי החוק הפלילי. 100 נוספים יעברו במסגרת השנה. "אנחנו מנסים", אמר שר המשפטים של הרפובליקה הרוסית אלכסנדר סוחארייאב, "להכניס הומניזציה במדיניות העונשים. אנו לא רוצים אוטומטית רק לכלוא בני אדם".

ההתגמשות על הפיקוח הרב יותר בתחום זה ידועות. פראבדה פירסם בהבלטה ידיעה על פיטורי קצין ק.ג.ב גבוה שהוזכר בשמו, על שעצר ללא הצדקה כתב. בקאריליה נאסרו שני אנשי משטרה בגלל עינויי עצירים, שר הפנים איבד את תפקידו והעיתונות דיווחה על כך בפרוטרוט. עד כה לא עוררה תשומת לב רב העובדה שהעיתון "סוציאליסטיצ'סקיה אינדוסטריה" אפילו גינה את השימוש לרעה בפסיכיאטריה ותקף את מכון סארבסקי הידוע לשימצה במוסקווה שבמשך שנים ארוכות הכריז על לוחמים למען זכויות האדם כעל חולי רוח.

פרקליט המדינה אלכסנדר רקובוב סיפר לא מכבר לפראוודה על ביטול 60 אלף צווים אדמיניסטרטיביים בשנה שעברה כיוון שלא היה להם בסיס חוקי. עם זאת התהליך ידרוש זמן רב והמנגנון עוד ימשיך להתקיים בתנודים רבים. עדיין ממשיך להיות אסור כל מה שאינו מותר במפורש. כך הם הדברים למשל לגבי סיסת חוק המפעלים החדש שפורסם בפברואר. הנוסח מפרט את כל הצעדים שמותר למפעל לעשות. "בגד חדש מהבד הישן", כתב על כך "ליטרטורניה גאזטה". "צוות העובדים אינו יכול פשוט באמצעות הכרזה להפוך לאדון ולשליט החדש של המפעל. הצוות זקוק לכללים משפטיים, שמעל לכל כוללים את זכויות האזרחים המסורתיות.

דוגמא זו מראה בצורה ברורה במיוחד שגלאזנוסט בשום פנים אינה רק ויתור הנובע מנימוקים פרגמטיים. הביקורת הגלויה על הצעת חוק שאינה מספקת, מראה במקרה הספציפי הזה את ההכרה הכללית שאמצעי הרפורמה הכלכלית חייבים להיות תלויים בהחלטות־יסוד בנושאי חוק.

מתחילת השנה חל דגם של עצמאות מפעלית מורחבת שנוסתה ב־1984 בצורה מוגבלת על התעשייה כולה, על התחבורה ועל אמצעי התקשורת. מרחב פעולה רב יותר קיבלו המפעלים בעיקר בתחום מדיניות כוח האדם והמשכורות. הם רשאים לצמצם את מספר העובדים ואת השכר שכך נוסף להקציב לתמריצים חומריים (בניית דירות של המפעל, איצטדיוני ספורט, נופש) אך רק חצי תריסר ענפים ב־36 מפעלים גדולים הורשו לנסות שיטת "המימון העצמי והשתבצות כלכלית מלאה". בינתיים התלונן יאלצין לעיתים קרובות שמפעלים רבים שעבדו במסגרת החדשה של מימון עצמי פשטו את הרגל. אין זה מפתיע: למנהלים יש עדיין ידע מועט על חישובים ובעיות פיננסיות. באשראי הבנקאי שקיבלו השתמשו על פי הנוהג הישן למלא את המחסנים ("מה שבטוח בטוח") במקום להכניס מודרניזציה בייצור. וכך התברר שמה שעד כה הועיל למנהלים כלל אינו עוזר לכלכלה הסובייטית בכללותה.

כלכלה לא ניתנת לחלוקה

מי הם מתנגדיו של גורבצ'וב? משקיפים רבים מונים בראש ובראשונה את אנשי הצבא. המערב מצייד כך כקרבן האגדה שהוא עצמו יצר, על פיה יש שתי כלכלות סובייטיות. תעשיית הקימוס האמורה להיות מודרנית ולתפקד היטב, התעשייה האזרחית המנוהלת בצורה כושלת והנמצאת במצב של פשיטת רגל. אבל כלכלה אינה ניתנת לחלוקה. אנשי הצבא יכולים לקבל משכורות ופריווילגיות טובים יותר אך לא לקנות כך כלכלה משלהם. משבר התשתית התעשייתית פוגע גם בצבא. אמצעי קשר ותובלה לקויים כמו גם צוואריי הבקבוק באספקת האנרגיה וחומרי הגלם פוגעים גם בו. הכשרה מקצועית לוקה בחסר מורידה את רמת החיילים. מחסור בדירות ובאספקה משפיע על המורל של הצבא. הוצאות חימוש גבוהות יותר מצמצמות את תמריצי הייצור לכלכלה כולה.

ההתנגדות לגורבצ'וב נשענת על אלו החוששים מהירידה בחשיבות המנגנון. היינו: פונקציונרים מפלגתיים בכירים. גורבצ'וב מעמיד בסימן שאלה את טיעונה של המפלגה כי אינה מסוגלת לטעות.

פונקציונרים מפלגתיים מקומיים שעד עכשיו היו רגילים לדחוף תמיד כלפי מעלה את תכניות הייצור של מפעלים שכן מילוי התכנית "בכל מחיר" אמור היה להוכיח את כישוריהם.

הביורוקרטים של הממשלה ושל גופי התכנון עמם נמנים כל אלה שעד כה תמכו בהמשך כלכלת המחסור ובכך גם בשמירה על תפקידיהם כמחלקי טובין ואמצעים. שכבה זו נאבקת בכל כוחה נגד לקיחתם מידיה של תפקידים, מוקדי כוח וניהול ייצור והענקת חופש פעולה רב יותר למפעלים.

שכבת הביניים עמה נמנים מהנדסים, מנהיגים מהדרג הבינוני אך גם פועלים. אלה אנשים שמקבלים משכורות לא על פי דיוק והספק עבודה אלא על מילוי התכנית.

אנשי הקו הנוקשה הרואים בשינויים של גורבצ'וב בגידה אידיאולוגית והמתנגדים לכל העמדה בסימן שאלה של העבר הסובייטי.

לצדו עומד הרוב המכריע של האינטלקטואלים, הקבוצות החשובות ביותר מבין המדענים הצעירים יותר, חלקים נרחבים של האינטליגנציה הטכנית, אנשי מקצוע. אופוזיציה נגד גורבצ'וב היא מעמסה אך לא איום מיידי. היציבות היחסית של ברית המועצות עומדת על הסתירות הפנימיות של בעיות ונקיטות עמדה שונות. היינו מרכיבי אופוזיציה זו אינם מחזקים זה את זה, להיפך.

גורבצ'וב יכול רק לנסות לעמוד על המשמר ולמנוע התרופפות. ובכך הוא נחוש בדעתו. בניגוד לקודמיו הוא אינו חותר יותר ל"יצוא הקומוניזם", אלא למעין יצירת "זהר עמים סוציאליסטי" בתוך שליטתה והשפעתה של ברית המועצות. לכך עוד ארוכה הדרך, אבל דבר אחד ברור — כאן מחפש מנהיג מפלגה סובייטי דרכים חופשיות יותר לחזק את ארצו. דבר זה אינו עומד בסתירה עקרונית לאידיאלים של המערב, אדרבא.

דרום קוריאה: הקרב על היורש

מאת ראסל ווטסון וברדלי מרטין

Newsweek

מיוחד ל"הארץ"

בעוד מנהיגי האופוזיציה נאבקים זה בזה, אפשר שדרום קוריאה, שנה לפני המשחקים האולימפיים בסיאול ובהנהגת צ'ון דו הוואן, גולשת לשיטה הישנה לפיה נבחר השליט במדינה על ידי הצבא ותומכיו

צ'ון דו הוואן: מי יהיה היורש

סיאול

לשליט דרום קוריאה צ'ון דו הוואן יש שאיפה יוצאת דופן: הוא רוצה להפוך לנשיא הראשון בהיסטוריה בת 38 השנים של ארצו שיעביר את השלטון ליורשו בדרכי שלום. צ'ון מקווה לפתוח את השנה הבאה בהצגה של דמוקרטיה בפעולה, ליצור שיטה פוליטית יציבה ולשים קץ לתסיסה הפוליטית לפני המשחקים האולימפיים בסיאול בסתיו 1988. אך עד כה לא הסכימו צ'ון ויריביו על שיטה לבחירת השליט הבא של המדינה.

בשבוע שעבר הפך המאבק על הירושה בדרום קוריאה עוד קשה בהרבה כאשר התפרקה מפלגת האופוזיציה העיקרית. "המפלגה הדמוקרטית קוריאה החדשה" (אנ־קי־די־פי) הוקמה לפני כשנתיים ומלכתחילה דבקה על הגל. בעוד סטודנטים, קבוצות כנסייה ואיגודים מקצועיים הפגינו ברחובות, הפכה המפלגה לקטליזטור של ההתנגדות לשלטונו האוטוריטרי של צ'ון. לאחר שהשיגה תוצאות טובות במפתיע בבחירות הארציות, היו למפלגה בשלב מסוים 103 מבין 276 המושבים בפרלמנט והיא שימשה כלי רב עוצמה בידי קים דאי ז'ונג, איש האופוזיציה הידוע ביותר במדינה. ב־30 באפריל, לאחר גל של הפגנות מצד סטודנטים ומוחים אחרים, הבטיח צ'ון להעביר את המנהיגות ליורש שייבחר באורח דמוקרטי בפברואר הבא. אם יוכלו בני ארצו להסכים על הדרך לבחור אותו.

אך נראה שהצלחה קילקלה את אנ־קי־די־פי. לאחר שורה של מכשולים בקרב המנהיגות בצמרת, פרשו קים דאי ז'ונג ועוד אחד ממקימי המפלגה, קים יאנג סאם מאנ־קי־די־פי, הקימו מפלגת אופוזיציה חדשה והשליכו את הפוליטיקה הדרום קוריאנית למערבולת חדשה. כאשר עזבו שני הקימים את המפלגה, הם לקחו עמם 75 מבין 90 צירי הפרלמנט הנוכחיים שלה. סיבה מיידית אחת לקרע היתה סכסוך על עמדת המפלגה באשר לדרך היבחרותו של יורשו של צ'ון.

למעשה היתה הבעייה האמיתית ששני הקימים נכנסו למאבק כוח עם, בין השאר, עם שלושה אנשים בשם לי. במדינה בה מתייחסים לעיתים קרובות בבוז לפשרה פוליטית אל סימן לחולשה, התפרקות המפלגה אופיינית בקולות הזימה, ריב והנפץ של ריב משפחתי. שני הקימים, שאינם קרובי משפחה, מעולם לא חשו בנוח במיוחד זה במחיצת זה. קים דאי ז'ונג בן 63, הוא אופוזיציונר בוטה, מועמד נשיאותי ב־1971 שנאסר שוב ושוב, שהצליח להיחלץ מגזר דין מוות, ושרשמית מוטל עליו איסור להשתתף בפוליטיקה. קים יאנג סאם, בן 59, הוא שמרן יותר ומוכן יותר לפעול במסגרת הפרלמנט הנוכחי. כיוון שאף אחד מהשניים לא היה מוכן לכך שהשני יעמוד בראש המפלגה, הם התלכדו, לפחות זמנית, והעניקו את המנהיגות לאיש פשרה ולמנגנון ותיק בשם לי מין וו. לי התעייף במהרה מלהיות בובה בלבד ואז החל לעסוק גם הוא בנושא האלקטורלי.

שני הקימים והסיעות שלהם טוענים שנשיא חדש בדרום קוריאה חייב להיבחר ישירות בידי העם, דבר שהיה מעניק לאופוזיציה את הסיכוי הטוב ביותר שלה לעלות לשלטון. "מפלגת הצדק הדמוקרטי" של צ'ון רוצה בשיטה פרלמנטרית שבמסגרתה ראש ממשלה ושרים ייבחרו על ידי חברי בית המחוקקים. שיטה שאין ספק כי תשמור את רסן השלטון בידי מפלגתו של צ'ון. בדצמבר האחרון רמז לי שאנ־קי־די־פי עשוייה לתמוך בשיטת הבחירות של הממשלה בתנאי שמשטר צ'ון יתחייב לתכנית של דמוקרטיזציה. שני הקימים החלו במהרה לתכנן את סילוקו של לי מתפקיד יו"ר המפלגה.

מאפרות על המתנגדים

אז נכנסו שני הלי האחרים לפעולה. חבר אופוזיציה אחד בפרלמנט, לי צ'ל סאונג, התבטא בזכות שיטת הקבינט שהיא להותם של פוליטיקאים רבים מהדרגה השנייה והשלישית, כיוון שהיתה מעניקה להם השפעה רבה יותר מכפי שהיתה יכולה להיות להם במסגרת של שיטה נשיאותית. חבר פרלמנט אחר מטעם אנ־קי־די־פי, לי טייק הי, יצא במתקפה חריפה על תכונות המנהיגות ועל אופיים של שני הקימים. כאשר ניסו הקשיים לגרש אותו מהמפלגה, פלש לי טייק הי למטה שלה עם קבוצת בריונים שבעיצומן מהלומות השליכו מאפרות על מתנגדיהם.

ההתכתשות העניקה לשני הקימים אמתלה לנטוש את המפלגה. בראיון ל"ניוזוויק" אמר קים יאנג סאם שיריביו בתוך המפלגה השתתפו על ידי סוכני המשטר. והוא האשים כי אם יצליח צ'ון להנהיג שיטה של קבינט, "תהיה ממשלה כה כה חלשה ומפוצלת ללא אדם בעל שיעור קומה של נשיא נבחר על ידי העם כדי לעמוד בראשה, עד כי בדרך זו הם יבטיחו את מצב התוהו ובוהו הפוליטי 'המוסיף' הפיכה צבאית".

תומכי המשטר טענו כי עזיבתם של שני הקימים תובלה בתהליך יצירתה של שיטה אלקטורלית חדשה. חבר הפרלמנט, היון הונג צ'ה, המשמש לעיתים קרובות דובר מטעם מפלגת השלטון, אמר כי מפלגתו נחושה להנהיג שינוי חוקתי באמצעות קונסנזוס, לא על דעת עצמה בלבד, אך הוא הוסיף: "שני הקימים סיכנו בצורה רצינית את הסיכוי לקונסנזוס". על פי השיטה הנוכחית, נבחר הנשיא על ידי כ־5000 אלקטורים הנבחרים בבחירות מקומיות. לאלקטורים אסור להיות פוליטיקאים. הם בדרך כלל הממונים או תומכים ונהנים אחרים של המנגנון הכלכלי השמרני ואבי הם נוטים להתמך במצב הקיים.

סטודנט עונה עד מוות

ממשלת צ'ון רוצה בבחירת יורש הדבה לפני המשחקים האולימפיים כדי למנוע בעד מפגינים ומתנגדים מלקלקל את "מסיבת ההתבגרות" של דרום קוריאה בתור מדינה מודרנית ותעשייתית. כבר עתה יוצאה הממשלה במסע דיכוי נגד סטודנטים מיליטנטים ומתנגדים אחרים, עצרה מאות והכניסה רבים אחרים לרשימת האנשים המבוקשים. באחרונה נאלצה הממשלה להודות כי המשטרה עינתה סטודנט מבוקש עד מוות. הסטודנטים היו שקטים שלא כרגיל בזמן האחרון ואפשר כי פירוש הדבר הוא כי הם מתארגנים להפגנות חדשות. "שיטות המאבק הקיצונית יהיו פחות בולטות", אמר מנהיג סטודנטים במחתרת. "ולסיסמאות יהיה כוח משיכה רחב יותר".

הסערות הפוליטיות החדשות עלולות להביא לפעולות בומרנג של הצבא. מפלגת האופוזיציה החדשה של הקימים הוקמה במהירות כזו עד כי בסוף השבוע שעבר היה לה שם זמני בלבד. בינתיים נראה שהמשטר ופוליטיקאים מהאופוזיציה, רחוקים יותר מתמיד מהסכמה על שיטת בחירות חדשה. מחויבותו של המשטר לדמוקרטיזציה היא פושרת במקרה הטוב ביותר, וצ'ון אמר כי אפשר שיצטרכו להינקט "אמצעים חמורים" אם לא יוכלו הפוליטיקאים להסכים על שיטה לבחירת יורשו. בעוד מנהיגי האופוזיציה נאבקים זה בזה, אפשר שדרום קוריאה גולשת לשיטה הישנה, לפיה נבחר השליט במדינה על ידי הצבא ותומכיו.

ליבריה־ארה"ב: דרך ללא מוצא

מאת רוד וילקינסון

Newsweek

מיוחד ל"הארץ"

אם הפרות זכויות האדם של דו ובזבזנותו הכספית ייאלצו לבסוף את וואשינגטון להתרחק ממנו, עתידה של ליבריה עלול להיות עוד קודר יותר מאשר עברה הקרוב

מאז הקימו עבדים אמריקאים משוחררים את ליבריה ב־1847, היו למדינה זו במערב אפריקה קשרים קרובים עם ארצות הברית. גם לאחר מהפיכה צבאית עקובה מדם לפני שבע שנים, שיגרה וושינגטון למונרוביה סיוע בסך מאות מיליוני דולרים. בביקורו לא מכבר במדינה מצא רוד וילקינסון את ליבריה שרויה במשבר כלכלי ואת היחסים בין שתי המדינות בשפל. להלן דיווחו.

הנשיא סמואל דו היה במצב רוח גרוע במיוחד כאשר זימן פקידים בכירים נבוכים לישיבה סודית בסוף החודש שעבר במעון הנשיאותי המט ליפול שהוקם ליד החוף האטלנטי. הוא הולך שולל, הכריז, לחתום על הסכם המעניק ליועצים פיננסיים אמריקאים תפקיד מכריע בניהול כלכלתה המתנודדת של המדינה. בעתיד, אמר לקבינט המצומצם, יצטרכו האמריקאים לשלם יותר תמורת המתקנים הצבאיים והאזרחיים בהם הם משתמשים או שפריווילגיות אלו יבוטלו.

היה זה נאום חריף נגד וואשינגטון שידה הפתוחה הבטיחה למעשה את המשך שלטונו האיתן של רב סמל לשעבר דו. אפשר שלא יהיה די יותר בסיוע כדי להזין את היחסים הצעיימים והמעומים ממנו. מקהלה הולכת וגוברת של מבקרים בליבריה וארצות הברית כאחד מאשימה כי מדיניות "המעורבות הקונסטרוקטיבית" של ארצות הברית בליבריה השיגה את ההיפך ממה שנועדה להשיג, בדומה למדיניותה התמה בדרום אפריקה שעוררה דברי גינוי רבים. יריביו של דו אומרים כי בסיועו לתמוך בדיקטטור מסוכן והפכפך, פגע ממשל רייגן באמינות האמריקאית. אמר עורך דין ליברי ידוע, חבר האופוזיציה: "האמריקאים ניסו ללכת על מים בלי להרטיב את רגליהם. זה בלתי אפשרי והם נכשלו".

שחיתות מראיגה

מקור המתחים בין וואשינגטון למונרוביה הוא מצבה המחריף של הכלכלה הליברית. ארצות הברית העניקה לליבריה סיוע לגלגולת (סך של 464 מיליון דולר מאז עלייתו של דו לשלטון) יותר מאשר לכל מדינה שחורה אחרת באפריקה. בעקבות חקירה של משרד החשב הכללי בארה"ב שהראתה כי למעלה מ־50 מיליון דולר מהסיוע האמריקאי הועברו להשקעות ומטרות לא ידועים, האשים הסנאטור אדוארד קנדי כי דו "העשיר את עצמו ואת מקורביו על חשבון משלם המיסים האמריקאי". הוא דרש את הפסקת הסיוע האמריקאי. פקידי סיוע אמריקאים אמרו כי האשמותיו הספציפיות של קנדי הן "מוגזמות", אך כי הם מודים שליבריה סובלת משחיתות מראיגה וניהול כושל.

אוזלת עיניים פיננסית מתבצעת במדינה באורח שיטתי. מדי שנה נגבים כ־60 מיליון דולר מיסי דלק, אך גורל רובם לא נודע. משכורתיהם של עובדי מדינה נמצאות בפיגור של חודשים. אף כי בליבריה דולרים אמריקאים הם המטבע הליברי באופן רשמי, הציפה הממשלה את השוק במטבעות בנות חמישה דולרים המכונות "הדולרים של דו" שהן חסרות כל ערך בכל מקום מחוץ למדינה. בעקבות זאת הרס למעשה הביקוש למילוות ללא ערובות את סקטור הבנקאות הפרטית. דו הפסיק לפרוע את חובות החוץ של ארצו המסתכמים כעת ב־1.3 מיליארד דולר והעולים מדי שנה ב־400 מיליון דולר. למעשה הפסיקו כל הבנקים הזרים את האשראי לליבריה ואפילו תכנית הסיוע האמריקאית המאוטיות עלולה לעבור קיצוצים בקרוב אם לא ישלם דו לוואשינגטון 2.5 מיליון דולר עד סוף אפריל.

בניסיון לשים קץ להידרדרות ולשמור על האינטרסים המשמעותיים שלה בליבריה, הסכימה וואשינגטון בפברואר לשגר 17 יועצים מיוחדים לעזור בהוצאתה לפועל של רפורמה פיסקאלית בת חמישה סעיפים, מעורבות כמעט חסרת תקדים בעניינים הפיננסים של מדינה זרה. המומחים האמריקאים אמורים להגיע רק בקיץ אך ההסכם כבר עורר קול זעקה. "זה באמת מחריד", רעמה מפלגת האופוזיציה, מפלגת הפעולה של ליבריה. "שר לאחר כמעט 150 שנות קיום עצמאי, פונה ליבריה למדינה זרה בבקשה שתבוא ותנהל את כלכלתה, דבר שפירושו בעצם ויתור על ריבונותה". מאוחר יותר הסכים לכך גם דו, אשר נבהל לדעת שהאמריקאים יהיו אחראים יחד אתו על כל פעולה פיננסית במדינה. הוא החל על פי השמועה לחפש דרכים לטרפד את משימתם של הכלכלנים האמריקאים.

כאב ראש לארה"ב

סגנון היד החזקה של דו גרם כאב ראש לוואשינגטון גם מבחינות אחרות. אף כי מרבית המשקיפים הבלתי תלויים אמרו כי הבחירות לנשיאות ב־1985 היו הונאה וכזב, אמר שר החוץ האמריקאי, ג'ורג' שולץ, בביקור שנערך מוקדם יותר השנה, כי ליבריה השיגה "התקדמות ממשית" לקראת דמוקרטיה רבה יותר. הבחורותיו עוררו את לעגה של האופוזיציה. פוליטיקאים מהאופוזיציה מאשימים כי בריונים בשרות הממשלה עקבו אחריהם, היכו אותם, איימו עליהם בטלפון ומנעו מהם רשיונות לערוך עצרות או אסיפות פוליטיות משותפות. שני עיתונים עדיין סגורים. וואשינגטון טוענת כי השילוב של סיוע מאסיבי ולחץ פרטי צנוע נשא פירות, ולא לפחות כיוון שכלם "הדינגו" נוספת. "אולי אתה לא צריך לתת למישהו אחראי על שהפסיק להכות את אשתו", אמר פקיד אמריקאי אחד. "אך לפחות אתה חייב להודות בעובדה". התגובה במקרה זה היא שהפרות זכויות האדם בליבריה הצטמקו במידה ניכרת בשנתיים האחרונות.

אם יהיה נתק ביחסים יוסדו לדו הדולרים שלו, אך גם ארצות הברית תסבול. כ־5000 אמריקאים מתגוררים בליבריה והמשלחת הדיפלומטית האמריקאית היא הגדולה ביותר באפריקה השחורה. המדינה משמשת מטה אזורי של הסי־איי־אי והמועצה לביטחון לאומי מפעילה שם תחנת ממסר רדיו גדולה להעברת כל המברקים הדיפלומטיים ברחבי אפריקה. לקול אמריקה יש תחנת קשבים בפרברי מונרוביה. חברות אמריקאיות מעסיקות עד ל־20% מכל הליברים בסקטור הפרטי. לצבא האמריקאי יש גישה 24 שעות ביממה לשדה התעופה רוברטס פילד ליד מונרוביה, נכס חשוב מבחינה פוטנציאלית במקרה של בעיות באפריקה או במזרח התיכון.

שיגורם של יועצים פיננסיים הוא מאמץ אחרון מצד ארצות הברית לשקם את הכלכלה וכך להצדיק את מדיניותה בשבע השנים האחרונות. אולם מומחים פיננסיים או פוליטיים מעטים מעניקים לה סיכויי הצלחה רבים. "זה ניסיון אמיץ מאד מצד אמריקאים לנקות את הבצה", אומר בנקאי בינלאומי אחד. "אבל הנסיון נדון לכישלון". אם הפרות זכויות האדם של דו ובזבזנותו הכספית אכן יאלצו לבסוף את וואשינגטון להתרחק ממנו, עתידה של ליבריה עלול להיות עוד קודר יותר מאשר עברה הקרוב.

מכללת לווינסקי לחינוך

המדרשה למוסיקה

יום עיון בחינוך המוסיקלי:
היבטים פסיכולוגיים ואומנותיים

יתקיים ביום ג' כ"ב בניסן תשמ"ז — 21.4.87
באולם האודיטוריום של המכללה.

9.30–12.00 מושב הבוקר

פתיחה מוסיקלית ודברי ברכה

פרופ' שלמה שוהם: היצירה כדיאלוג תרפויטי

פרופ' שמעון זקס: חינוך — הענקת מטען לחיים האמנם וכיצד?

12.45–16.00 מושב אחה"צ

גב' דליה רזיק: הבעה בתנועה ובמוסיקה כאמצעי לתובנה ולשינוי: המטפל והמטופל.
— התנסות והצגת פרויקטים ע"י תלמידים ובוגרים במסלול לחינוך במוסיקה ובתנועה בחינוך המיוחד.

ד"ר חנוך רון: אשליות מוסיקליות: ממצאי מחקרים חדשים בפסיכולוגיה של המוסיקה.

— הציבור מוזמן —

תחבורה למכללה: דן — קוים 26, 29, 90
אגד — 601, 501.

קרן פרס יו"ר הכנסת
לאיכות החיים

הענקת פרסים לשנת התשמ"ח

קרן פרס יו"ר הכנסת לאיכות החיים
מעניקה פרסים בשנת תשמ"ח בסכום כולל (בשקלים)
השווה ל־100.000 דולר, בתחומים הבאים:

א. הגברת העליה, מניעת הירידה והקלת הקליטה.
ב. פעילות בשירות החברה והקהילה, ומיזוג יוצאי גלויות.
ג. קידום שלטון החוק וערכי הדמוקרטיה.
ד. העמקת ההבנה והדו־קיום בין היהודים והערבים.
ה. שיתוף פעולה עם צרפת על מוסדותיה התרבותיים, המדעיים, והאומנותיים, לשם שיפור איכות החיים והעשרת חיי התרבות בישראל.

הקרן הוקמה במטרה לטפח שירות איכות החיים בארץ, ונועדה לעודד ולהמריץ פעילות שהחלה ויש לה המשך.
בכל תחום ותחום תפעל ועדת פרס, שתגיש המלצותיה. ההחלטה הסופית היא בידי חבר הנאמנים של הקרן.
הקרן תהיה רשאית להחליט גם על מתן מענק או מענקים.
כל אדם בישראל, וכן תאגיד או מוסד בלתי מאוגד למעט רשות מרשויות המדינה — כשיר להיות מועמד.
כל אדם כשיר להציע מועמד לקבלת הפרס. המציע רשאי להציע הצעה בעילום שם, או לבקש שהצעתו תישמר בסוד.
על הזוכים בפרס תפורסם הודעה בעתונות. לא יישלחו הודעות למציעים שלא זכו בפרס.
הפרסים יחולקו בטקס שיערך במשכן הכנסת, במסגרת אירועי יום הכנסת, בסמוך לט"ו בשבט התשמ"ח.
הצעות יש להגיש בכתב למזכירות הקרן, משכן הכנסת ירושלים, מיקוד 91999, בצירוף הנמקה, תוך 45 יום מפרסום מודעה זו.

שלמה הלל
יושב־ראש הכנסת
יושב־ראש הקרן

עמנואל רסין
גזבר־כבוד
של הקרן

שנת היובל

בית הספר התיכון שליד האוניברסיטה העברית
רחוב רופין ירושלים 95435

יובל — 50

כנס הבוגרים הכללי יתקיים, בשיתוף משרד החינוך והתרבות, בל"ג בעומר י"ח באייר תשמ"ז — 17.5.87 בבית־הספר, רח' רופין, גבעת רם, ירושלים.

בתוכנית:

10.30 — 13.00 — יום עיון בנושא "החינוך העל יסודי לקראת שנות האלפיים".
16.00 — 18.30 — מפגש רעים.
19.00 — 21.00 — ברכות וערב הווי (תחת כיפת השמיים) בוגרינו, מורינו כיום ובעבר ועמיתים — מוזמנים.

קריירה בע"מ
שרותי כח אדם

הכח שלנו הוא כח אדם

לתושבי נתניה, חדרה והסביבה!

אנו שמחים להודיעכם על פתיחת סניפנו בנתניה.
אנו לשרותכם החל מיום ג' 21.4.87
ביום זה תתפרסמנה בעיתונות המשרות המבוקשות

כתובתנו: רח' שמואל הנציב 17 נתניה טל: 053-338901
סניף ת"א: רח' דיזנגוף 155 טל: 03-240291/2
סניף נתניה: רח' שמואל הנציב 17 טל: 053-338901

דחפון
שרות מודעות טלפוני של דחף
לבעלי כרטיס אשראי
03-611001

חריקות / זאב יפת

הקוביה התל־אביבית

בראשית שנות השבעים שירתו במחוז ת"א ארבעה קצינים, כולם בדרגות סגן־ניצב. היו אלה יוזף קראוס, כיום מפכ"ל המשטרה, יגאל מרכוס, כיום ראש אגף החקירות, חנה הירש, כיום היועצת המשפטית של המשטרה, ושל משרד המשטרה, וארמנד לוי, כיום סגן מפקד מחוז ת"א. על אף סערות הזמנים נותרו קשרי הידידות בין הארבעה לאורך כל השנים.

חנה הירש, אז קצינת תביעות במחוז ת"א, נדחקה לקרן זווית בימיהם של המפכ"ל הקודם אריה איבצן וראש אגף החקירות שלו יחזקאל קרתי. שני הקצינים האלה, משפטנים בהכשרתם, לא נזקקו ליועצת משפטית אלא לשם הבאת חוות דעת שגרתיות. היועצת, שחשה בשחיקת כוחה, עמדה לימינו של קראוס, במערכת מאבק הקצינים שהתחולל לקראת סיום תפקידו של איבצן, ותמכה בו, בסכסוך הקשה שהיה לו עם איבצן.

כשהתמנה קראוס למפכ"ל המשטרה הקנה להירש מעמד שמעל ומעבר לתפקידה השגרתי.

מפכ"ל המשטרה תמך בה ונטרל את כוונת השר ומנכ"ל המשרד לבטל את כפל תפקידיה ובכך להפסיק מצב של ניגוד אינטרסים. הם רצו להעביר את תפקיד היועץ המשפטי של משרד המשטרה לאחר, כדי שהלה יוכל לבדוק, בתוקף תפקידו, אם היועצת המשפטית של המשטרה מתפקדת כהלכה ולא תהיה זו היא עצמה שבמסגרת שני תפקידיה, תבדוק את עצמה. "למפכ"ל קונספציה עדיפה על זו של השר" אמרה לי בתנופה.

• • • •

מצליחן אחר מבין הארבעה הוא יגאל מרכוס, בשעתו ראש המחוז הגלילי ביחידה המרכזית שבתקופת המפכ"ל הקודם נשלח כנציג המשטרה לארה"ב. כיום הוא משמש בתפקיד מפתח כראש אגף החקירות. על פעילותו ניתן ללמוד מדו"ח משטרה פנימי ("תיקי הפשיעה החמורה הארצית. אפריל 87"), לפיו חלה ירידה תלולה בפעילות יחידות החקירות ההונאה (יחידת "יוגל"). בשלושת החודשים הראשונים השנה ירד מספר התיקים המטופלים ב־40.1%, לעומת התקופה המקבילה בשנה שעברה. מאידך חלה עלייה של 9.5%, לעומת התקופה המקבילה, בפשיעה החמורה הארצית.

מרכוס זכה גם לביקורת משר המשטרה בפרשת "הפגישה הלילית" שבה השתתפו עורכי הדין רם כספי ויגאל ארנון כמו גם הח"כ שלמה עמר, שהוחשדו בהודות עד בנסיבות מתמיהות. מרכוס לא הסתפק בדו"ח צוות החקירה, צוות של ארבעה קצינים בכירים ומנוסים, שהמליצו פה אחד על העמדת החשודים לדין, והזמין דו"ח נוסף מסגן־ניצב עמירה שבתאי. זאת כאשר ידע שבעלה, עו"ד שבתאי, הוא שותף במשרדו של החשוד עו"ד ארנון. ואכן דו"ח זה, במפתיע, המליץ לסגור את התיקים, תוך שעוררה סערה ציבורית כשנתגלתה זהות כותבתו.

על אף כל החריקות נהנה ניצב מרכוס מתמיכתו האיתנה של מפכ"ל המשטרה. הגיעו הדברים לידי כך שמרכוס רואה עצמו כמתחרה פוטנציאלי על תפקיד המפכ"ל.

• • • •

לבסוף, הצלע הרביעית בקוביה התל־אביבית, תת־ניצב ארמנד לוי, שהיה בשעתו ראש מדור איסוף והערכה ביחידה המרכזית. כשבוע שעבר טוהר לוי, ע"י יונה בלטמן, פרקליט המדינה, מהשדות במעשים פליליים. על החלטה זו של בלטמן נמתחה ביקורת באמצעי התקשורת ולא כאן המקום לחזור עליה. יש רק נקודה מרכזית אחת הראויה לתשומת לב. בפסק דינו של השופט המחוזי אורי שטרוזמן נקבע שהעדויות נגד ארמנד לוי לא נחקרו. השופט ביקש הסבר מדוע.

הגורם המוסמך לטפל בנושא זה הוא האחראי לטוהר המידות במשטרה, במלים אחרות מבקר המשטרה. אלא שמבקר המשטרה הנמרץ הוא "בלתי צפוי" וכבר בעבר לא נרתע מלהתעמת ולהביך, לא פעם, את צמרת המשטרה, כמו בפרשת נציב שירות בתי הסוהר.

המפכ"ל וראש אגף החקירות החליטו לטפל בעניין בדרכים המיוחדות והעבירו את הטיפול ליונה בלטמן שאינו חוקר ואין לו צוות חוקרים. הלה עבר על הפרוטוקולים של המשפט והודיע כי לדעתו הנושא אכן נחקר, בשעתו. כך הפך עצמו בלטמן למעין שופט עליון היושב בערעור, ומבטל את החלטתו של שופט מחוזי.

דובר המשטרה אומר שהנושא הועבר לבדיקת גורם חיצוני כדי שלא יאמרו שהמשטרה בודקת את עצמה. אבל גם הדובר מיטיב לדעת שאיש לא היה מעלה טענה מעין זו אילו היה הטיפול נמסר למבקר המשטרה, רב היוקרה, שאיש אינו מפקפק שהוא נטול אינטרסים ואינו נכנע ללחצים. מה גם שאפשרויות הבדיקה של אנשי צוותו הן רחבות ומגוונות.

משה נסים: עצה משר

שר האוצר כדמגוג

"בקרו במגרשי החניה של האוניברסיטאות וראו את צי הרכב של הסטודנטים", כך יעץ שר האוצר משה נסים לראשי עיריות הפיתוח שנפגשו אתו לאחרונה במטרה לשכנעו, ביקשתו שלא יעלה את שכר הלימוד של הסטודנטים. האם גם שר האוצר צודק?

כמדגם מייצג בחרתי בעשהה באוניברסיטת ת"א. לומדים בה, לדברי ההנהלה, כ־20.000 סטודנטים (כולל הלומדים לימודי חוץ). לאוניברסיטה שני מגרשי חניה המכילים כ־400 מקומות. אחד המגרשים עומד גם לרשות הקהל הרב הבא לבקר בבית התפוצות. בקמפוס עצמו חונות מכוניות לא מעטות, אך הן שייכות לסגל הבכיר ולאנשי הסגל בעלי אישורי הכניסה. סביב האוניברסיטה אין כמעט כל מקומות חניה נוספים, חוקיים או לא חוקיים, מלבד הכביש שמול בית"ס לרפואה, כביש שיכולות לחנות בו לא יותר משלושים מכוניות.

על סמך זה יכול שר האוצר, בעזרת מחשב האוצר, לגלות את המספר האמיתי של הסטודנטים הבאים לאוניברסיטה ברכב.

יותר מזה — מה פסול יש בעובדה שסטודנטים מגיעים, פה ושם, לאוניברסיטה, במכוניות של הוריהם? האם סטודנט צעיר שהקדיש שלוש שנים מחייו לצה"ל צריך להתבייש להגיע לקמפוס במכונית המשפחה? האם אחרים מבוגרים, שכירים, בהם פקידי האוצר, המבקשים לרכוש או להשלים השכלה גבוהה ולרבים מהם רכב במימון משרדי הממשלה (מטכב ברזיגתו), הם בעצם מיליונרים, כפי ששר האוצר רומז?

שמאות מקרקעין — מכרה זהב באישור הממשלה

בישראל כ־150 שמאי מקרקעין, עשרות מהם גמלאים, בהם כאלה שהגיעו לגבורות. מבין כמאה שמאי מקרקעין פעילים יש מספר מצומצם של שמאים המועסקים במשרדי הממשלה. כל האחרים גורפים הון ולמרבה הגיחוך — בעידודה של המדינה ועל פי חוקיה.

השמאים עוסקים בהערכת שווי מבנים וקרקעות עבור הבנקים, חברות הביטוח, הנפקות בורסה, מאונים (ערך המבנים), לצורך פירוק שותפויות (כולל גירושין), למס השבחה, למס שבח, לתכנון מחדש של הקרקע (ברצון או שלא ברצון הבעלים, כולל פיצויים בגין הפקעות).

כיוון שהם מקבלים כשכר טרחה אחוזים משווי ההערכה, אין להם, לאיפכא, כל סיבה שלא "לנפח" את מחיר הנכס כדי לזכות בהכנסה יותר גדולה. את כוחם המונופוליסטי שואבים השמאים מחוק שמאי המקרקעין 1962 וממועצת השמאים, גוף סטטוטורי שמרבית חבריו נמנים על אנשי הקרטל.

עשרות סטודנטים צעירים המסיימים מדי שנה לימודי חוץ בטכניון בנושא שמאות מקרקעין (ולאחרונה נלמד המקצוע גם באוניברסיטת ת"א) נדחים ע"י חברי האיגוד המקצועי הקטן ביותר במדינה מבחינת מספר חבריו אך שומר בקנאות על שורות סגורות. מדי שנה מתקבלים ללשכת השמאים שלושה ארבעה חברים חדשים, ברובם ממשפחות השמאים הוותיקים או עובדי מדינה שאינם מסכנים את הקרטל.

לפני שנה, בחודש מרס, פרסמה הוועדה לביקורת המדינה את מסקנותיה בעניין זה בעקבות שורה של תלונות שהוגשו אליה. הוועדה קבעה כי החוק הנוכחי "מנציל את התחרות החופשית במקצוע", "מאפשר מונופול של גילדה כמעט סגורה של קבוצה קטנה יחסית של שמאי מקרקעין". הוועדה קבעה שפיקוח משרד המשפטים על אופן תיפקודה של מועצת השמאים הוא שטחי ביותר ויש בו "השלמה עם המציאות המונופוליסטית של השמאים".

הוועדה דרשה משר המשפטים להביא לתיקון החוק והודיעה כי תמשיך לבדוק אם גם להבא "יימשך הניצול המונופוליסטי לפגיעה בלתי מוצדקת הן בחופש העיסוק במקצוע הזה, הן בשוויון ההזדמנויות".

הוועדה אכן המשיכה לעקוב אחר פעילות המועצה, אך בפועל דבר לא השתנה ומשרד המשפטים לא נקף אצבע. כשביקשתי מדוברת משרד המשפטים הסבר למחדל זה היא הפנתה אותי לא לאחר, אלא ליו"ר מועצת השמאים, עו"ד אברהם ציק, שעליו ועל המועצה אמור משרד המשפטים לפקח.

יתר על כן, לאחרונה החליטה מועצת השמאים להסיר את חסותה מהטכניון. האחראי לתחום זה בטכניון, משה סוקר לוב, אומר שזו שערוריה. לדבריו, פתיחת קורס מקביל באוניברסיטת ת"א גרמה להסרת חסות המועצה מהטכניון "זאת כאשר רוב השמאים המתפקדים במקצוע, כולל רוב המרצים בקורס שלנו ובקורס של אוניברסיטת ת"א, הם בוגרינו". עד כה אישרה המועצה מבחנים פנימיים בטכניון ולאחריהם נאלצו הסטודנטים לעמוד במבחנים נוספים, מיוחדים, שנערכו ע"י המועצה ובהם נכשלו למעלה מתשעים אחוז מהנבחנים. עתה, כאמור, נשמטה הקרקע מתחת רגליהם של כל תלמידי הטכניון במקצוע הזה.

יו"ר מועצת השמאים דוחה טענות אלה וטוען כי מערכת הבחינות היא מתוקנת, אובייקטיבית ובלתי תלויה. לדבריו, אך גם הוא אינו יכול להסביר כיצד סטודנטים רבים נכשלים בבחינות, שנה אחר שנה. כך שמספר חברי לשכת השמאים במעט ואינו גדל עם השנים למרות הפעילות הכלכלית הגוברת. בפועל הסוכנים החדשים ממלאים בעיקר את מקומם של הנפטרים.

היו"ר מאשר שקיימת גם בעיה קשה בתחום ההתמחות. כיוון שמספר השמאים מצומצם, ורבים מחברי אותה קבוצה קטנה אינם מוכנים לאמן מתמחים, הרי לא פעם, גם אלה שעמדו בבחינות מוצאים את עצמם בפני חומה שבורה.

כך קורה שהרשיון הממשלתי לגריפת כסף ל"קבוצת הבכורים", נמשך. הוועדה לביקורת המדינה מפרסמת ממצאים חריפים, אך השמאים אינם מתרגשים. הם ממשיכים לשמור על שורות סגורות, להיות כת מצומצמת הגורפת הון עתק בגין מיעוט מספר חבריה.

לאחרונה הוקמה עמותה של בוגרי הטכניון במקצוע שמאות המקרקעין, ואת מטרתה לפתוח במאבק ציבורי לשינוי החוק. בראשה עומדים אינג'ינר אביגדור פורת ואינג'ינר אשר שלמון, סגן מהנדס עיריית ת"א. הם מעריכים כי יותר מאלף מועמדים נפסלו בשנים האחרונות מלשמש כשמאי מקרקעין וכי אחוז הנכשלים מבין המועמדים הגיע ל־95%.

התמונות שנעלמו

הצייר לחזיג מוס, שעלה ארצה בשנות השלושים מאולם, שבגרמניה, גר עד מותו, ב־1967, ברמת־גן. בצעירותו, קודם שעלה ארצה, התפרסם מוס באולם והמוזיאון העירוני שם אף רכש אחדות מיצירותיו. בארץ הכירו אותו בעיקר יוצאי גרמניה שהרבו לרכוש את תמונותיו.

לאחר מותו נתמנה ידידו, הפסיכולוג והיפאי פרץ הסה, למנהל העיזבון. הוא ריכז 44 מהעבודות המובחרות ותרם אותן ל"בית־צבי", בר"ג, ואת בתרומתו של משפחת קליר שהיתה מיודדת עם הצייר והקימה בשעתו את "בית צבי" ע"ש בנה שנפל במלחמת השחרור.

נוהג ותוזה בין "בית צבי", שהיה בית תרבות לתערוכות ולהרצאות, ובין מנהל העיזבון. החוזה קבע נוהל לשמירת התמונות בתערוכת קבע שלאחזקתן אף גוייס סכום כסף מיוחד ממכירת תמונות נוספות. הוקדש אולם מיוחד, לזכרו של הצייר ושמו הונצח בכניסה לו.

חלפו קרוב לעשרים שנה ו... ביולי שנה שעברה, פנתה חוקרת אמנות מאולם לפרץ הסה, כי שקיה מנהל העיזבון של הצייר, בעקבותיו של הצייר, לאחר שגילתה... מתוך "קטלוג" המוקמי באולם. הסה מסר לה פרטים וציין שקיימת תערוכת קבע בר"ג. החוקרת קישרה אותו עם מנהל מוזיאון אולם שגילה נכונות להעביר, זמנית, את התערוכה למוזיאונו.

עתה נחפז פרץ הסה ל"בית צבי" בר"ג כדי לבשר להנהלה את הבשורה המשמחת ובאמונה הרמנות להציף מבט בציורים שאותם לא ראה מאז העמידם לרשות "בית צבי".

לתדהמתו לא מצא את הציורים, וגילה כי בתוכת הזיכרון נעקרה מאולם התצוגה שהפך בינתיים אולם לתרגילים של בית הספר לאמנות הבמה. איש מבין עובדי המוסד לא ידע מה עלה בגורל הציורים. רק לאחר שעבר דרך התחתים במסדרונות הביורוקרטיה של עיריית ר"ג, גילה הסה 27 מבין 44 התמונות, זרוקות במרתף המוזיאון של "בית עמנואל" בר"ג.

כל התמונות היו ללא מסגרות, ללא זכוכית, בחלקן קרועות או מקומטות. פרץ הסה נותר המום ונבוך ולא ידע כיצד יסביר את המחדל למנהל מוזיאון אולם שבוודאי לא יבין כיצד ייתכן ש־17 תמונות תעלמנה בלא שאיש יתן על כך את הדין וכיצד ייתכן שכל התמונות האחרות תוטלנה כבגד מאוס במחסן.

יש גם לזכור שמאז עלייתו ארצה התמקד הצייר בציור קטעי נוף בר"ג. המעט כל אותם נופים נעלמו זה מכבר והפכו לבניינים מכוערים וכבישים. הדעת נותנת שעיריית ר"ג הייתה חייבת לשמור מכל משמר על אותן תמונות המתעדות את העבר של העיר. אומר פרץ הסה: "האמן לחזיג מוס הגוה אותי בצוואתו להשמיד כל יצירה שלדעתי איננה ראויה לשימור. לא השמדתי אף אחת. האם עירו, רמת־גן, עשתה זאת במקומי?"

כאמור, בהנהלת "בית צבי" אין יודעים במה מדובר. המנהל לשעבר מרדכי הילדוני זוכר כי בשעתו היתה... בעניין תערוכת קבע, ואינו יודע מה עלה בגורלה. מנהל אגף החינוך של העירייה אהרון שניידר לא ידע במה מדובר. ב"בית עמנואל" זוכרים שהתמונות נשלחו אליהם לפני שנים והם אינם יודעים פרטים מדוייקים.

סגן ראש העיר חנן רוזן, האחראי על המוזיאונים בעיר בתוקף תפקידו כראש הרשות לתרבות ולאמנות מציין כי בשנת 1980 נתבקש האחראי על מוזיאון "בית עמנואל" לאחסן את התמונות משום שלא נמצא להן מקום אכסון ב"בית צבי". התמונות אוכסנו ללא תמורה ואיש לא התעניין מה עלה בגורלן.

מעקב

שושנה ארבלי: תשובה שיש בה היתממות

שרת הבריאות — היתממות או חוסר ידע

בתשובה לשאילתא של הח"כ מרים סטרנגלוד "האם היחידה להשתלת כליות בבית החולים תל־השומר אכן נסגרה", אישרה שרת הבריאות כי שם אין מבצעים ביחידה ניתוחי השתלה. אך הוסיפה וציינה כי החולים ממשיכים לקבל טיפול רפואי ביחידה והחולים הזקוקים להשתלת כליות נשלחים לבית החולים בילינסון.

תשובה זו, או שיש בה היתממות או שיש בה חוסר ידע. כבר נכתב במדור זה על המחדל שבהפסקת ביצוע ניתוחי השתלת כליות בתל־השומר, אבל יותר מזה, בניגוד להצהרות שרת הבריאות, בפועל, החולים הזוקקים לדיאליזה אינם מקבלים טיפול ביחידת ההשתלות אלא מאושפזים במחלקות פנימיות שונות בבית החולים והיחידה מקבלי תרופות מיוחדות הם פונים עד שאר לדיאליזה. כיוון שאין הם מטודרים, כנהוג בכל בית חולים, קיימת סכנת החשפות לזיהומים שעלולים לסכן חייהם.

יתר על כן, רק חולים בודדים מופנים לניתוחים לבי"ח בילינסון שהוא עצמו כורע תחת עומס גדול של מטופלים בתור לניתוחי השתלה מבין מטופליו. כך, להבהרה הפרגיעה של השרה כאילו כל החולים מקבלים טיפול הולם וכל הזקוקים לניתוח השתלה מועברים לבית חולים אחר, אין כיסוי במציאות העגומה.

כל זאת כאשר הפוטנציאל המוכר של ביה"ח תל־השומר לניתוחי השתלה הוא בין 40 ל־50 השתלות בשנה. הניסיון מוכיח כי רופאים בבית החולים נרתעים מלפנות למשפחות הנפטרים הנמצאות במצוקה נפשית קשה ולבקשן לתרום כליה. כשלא מבקשים לא מקבלים. לכן רק כליות מעטות מועברות לבית החולים בילינסון.

רק יחידת השתלות פעילה שיש לה רופאים מיומנים בתחום זה ובעלי דחף נפשי לפנות למשפחות ברגעים הקשים, שבהם מודיעים להן על פטירת יקיריהן, רק אלה מצליחים, מדי פעם, לגייס כליות כדי להציל חולים אחרים. אך היחידה בתל־השומר מושבתת מזה זמן רב. שרת הבריאות מבינה שהיא בביצת את סגירת היחידה, היא, וד"ר משה משיח, ראש שירותי האישפוז מאשרים שראש היחידה, ד"ר ברונו סיגל, עשה חיל בתפקידו. אך שניהם נמנעים מלהתמודד עם הבעיה ומתירים את המחדל בסכסוכים בין הנהלת בית החולים ובין הד"ר סיגל.

כספת / נחמיה שטרסלר, יהודה שרוני, אריה לביא

זה לא כל כך נעים לראות גן מגודר

הלקח שלמדה הילדה

גן המפורסמות הוא שמי שקונה מכשיר חשמלי צריך לדעת ממי הוא קונה, כך מדכיוה לפתוח התמוטטות מת"מ או חברות אחרות. גם נסיעה לחו"ל עדיף לעשות עם חברה אמינה ויעידו כל אלה שנבזו מפרשת נפש פלוס, צדטור, קיפל טורס והמכוניות אחרות.

מתברר שבימים כרופים אלה גם על גן הילדים קשה לסמוך. כך היתה יכולה לספר הילדה שבקרוב ימלאו לה שנתיים, אילו היתה יודעת לדבר והיתה מבינה מדוע נאלצה לעבור לגן אחר.

תחילה הבחינה הילה הקטנה באנשים זרים שנכנסו למעון שבו התגוננה ברחוב כפר יונה ברמת אביב, והוציאו משם את הרהיטים, מקרר ואפילו את הטלוויזיה. מתברר שהגננת פינתה המוצאות ללא כיסוי וכשאלה הורד הגיעו אותם גם המעקלים. אם לא די בכך הרי גם בעל הבית שבו שכן המעון סירב לחדש את החוזה, באמצע השנה, לאחר שאיש לא אמר לו שדירתו תהפוך למעון.

הילה למדה את הלקח. במעון הבא תתבקש הגננת להציג לא רק המלצות חינוכיות אלא גם המלצה מהבנק.

לא לשלם מראש

עיריית תל אביב ניצלה גם השנה את המקסימום המותר לה, והעלתה — לפחות ב־22% — את דמי הארנונה, למרות שיש לה עודף כספים, כתוצאה מהעלאה מופרזת של הארנונה ב־1986.

את רוע הגזירה קשה להעביר. כך שמה שנותר לעשות הוא לבחון לייעץ על דרך תשלום. צ"ך מציע שלוש דרכים:

1. תשלום אחד במזומן, בחודש אפריל, בהנחה של 5%.
2. הוראת קבע ל־6 תשלומים, עם אותה הנחה של 5%. כאשר התשלומים צמודים למדד.
3. 6 תשלומים, צמודים למדד, בלי פקודת קבע ובלי הנחה.

מי שרוצה ליהנות מההנחה — ואין היא מבוטלת — עומד למעשה רק בין שתי ברירות, ואז עומדת בפניו השאלה: האם כדאי לשלם מראש?

כאשר משלמים ב־6 תשלומים, אפשר בינתיים להשקיע את ההפרש בהשקעות שונות שישאו רווחים גבוהים יותר מהאינפלציה הצפויה, כך שכדאי לבחור באפשרות של הוראת קבע וכך להישאר זמן רב יותר עם הכסף ביד במקום שישכב בקופת העירייה.

רק מי שנולד להלוטין מהרעיון של פקודת קבע, יילך וישלם מראש, ואז יזכה לפחות בהנחה.

לא למהר עם תשלום הקנסות

עיריית ת"א נוהגת בחודשים האחרונים בקשיחות עם תושביה בכל הנוגע לסידורי החניה. כך למשל הפכה בעיית הסינדול בעיר לשם דבר. אבל ברגע אחד חשוב הולכת העירייה לקראת האזרח וזה מועדי התשלום של הקנסות על חניה. ואם העירייה נותנת מדוע שלא תיקח

אם פקח העירייה הדביק לך את ההודעה על קנס על שמשת המכונית (המדובר בקנס של 22 שקל), אל תמהר לשלם אותו. העירייה תשלח לך הודעה נוספת כעבור חצי שנה, בה תתבקש לשלם את אותו הקנס. רק אם גם אז לא תשלם, יוכפל הקנס ויעמוד על 44 שקל. עצה זו טובה במיוחד בימים שבהם האינפלציה במשק היתה גבוהה, אך גם בימים כתיקונם לא נס ליחה.

קפה חדש זמירות ישנות

בערב פסח פתח את שעריו "קפה־ציון" — בית קפה חדש לאורך הטיילת התל אביבית. המקום עדיין לא נחנך רשמית, אך הספקנו כבר להתארח. הקפה והסלטים בסדר, המקום די יפה. אך נושא אחר הטריד אותנו והצינו לבדך אותה: איך משלם בעל הבית למלצריו? אחד מהם התנדב לענות: אין משכורת אלא 10% מהמחזור פלוס טיפים.

כשקיבלנו את החשבון, הוא נראה כה סביר עד שלא בדקנו יותר מדי, הוספנו 10% טיפ ושילום על ישראל. בבית בדקנו. אז התברר שבטופס החשבונית הנושא את שם המקום מצוין כל פריט במסוף והסכום מגיע ל־20 שקל. לעומת זאת בפיסת נייר המצורפת לחשבון, מתוך סליל של מכונת חישוב קטנה — בלי שם ובלי כל סימן מזהה — מופיעה שורה נוספת: 2 שקלים — סתם כך בלי פירוט. אז הבנו ששילמנו דמי שירות כפולים. בתפריט עצמו לא היה מצוין שדמי השירות כלולים בחשבון.

לטריק זה יש סיבה נוספת. בשיטה הנ"ל, במכונה הרושמת לצרכי מס הכנסה לא מופיעים כלל דמי השירות, כך שהמלצר זוכה ב־10% נטו, וכולם יוצאים מרוויחים — חוץ מאיזד רבכ־נבית.

לא רק חיים משה

איך כדאי למשוך כספים מן הפירמה באמצעות שכר, דיווידנד, הלוואות? זו שאלה שבוודאי תעניין כל בעל עסק, בייחוד לאחר שהרפורמה במיסים תיכנס לתוקף.

אשר קניפל שהתפרסם עקב גילויו והישבון בנושאי הריבית המוגזמת, החליט הפעם להפיץ את רעיונותיו באמצעות קלטת. כך שבין חיים משה לבין אריק איינשטיין תוכל לשמוע גם סקירות קצרצרות בנושאי מס ותכנון פיננסי.

מה הוא אומר למשל על חברות משפחתיות? האם כדאי להן לעבור ולהתאגד כחברה רגילה, שתשלם השנה פחות מס? התשובה אינה חד משמעית. ראשית, ניתן לדחות את ההחלטה עד לסוף שנת המס ושנית: ככל שהרווחים גבוהים יותר, כך כדאי יותר לוותר על מעמד של חברה משפחתית שתשלם ב־1987 מס של 55% וכדאי לעבור ולהיות חברה רגילה שתשלם רק 45%.

אך זה לא השיקול היחיד. יש לבדוק את צורת ההתאגדות לפי שיקולים עיסקיים טהורים, את ההגנות שנותן החוק בקשר לרכוש האישי. ואת נושא גם המעסיקים, ועוד ועוד.

על דבר אחד לא ענה הקלטת: האם ההוצאה לרכישתה תהיה מוכרת לצרכי מס?

לא לשכוח את הבנקאיות

מדד המחירים לצרכן ממשיך להעתע את מחירי הבורסה. הכל ציפו שמדד חודש מארס יהיה גבוה, ועל מדד בגובה 1.3 אחוזים אף אחד לא חשב. הבורסה הגיבה אתמול בעצמה רבה, ושערי המניות עלו בצורה תלולה. דבר אחד שכחו המשקיעים לקנות: בנקאיות שבהסדר. הבנקאיות נסחרות כיום ברמת תשואה לפדיון של 17 אחוז, שמשמעותה: מי שרוכש היום מניות אלה, ומחזיק אותן עד אוקטובר 1988, יקבל תשואה שנתית ממוצעת של 17 אחוז על כספו. בנוסף, הרוכש מקבל חיסון בפני פיחות אפשרי של הדולר.

השקעה זו מעניינת במיוחד על רקע ההערכה כי בעקבות המדדים הגבוהים תרד הריבית בשיעור נוסף, ובעקבותיה גם תרד הריבית על פקדונות שיקליים.

זהירות בניכוי הוצאות הרכב

מרבית העצמאים שהינם בעלי רכב, נוהגים לתבוע ממס הכנסה הכרה בהוצאות אלה לצורך מס. זאת בנימוק שהרכב משמש את בעל העסק לצורך נסיעות עסקיות. אך אליה וקוץ בה: שלטונות מס ההכנסה עלולים לחייב את בעל הרכב בבואו למכור אותו, כבמס רווח הון, זאת מכיוון שהפטור ממס חל רק לגבי "נכסי מיטלטלין המוחזקים לשימוש עצמי בלבד".

המס המוטל הוא בגובה 10 אחוז על הרווח האינפלציוני, ומס נוסף הוא על הרווח הריאלי, שגובהו נקבע על פי שיעור המס שמשלם העצמאי. מה בכל זאת ניתן לעשות כדי לא לשלם מס? אפשר להחליף את הרכב הישן ברכב חדש (שעלותו גבוהה יותר), ואז ניתן להפחית את הרווח שמקבלים ממכירת הרכב הישן, ממחיר הרכב החדש.

תכניות החיסכון של הבנקים כתרגיל מס

תכניות החיסכון החדשות של הבנקים, לפיהן אתה משקיע כסף בתכנית חיסכון ובתמורה מקבל הלוואה או זכות לאוברדראפט, הן תרגיל מס לא רע. למעשה אילולא תרגיל המס לא היתה הצדקה לתכניות אלה שעיקרן הפקדה של סכום כסף בבנק וקבלתו לאחר מכן כהלוואה בריבית גבוהה יותר. שהרי אם יש לך את הכסף ואתה זקוק לו, אין שום היגיון להפקידו בבנק ולקבל אותו בחזרה ועוד לשלם על כך.

הרעיון מתחיל להיות מעניין כאשר המפקיד או מקבל ההלוואה אינם אותה אישיות משפטית. למשל אתה וחברה בבעלותך. אתה מפקיד את הכסף ומקבל פטור ממס כאדם פרטי ואילו החברה שבבעלותך מקבלת הלוואה או אובר דראפט והריבית שהיא משלמת מהווה הוצאה מוכרת לצורך מס.

לכאורה יש לבעל עסק הרוצה בתרגיל מסוג זה אפשרות להלוות את הכסף ישירות לחברה, אך זה רק לכאורה. התקנות שהוציא מס הכנסה בעניין הלוואות בעלים כה מורכבות ומסובכות וקשות ליישום שיותר קל לגשת לבנק, לפתוח תכנית חיסכון, ולקבל בתמורה הלוואה בריבית נמוכה יחסית. התוצאה: הבנק מרוצה, אתה מרוצה ורק שלטונות המס לא.

אולי כדאי לעבור לעפולה?

הסיפור על המשקיע האמריקאי, שסיפר לבני משפחתו על הקרקע שרכש בעפולה במקום טוב, ליד האופרה, ידוע. את בניין האופרה עדיין לא מקימים אומנם אך נראה שהעיר נבנית מבגשוג בכל הקשור לעסקי נדל"ן.

זה לא כל כך נובע מתחפתות כאוצות של העיר, אלא דווקא מהעניין המוגבל שיש בקרקעות לבנייה בעיר זו ומנכונותם של בעלי הקרקע להיכנס לעסקות קומבינציה בתנאים אטרקטיביים ביותר לקבלנים. כך למשל מוכנים בעלי מגרשים ברחוב שפרינצק להעביר את הקרקעות שלהם לקבלנים תמורת 25 אחוז בלבד, לעומת 40 עד 50 אחוז במרכז הארץ. ברחוב חטר דורשים בעלי הקרקע 30 אחוז אך ברחוב שרת מוכנים בעלי הקרקע להסתפק ב־20—22 אחוז מהדירות שיבנו.

באמצעות מגרשים אלה אין הקבלנים יכולים עדיין להרוויח. אך יש צורך גם בקונים, וכאן יש לעפולה יתרון. היא נחשבת לאזור פיתוח א' ולכן יכולים הבאים (רוב רוכשי הדירות בעפולה הם זכאים על פי הגדרת משרד הבינוי) לקבל משכנתאות בתנאים אטרקטיביים ביותר, שבצירוף המענק מסבבים 90 אחוז ממחיר הדירה. כך יכולים הקבלנים הבונים בעיר לקבל את הכסף מהדיירים ולממן את הבנייה.

כוח המשיכה הגדול באזור מחיר עוד יותר את עלות הבנייה ומחירי הדירות זולים יחסית למקומות אחרים: 40—45 אלף דולר לדירה בת ארבעה חדרים בשטח של כ־80—90 מ"ר. מגורים הבונים אחדי רוכשי מגרשים כבר ראיים בעפולה מקום שיש בו גם "אזורים יוקרתיים" והם בצעיים למתעניינים לסייר בנקודה על כבת להתרשם בעצמם מסיכויי הפיתוח של העיר כפי שהציע השבוע אחד ממשרדי התיווך שבבו במקום.

מוסף "הארץ" מחפש בדחיפות

גרפיקאי/ת ביצועיסט/ית

עם נסיון, לעבודה יומית בימים א'—ב'—ג'
נא להתקשר בימים ג', ד' אל עמי 5121238

מרכז למוסיקה ירושלים
jerusalem music centre
02-234347

במסגרת הסדנה למוסיקה חוץ מערבית

1. **סדנת ביצוע בתיפוף אפריקני**
בהדרכת "דרומה סנגנייה"
(קבוצה אורחת מקניה)

2. **גמלאן מאינדונזיה**
ב־23.4.87—22 בין השעות 16.00—10.00
ב־22.4 בשעה 20.30 קונצרט במרכז למוסיקה:
"מוסיקה של המזרח התיכון"
ב־23.4 בשעה 20.30 קונצרט באולם מרכז דראר בבר
"מסורות ותיפוף וריקוד חוץ אירופאיות" בהשתתפות הקבוצה האורחת מקניה.

THE ANATOMY OF THE AIR AND MADRIGAL

סדנה למוסיקה עתיקה לזמרים ולנגנים
עם
אמה קרקבי (סופרן) **EMMA KIRKBY**
אנטוני רולי ANTHONY ROOLEY
וה־ CONSORT OF MUSICKE (לונדון)
ב־29.4.87—26 בין השעות 12.30—9.30
ב־28, 27 בין השעות 17.00—14.00

CONSORT OF MUSICKE בהנהלתו של נגן הלאוטה והמייסד **אנטוני רולי**, ידוע כאחד ההרכבים המעולים בעולם למוסיקה עתיקה. מאז היווסדו ב־1969 הופיע ההרכב במוסיקה של המאות ה־15, ה־16 וה־17. בשנים האחרונות הושם הדגש על מוסיקה אנגלית ואיטלקית מהמאה ה־16.
אמה קרקבי (סופרן) בעלת הקול והסגנון המיוחדים, נמנית כיום עם צמרת הזמרים במוסיקה עתיקה.
בהרכב שרים גם: אוולין טאב (סופרן), **מארי ניקולס** (אלט), **אנדרו קינג** (טנור), **רופוס מילר** (טנור) **ואלן יואינג** (באס).
ה־CONSORT OF MUSICKE מופיעים ברחבי העולם, משדרים בקביעות ב־BBC, והקליטו מספר ניכר של תקליטים שזכו בשבחי הביקורת ובפרסים.

המעוניינים להשתתף מתבקשים להתקשר בהקדם האפשרי למרכז למוסיקה, 02-234347
מוסיקאים, תלמידים וחובבי מוסיקה
המעוניינים לצפות בשיעורים — מוזמנים
לשימת לבכם: התאריכים המצוינים כאן באים לתקן את האמור בתכנית האביב
התכנית נתונה לשינויים ללא הודעה מוקדמת

רשות שדות התעופה בישראל

רשות שדות התעופה
נמל תעופה בן־גוריון

הודעה לציבור המבקרים

מגרשי החניה בנתב"ג מופעלים לצורך חניה קצרה של עד 24 שעות רצופות בלבד.
ניתן להסדיר חניה לתקופה העולה על יממה ע"י פניה למשרד החניון.
רכב החונה מעל תקופה של 24 שעות ולא הוסדרה חניה לתקופה ארוכה יותר,

יגרר.

הפעלת המגרש כולל גרירת הרכב. הינה עפ"י כללי רשות שדות התעופה (העמדת כלי רכב וחנייתו בנתב"ג — תשמ"ד 1984).

מדינת ישראל
לשכת ההוצאה לפועל
בתל־אביב־יפו
תיק מספר 0119099865
תיק מספר 0119099866

מודעה בדבר מכירת בתי מלון

מוזמנות בזה הצעות לרכישת המקרקעין המתוארים להלן לסילוק חוב המגיע מהחייב מלון גרנד יהלום נתניה (1976) בע"מ והחייב מלון יהלום נתניה בע"מ לזכות "טפחות" בנק משכנתאות לישראל בע"מ המיוצג ע"י משרד עוה"ד י. עמיהוד בן פורת.
על המעוניין בקנית המלונות או אחד מהם להגיש לחתום מטה הצעה בכתב עד 27.4.87.
ההצעה תפרט את שמו מענו ומספר זהותו של המציע ואת הסכום המוצע, כן תצורף אליה ערבות בנקאית בסכום של יותר מ־20% מהסכום המוצע.

1. פירוט המקרקעין: מלון גרנד־יהלום נתניה (1976) בע"מ

המקום	מספרי הרישום	השטח
נתניה	גוש 8263 חלקה 27	1008 מ"ר

המקרקעין מהווים בית מלון בן 48 חדרים על שפת הים בנתניה רח' גד מכנס מספר 15.
פרטים נוספים והעתק השומה ניתן לקבל אצל הח"מ תמורת תשלום של 150 ש"ח שלא יוחזרו.
המקרקעין נישומו ע"י שמאי מוסמך בסך של $1,200,000 (מיליון ומאתיים אלף דולר ארה"ב), המכירה כפופה לאישור ראש ההוצאה לפועל.

2. פירוט המקרקעין: מלון יהלום נתניה בע"מ

המקום	מספרי הרישום	השטח
נתניה	גוש 8263 חלקה 31	1008 מ"ר

תיאור המקרקעין. סוגם טיבם, והשימוש בהם:
המקרקעין מהווים בית מלון בן 48 חדרים על שפת הים בנתניה רח' גד מכנס מספר 11.
פרטים נוספים והעתק השומה ניתן לקבל אצל הח"מ תמורת תשלום של 150 ש"ח שלא יוחזרו.
המקרקעין נישומו ע"י שמאי מוסמך בסך של $900,000 (תשע מאות אלף דולר ארה"ב), המכירה כפופה לאישור ראש ההוצאה לפועל.
את ההצעות יש להגיש לחתום מטה בכתב לפי הכתובת ת"ד 5080 אשדוד.

אלנתן בועז, עו"ד
כונס נכסים ומנהל מכירות
לפי צו ראש ההוצאה לפועל

מפעלי נד אפריקאים ישראלים בע"מ
מוצעים למכירה
מיכלים מפלסטיק עם ציפוי חיצוני
מפח בנפח 1.000 ליטר.
המעוניינים יפנו לטלפון: 06-333666
שלוחה 354, לקלמנוביץ או ארגמן.

صورة من الاصل

هكذا من الاجل

עלייתו ומותו של יצחק קומר

טרגדיה בחמש מערכות (מלבד הכלב) — עיון ב"תמול שלשום" לש"י עגנון1

מאת בועז ערפלי

במכמה בחינות יאה ל"תמול שלשום" הכינוי רב־רומאן. אין הוא רק הגדול ברומאנים של ש"י עגנון, הוא גם הגדול ברומאנים שבספרות העברית החדשה ואחד מגדולי הרומאנים של ספרות העולם במאה העשרים בכלל. זהו רומאן המתמודד עם רבים מן הקשרים המרכזיים של הקיום היהודי והאנושי — האינדיבידואלי, החברתי, הלאומי והמטאפיזי — בכלל זה. "תמול שלשום" הוא רב־רומאן גם במובן פשוט יותר: ספר זה מצרף כמה מן המודלים והאספקטים המרכזיים של הרומאן האירופי מאז היותו. בין אלה ובין אלה הוא יוצר תוך כדי כך יחסים חדשים ומתוחכמים (כך למשל מנוצלים בו חומרים של רומאן "חברתי" לשם עיצוב מורכב של סבכי נפש יחיד, ואילו דיוקן רב־פנים של חברה נבנה בו באמצעות חומרים המאפיינים בדרך כלל את הרומאן הפסיכולוגי). כל זה מתרחש הן במבנים הגדולים של עלילה, אפיון ועיצוב אפי של מציאות חברתית, והן בתבניות המצומצמות של הפרק, הפסקה והמשפט, בתוקף מנגנונים משוכללים ביותר של אמנות סיפור מקורית.

עלילת הרומאן, בה אעסוק במאמר הנוכחי, מקיימת לפי דרכה, הן את הריבוי הזה, הן את אמנות הסיפור הממזגת את מרכיביו לשלמות חדשה. לפנינו עלילה שניתן לתאר אותה (בין השאר) לפחות באופן כפול: בקריאה "לפנים", מראשית עד אחרית כטורה של מקרים, המגלגלים את הגיבור דרך מרחבים חברתיים־גאוגראפיים, מוליכים אותו, כמין קרבן לכאורה של קומדית טעויות, או של גורל שרירותי, בלא דעת ובלא אשם בכפו, אל סופו הנורא; בקריאה "לאחור", במבט רטרוספקטיבי מן הסוף להתחלה (של הספר כולו, אבל גם של כל שלב ושלב שבו) — כעלילה "דראמאטית" שבה כל חוליה נובעת מקודמתה וקובעת את טיבה של החוליה הבאה אחריה, שבה פנימי וחיצוני הם שני צדדים של אותו מטבע, אופי הוא גורל, וסופם של דברים הוא מסקנה נחרצת של ראשיתם. לפי האופן הראשון הגיבור הוא דמות "שטוחה" ומשמעמטת, כלי בעיצובו של עולם חברתי. לפי האופן השני הוא דמות מורכבת ומרותקת, גיבור ראשי של רומאן פסיכולוגי. כפילות רבת פנים זו, כמו כפילויות נוספות שלא הזכרתי, מבוססת ב"תמול שלשום" על הפעלתן של דרכים ספציפיות של פיזור אינפורמאציה (למשל: בתיאום עם רמת המודעות של הגיבור), מבע משולב (הזזה, קירבה, ריחוק ו/או ניגוד בין מבע המספר למבע הגיבור), בניית רשת עשירה של אנאלוגיות (אפיון, שיפוטים) ועוד. הצגה מלאה של עלילת "תמול שלשום" אמורה אפוא להיעשות בארבעה שלבים: תיאורה כמהלך אפיזודי, המתנהל לפי עקרונות מרובים (בקריאה "לפנים"), סקירת הגורמים שאינם מאפשרים להסתפק בתיאור כזה ודרכי הסיפור המאפשרות ואף חייבות לשחזר אותה כמהלך סיבתי הדוק (בקריאה "לאחור"), תיאור שיטתי מעמיק של אותו מהלך. דיון בזיקות שבין שתי הקריאות של העלילה ובינן לבין הקשרי המשמעות העולים מהמבנים הכוללים האחרים שבדרך מאן. במאמר זה אעסוק בשלב השלישי, תיאור העלילה בקריאה הרטרוספקטיבית, ה"דראמאטית" שלה. תיאור זה יישען כמובן (במובלע) על שני השלבים שקדמו לו, ויוליך על־פי השתמעויותיו לשלב שלאחריו. דיון של ממש בשלבים הללו ובאינטגראציה שלהם במסגרת הרומאן השלם, יידחה להזדמנות אחרת.

א

סיפור עלייתו של יצחק קומר לארץ־ישראל ב"ראשית הדברים" הוא הפרולוג של "תמול שלשום" — כמוהו כשלב הראשון בפרישתה של טראגדיה. בתור שכזה הוא מוסר כמה מנתוני היסוד המרכזיים הקובעים את הגיונה העקבי, ההכרחי כמעט, של עלילתו. הגיון המוליך אותה מלכתחילה אל סופה הנורא. מסיבה זו ארחיב את הדיון בשלב זה יותר מבשלבים האחרים.

על פני השטח, מנקודת ראות אפשרית של הגיבור, זהו סיפור על בחור יהודי המתמסר מנעוריו לחלום הגאולה הלאומית־ציוני, כפי שזה מתנסח בפתח הספר בלשונותיה של המסורת היהודית לדורותיה (ל' חוכה, בכח ביטחונו ועקשנותו, להיות חלוץ, ראשון לבני עירו בהגשמת החלום הזה הלכה למעשה. לאמיתו של דבר ובעמקו, מנקודת הראות של המחבר, אין "שמה" זה אלא תרמית, שהשקר, בלתי מודע או מודע למחצה, מבצבץ מבעדה והעמבה על פיה. יותר משהגיבור משעבד עצמו להגשמת החלום הציוני, הוא משעבד או מנצל את החלום הציוני להגשמת מאווייו האישיים, הגלויים והנסתרים. בחזון הלאומי מוצא הוא פורקן לתסכולות החברתיים והארוטיים, ועושה אותו מכשיר למימוש הזיותיו על פריקת עולה של הסיטואציה הסטאטית וחסרת הסיכוי שגורלו (מוצאו, נסיבות חייו) גזר עליו. נאמנותו המוצהרת לציונות, המשמשת לו כתהילה, תוך כדי סילופה, לגיטימאציה לחיים של בטלה וחוסר אחריות הן כלפי עצמו ועתידו (כולל זה המקווה בארץ ישראל) הן כלפי הסובבים אותו, נעשית לאחר מכן מעין כלי בידו לסוויטה בסקית ורגשית של מקפצתו.

כאמור לעיל, מבוסס אמנם החלום הציוני של יצחק קומר בלשונות המסורת הלאומית להיסטוריה. אבל על היה יצחק, ממקום שלבו חפץ היה מרמה לו דמיונותיו" (שם). לקורא של "ראשית הדברים" העשוי אכן להחשב, בשל טעמים הקשורים באסטראטגיה הסיפורית של עגנון, שיש לו עניין בחלום מסוים, זה החלום הציוני, שהגיבור נכבש בו ומבקש להגשימו, יתברר מתוך מהלך הסיפור בהמשך, שכוחו זה, "המתגלגל בעצוה, שומע (תמיד) חרפתו ושותק, שמיום שנולד לא היה דבר שנעשה כרצונו" (עמ' 9), נוהג דרך קבע ועל־פי טבעו לפצות עצמו על עליבות חייו ועל כיעורו בדוי הממש, בהזיות ובדמיונות. לעתים גם מסתייע הוא בהם כדי לעשות מציאות זו יפה יותר בעיני אחרים. בין אם "חולם" הוא חלומות ארץ־ישראל (בעיר) או חלומות אירופה (בארץ־ישראל), חלומות יפו (בירושלים) או חלומות ירושלים (ביפו) — "ממקום שלבו חפץ הוא מרמה לו דמיונותיו". החלומות (כלומר: דמיונות, הזיות, משאלות־לב) שחולם יצחק, אלה המנסרים לאורך כל הספר (7, 8, 28, 39, 63, 64, 124, 125, 134, 153, 185, 507 ועוד), שקצתם בעלי תוכן ציוני (עתידים להתגשם ע"י אחרים...), קצתם היפוכו של חלום הציונות ורובם ככולם אינו נוגע בחלום זה — עוד יבואו לפנינו ויעידו עליו.

הקורא שיתבונן ביצחק קומר של "ראשית הדברים" יראה בו (כמו שקומר רואה את עצמו) אדם שנתפס לחלום לאומי גדול. אך יצפה בהתאם לכך שבמרכז הרומאן שהוא קורא יעמוד היחס שבין חלום זה להגשמתו. המתבונן בו "במבט לאחור", מתוך שלבים מתקדמים יותר של רצף הסיפור, יגלה בו אדם החולם את חלום הציונות כמו שהוא חולם חלומות אחרים, מתוך סיבות התלויות באופיו ובצרכיו האישיים האוטומטיים, לאו דווקא בתוכן החלום (ראיית עצמו של קומר תסתבר כמסולפת). בהתאם לכך יתברר לקורא שאולי הוא קורא רומאן שעניינו מערכת נרחבת ומגוונת הרבה יותר של יחסים בין חלומות ודמיונות בכלל לבין מציאויות חיצוניות ופנימיות, שהגיבור במודע ובלא מודע, בטובתו ושלא בטובתו, עתיד להסתבך בהם ולהיחשף באמצעותם (מערכת שאותה החלום הציוני אולי רק מדגים).

כוח הדמיון (בזיקותיו המורכבות לסוגים שונים של מציאות) יתגלה אכן בהמשך הרומאן כאחד המאפיינים המרכזיים של יצחק קומר וכאחד המניעים הקובעים בעלילתו, כשרכיבי המשמעות החיוביים של המושג (חזון, יצירה, יכולת לזהות מתכונתיה של המציאות המידית, כושר לאמפאתיה עם רגשות הרעיונות) יאפשרו לעגנון לאפיין את גיבורו בזיקת הקבלה לחלוץ המגשים מזה ולאמן היוצר מזה, ואילו רכיבי המשמעות השליליים של המושג (ניתוק מן המציאות הקשה, סירוב לאמת הרחוקה, השתקעות בהזיות ובאשליות) יאפשרו לו להציג את גיבורו כיגורם — שקרן שלא מדעת, שאין תוכו וברו עולים בקנה אחד.

על־פי ניסוחו הגלוי (כפי שהוא עצמו מציג אותו) חלום ארץ־ישראל של יצחק קומר הוא חלום ציוני־חלוצי. על־פי תכניו הנסתרים ועל־פי התפקיד שהוא ממלא בחיי הנפש של בעליו, אין הוא אלא מסווה להיות מקצרת דרך על כבוד, אושר ועושר השמורים להרפתקן במרחקים. גיבור זה מצפה לזכות בעזרת החלום הציוני בדברים שמטבע נפשו ומסיבתו לא היה עשוי לזכות בהם בדרך אחרת (103). הדבקות באידיאל הציוני היא הדרך שנראה לו כדי להתייחד בין בני גילו ועירו ובכדי להרים עצמו עליהם (51/50). עוד בטרם הגיע לארץ־ישראל כבר רואה יצחק את עצמו כאיש מעשה המלגלג לדברנים (כפי שיתברר בהמשך כל זיקותיו של יצחק לערבים, לאומים ואחרים ישאר אבן דיבורים בלבד), ובטרם ניער עפרה של עירו מעל רגליו הוא כבר מבטו לזול בה ובאנשיה (אליהם ישאר קשור בטבורו, לגרועות שלהם ישאר כנוף, ואת תחליפיהם יחפש בארץ ישראל... [13/12]).

סימפטום בולט לשימושו של יצחק באידיאל הלאומי כמכשיר לרומם עצמי, ובשירות חלומותיו "לעשות לו שם בעולם", משמשים הדברים שהוא משמיע לפני העסקנים מלבנג. בביקור... זכייה בהתמצאות בנרבבי שבת, שלה לראשונה החלום הגדול בבוא אותם עסקנים "לראות מה נעשה שם בפלסתינא, יבואו לבקר אותו ויצטלמו עמו כשהוא הולך אחרי המחרשה" (15—17). הצגה המרומית הזו תשוב ותופיע בהזיותיו ובטיפוסו של יצחק, ככל שחייו

(הסוף בעמוד ב'7)

ישראל אלירז / אני קצת מבוהלת בגלל הזמן

לוורה

מערבי שעמד עלי שלשה ימים נבון לשרת
למותי, ממהרת מעט, איך להפנות את הגב
אל הים ולחשוש במספר הפתוחים על גרוני
מה שאותרים מחששים בבור פנימה.
לא את המרחק, את הדברים המתרחקים.
הרי לך מספר חיי:
מישהו שהבטיח לבוא לא בא
ומי שבא בא ונמשך והלך. ואני מה?
"רק כדי להחזיק במי רק כדי לשבב אי־שם..."
ובכל זאת היתה איזו עליזות, טבע האנשים ליד המים.
האם כך זה צריך להיות? הרי לא מאליהם
באים הדברים. אני קצת מבהלת בגלל הזמן

אילן שיינפלד / הידברות דרך זכר

הרדיו מכונן הרמוניות שקופות
של שירי געגועים. האויר נמלא

תוי אהבות לילות. מסתתרים
מתוקים. ואני על הכורסא המתנדנדת.

רואה אותך נשען על משקוף הדלת.
מנהל איתך דיבורים אלמים, מתוות

הידברות דרך זכר, רואה איך מראה
פניך מתגבר בכל שחולפים ימים.

לו הנחתי, האם באמת היית הולך.
לו הרשיתי, האם היו פניך משתנים.

אני מאזין לרדיו. מעשן. משתעל. מלא
בך ומלא באחריותי אותך. הכורסא מתנדנדת

באויר מלא הרמוניות שקופות,
הרדיו מכונן שירי געגועים.

ז' באדר תשמ"ז

אורנה רביהון / תמונות מחיי ההחמצות

נפש אל נפש
תגבר עוצמתיה.

אבל מנהרות שיריך הרחבים
שמות גשום בבתולתה
ואלי אורים רק מפי הקבצה
~~את העם... ההמסה... בכלת הרשה~~
אוטמים האוגות ביתי
מרשעות צבאות.

ולקראת סוף הערב עמדו סביבך רבבות אנשים.
תמונות מחיי ההחמצות הגלויי מגבלות
זהלו פני גופי
הרוי הכוון.
יפות דקות ועריכות אצבעותיך
שרות מי שירים.
~~שבני שובו השתלמה~~
רציתי תשמור מי
תלתלי מלאים בך רגבה.

באיש קבורתו — מוות ושינה ב"ביום השלג" לחיים לנסקי

מאת דן מירון

להלן הלק השני — מתוך שלושה — של המאמר על שירתו של חיים לנסקי. החלק השלישי והאחרון — בגליון ערב שני של פסח

ה

על רקע כל זה אין תימה בכך ש"ביום השלג" עוסק כולו במוות, בקבורה, בהוצאה להורג. נזכרים בו ידידים שמתו בשחפת ואשה שנפטרה בעת לידתה. מי שלושת הדמויות, הנוטלות בו חלק, האחת היא גוויה מובלת אלי קבר: השנייה היא קברן זקן, הצופה לקראת יום מותו שלו. והשלישית, הדמות הראשית שבשיר, עלם שנשלח בעוון ציוניותו לעיר גזרה בקאזאכסטאן וסיכוייו לצאת משם חי אינם גדולים. מתמיתה הראשונה של עלילת השיר מתרחשת בדרך לבית־העלמין ובשעת קבורת המת, ואילו המתמיתה השנייה — עיקרה סיפור קורותיו של וליג, בנו של קופל הקברן, שהמכן ולוחם שסופו שהוצא להורג בידייה בעוון טרוצקיזם, ובקשתו של וליג מן העלם, שמעון שוהם, שיבואו לקבור בקרוב על־פי דין־ישראל, בתכריכים, בהנחת צרור עפר ארץ הקודש תחת הראשות והדלקת נר נשמה ואמירת קדיש. בקשה זו מושמעת בעת שהשניים, קופל ושמעון שוהם, יושבים בתוך בור עמוק, שלתוכו נפלו בדרכם בחזרה מבית־העלמין, בשלהי תקפתם סופת־שלג מסמאת־עיניים שהסתירה מהם את דרכם. שם, בתוך הבור, גם נותן שמעון את הבטחתו לזקן, שבקשתו תכובד. ההקבלה בין ירידתו של המת אל בור־קבר לבין נפילתם של השניים אל תוך הבור ברורה מאליה. המשפט המרכזי בשיר, המושמע שלוש פעמים מפי קופל הקברן ופעם מפי בנו וליג, הוא "כל העולם בית־עלמין" (במקום המשפט השייקספירי: "כל העולם — בימה"), אליו מתלוות שניות של המדרש־גרוטים מעין "כאיש־קבורתו" (על־פי הכתוב בשופטים ה', 21: "כאיש גבורתו"), או גם "נספרי כל אומה ולשון מוצאים בקבריו מגנות/פולנים, גרוזים, סינים, גרמנים מגנות וולוגד" וכו' שאינו אלא פארודיה על הסיסמה מן המאניפסט הקומוניסטי: "פועלי כל הארצות התאחדו!"

אמנם, עיצוב שניתן־פאראדיסטי זה של מוטיב המוות והקבורה כבר הוא מעיד על התייחסותו המורכבת של המשורר אל המציאות הבית־עלמינית המתוארת בשיר. הן מבחינה תמאטית והן מבחינה מבנית וצורנית מעוצבת כאן מציאות זו בעיצוב רב־משמעי, פתוח לפרשנויות שונות. גיבורי השיר עצמם ערים לדו־פנים זה ומנצלים את האפשרויות הגלומות בו. למשל, העלם שמעון שוהם, החש באווירת הרפאים ברגע בו הוא יורד מן הרכבת בתחנה של העיירה הקאזאכסטאנית הנידחת, שבה נגזר עליו לבלות כמה וכמה שנים, ממהר לגונן את עצמו ולהזכיר לעצמו את התועלת שבפטירה. אפילו הדגל הסובייטי הארגמן, מבחוץ הוא, מוטל כאן בדומייה הקשאה שלפני הסערה שמום, מכוסה לבנונית מוספסת של כפור, "נטול און ותחולה כבוד על שפתי ברימקי". הוא עם לקשר בין השוואה מסוכנת הלוו" לבין "לקסיקה" טעונה ארון־מתים, העומדת ליד מוט הדגל ולקסיקה — מעין פלאספודה רתומה לסוס, ומסיק מכאבתו זו מסקנה מעודדת:

"אות לטובה פגישה זו", אמר בלבו העלם,
שאלת הזיותות חסרה במקום לגולים יקדחו
ואלו נפגרים לא היו — יחד לחי מגיח"

הזקן לבוש הפרווה, הנוהג בלקסיקה, הוא הקברן קופל, מאשר אבחנה זו. טיבו של הפורח העלם כ"גולה ונושי" ברור לו מיד, והוא אומר ספק אל עצמו, ספק אל העלם:

— "אל נכון מבקשים פה יהוד —
היא פגיה הזה, היא ריקה... לו ולבד הארץ
קריאת־עין)
זהו אחד, ברוך השם... כן, איש תורה...

הוא אף מציע לעלם שלא יפרך את גבו ושיטעין את המזוודה שלו על־גבי הלקסיקה, בבדו של ארון המתים. המת לא ייעלב, הלילה. ואילו החי ימצא בכך תועלת: "לא תדיר לקסיקה מזדמנת..." אמנם, עד מהרה יתברר לעלם, שהנפטר, שפינה לו את מקומו ידידו וריעו, הנפש האפלת המוכרת לו והקרובה אליו שבעיר־גזרה זו ש"מאחורי הרי החושך". הסיפוק ה"פראקטי" הבמעיטציני שלו יפנה את מקומו למנוד נפש ולינגון. אבל בין כה וכה כבר ביסס המשורר את התייחסות הכפולה אל המוות, שיש בו גם תועלת וחיוב. קופל הזקן יאשר בהמשך כפל ההתייחסות זה בעצם היותו קברן לפי מקצועו, כלומר אדם ה"חי" על המתים. ברוח זו הוא משמיע לראשונה את הכלל: "כל העולם בית עלמין". הדברים מסכמים את סיפורו על ההצעה שהציע בשעתו לבנו המהפכן, שישלח לכל הרוחות את כל עסקני המפלגה ויאחז במקצוע הבדוק המכובד של אביו:

טוב כי תורד עמדי. תספיק המלאכה לכלנו —
בלי עין הרע די מתים, גם קרקע לקברים — ברינה,
כל העולם בית־עלמין...

אמנם, כשיישמע משפט־ציר זה בשנייה — מפי הבן בביקורו האחרון אצל אביו — שוב נעמוד לפני מהפך. שמיר את הסיפוק וה"פראקטיות" במספד־נפש ובייאוש, שהרי הבן ירמוז לאביו במשפט זה על החיסול הצפוי לו בקרוב. הרמז נעשה עד מהרה למציאות ואף גורר בעקבותיו את מאסרו של קופל (הזקן נאשם באשמת ה"בגידה" הטרוצקיסטית של בנו), אלא שבנקודה זו שב "מתהפך" המוות ומגלה את פניו ה"מאירים". בעיר הגלות שלו היה קופל הזקן צפוי לרעב, אלמלי המציא לו המוות את פרנסתו:

לאשרי בבואי הלום מת הקברן. תפסתי
את מקומו...

מוות זה מוכיח כי "יש אל בשמים", והמשפט "כל העולם בית־עלמין" יכול להישמע בפעם השלישית — שוב באווירה אופטימית. באותה אווירה יכול קופל גם לדבר על הנפטרים מכל העמים הנגועים, שאת כולם הוא מקבר כאן ומכולם מוציא הוא את פרנסתו, לרבות מאותו הגמון אנטישמי ושונא ישראל, "שאילו ידע למפרע, טרם הגלותו לכאן, כי קברן יהודי יקברהו, את נפשו בכפו היה נותן". אלא שכאן שב מתהפכת הקערה על פיה. השמחה לאידו של הגמון הרשע מוכיחה לקופל כי אף הוא צפוי בקרוב להיטמן בעפר באמצעות ידיים זרות ונוכריות:

ושמחי הגולל את עצמי במקומו של הגוי ראיתי:
על ארוני יד נכרי את אחי את זורקת...

וכך במשך הזמן גלגולו של מוטיב המוות מחיוב לשלילה, מחייך לדמעה כבושה, מ"תועלת" מעשית לכליון חרוץ.

אפילו אותו בור אפל שלתוכו נופלים העלם והזקן בדרכם בחזרה מבית העלמין, מתגלה כאן בכפל־פנים. מחד גיסא, ברורה, כאמור, ההקבלה בינו לבין בור הקבר, שלתוכו הורידו השניים זה עתה את הנפטר. מאידך גיסא, מציל אותם בור זה מסכנות הסופה, העלולה להקפיא ולהמית אותם. הזקן, רב קופל, בפראקטיות ובאופטימיזם המסויג שלו, הוא המציין זאת ראשון. אמנם, השניים יכלו לרסק את עצמותיהם בנפילתם; אבל משהגיעו אל קרקעית הבור שלמים בגופם, הרי הנפילה שלהם כולה לתועלת ולעליתם. לדברי ר' קופל, לברך "הגומל" פעמיים: ראשית, על שלא נפלו לבור עמוק יותר, ושנית, על שנפלו הבורה תחת שיעלו בסערה השמימה". השינה כאן היא מפולפלת למדי. ר' קופל מעדיף את גורל הנפילה אל הבור — סמל המוות — על העלייה בסערה השמימה, המזכירה את פרשת הסתלקותו של אליהו הנביא מן העולם ללא מוות. הן חנוך ואליהו הנביא הם שני הגיבורים המקראיים היחידים שדין המוות נחסך מהם. ר' קופל אומר, כביכול: מוטב למות מאשר לחיות לנצח; שעה שכחותו היא — מוטב להסתתר בבור מאשר להיות טרף לשיני הסופה. הוא אף מחזק פאראדוכס זה בהמשך דבריו הן בכוח הסיפון ההגיוני והן בכוח ממכותו כקברן, הבקי בענייני מוות וקבורות:

כן, טוב לנבל חי מבור, והו פי הפולט דברים אלה,
ואם קופל קברן סח 'טוב' מן השתם הוא מבין,
יודע.

פה למטה אין שליטה שבה לאקטבל ולחיה
שבחוריה כאן לחפור טיט לבנין בית־חומר.

מסתבר, שהבור איננו קבר כלל אלא הכנה ליצירת יסודותיו של בית. אמנם, ר' קופל מסייג מיד את האופטימיות החיובית שבאבחנה זו, שהרי הבתים שייבנו יהיו "בתי־חומר" — רמז ל"בתי חומר אשר בעפר יסודם" מספר איוב [ג', 19], שאינם אלא גופים המתבלים והמתבוסים של כל בני התמותה, אלה הצפויים שיידכאום לפני־עש. מבוקר לערב יוכתו, מבלי משים לנצח יאבדו". ולא עוד, אלא שהבור המגן, שנמצא בו אפילו אדני עץ של מסילה שבעזרתם ניתן היה להעלות בו אש, יתגלה בסופו של השיר — באורח סמלי — כמקום סכנה, שיש להיחלץ ולצאת מתוכו, לכבות את אישו ולהשתחרר מנוחתו המפתה. כשם שבור הקבר ה"שלילי" מתגלה בשיר גם באור "חיובי", כך בור המגן החיובי יכול להתגלות בו גם באור שלילי. על גילוי זה, המביא את "ביום השלג" לשיאו ולסיומו, עוד יודבר בהמשך.

ו

יותר מכל ניכרת הכפילות ביחס אל המוות והי אווירת "ביום השלג" כולו במסגרת הז'אנרית שלתוכה בחר לנסקי לצקת את שירו. המדובר הוא בז'אנר הג־

המהדורה של הפואמה "ביום השלג" — בכתב־ידו של המשורר

אשכול המוסכמות הסגנוניות והתמאטיות הקשור בו. ר' אלו מקיימים יחס רב־משמעי אל הנושא של הכליה. בהערות הביבליוגראפיות המתלוות אל "ביום השלג" ב"מעבר נהר הלתי" מתואר השיר יותר מפעם אחת כ"פואמה". אבל השיר איננו פואמה וציונו זה איננו אלא עוד טעות אחת מן הטעויות הרבות המעבירות את דפי המהדורה האמללה הזאת של שירי לנסקי. "ביום השלג" הוא שיר סיפורי בן ז'אנר אחר, מקביל לפואמה ובמידה מסוימת אף מנוגד לה — הוא הז'אנר האידילי. למעלה מזה: זהו שיר הקשור בעשרות נימים לשתי דוגמאות היסוד של האידיליה העברית: דוגמת האידיליות המוקדמות של שאול טשרניחובסקי ("ברית מילה", "לביבות מבושלות", "כחום היום") ודוגמת האידיליות הארץ־ישראליות של דוד שמעונוביץ (בייחוד "ביער בחדרה"), כדי כך אמיצים הקשרים בין שירו של לנסקי לבין המודלים של טשרניחובסקי ושמעונוביץ, עד שניתן לראות בראשון לא רק המשך ישיר של האחרונים, אלא — בין השאר — גם פארודיה "רצינית" עליהם. בכל מקרה, לא יכול להיות ספק בכך, שלנסקי בחר להרים את שירת הקברים הגבורית שלו אל האפיק הז'אנרי־סיפורי השלו והגינוני ביותר ולהאיר אותו באורן של השירות המאירות השמשיות ביותר של הספרות העברית בעידן ה"תחייה" שלה — שירת תיהם האידיליות של טשרניחובסקי ושמעונוביץ.

אמנם, בנקודה זו ראוי להזכיר, שהמסורת הז'אנרית של האידיליה, האקלוגה והפאסטוראלה — כולה מסורת אחת בעצם — קשורה תכופות את השלווה והנינוחות ה"ארקאדיות", שהן, מקובל לחשוב, סימנה העיקרי, בנושא של המוות והחלופיות. מעיקרי החידוש הייחודי של מסורת זו היה העיצוב המיוחד, שהיא העניקה לנושא זה לעומת העיצוב שלו בטראגדיה ובאפוס הגיבורים. כמו ז'אנרים אלה תבעה המסורת האידילית הפאסטוראלית את הבלעתו של המוות כמאורע פיסי קאטאסטרופאלי בתוך מערכת רחבה יותר, המעניקה לו משמעות רוחנית. אבל בעוד שבטראגדיה מתפרשת מערכת זו באירוני ובהירות הדתית, הנובעת מן ה"היגוריות" והמבנה הטראגי, עם המהדק (קאתארזיס) הרגשי של הסוף הרוחמים של הגיבור, ובאפוס מתעלה המוות למדרגת הקרבן של האדם ההרואי הנאבק על מימוש עקיבה של הקבוצה הלאומית או הדתית, הרי האידיליה, שעסקה תכופות במותם של אנשים צעירים מאוד, פירשה מוות זה במסגרת פולחנית, המכסות את המשך הצמיחה והפריון והמבשרת את האביב שיבוא. השירה האידילית של תיאוקריטוס, אבי הז'אנר, קשורה בסמוכה בפולחן האל המאהב הצעיר — אדוניס, אוזיריס וכו' — שאבריו נקרעו ונפזרו על־פני שדות ויערים על מנת שיתאחה בקומו לתחייה באביב הבא. אכן, בכמה מדוגמאות היסוד של האידיליה הפאסטוראלה לאורך הדורות — נתקלים אנו במותו של איש צעיר ופורה ובהובלתו לקבורות בטקס של אבלות מסוגננת מתוך ציפייה לתחייתו המטאפורית. כך, למשל, מבכה הפאסטוראלה המרכזית במסורת השירה האנגלית — "ליסידאס" מאת ג'ון מילטון — את מותו בטביעה של ידידו הצעיר של המשורר. באידיליה העברית מופיע נושא המוות של האיש הצעיר או נושא סכנת המוות, המרחפת על איש או אשה צעירים, ביצירות יסוד של הז'אנר כ"לביבות מבושלות" ו"כחום היום" של טשרניחובסקי וב"מצבה" של דוד שמעונוביץ. הכותרת של היצירה האחרונה כשלעצמה מלמדת על מרכזיותו של הנושא ועל קשריו הנסתרים עם פולחן העלייה על הקברים לעת אביב ופריחה (וכך מפתח הנושא גם ב"כחום היום"). מכל מקום, היא מורה על כך, שהאווירה ה"אידילית" תיווצר בשיר רק לאחר שיושג בו מעין שיווי־משקל — אמתי או מדומה — בין השלווה הפורייה של הטבע לבין עיבתת מותו של האיש הצעיר, שהוא גילומו האידיאלי של הפריון (ביצירת שמעונוביץ: פריון במובן ציוני ארץ־ישראלי: בניין הארץ). לאחרונה ניסה נתן זך לשחזר את הסטאטיקות האידילית המופתית, והמגלמת שיווי־משקל זה, בשתי האידיליות ה"אנגליות" שלו, שהאחרונה שבהן, "ליברה בו או אהבה לרוזה", עוסקת לא רק במוות אלא אף בטירוף ובאיבוד עצמי לדעת.

בסיגנון, שסיווג לנסקי ב"ביום השלג" את הז'אנר האידילי עם הבורות, הקברים, השחיטת הכללה וההוצאה להורג, לא היה, אפוא, משום חידוש כשלעצמו או משום שבירה של מוסכמות הז'אנר. עם זאת נעשה כאן ביווג זה בתנאים קודרים ומתוחים במיוחד, שיש בהם כדי להעמיד במבחן חמור את יכולת ה"ספיגה" של האידיליה, דווקא באמצעות הידיפות, אפילו האבסורדיות, שבמבחן זה גילה המשורר את המסר המיוחד שביקש לגלם בשיר ארוך זה, שיר הצוואה והעדות שלו. משום כך נוח להבחין במסר זה ולהגדירו מתוך השוואת "ביום השלג" עם המודלים הז'אנריים שעליהם ביסס לנסקי את השיר. נתחילה השוואתו עם המודל הטשרניחובסקאי.

ז

סימני הקשר עם האידיליות המוקדמות של טשרניחובסקי מזוקקים בכל פינה ב"ביום השלג" מתחילתו ועד, לערך, לשליש האחרון שלו, שבו, באורח מאלף ביותר, כמעט אין למוצאם. ניתן למנותם אחד לאחר.

ראשית, האווירה בהקסאמטר הדאקטילי (וזה, כמובן, נשארת סימן היכר מרכזי בשיר עד לסופו). טשרניחובסקי קבע משקל זה כנורמה צורנית ראשונה במעלה באידיליה העברית. נורמה המגלמת את הרוחה המוסיקאלית, הניחותה והאיטיות, שבה ראו המשוררים ששינוי את עקרונות האידיליה על־פי טשרניחובסקי את "נשמת" הז'אנר ועיקרו. כל מי שיכול ניסה לממש נורמה זו. יעקב פיכמן נאחז בה ב"בוקר אביב" — החיקוי הראשון והנאמן ביותר של המודל שעוצב באידיליות המוקדמות של טשרניחובסקי. דוד שמעונוביץ מימש את הנורמה של ההקסאמטר הדאקטילי כמעט בכל האידיליות שלו, ובוודאי בכל העיקריות שבהן: "ביער בחדרה", "יובל העגלונים", "מצבה", "דסיסי לילה". משוררים אחרים נאחזו במשקלים דמויי הקסאמטר דאקטילי, כמון הלל בבלי, אבי האידיליה העברית ה"אמריקאית", שכתב את "מיסיס ודס" שלו בהקסאמטר אמפיבראכי. שמעון גינצבורג, שהלך בעקבי בת בבלי בפיתוחה של האידיליה, חזר אל ההקסאמטר הדאקטילי (ראה האידיליות האמריקאיות שלו "בר מצווה", "רבי נשמה"), יצחק שלו, באידיליות העמק שלו, נבבע לרגלי האנאפסטי, שיצירתו בעברית המלרעית קלה לאין ערוך מיצירת הרגל הדאקטילי, אך נשאר צמוד לפחות למשקל ההקסאמטר ולרגל בת שלוש ההברות. לנסקי, כמסתבר, ראה צורך לממש ב"ביום השלג" את הנורמה הטשרניחובסקאית במהדורתה המוקפדת והשלמה ביותר. כל טורי השיר, להוציא שירו הלירי של פושקין, המצוטט בתוכו, כתובים בהקסאמטרים דאקטיליים בעברית המלרעית שלנו, לכך את אמנות ההקסאמטר הטשרניחובסקאית באורח הרבה יותר יסודי ומעמיק משעשה זאת שמעונוביץ, והעתיק אותה מן המסגרת של ההטעמה המלרעית המלעילית לזן מיטותה, הדבר מתגלה, למשל, בשכלול החריג שבטשרניחובסקי ותורשותיו עושה בסטודיאוס ובסילוק המחולם כמעט הפסקת (הצזורה). "ביום השלג" אמנם אינו שיר היחיד של לנסקי, הכתוב בהקסאמטר דאקטילי־מלרעי. קדמו לו שירים לירי־הגותיים קצרים כ"תבל ארוך שכתב, נקראים במידה מסוימת כשירי תרגול" או "מתוך המשוק". אבל שירים אלה, בייחוד האורוך הקסאמטריים (מעין השיר על הכלב הרעב שנכתב ומוכתמות. ב"ביום השלג" התגשש המשורר כמשקל שכבר הורגל למסורות יצירתיות מגובשות וחוק לחוקיו של הז'אנר האידילי, כפי שנקבעו בידי האמן שעיצב את דוגמאות היסוד שלו בשפה העברית.

שנית, לנסקי גילה את התמכותו על טשרניחובסקי תיכף עם פתיחת השיר בהנגשה שהפגיש כאן, כבר בטורים הראשונים, את הגיבור, העלם שמעון

(הסוף בעמוד ב'7)

העורך: אברהם רבהון

תרבות וספרות

עלייתו ומותו של יצחק קומר

בועז ערפלי /

(סוף מעמוד ב'6)

בארץ יתקרבו לסיומם, כאחד מן הדגמים של העדפת התודעה על המציאות, של שעבוד החיים — לרושם החיצוני ולכבוד המדומה, הממלאים תפקיד מרכזי כל כך בחייו מראשית ועד אחרית (544).

עוד חלום, שאף הוא מסתתר בתוך "ציונותו" של יצחק, הוא החלום על הצלחה גברית והגשמה ארוטית. יצחק זה "שלכאורה מעולם לא נתן דעתו על נערות" (28) ואף נערות, כמשתמע, לא נתנו דעתן עליו. יצחק "שלא שח מימיו עם אשה חוץ מאמו ומאחיותיו" (97) — "פגע בו יצרו, נשאו לשרות לכרמים של ארץ־ישראל" (28). כל מה שנמנע ממנו "כאן" בבית גידולו, ניתן לו "שם", בהזיות הרומאנטיות הנעריות שלו (המנוסחות כיאה וכמובן במטבעות לשון ומעשה מקראיים). בהזיות אלו הוא מופיע כגיבור רב־תושייה הכובש לבבות וזוכה בנערה ונתהילה ליד הבאר, כגיבורי המקרא הקדמונים בשעתם... (שם).

מכל חלומותיו של קומר הוא מצליח להגשים רק אחד — חלום העלייה לארץ ישראל. נתבונן עתה במעשים, או ליתר דיוק במחדלים, שזיכו אותו בכך. לכאורה, תהילתם של אלה בימי נעוריו הנחותו, שעמדו לפי דבריו שלו, בסימן של מסירות נפש לאידיאל הציוני ושל התכוננות לעלייה לארץ (15). למעשה, עוברים עליו ימי בחרותו בהזיות ודיבורים. להוציא מכירת שקלים ומילים של הקרן הקיימת, אין הוא עושה דבר של ממש. לא לצורך הציונות, לא כהכנה לעלייה ולא לצורך עצמו. את חנותו של אביו הפך עליו "סניף לציונות" הוא הופך למעשה בית־ועד להולכי־בטל: "מי שאינו יודע מה יעשה, נפנה לשם" (8). באופן זה הוא זוכה לחשיבות חברתית מסוימת ומאפשר לבטלנים "לעסוק בציונות" בלי לשלם "מעות חודש" ובלא להתחכך בגידופים של שונאי הציונות. כך הם יכולים ליהנות מהילתו של אידיאל, בלי לתת עבורו אפילו קרבן מזערי. צד אחר של "מסירות נפש ציונית" זו מתגלה בדרדור עסקיו של אביו עד לשפל המדרגה וממילא בהחרפת מצוקתה הכלכלית של משפחתו (ראה תיאור מפורט של מצוקה זו בהמשך: 134, 244 למשל).

בסופו של דבר זוכה יצחק לעלות לארץ־ישראל בלי שינקוף אצבע לשם כך. "ביטחונו של יצחק" (9) בצדקת דרכו, לא יתגלה אז יתממש באמונתו הציונית או במעשיו לכבודה, ואפילו לא בשכנועם של אחרים בצדקתה, ובוודאי לא בנכונותו להרוויח או להוסיף סכום כלשהו לצורך עלייתו לארץ. אבל עולה בידו, מכוח ביטחון זה, בדרכו הפאסיבית המודרנית, להכניס את אביו לסיטואציה שאינה מניחה לו לאותו אב ברירה אחרת. כדי להיפטר מן הבן שהוא כנוע ושתקן לכאורה, אך תוקפן ועקשן בעצם כניעותו, זה העומד ומדרדר את עסקיו לתחתית המדרגה ומוציא לעצמו שם של בטלן ומבלה־עולם, נגזר על האב לעשות את רצונו ולשלוח אותו לארץ־ישראל, שאם לא כן יבוא הסוף על פרנסתו. האב, המבקש לפטור את בנו מחילול שבת ומאכילת מאכלות אסורים (סכנה האורבת לבן אם יגויס לצבא), שולח אותו משום כך "לתרבות ציונית" בארץ־ישראל, שם "יראה הבן בעיניו שכל עניין ארץ ישראל, עניין בדוי שבדוהו הציונים" וכך יינצלו גם שאר בניו מפני "הבלבול" (שם). בין כך ובין כך נכנסת המשפחה לעול חובות ומשתעבדת לנושים השתעבדות נוספת.

כך, "מועלה" יצחק לארץ־ישראל, מצויד בבגדים חדשים, כבד ונכסת, על יסוד אותן נורמות עיר־בורגניות ונימוקים מוזרים למדי שמעשה יצאורדות של הגשמה והציונות אמור להיות השובר המוחלט. את מחיר עלייתו של חלוץ מדומה זה תשלם משפחתו עוד ימים רבים. הקורבן המשפחתי הזה לא יכופר על־ידי מי שלמענו הוקרב. לא בדרך עקיפה (יצחק לא יקח חלק של ממש בהגשמת האידיאל שלשמו נדרש הקרבן), ולא באופן חומרי (יצחק לא יחזיר אפילו מקצת מחובותיו של אביו ולא יסייע לאחיו לעלות לארץ־ישראל). כמדומה, שמן הראוי להעמיד דברים אלה גם בהקשר רחב יותר, כמתבקש מן הרקע החברתי־ההיסטורי של הרומאן: בכל הגשמה אישית של מהפכה יש יסוד טראגי משום שהיא כרוכה בקונפליקט בין נורמות אידיאולוגיות־קולקטיביות בנות הזמן לבין נורמות אישיות ומשפחתיות אוניברסאליות. העדפת הראשונות על האחרונות שלא תמיד אלי בימים רגילים, עשויה לזכות לצידוק בהקשר המיוחד החד־פעמי של אותה מהפכה (כאן, המפעל הציוני), בשלמות ובאותנטיות של הכרעה, באחריות לה, ובעיקר באומץ הקרבן האישי שנוטלים על עצמם מגשימיה. במקרה שלפנינו אין תנאים אלה מתקיימים משום בחינה. הקרבן הוא קרבנם של אחרים, המוחרים וסובלים לאבסם בשוירת זר ההולכיות על ראשו של מי שלא עשה למענו כמעט דבר (במבע המשולב המוסר פרק זה, קרוב המחבר בחשבון אחרון לנורמות ואחרוזיות ה"עיר־בורגניות" של האב, יותר מאשר לנורמות ה"ציונית" של הבן).

כללו של דבר, אם נתבונן ביצחק קומר של "מערכה ראשונה" של עלילת "תמול שלשום" על־פי הווייתו, כפי שהיא מתבררת במבט לאחור, ולא על־פי תודעתו, כפי שהיא עולה לכאורה מתיאור הדברים במערכה כשלעצמה (אמנם רק לכאורה), נצטרך לראות בו אדם המבקש לפרוץ את גבולותיה הצרים של הווייתו החברתית והנפשית, אל גורל משלו ואל מקום משלו בעולם אחר, חדש, רחב, חפשי. גיבור זה הבוחר בצלם מעמד ובית גידולו, שכולו טבוע בחותם ערכיה הקרתניים של סביבתו, שלא ניחן באינדיווידואליות, בכשרונות, בראייה מקורית, בהוורדנן או באומץ־לב. לא היה מעלה בדעתו שיכול אדם לשנות את מעמדו ואת מקומו בחברה. הוא מכופף בוודאי את ראשו בפני מה שנראה לו כסדר העולם ההכרחי, אלמלא זימנה לו התנועה הציונית את החלום הכפול של "לבנות ולהיבנות" — הגשמה ערכית והגשמה עצמית בדרך של הרפתקה גיבורית־גברית בארץ רחוקה. בשתי שאיפות־יומרות־תרמיות אלו — זו של החלוץ המגשים אידיאל קולקטיווי וזו של הגיבור הממשש את מאווייו האישיים לכבוד, כוח ונשים — הוא אחוז, כשהראשונה, הערכית, משמשת כסות לשנייה האגוצנטרית. המתחים שיתפתחו מתוך הנתונים הללו ועתידים להתגלות בשלבים הבאים של העלילה, נובעים מחוסר התאמה כפול: זה שבין היעוד הגלוי שהגיבור נוטל על עצמו, לבין המתקציה הנפשית (או היעוד הסמוי) שזה אמור לגלם; וזה שבין מכוויהם וטיבם של שני היעודים הללו, לבין מכוייר וטיבו של מי שאמור להגשימם.

ב

1. סדרת מפגשים עם המציאות הארץ־ישראלית של ראשית המאה, כמתואר בפרקים הראשונים בחלק זה של הרומאן, מורידה את גיבורנו משמי דמיונותיו אל קרקע של ממשות שגם את אפס קצה לא חזה. התוצאה — ויתור על היעוד שהוזן הגשמתו הביא אותו לכאורה לארץ־ישראל. לאחר ימים קשים במושבות, הוא חוזר ליפו ומתחם פרשה זו של חייו בכישלון. אפשר שחזרתו של יצחק ליפו היא תוצאה של מקרה (כפי ש"הוברינר" עשויים לחשוב, 62), אפשר שראוי לנמק אותה בקשיים שעמדו בפני הפועל או המתיישב העברי בתקופה המתוארת (רק יחידי סגולה עשויים היו להתגבר עליהם, 46—64). המספר מכל מקום מחווה דעתו על משמעותה העמוקה של חזרת יצחק ליפו על־ידי שילובם של מהרים וסיפודיהם לתוך תיאור היקלטותו בעיר. אנו יודעים כי כשלון זה הוא תוצאה בלתי־נמנעת של התנגשות בין מציאות קשה (שאותה מרכבת כמובן את דינו) ותביעות ערכיות חמורות, לבין משאלות־לב ומרותי־יסוד של אדם שנתפס מלכתחילה ליומרה שאינה תואמת את אישיותו. הכישלון הזה מעביר את דמיוניותה של ה"ציונות" העיירתית של יצחק ואת תלישותה ממציאות כלשהי, אינו רק תוצאה של הניגוד שמלכתחילה בין אישיותו של קומר לבין המציאות לתוכה הוא קולע את עצמו. לא פחות מכך זוהי תוצאה של ניגוד הטמון ביסוד אישיותו כשלעצמה, ניגוד שעתיד בתוך שבה, להפיע גם בהמשך, את הדינאמיקה של נפשו ושל חייו.

טיבה של הדינאמיקה הזאת אכן מוסיף ומתברר גם במערכה הבאה של הטראגדיה. בעקבות הכישלון הערכי באה ה"הצלחה" המינית. מאוויי דמותו של החלוץ בהמשך דמותו של הנהנתן, איש החושים הבינוני המפנק את עצמו בהנאותיה של ארץ היעוד שהפכה ל"ארץ הפקר". יצחק משקיע עצמו בחיים של נהנתנות, מאכיל את עצמו ומלביש את עצמו ("בין כל בעלי אומנויות שביפו אין מלובש כיצחק"), דר בחדר משלו (חדר שלא זכה לה מעולם) שפה שמובדו דרים "שניים ושלושה וארבעה בחדר אחד". אף זוכה הוא באשה להתעלס עמה. ימים אלה בישו שנאמר עליהם, במשפט החוזר כמין פזמון, "לא היו ימים טובים ליצחק כאותם ימים" (84, 133, 137, 158) רק לכאורה ולזמן קצר הם ימים של "מנוחת הלב" (86). ככל שנקלף הציפוי הייעודי־אידיאי ממעשה עלייתו של יצחק, כן מתגלה יותר ויותר העוול שעשה למשפחתו. יסוד ההונאה התמידי (או הבלתי־ מודע) שהיה ב"ציונותו", האמתלה שבה — נחשפים ומתבהרים גם הם.

לתוך תיאורי ארץ־ישראל המזימה והציונות על שפע פירותיה ומאכליה החושיים ובתוך פירוש תאוותיו של יצחק המלובש המודיר והמסגרת סיפור הרפתקות האהבים שלו נשזרים תיאורי הכפור "הצימאו" מתות לחייתו של אבא שאת בסתיו היהודה מסר לבנו הנוסע למרחקים. תיאורי המצוקה והרעב בבית הרחוק השקוע בחובות (למשל 82, 86, 134). יצחק אינו מתמודד עם רגשי האשם המצטברים, אלא מתנער מהם ומרחיק אותם בכוח או פוטר אותם בהרהורי־סרק ובחלומות שווא שאינם עתידים להתגשם (125/124, 135/184). המחבר המובלע שזן את יצחק במהרה על־ידי סדרת עימותים בין דיבורים ומעשים, רגשנויות ומחדלים, הנאות (כאן) וסבל (שם), מוסיף ודן אותו באמצעות האנאלוגיה לאורגלברנר התחוק כל ימיו הלכה למעשה בקיום־משפחה "שפסקה קיבתם" (121 ואילך).

בין כה וכה פורק יצחק את עולם של ערכים אורחיים ומשפחתיים מקובלים, שוקע בנהנתנות שמסירותו לאידיאל הציוני אפשרה לו, והוא בכך גם לערכים שאידיאל זה מגלם. אך כשם שאינו מוותר על הנאות החושים כך אינו מוותר על "ההנאות" שבטיפוח רגשי־אשמה וחרטה שאינם מביאים לעולם לכלל מעשה. הקורא יכול כמובן לראות ברגשי האשמה של יצחק סימן למידה של מוסריות ורגישות הטבועה בו. אבל יכול הוא גם לראות בהם דרך קלה ונוחה למדי להיחלץ ממילוי חובה. תהליך נוח לעשייה ולהכרעה. רגשי האשמה של יצחק מאפשרים לו ליהנות משני עולמות: אין הוא מתנער לחלוטין מזיקתו למשפחתו (כפי שנוהגים ברומאן סוניה ושכמותה), אבל גם אין הוא עושה דבר למענה. בדמיונו שולח הוא כסף למשפחתו, במציאות הוא מוציא הוצאות יתרות לפנק את עצמו. ביטוי לדמה מוסרית אולי אין כאן, פתרון לצרכים נפשיים ודאי יש כאן.

בפסקאות הקודמות, הראיתי כי תיאור חייו של יצחק ב"ארץ הפקר" שלו יכול לשמש פירוש בדיעבד של מעשה עלייתו לארץ. בהמשך אראה, כי תיאור זה ישמש גם בסיס הכרחי להבנת השתלשלות מעשיו בעתיד. יצחק מרשה לעצמו שהוא יכול ל"שכוח את בית אביו" (133) ול"עיקר דעתו מתכלית עלייתו לארץ־ישראל" (137), אבל בית אביו "אינו שוכח" אותו, ותכלית עלייתו לארץ־ישראל "איננה מניחה לו". האנרגיה הנפשית הנצברת בסתר על־ידי "שכחות יזומות" אלו, תמלא עוד תפקיד בהמשך.

2. לאחר שהתברר הכישלון בהגשמת החלום המוצהר, זה האידיאי־ערכי, ותוך כדי התפוררות תרמית החלוץ שאימץ יצחק קומר לעצמו, באה גם עתו של החלום הסמוי, זה הגיבורי־גברי, לעמוד למבחן הגשמה. עד שהגיבור שרוי בשגרת חייו הנהנתניים, בלא שיתן לעצמו דין וחשבון על תכלית כלשהיא, הוא נתבע בעליבותו להתמודדות עם סולם הערכים של העולם החילוני שבו בחר או לתוכו נקלע. בעולם זה שניתק עצמו מסמכויות ערכיות דתיות, ומנורמות של אורח חיים קולקטיווי מחייב, צריך יצחק להוכיח את עצמו כאישיות אוטונומית, כאדם בעל עצמיות ורצון משלו, וכגבר. כישלונו הנורץ של יצחק בהתמודדות הזאת, שהוא גם שברונו של החלום הרומאנטי הנסתר שתיארנו על־פי "ראשית הדברים", מתגבש בעיקר בפרשת יחסיו של יצחק עם סוניה. גם כישלון זה יתגלה לאחר מכן כמניע מרכזי בשלבי העלילה שלאחריה.

היחסים בין יצחק לסוניה מבוססים מלכתחילה ומשני הצדדים על טעויות (שתי במידה רבה קומית). בטעויותיה של סוניה לא אעסוק כאן. את טעויותיו של יצחק אזכיר בקצרה: כשם שלא נתן יצחק את דעתו על טיבה של ארץ־ישראל בעת שחלם עליה, כך גם אינו נותן את דעתו על טיבה של סוניה במציאות בשעה שנמשך אליה. אין הוא מבחין כלל בקוקטיות שלה, בקלות דעתה, בסגנון ההונני של נשיותה ובכיסיותה הארוטית, אך גם לא בבעיותיה. תחת זאת הוא משליך עליה את דמות האם והאחות שבלבו, ומעריך אותה לפי מוסכמות שהביא עמו מעירו (בת טובים, משכלת, למדה בגימנסיה). את שחצנותה הוא מוליך באכבסה, את רכלנותה בידענות, ואת האינטימיות המזויפת שהיא נוהגת בעניינים ואנשים נודעים, בקרבה אמתית הנובעת מערך סגולי ומידיעה־אמת. במציאות של יפו (בה כמותו כשירן) היא משמשת לו כמורת־דרך, ביחסי גבר—אשה (בכ"ל) שביניהם היא היוזמת והגברית, ואילו הוא נשי וילדותי (השווה למשל 95, 116, 127/126, 185).

טעותה של סוניה קלה. משעה שהיא מתבררת לה היא ממהרת לתקן אותה. טעותו של יצחק קשה ועמוקה ורבת תוצאות, בעיקר משום שהוא מסרב או אינו מסוגל להכיר בטעותו. גם לא כשאין לכאורה מנוס מכך, גם לא בעל כורחו. בעוד נדמה לו שכבר קנה לו בעלות על סוניה ובעוד הוא שרוי בשביעות רצון נהנתנית מחיי שעה שלו עמה, בלא לחוש אפילו בבעיות שהיא טרודה בהן (את המידע על מצבה של סוניה לאמיתו, מביא עגנון רק לאחר תיאור פירודם), היא מחזירה אותו לממדיו "הטבעיים", ממדיו של קרתן נאיבי, שוטה תמים שכולו מוסכמות בעל־ביתיות שהפנים בבית־גידולו בעיירת מוצאו. אדם שלא יתן למצוא בו גרעין אינדיווידואלי של ממש. עד מהרה היא מסלקת אותו מעל פניה, בהשאירה אותו לתהות על הסיבות והנסיבות. מה שהוא עושה, במידה המוגבלת שהוא יכול לעשות, רק כשהדבר כבר מאוחר ומחוסר תועלת.

כמו סיפור ציונותו של יצחק וכישלונה, כמו סיפור יחסיו עם משפחתו והמשא כלפיה כך סיפור הרומאן של יצחק עם סוניה יובן, יזכה למשמעות, ויהפוך כוח מניע בעלילה רק לאחר מעשה. כמו הסיפורים ההם, כולו פרשה של אי־התאמות וסתירות בין משאלות־לב, תרמיות שמשאלות הלב יוצרות, ובין המציאות שבטיבה האמתי הגיבור מסרב להכיר עד שזה מתברר ונופל לו על פניו כשהדבר כבר לא יוכל לשנותו. הכישלון, מבחינות מסוימות מיצוי של מה שכבר בכלל ביחסיו של יצחק עם הרגל המתוקה והאנאלוגיות (בעיקר הגיבורית) שביניהם, הוא עמוק ונורץ. כישלון ארוטי שהוא גם כישלון קיומי. כאן לא רק חשיפה של תרמיות (אידיאולוגיות ואחרות), אלא גם פגיעה בשורשי האגו, בשורשי האישיות. לאחר שכל חלומותיו נתבדו וניטל בסיסה של תפיסתו העצמית, צריך יצחק לעמוד מול אפסות ה"אני" שלו, ממנה ברח למרחקים. אך דבר זה הוא מעל לכוחותיו. שב הוא מתנתק כדרכו מן ההתמודדות, ובונה לעצמו את מנגנוני ההגנה שיסייעו לו לברוח לפי שעה מן האמת ומן האימה. "לפי שעה", כי לטווח הארוך לא יוכל עוד לצאת מן הפגיעה העמוקה הזאת בשלום.

הכישלון הנורא אינו מפסיק אפוא את קשריו של יצחק עם סוניה. אדרבא הוא הופך אותם לעזים וסבוכים יותר, כקשריו של אדם עם אספקט או קומפלקס שבנפשו. אותה רצינות שלא נקט בה כלפי סוניה כשהיו יחסיהם בעיצומם, נוקט בה כלפיה עתה, בינו לבין עצמו ועל־פי מושגים זרים ביותר לה ולמציאות הסובבת אותם (אירוסים, שידוכים וכיו"ב). ואותם רגשי אשמה שרחק מלבו בשעת "אושר" (126, 128, 140) יעסיקו אותו עתה, כשהסיבה להם (אם היתה סיבה) כבר פסקה (למשל 152, 221, 257). כשם שלא עלה על דעתו אז לא העז להעמיד את יחסיו עם סוניה על בסיס של ממש כל זמן שבילה אתה, כך גם לא טרח לברר לאשורו את מצב יחסיה עם רבינוביץ ידידו שהיה "ארוסה" הקודם והממנה כביכול גזל אותה. רק לאחר שנטשה אותו סוניה מטריד יצחק עצמו ברצינות במחשבה (המופרכת) שכבר גנב וגזל ממנו את ארוסתו (שם, שם). "כשיסורים באים על אדם" מזכיר לנו המספר, "הוא מתחיל לפשפש במעשיו ולהאמין בהנהגה העליונה" (125). אבל את יצחק שלא חשב מחשבה של ממש על משמעות יחסיו עם סוניה כל זמן שנהנה מהם, מביאים הכישלון והיסורים שבעקבותיו לתוך סבך של רגשי־אשמה ושיקולי־סרק המרחיקים אותו מן האמת ומן המציאות, ככל שהוא מגלגל בהם בינו לבין עצמו (נוסח הליפי: סבך רגשות ושיקולים שכל עניינם להרחיק אותו מן האמת ומן המציאות), ובאופן זה גם מן הצורך להתמודד עמן. לאחר שיחסיו עם סוניה נסתיימו למעשה, "מטפל" בהם קומר בדרך דומה לזו שבה הוא מטפל בעוול שגרם למשפחתו וב

כישלון הציוני שלו. בשלושה [illegible] אלה נהג הוא באותה דרך — להתנתק מהם אינו יכול, להתמודד אתם אינו מסוגל. כאן וכאן וגם כאן — רגשי אשם וחרטה שאינם עושים פרי, געגועים ערטילאיים ומשאלות שדבר אינו נעשה כדי לממשן — מקיימים את הגיבור בהוויית המדומים, במצב־ביניים המאפשר לו לכאורה להמשיך את חייו בלא בחירה, הכרעה או אחריות.

הפער בין האמת על יחסי יצחק–סוניה העולה מכלל של הרומאן, לבין ה"ציור הרמיזני" שעליו מבוססים רגשי האשמה של יצחק, הוא כה גדול, וההיגיון שלפיו מבקש הוא לכפר על "החטא" על־ידי נישואין לסוניה הוא כה מופרך (גם ביחס לעובדות וגם ביחס לערכים הדתיים־מוסריים שמדובר בהם), עד שקשה ביותר לקבל אותם כפשוטם. ה"נאמנות" הפתאומית של הגיבור לערכים שנהג בקלות רבה כל־כך כשהדבר השתלם לו, הפיכת הבעייתיות המוסרית (על־פי ערכי המוצא של הגיבור) אותה הרחיק בהצלחה בעודה אקטואלית, למוקד פעילותו הנפשית, לאחר שסוניה סילקה אותו מעל פניה, רגשי האשם והחרטה, וחוסר הדעת וחוסר הידע — כל אלה וכן ספיחיהם, יתפרשו בהכרח על יסוד התכליות הנפשיות שהם עשויים לשרת, תכליות כמו בריחה מן האמת (עומק הכישלון ומהותו), ומן הצורך להסיק ממנה מסקנות. וכמו ריכוך עלבונו של האגו הפצוע ("הנפש הפגועה"). על האופי המפוקפק של התחבטויותיו המוסריות של יצחק מצביע בדברים מפורשים גם המספר: "וכיוון שנזכר מה עשה נזכר בסוניה. באמת אינו מסיח דעתו מסוניה אפילו שעה אחת, אבל טועה לחשוב שכל מחשבותיו עליה אינן אלא בשביל שמבקש לתקן את מעשיו עמה. אם נתבונן בדבר נמצא שמשיכתו של אורגלברנר אחרי סוניה כשירה משל יצחק, שיצחק משוך אחרי סוניה כאילו לשם תיקון מעות שעיוות, ואילו אורגלברנר משוך אחריה לשמה, משום שהוא אוהבה" (עמ' 164, ההדגשות שלי).

הפירוש המוסרי שנותן יצחק להתעסקותו היתרה בסוניה לאחר פירודם, אכן אינו אלא דרך בלתי־מודעת של התחמקות מן ההתמודדות עם כישלון עמוק הרבה יותר מזה המוסרי, הכישלון הארוטי־גברי שהוא בעומק הדברים כישלון קיומי בסיסי. זוהי הסיבה שגם לאחר שמצא יצחק אשה כלבבו, לא יוותר על זיקתו לסוניה שמא יוכל להשיב לעצמו באמצעותה את כבודו הגברי שנפגע. (וראה תיאור פגישתו עם סוניה בעמ' 364—366, 373—374). באופן בלתי־מודע או מודע למחצה מעדיף יצחק לראות עצמו כאדם שחטא ונענש בידי ההשגחה ולא כאדם חלש, חסר־אונים שנדחה על־ידי אשה. ההתלבטות המוסרית משפרת את דימויו העצמי (כך הוא מעיד על עצמו בפני עצמו שאדם מוסרי הוא), מאפשרת לו בריחה מידיעה אמתית של עצמו ו"חוסכת" לו חשבון־נפש מכאיב באמת וכפרה של ממש. במרווח שבין הנוסח המוסרי של האשמה (כפי שהוא מוצג במבע של הגיבור) לבין מהותה האמתית (זו העולה מהמבע של המחבר המובלע) טמון הרבה יותר ממה שיצחק מסוגל או מעז לדעת ולגלות בעצמו. ואמנם, על רגשי האשם והחרטה שפיתח מן הכלום הוא לא יוותר. עד שבפגישה עם רבינוביץ' ממנה לא עלה בידו להימלט (442—445), הוא נאלץ ללמוד שכל מחשבותיו בעניין זה לא היו יותר מ"עורבא פרחי" (יצחק, שנתברר לו שלא פגע ולא בגד בחברו, אינו שמח על כך, אלא דווקא מצטער שפגש בו ושמע מפיו אמת נוחה כל כך, 447).

1) מאמר זה מבוסס על פרק מתוך ספר ההולך ונכתב. עיקרי הדברים נתגבשו בהרצאות על יצירת עגנון, שנתתי במסגרות שונות מאז תשל"ה.

2) מראי מקומות על־פי כל סיפוריו של שמואל יוסף עגנון, כרך החמישי, שוקן ירושלים ותל־אביב תשל"ט.

[illegible]

מוות ושינה "ביום השלג"

דן מירון /

(סוף מעמוד ב'6)

שוחט, עם ר' קופל הקצבן. ר' קופל הוא האדם האידילי הטשרניחובסקאי הארכיטיפי, אחיהם של הזקנות גיטל ודומוזה מ"לביבות מבושלות" ושל שמחה הזקן, העולה על קבר וולולה בנו, ב"כחום היום". הוא אדם זקן, עממי, שבעים־ציסון, רגיש ועם זאת "פראקטי", נתון לענייני היומיום המעשיים — ענייני פרנסה, אכילה, הבערת אש בעת הקור, מציאת דירה וכו'. הוא המקבר את הנפטר, שהיה, כמסתבר, קרוב ללבו ואף דר עמו במחיצה אחת, אך הוא גם המציע לשמעון שוחט להטעין את הצרור שלו על־גבי ה"לקטיקה" מתוך ביטחון שהמת לא ייעלב ולא יקפיד. בעיקרו של דבר מייצג הוא — כמו כל הגיבורים המבוגרים באידיליות של טשרניחובסקי — את האדם הסטאטי, ההולך בדרכי אבות, מקבל את המציאות כפי שהיא, מנסה כמיטב יכולתו "לביית" אותה, להתאימה לדגמי החיים הוותיקים המקובלים, ומתגבר התגברות רכה — מפני שהתערבות החריפה איננה לפי טבעו — לצעירים מהפכי העולם. מבחינה זו הוא משמש ב"ביום השלג" כאנטי־פוד אידילי לדמויות הקרובות הצעירים האידיאליסטיים, בנו זליג המהפכן, שהמהפכה הקומוניסטית טורפת אותו בסופו של דבר, ואף שמעון שוחט, הגולה אל "מעבר להרי החושך" משום שהוא מבקש "להביא גאולה לעולם ודוחק בימינו..." מבלי "להשאיר שמץ לימות המשיח". כלומר, משום שהוא פעיל כביתי ונענש על פעילותו זו. עמידתו של ר' קופל אל מול גיבורים אלה מקבילה בדיוק לעמידתה של גיטל מ"לביבות" לעומת נכדתה המהפכנית ריזל, לעמידתו של שמחה מ"כחום היום" לעומת בנו האידיאליסט וולולה, ובמידת־מה אפילו לעמידתו של רבי אליקים השוחט מ"ברית מילה" לעומת בנו הגג. כמו גיבוריו הזקנים של טשרניחובסקי מיצר קופל על הצעירים שאינם הולכים בדרכי המסורת (אל שמעון שוחט: "אם יהודי אתה, בני, נא הגד, אי זקנך, פאותיך?"), משבח כל מי שנשאר נאמן לדרכי האבות (כגון הנפטר, גוי, אך בעל "לב פה": "לא שינה מלבושו ולשונו, לא התבייש בהמה/הוא לבש פרוות איכרים על חלוק של בר אורג־ביזל/כבפרי..."). נחוף בצעירים ההולכים בגדר לות". משאיר את מלאכת שינוי המציאות למשיח (שמעון שוחט, לדוגמה, "חוטא" בהטיפו לעלייה לארץ־ישראל בפועל). רב קופל מאמין רק בגלגול המחילות המסורתי — "זאת המסילה, לא אחרת") ומבקש רק מוות כשר וקבורה לפי דיני ישראל. רצף השיח שלו, כמו זה של ר' שמחה מ"כחום היום" הוא עסיסי־מבודח. ניכרת בו (כמרגם באידיליה של טשרניחובסקי) השפעת נוסח השיחה של טוביה של שלום־עליכם. אפילו בשעה שהוא מספר על האסון שאירע לו (הוצאתו להורג של בנו) ותוך כך מוחה דמעה מעינו, אין הוא שוכח את הבדיחה ואת הכתוב המשובש בכוונה. כגון, שהוא קושר את מראהו העלוב של בנו בביקורו האחרון אצלו במועד הביקור. הביקור חל בשמיני עצרת, ומשום כך אין תימה בכך שהבן נראה "יבש כלולב הנבלה ועניו כאתרוג אשתקד". על מותו של הבן הוא אומר "כאיש־קבורתו".

הופעתו של זקן מסוג זה גם היא נקבעה, פחות או יותר, כנורמה באידיליה העברית ההולכת בעקבות טשרניחובסקי. כך ארגן פיכמן את "בוקר אביב" סביב פגישת שני הזקנים ר' דוד החייט ור' נחמיה הגוג. בבלי פיתח את אידיליית־הזיקון, שכל־כולה מונולוג של זקן אידילי טשרניחובסקאי (מיסיס ודם ופרנציב מבפרי־שבור בשתי האידיליות הקודמות על שמותיהם). אפילו שמעונוביץ, שהאידיליות שלו עוסקות בעולם של אנשים צעירים, החדיר לתוכן דמויות של זקנים או מבוגרים, המביאים אל קלות ההתלהבות של הצעירים משהו מצינת הזקנה המפוכחת ומן ההומור הספקני שלה (כגון ר' פנחס ב"ביער בחדרה" ובמידה־מסויימת אפילו זבולון פרדעל, החולך הזקן הטאראקאסטי, המופיע ב"מצבה", [illegible]

מקורי להלוזין, שהלם לגברי את מסורתיו האמנותיות היוונויות.

שלישית, כמו טשרניחובסקי העמיד לנסקי במרכז האידיליה טקס פולחני, ההווה חוליה מרכזית בשרשרת פולחני־המעבר הגדולים: אצל טשרניחובסקי — ברית־מילה (לידה) חתונה (ראה "חתונתה של אלקה"), אך גם קבורה ועלייה על הקברים ("כחום היום"). אצל לנסקי — טקס קבורה חפה בבית עלמין נידח בקאזאכסטאן. כמרכן מעמת לנסקי טקס זה עם "טקס" פראקטי, הקשור בפרטי החיים היומיומיים והמעלה אותם — בזכות קביעותו וחשיבותו לקיום החיים — למדרגה של פולחן. אצל טשרניחובסקי — בישול הלביבות, הכנת המגבנה הבילכירוקית, צביעת חלונות בית הסוהר ב"כחום היום", תפירת הכף השבורה ב"הכף השבורה". ואילו אצל לנסקי — ביקוע העצים והכנת המדורה בתוך הכור הקר ביום השלג.

רביעית, כמו בכמה מן האידיליות המרכזיות של טשרניחובסקי (בעיקר "כחום היום") מתאזן התיאור האפי של המספר היודע־כל על־ידי קטע ארוך של מונולוג (אצל טשרניחובסקי יכול זה להיות גם מכתב או רצף ממושך של דו־שיח או סיפור שמספר מי מן המסובים במשתה). גם ב"ביום השלג" מספק קטע זה — המונולוג הארוך של קופל — ליצירה, כאמור, את האלמנטים של הסטור הדי־גורים באחר.

חמישית, לנסקי מלווה את התיאור האפי ואת הקטעים המונוחים (מונולוג, דיאלוג) בקטעי הרהור, שיש בהם מן הפאתוס וההתבוננות הרצינית. כמו אליקים השוחט, המניח לסיכולה הגוי לשיר את שירתו והעצמו מתגבר הוא להתהרהר על סיבה של הערבה הנצחית ועל משמעות התוגה הרישית המרחפת מעליה, כך מניח שמעון שוחט לר' קופל הזקן להפליג בשיחתו, ובעוד השניים פוסעים בצד הקרון והארון המונח עליו (כ"ברית מילה" השניים נוסעים בעגלה) מהרהר הוא את הרהוריו. על כוח כמובן, על הערבה. אמנם, לא בערבה האוקראינית הפוריה, נשובת הדשאים הגבוהים, מדובר, אלא בערבת קאזאכסטאן המוזרה:

זאת אדמת קזכסתן השפונה ואלה פלאי פלאיה —
ערבות ושלגים ללא־קץ, שחור בנמצא אין אף שיח.
(ומאין יהי בנמצא? — את העץ לגלה לא ידעו...)
פה האדם ברחוקה, הדור כרצוף באין מפריע;
זכור. הנדודי, שמי קקה, בן בילדוס את הבית;
לי מה לזכור את ארצי עדן בעיני לא ראיתי...
הוי אדמת ישראל הרחוקה, הנגרו ראשם הקליק
לבנים שעקב רגלם הפקר לשלגי הרי חשך...

אמנם, היחס כאן אל הבעיות המפורסמות לערבה באידיליות של טשרניחובסקי הוא פארודי. הפתיחות הגדולה של הערבה, רוח החירות והפראות שלה, מוצגות כאן כריקנות גמורה. הגיבור האסיר הגולה קובע באירוח פארא־דוכסאלי: "פה האדם בן חורין". ברוחו־לזכור את מולדתו, כיוון שהנוף המקומי הריק והנזוח אינו מפריע לזיכרונותיו. אלא שהפאראדוקסיה היא סימן מובהק של המסכיות. הוא ראיה שמעון שוחט מגיע מתוגת הערבה הסיבירית אל הציונות ואל ארץ־ישראל ממש כפי שאליקים השוחט מגיע מתוגת הערבה האוקראינית אל "הבי בריוני". מראה הדראל ביום וורגן המקיף בירושלים ואל הקונגרס הציוני אירכוזי אחרית הצעירים בחזה... אמנם, הזיקה הציונית של שמעון שוחט חזקה הרבה יותר מזו של אליקים, כמובן, ובהתהווית על ארץ־ישראל נשמע בהכרח הד קולה של קינת ציון הלא תשאלי...

[illegible]

הבדל זה בעומק הזיקה הציונית מחייב, מכל מקום, את התנתקותו של לנסקי מן המודל הטשרניחובסקאי לקראת סיומו של "ביום השלג". לא שלנסקי היה בהכרח ציוני נלהב יותר מטשרניחובסקי. ככל שידוע לנו, ההיפך הוא אולי הנכון. אלא שטשרניחובסקי בחר שלא להשתמש בז'אנר האידילי לשם הבעה ישירה של אמונותיו הציוניות, אשר להן נתן ביטוי להוט בעיקר בשיריו הליריים. האידיליה שלו, אפילו בשעה שהציונות וההתעוררות המשיחית הגאולית שהיא מביאה עמה ממלאות בה תפקיד מרכזי (כגון ב"ברית מילה" וב"כחום היום"), מתייחסת אל כל שינוי מהפכני בחיים בהסתייגות ובחשד. השינויים, אמנם, הם בלתי נמנעים, הדמויות הסטאטיות, המבטאות את ה"ראציונאל" האידילי, יודעות זאת ומשלימות עם כך. עם זאת כוהות הן את השינוי באשר הוא עם הבליון. רוח הדרור הפראית של הערבה קוראת למרד ולהתמרה. אך התוגה הרישית המרחפת על־פני הערבה מספרת על עשרות העמים והשבטים שלחמו בה, ניצחו והובסו וסופם שנעלמו ומלכיהם ישנים שנת־מות בתלי־העפר הפזורים על־פני המרחבים. הריקנות של הערבה שבה כובשת את הכל והמפעל האנושי הגדול נמחק. לאורך הקודר של חזון זה מטפח הגיבור האידילי של טשרניחובסקי את גנו הקטן, את חיי הפראקטיים היומיומיים, ומתבונן בגדולות ובגבורות המתרחשות סביבו בחשד ואפילו בפחד. הוא יודע, שתאוותיהן הפזיזות תפגענה בו ובקרובים לו — ריזלה של גיטל תיאסר במבצר פטרופבלובסק בפטרבורג ותישפט לגלות ולעבודת פרך. וולולה ישלם בחייו על האידיאלים התמים והראדיקאלי שלו. ומי יודע מה הגורל הצפוי לילד הגג בנו של אליקים השוחט, המניף את אגרופו אל מול הגוי ב"כילה".

לנסקי אינו מוכן ואינו יכול להעמיד את האידיליה שלו לרשות תחושת חיים כזאת, ולא רק משום שבנסיבות חייו חמנו ההתמסרות לה פירושה קבלה פאסיבית של מעשי עריצות ועוול, של היות־האדם־החיים ושל מוות מהיר ואכזרי שיבוא בעקבותיהם. בעולמו התבטלה לחלוטין האופציה של "זהה נעבד את גננו" מן הסיום הספקני־האירוני של "קאנדיד". רק אמונות עיקשת, אווילית, למעשה, כזו של קאנדיד עצמו, להתמיד בחיפוש אחר אושר וגאולה, לפרוץ כל הגבולות וההתנגדויות, היא בבחינת אופציה אכזרית — תהא אבסורדית ומגוחכת ככל שתהיה. גם אצל טשרניחובסקי מתרחש מעשה הטיפוח של המציאות האידילית הסטאטית על שפת התהום. אבל אצל לנסקי שרויה כבר מציאות זאת (המגולמת על־ידי ר' קופל) בתוך מעמקי התהום, וכל שהיא יכולה לצפות לקראתו שם — במקרה ה"טוב ביותר" — הוא מוות טלקי "תקוף". האידיליה של לנסקי חייבת, אפוא, להתנער מחכמת החיים של ר' קופל ולהפיל אותה. המשורר אינו יכול להעניק לאדם האידילי הטשרניחובסקאי — ממשיכם של גיטל, ר' שמחה והדומים — את המילה האחרונה. משום כך שולטת דמותו של ר' קופל בשיר רק עד לסוף השליש השני שלו (השליש הראשון — סיפור הפגישה וקבורת המת, השליש השני, כבר לאחר התפילה אל המת — סיפורו של ר' קופל על בנו זליג ועל הוצאתו להורג). בשליש האחרון עליה לפנות את מקומה לדמות ודגמאות חדשות, שאינה דומה כלל וכלל לזקנים הטשרניחובסקאים.

על לנסקי לפרוץ בחלק אחרון זה של השיר לא רק את תחומיו וגדריו של המודל הטשרניחובסקאי אלא גם את תפישת הז'אנר האידילי, המתבטאת במודל זה. עליו להכניס לאידיליה יסודות, שאינם עולים בקנה אחד עם המודל, ובמקום אחר, מבריע בהכרותו. עליו אף לשבור את עצם הרצף האידילי־האפי־ההקסאמטרי ולשלב בתוכו שיר לירי־פאתטי, שהוא כבכם אותו בשלמותו על־פי "במעמקי מכרות סיביר". הציבור שיעבד לנסקי עצמו את שיר הפנייה הידוע של פושקין אל המורדים הדיקאבריסטים, שנדונו על־ידי בית־דינו של ניקולאי הראשון לגלות ולעבודת פרך, ממש כפי שנדון הוא, לנסקי, על־ידי בית־דינו של סטאלין (לנסקי אף הדפיס עיבוד זה שלו כשיר נפרד ועצמאי). שבירה זו של המבנטיות האידילית באמצעות ציטוט אפוסטרופה לירית נלהבת בכל משורר קלאסי הינה עדות צורנית ברורה לכך, שבשלב מסכם זה של השיר חש המחבר בצורך לשבור את עצם התבנית הז'אנרית, שכה עמל ביציקתה ובליטושה.

בשלב זה תהיה האידיליה הארץ־ישראלית החלוצית של שמעונוביץ קרובה אליו הרבה יותר מן האידיליות של טשרניחובסקי. שמעונוביץ אף הוא עמד — בתוקף הנסיבות החלוציות המיוחדות שבמסגרתן ולשם תיאורן הבעתן כתב את האידיליות שלו — בפני הצורך להתרחק מן המודל הטשרניחובסקאי, ואולי אף מעצם התבנית הז'אנרית־האידילית. גם הוא לא יכול בשום אופן להשתית את יצירתו האידילית על־גבי תחושת חיים סטאטית־ספקנית כזו של האדם האידילי של טשרניחובסקי, ואף הוא לא אבה לקבל את יחסו החשדני של אדם כזה אל השינוי המהפכני בחיי החברה והאומה כאילו ביטא חכמת־חיים "נבונה" וקבילה. ככל שהשתדל לרכך את הפאתוס הציוני הגאולתי באמצעות ההומור, ההיאחזות בפרטי התיאור, השימוש בטיפוסים [illegible], לא יכול היה שלא לתת לפאתוס זה ביטוי ברור, אפילו חשוף [illegible] ארץ־ישראל". [illegible] מפי כתריאל ב"מצבה", ובכך למעשה, לפגום ב"טוהר" האידיליה — עד כדי כך, שהיו שראו באידיליה שלו מקרה־גבול לז'אנר, יצירה הנרוירה בתחום הביניים שבין האידיליה לפואמה. לא במקרה מגיעות שתי אידיליות מרכזיות שלו, "ביער בחדרה" ו"יובל העגלונים", לשיאן ולסיומן במחול הורה סוער. מחול המבטא את הכוונה לשבור את הריתמוס הציונה האטי של האידיליה ולשעבר אותו — ולו גם לשעה קצרה — לריתמוס אחר, סוחף, פאתטי. מלא התלהבות, עשיר בדינמיקה, דל בפיכחון. ריתמוס [illegible] סיבי ובלתי־רימטי, הנישא בלהב עצמו הסמיכה.

8) ראה יעקב פיכמן, "האידיליה", אמת הבניין (הוצאת מוסד ביאליק, ירושלים תשי"א), עמ' 405. פיכמן כתב בין השאר: "קצב ההקסאמטר כשהוא לעצמו שינה משהו בתחושת העולם שלנו. רוחב הקוה, שהרחיב את הנשימה, קבע מהלך חדש לדברים — הוציא להפגי רגשות כלואים".

9) כאן הדקינו מהדירי "מעבר נהר הלתי" אל בהיבר הפענוח המוטעה וקראו את השורה: זכור הנדודי, שמי קוקו...

10) ראה במאמרו של יעקב פיכמן "בנסתו על האידיליות של שמעוני", בספרו אביב (הוצאת מחברות לספרות, תל־אביב 1959), עמ' 139.

תקליטי

COMPACT disc DIGITAL AUDIO

תקליטור

takliTor

קונים ב־

you are a cosmic being.
the messianic spirit
guides you to the
cosmic consciousness
through christian meditation.
free information:
universal life.
postfach 5643, 8700
wuerzburg, west germany.

ספרים טובים

ברומן ישיר ופשוט־לכאורה — הגבעות השחורות של דקוטה — מעלה המחבר תמונת ילדות עגומה בקיבוץ, בשנות החמישים. ברגישות רבה, באירוניה ובהומור דק נפרשת לעיני הקורא יריעת העלילה המתרחשת במשך יממה אחת, יממה שהיא נקודת מוצא למארג של נקודות זמן אחרות — שכמעט כולן מתוארות מנקודת מבטו של ילד החש כחריג ונרדף בחברתו. אווירתה המיוחדת של תקופה זו בארץ שורה על העלילה בזכות ההיזכרות הבלתי־אמצעית של המספר. באומץ־לב ספרותי נדיר מוצגת ההתמודדות עם אירועים אישיים דרמאטיים.

מאיר אגסי, סופר וצייר, נולד ב־1947 ברמת הכובש. שירת בגלי צה"ל. היה עורך במגאזינים "מושג" ו"מוניטין", פירסם סיפורים, שירים ומאמרים וספר שירים "עננים מפסלים צורות". הציג תערוכות יחיד.

זמורה־ביתן מוציאים לאור
דביר הוצאה לאור

אוניברסיטת חיפה

הפקולטה למדעי הרוח | בשיתוף עם | אגודת סול בלו ארה"ב – ישראל

מודיעה על כנס בינלאומי בנושא
"יצירתו של סול בלו"
שיתקיים בימים ב'–ד', כ"ח–ל' בניסן תשמ"ז,
27–29 באפריל 1987
במסגרת הכנס תיערך הרצאת אורח
של
מר סול בלו
חתן פרס נובל לספרות 1976
על הנושא
"ההנחות החשאיות של הרומניסטן"
ביום ג', 28.4.87 בשעה 20.00
באודיטוריום מס' 1 בבנין הרב תכליתי
לפרטים נא לפנות לטל: 04־240123/9
הכנס בשפה האנגלית

יהודה גוטהלף:
"היש תקנה לאדם ולחברה"

הופיע ספרו של יהודה גוטהלף: "היש תקנה לאדם ולחברה?" בהקדמה לספר נכתב: "נפל בגורלנו לחיות בדור נוראות, בימי השואה ותקומת ישראל. אין תימה כי אנו נקלעים בין יאוש לתקווה, בין ערעור אמונות ודעות לבין חיפוש משמעות וסיכוי לעתיד טוב יותר. השואה גרמה זעזוע מחריד. האם אפשר עוד להאמין בקידום האדם, החברה והאנושות, ולא — מה טעם להישרדותנו. למאבקינו האישיים ולמאבקינו החברתיים־פוליטיים בזירה הלאומית והבינלאומית?"
פרקי הספר: הקידמה מהי; המשיחיות ורעיון הקידמה; שלבים בתולדות רעיון הקידמה; האבולוציה הביאולוגית והקידמה האנושית; הפסיכולוגיה מה היא אומרת; מה אפשר ללמוד מההיסטוריה; פסימיזם אופטימיזם; ההתקדמות המוסרית; יוסף דעת יוסיף מכאוב; האלימות הישנה והחדשה; פוליטיקה ומוסר; אימות הקידמה; לקחי השואה לעולם ולישראל; היש תקנה לאדם? תקנת החברה — הלכה למעשה; אפילוג וסיכום: "הכל צפוי והרשות נתונה".
הספר יצא לאור על־ידי "עם עובד" 424 עמודים.

האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים

מודיעה על יום עיון בנושא

דוד בן־גוריון והתפתחות המדע בישראל

לציון מאה שנה להולדתו

ביום חמישי, כ"ד בניסן תשמ"ז, 23.4.1987, בבית האקדמיה, ככר אלברט איינשטיין, טלביה, ירושלים

בתכנית:

מושב הפתיחה	יו"ר פרופ' יהושע יורטנר, נשיא האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים
10.00–10.45	
דברי פתיחה	מר יצחק נבון, סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות
מושב א	יו"ר פרופ' אריה דבורצקי
11.00–12.30	פרופ' שמואל סמבורסקי: ראשיתה של המועצה המדעית. משיבים: מר דוד טושין, פרופ' צבי תבור. פרופ' אפרים קציר: מחיל המדע עד רפא"ל. משיב: פרופ' אריה דבורצקי
מושב ב	יו"ר פרופ' יגאל תלמי
14.30–16.30	פרופ' ישראל דוסטרובסקי: הקמתה של הוועדה לאנרגיה אטומית. משיב: פרופ' יגאל תלמי. פרופ' יהושע יורטנר: המכון לחקר המדבר. משיב: פרופ' יהואש ועדיה
דברי סיכום	מר שמעון פרס, מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ
מושב ג	יו"ר פרופ' אפרים א' אורבך
17.00–18.30	פרופ' יואב גלבר: הקמתן של האקדמיה ללשון העברית והאקדמיה הלאומית הישראלית למדעים. משיבים: פרופ' זאב בן־חיים, פרופ' אפרים א' אורבך
הרצאת סיכום	פרופ' נתן רוטנשטרייך

הציבור מוזמן

صكذا من الاصل

صكنا من الأهل

מכתבים למערכת הארץ

פיתות של פסח ומיהו יהודי

הרבנות בחיפה פנתה לערביי העיר לבל ימכרו פיתות ליהודים בחג הפסח ("הארץ", 12.4).

גם אם נקבל לצורך הדיון גישה זו, המוקצית מחמת מיאוס, נעמוד בפני דילמה רצינית: כיצד יוודעו יהודים מערבים בפני מוכרי הפיתות? אמנם לפי הרב שאר ישוב הכהן "זו לא בעיה ביניהם להבחין ביניהם לפי המראה". אבל מה לעשות, ולא כל יהודי חובש כיפה ומגדל פיאות? האם יציגו הקונים בפני מוכרי הפיתות את תעודות הזהות שלהם? ומה דינו של גרים לעניין זה או שמא יגלו אברים חבויים שבגופם? אבל הרי גם יהודי וגם מוסלמי עוברים את אותו הניתוח!

יהושע אלון
חולון

*

ב"הארץ" (12.4) מתפרסם, כאילו אמרתי ש"אין בעיה כיום להבחין בין יהודי לערבי". מן הדברים נודף ריח גזענות, הזרה בהולם לרוחי, ואני מקומם על ייחוסם לי.

כל המכיר אותי יודע כי דברים אלו, בצורה שיוחסה לי, מעולם לא יצאו מפי.

הרב שאר־ישוב כהן
חיפה

הביקור בגרמניה: הפניית עורף לעבר

הנשיא הרצוג הירבה להדגיש שהוא מכבד את ניצולי השואה השוללים את ביקורו בגרמניה. סבורני שכיבוד רגשותיהם, בקשר תיהם ועמדתם של ניצולי השואה היה יכול לבוא לידי ביטוי אך ורק בדרך אחת: אי־קיומו של הביקור. איך אפשר לכבד אדם על ידי פגיעה ברגשותיו?

בהופעתו בטלוויזיה ב־27 במארס אמר הנשיא שביקורו משתלב בוויכוח ההיסטורי בסוגיית יחסי ישראל־גרמניה, שלדעתו כבר הוכרע בימי בן גוריון ואשכול. טעות בידיו: בן גוריון ואשכול, למרות מדיניותם הפרגמטית, לא הביאו לידי נורמליזציה מלאה ביחסים בין גרמניה לישראל. הביקור הנוכחי של הרצוג הוא מחוות הפיוס וההשלמה הראשונה עם גרמניה, וכך הוא מתפרש בעיני גרמניה, בעיני הדור הצעיר במדינה ובעיני העולם כולו.

לעם שידע לבכות במשך אלפיים שנה את חורבן הבית היתה תקומה. האם תהיה תקומה לעם המשגר את נשיאו לגרמניה בדור השואה, ומפנה עורף לעברו?

מנחם דר
חולון

המאבק על ארכיון האו"ם

עקיבא אלדר מתקיף את השגריר בנימין נתניהו ("הארץ" 3.4) על דרישתו ממזכיר האו"ם לפתוח את ארכיון פשעי המלחמה של האו"ם.

לדברים אין על מה לסמוך. הנציגות לאו"ם קיבלה הנחיה מפורשת משר החוץ או יצחק שמיר, לדרוש מהאו"ם לפתוח את הארכיון.

347 התיקים שלדברי אלדר "מונחים כאבן שאין לה הופכין", נבדקו ביסודיות על ידי מכון "יד ושם". מהבדיקה הסיקו חוקרי המכון כי הארכיון מכיל חומר שלא נודע עד כה, ושלדעת שמואל קרקובסקי, מנהל ארכיון "יד ושם", "יוכל לתת דחיפה רצינית למחקר השואה".

החשיבות בפתיחת הארכיון מתבררת ממקרה ואלדהיים. אלמלא כללי הסודיות החלים על הארכיון יש להניח שההאשמות כנגד מתבררות כבר לפני זמן רב, וספק אם היה מתמנה לתפקידים הרמים שמילא.

להיזוק טיעוניו מצטט אלדר את נציג מכון ויזנטאל בארץ. ב־24.3 פרסם מנהל מכון ויזנטאל, הרב מרווין הייר, הודעה רשמית התובעת מהאו"ם להיענות לדרישת ישראל ולהסיר את הסודיות מעל הארכיון.

ההיסטוריון הידוע דיוויד ויימן, מחבר ספר "נטישת היהודים", כינה את הוולכת האו"ם בעניין הארכיון "שערוריה".

עורכו הראשי לשעבר של "הניו יורק טיימס", אייב רוזנטל, תבע מעל דפי עיתונו את פתיחת הארכיון לאלתר. הסנאטורים דאמאטו ומויניהן, חבר בית הנבחרים סולארז ואחרים הציגו בקונגרס האמריקאי חקיקה ברוח זו.

אייל ארד
דובר משלחת ישראל לאו"ם
ירושלים

הטלוויזיה של השבוע / הדה בושס

שייקה דן — האיש עם "שכל בלב"

אנשים כשייקה דן וחבריו עשו היסטוריה מופלאה בארץ ישראל האבודה. אפשר להודות בכך בפה מלא, אף על פי שבדרך כלל אנו קשים ובוטים בביקורת העצמית שלנו. אפילו הקצין הבריטי ברימוס, טוני סימונס, שהגה את רעיון הצנחתם של שייקה דן וחבריו לעורף האויב במלחמת העולם השנייה, וגם פיקד עליהם, אומר בפה מלא "יש לכם במה להתגאות". האנגלים מאופקים ויוצאי דופן כמותו אינם בדרך כלל מאלה הנותנים מקום לרגשות מגומגמים.

קשה להתרגל לתבנית הספרותית־המלוקקת של "חיים שכאלה" ולהנחייתו של עמוס אטינגר, אבל במשדר הנוכחי הדברים לא הפריעו במיוחד. אישיותו של שייקה דן שלטה הפעם, והוא אכן דמות מופלאה. דן משלב נחישות ואמונה גדולה, אהבה עזה לארץ ישראל ולעם היהודי. "יש לו שכל בלב", מגדיר אותו ידידו יצחק נבון.

נבון סיפר ששייקה דן הוא מי שתמיד שואל "מה אני יכול לעשות בשביל עם ישראל". שייקה דן הוא מי שפועל בשקט לבדו, גיבור עלום. איש אחד ויחיד היוצא ללחום למען היהודים, הוא מי שבזכותו חיים כיום בישראל מאות אלפי יהודים, ומי שבזכותו — כפי שאומר נבון — כדאי להיות כאן. דן עצמו אינו מסגיר את רגשותיו, אבל הוא נרגש בדרכו, וההומור שלו שומר עליו בכל סיטואציה.

הסיפורים מפי דן ומפי חבריו ומעריציו הרבים שנאספו באולפן מרתקים ברובם, אם כי היו בתוכנית כמה מעידות מצד ההיסטורי של הצגת הדברים. התוכנית, לבד משהיא מגלה את שייקה דן, משחזרת על רקע ודי כוח היסטורי־ציבורי ברבר חלקם של הצנחנים באירופה הכבושה, המתקשר לוויכוח רחב יותר על התנהגותה של המנהיגות והיישוב בארץ ישראל של אז לנוכח השואה. איני משוכנעת ש"ההיסטוריונים" אולי ילמדו מזה, כדברי דן, אבל אין ספק שאפשר לדלות מן הסיפורים כמה עובדות מאלפות, מפיהם של האנשים שלקחו חלק ישיר באירועים של אותם ימים.

למשמע הוויכוח המתנהל היום בארץ על יחסו של בן־גוריון לשואת יהודי אירופה, מאלף היה לשמוע מפיו של שייקה דן כי בשעה שנפרד מברל, טבנקין ובן גוריון, היה בן גוריון היחידי שאמר לו שהמשימה היא להציל יהודים, כל יהודי, זקן או צעיר, ורק להציל אותם. שייקה דן עשה את המוטל עליו, ויותר מכך. הוא היה גיבור כפול, אומר טוני סימונס. הצנחנים, לבד מעזרתם לבריטים, עזרו למוראל של היהודים.

אם כי אפשר להעמיד קביעה זו בספק, יש עוד מקום לסיפורי גבורה בעידן שבו נתונה הגבורה לקלס ולהשמצות.

שייקה דן

יצחק נבון

משה דור

ירון לונדון

משה דור — חושב באופן מזוקן

המשורר משה דור מדבר בשפה רהוטה, מצוחצחת ומבהיקה בניקיונה, השומרת על כל הרגשים הכבושים. בניסוחים מוקצעים, מדויקים ומחושבים, הוא מעורר בירון לונדון, היושב מולו באולפן "סוף ציטוט", תחושה של מעידות. דומה שהמילים והשפה משמשות לדור שריון ההגנה, כמו הזקן המטופח שלו. שלדבריו עושה שיחשוב "באופן מזוקן".

אין אנו בתחום של רגשות אלא בתחום של רעיונות, ומשה דור מדבר לליבי כשהוא מגדיר את שיריהם של משוררי חבורת "לקראת", שעמם נמנה, כ"שירת ילידים". דור משייך את עצמו על ילדי המהפיכה הציונית, שהיו תבנית נוף מולדתם, כלשון המשורר. אלא שארץ ישראל של החלום ושל תבנית נוף האדם יפות נמוגה כלא היתה. נרסו האינטימיות, התחושה והלא־אמביציה של הנוף.

גם אם דור מותח קו בין השקפות פריניות לבין "תחושת יסוד מולדתית", קשה שלא להבחין בדבריו ובגישתו השפעה כנענית חזקה, והוא מודה שהוא כנעני אמוציונאלית, והדיאלוג על אלפיים שנות היסטוריה נראה לו מסורבל מדי. דור מדבר בגילוי לב מובהק על תהליך ההזדקנות, המעניין במיוחד את ירון לונדון, ולא רק הפעם.

לדברי דור, את ההזדקנות מתאים בכל גיל, ועוד כשהיה בן שלושים ושש כתב שיר על זקנתו. משה דור הוציא לאור אסופת שירים ושמה "בראש השנייה". הוא מספר על תהליך מכאיב מאוד של בחירה: הוא הורג דינם של שירים שכתב, התהפך ברוטאלי כלפי עצמו בכל שהוא מעמיק בשירתו.

אי אפשר שלא להזדהות עם דור. למרות אי הרגשתו שלו. כמוהו, אני נמנית עם דור הילידים. אני מסכימה אתו, שמצר הזמן כאן אינטנסיבי יותר מאשר במקומות אחרים, אם כי אין לשכוח שאנו מתמודדים גם עם הלוח הכרונולוגי.

אכול דבש הרבה

"התרשמויות", סרטו של אילן אלדד, הוקדש כנראה רק לפני הקרנתו לזכרו של יגאל אפרתי ז"ל, מייסד שירות הסרטים הישראלי. הסרט בא לידי ביטוי כמה הישגים וכשלונות של השירות.

אלדד גייס לעזרו מספר ניכר של צלמים מעולים. גם אם היה קשה להבחין בסגנון המיוחד של כל אחד מהם, הם הביאו למסך צילומים מרהיבי עין ממעוף הציפור. כה יפה האוטרקטיבי נראה הכל משם.

אלדד בנה את סרטו על ניגודים: דוגמניות ומטעים פורחים. פרחי וגבעות מבוסי סללים וילדים רוקדים בט"ו בשבט. הדר ריזן, ובתי מלון תל־אביביים. הופים ופריעות, ומראות מדבריים צחיחים. ערימות כותנה מלבינות, ומשחקי מים על הכינרת בטבריה. מראות ירושלמיים ה סמלי הדתות השונות, ופניהם של המאמינים בתפילתם ובטקס סיום המודרים־אבוזיים.

אפילו פסלו של אגם אינו נראה עלוב ומגוחך מבעד לעדשות המצלמה. לרקע המראות, נלווית מוסיקה של נועם שריף, בהשראת שירי ארץ ישראל היפה.

אילו היתה לי השפעה כלשהי, הייתי מייעצת למשרד התיירות לפנות ולרכוש סרט זה, ולהפיץ אותו בעולם כפרסומת הטובה ביותר לעידוד התיירות לישראל היפהפייה.

אלא שמשהו קורה לצופים במשך הסרט. לאחר זמן מה אי־אפשר שלא לחוש שעמום, ולגלות את הדרמטיזציה הרומנטיזציה המגוחכת (כמו המבנה על תמונות עלומה על רקע נופי הערבה), וכבר באמת: אכול דבש הרבה, וגומר.

פראגמטיות והיסטוריה

חבר הכנסת שמחה דיניץ ביטא רחשי־לב של רבים, כאשר אמר ב"מוקד" של השבוע החולף — שהיה הפעם בהנחייתו של אלימלך רם — כי הוא אינו מסוגל להתווכח עם ניצול שואה. משום כך, אינו יכול להתווכח עם דבריה של חייקה גרוסמן המבוססים בשידור, שלאף אחד אין מנדט לדבר בשם שש המליונים.

דבריו של הנשיא הרצוג בטקס גילוי האנדרטה בברגן־בלזן עוררו סערת רוחות וויכוח ציבורי כאוב. אין זה ויכוח סמאנטי בלבד, כפי שמציגים אותו. ראול טיטלבאום, בעצמו ניצול ברגן־בלזן, נתן בוויכוח ביטוי כן לתחושות הקוטביות המפעמות אצל רבים. שלא כמו דיניץ, אין הוא מרגיש התעלות למראה המעמד, ושלא כמו חברת הכנסת גאולה כהן, אין הוא מרגיש השפלה.

בשביל טיטלבאום המעמד היה עצוב ומרגש כאחד. עצוב, מפני שלצדו של הנשיא עומד נשיא גרמניה, בנו של מי שנידון כפושע מלחמה. עצוב, מפני שהיה לו קשה לצפות בנשיא המצדיע להמנון ולדגל הגרמניים, כאשר סביבו חיילים לובשי מדים גרמניים. מצד שני שמח, מפני שבברגן־בלזן היה טיטלבאום אבק אדם, מחולה, והנה נשיא מדינת ישראל עומד שם, ומייצג אותו.

אמנם גם טיטלבאום אומר שאין לאיש זכות לדבר בשמם של ששת המליונים, שלא הותירו אחריהם צוואה. אבל אם יש למישהו זכות זו, היא שמורה בכל זאת לנשיא, המסמל את ישראל. בהקמתה של מדינת ישראל נעשה צדק היסטורי מסוים לעם היהודי. אם כי ברור שחילוקי הדעות עם גרמניה בעינם עומדים. הסרנו את המחיצות עם גרמניה, וסגרנו מעגל ביחסים בין שתי המדינות. היה זה צעד מחויב־המציאות, ואף על פי כן אי אפשר שלא להתקומם נגדו.

אצלנו, אומר טיטלבאום, יש יותר מדי פראגמטיות ופחות מדי היסטוריה. השאלה היא איך דבר כזה יכול היה לקרות בלב לבה של אירופה, והאם יש מי שמתווכח, והתשובות אינן חד־משמעיות.

ישראל סגל, שכיסה בהרחבה את ביקור הנשיא בגרמניה, הביא ב"מוקד" סיכום ביניים ראשון וראיון עם הנשיא, שראה בביקור חלק מתהליך שהתחיל בן־גוריון. הרצוג אמר שהוא מכבד את עמדת המתנגדים עקרונית לביקור, בתנאי שהם עקביים בגישתם לגרמניה גם בהתנהגותם היומיומית. יש לומר לשבחו של סגל שאין הוא כתב בתכונות הפורמאליות הנהוגה, ואין לו גינונים פורמליסטיים, ההולכים עם אינטונציה מוגזמת מאוד. הוא סקרן האנושי ושואל שאלות שכולנו היינו רוצים לשאול. הוא גם מצליח מדי פעם לגלות פרטים יוצאי־דופן ולדובב אותם — כמו אותו יהודי בוורמייזא, המעיד על עצמו בעברית רהוטה שהוא יהודי גלותי.

הביקור קונטרוברסאלי, וחילוקי הדעות חוצים את הקשת הפוליטית־הבריתית. אף על פי כן קשה לחשוב על אישיות ישראלית שתנהג בצורה מכובדת יותר מחיים הרצוג. הרצוג הצליח לשמור על אצילות, איפוק, וגם על ריחוק מסוים. אבל דבריו של ששת המליונים היו אולי מיותרים.

הרצוג: חילוקי דעות

שידוך מאולץ

"נקודת מבט" היא יצור כלאיים שנולד משידוך מאולץ בין "מוקד" ל"מבט שני". קשה לראות טעם רב בתוכנית במתכונת הנוכחית שלה, לבד מזה שיש בה כדי לספק תעסוקה הולמת לשמעון טסלר, שמשום־מה אינו מוצא את מקומו בטלוויזיה. הפעם משמשים העתידים עניין לדיון באולפן, לצד ראיונות וכתבות. את כל הדברים האלה ראינו ושמענו בהזדמנויות אחרות, בווריאציות שונות במקצת, אבל מוסר ההשכל והמסקנות דומות להפליא. שוב אנו עדים לעקירתם של יהודי אתיופיה, ושוב מספרים לנו על המשבר שהם נתונים בו, בגלל דרך הגעתם לישראל, ובגלל הלם התרבות. שוב עולה על הפרק עניין הגיור, טקס משפיל, שהוא בושה למדינה לדבריהם.

אך אף על פי כן ניכר שמוסדות הקולטים למדו מן הניסיון, ויש להם לפחות מודעות לטראומה שעוברים עולים חדשים. קליטה, אם נרצה ואם נמאן, פירושה תהליך כאוב של ויתורים ופשרות. כעדות שימשה הכתבה שונה בזרמם של הצעירים האתיופים תאני הרעת שנקלטו בפנימיות — רובן פנימיות דתיות. מראה העיניים מאלף פי כמה מדיבורים. אנו צופים בפנים הרגישות והביישניות של הנערים והנערות, הדוברים עברית. הם יהיו כבר ישראלים לכל דבר.

עם זאת, "נקודת מבט" הייתה לחורג מן הנוסחה המקובלת שאימצה לעצמה, ולהפגין דמיון ותושיה, אם אמנם יש מקום לתוכנית נוספת של אקטואליה.

ידו הארוכה של "המוסד"

המסקנה האחת והיחידה בסיום הדרמתי של הפרק השלישי המצוין ב"חרב גדעון", היא שיש לפחד מן "המוסד" פי כמה מאשר מן המחבלים. ידו הארוכה של "המוסד" מגיעה לכל מקום. לא רק לאויביה המושבעים של ישראל, אלא גם לאנשי "המוסד" עצמם. משל התפת הסמוס מן הפרק הראשון מתממש לנגד עינינו: מי שגייס כמו מכר את נשמתו לשטן ולעולם לא ישתחרר עוד. כך קורה לאבנר, הנמלט לניו־יורק מן המשימה שהמוסד הטיל עליו. לאחר שהמוסד הנוקם רוקן את חשבון הבנק שלו הוא מוצא את פרנסתו בנהיגת מונית.

אבל לא לעולם חוסן. האיש שגייס אותו, זה שמחלק הוראות באמפיתיאטרון על הר הצופים, מגיע בעקבותיו עד לניו־יורק. "אתה האיש הטוב ביותר שהיה לי", הוא מגלה לאבנר ולצופים הנדהמים. אבל שיפוטו נראה מפוקפק, למראה התקפי העצבים של הגיבור הישראלי, שכל רוחו ולחצו מוציא אותו מכליו. אני לא הייתי מגייסת אותו לא למוסד וגם לא לקיבוץ.

הלוח הארצי
הארץ חדשות

כפר הנוער ניצנים
דרושים
* רפתן (מגורים במקום)
* עובד/ת סוציאלי/ת
* טבח
נא לפנות טל: 051-27122

לעיתון "כאן דרום"
דרושים
★ פקידה למשרה מלאה תושבת אשדוד
★ כתבנית עברית מעולה לעבודה במשמרות
להתקשר מיום א'
055-21935 - 21414 - 22080

לקיבוץ שדה נחום
דרושה
אחות מוסמכת
להתקשר 9.00-12.00, 06-582611
להתקשר 16.30-22.00, 06-582636
(למגורים וכלב"שקי)

דרושים
עובדים זמניים
לעבודה במשמרות
טל: 055-25304, 055-33277

סייעת לרופא שיניים
דרושה

כצט תעשיות כימיות בע"מ
למפעל לייצור תרופות בקרית מלאכי
דרושה
מזכירה
הכישורים הדרושים: שליטה בהדפסה בעברית ובאנגלית
התקבלנה מועמדות אשר מקום מגוריהן באיזורים:
רחובות, אשדוד, אשקלון, קרית מלאכי
קרית גת וסביבתן
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 388 קרית מלאכי
— סודיות מובטחת —

חוק הזדמנות שוה בתעסוקה תשמ"א 1981

אנחנו אוהבים להשקיע הרבה באנשים טובים והכי לנו
דרושים
אשר מכוח (נסיון לא הכרחי)
הדרכה והכנסה מובטחות
פרטים בטלפון 055-33534

יותר טוב מנפאואר
לסניף ירושלים
התבצלת 5, א'-ה' 09:00-14:00
טל: 02-233436
לעבודה לתקופה ממושכת במפעל העוסק בטכנולוגיות מתקדמות
דרושים
הנדסאים/טכנאים
בתחומי המכונות, אלקטרוניקה, אלקטרומכניקה, מיכשור ובקרה
למועמדים מתאימים, בעלי הסמכה, (רצוי כ־2 שנות ניסיון) — ינתנו תנאי שכר גבוהים ומלוא התנאים הסוציאליים — כחוק
פנו למר עודד מנס לתאום ראיון טל: 02-233436
מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל־אביב • חיפה באר־שבע • רחובות

דרושה
1. מזכירה בכירה
עם נסיון מוכח
למשרה מלאה - שליטה באנגלית + עיבוד תמלילים WORD MILL
2. פקידה למשרה מלאה
עיבוד תמלילים WORD MILL
נא לפנות לטל: 03-7517516

יוניתורס unitours ISRAEL LTD. ישראל בע"מ
למחפשי אתגר – תנאי עבודה טובים
הצטרפו ל"יוניתורס" חברה מובילה בתיירות
דרושים/ות:
★ מנהל/ת מחלקת תיירות פנים
נסיון קודם בתיכנון ובאירגון סיורים וארועים עם קבוצות של ישראלים (מוסדות ועדים).
★ מפעיל/ת תיירות TOUR OPERATOR
למחלקת קבוצות, תיירות נכנסת. נסיון קודם וידיעת אנגלית – הכרחיים. שפות אחרות יתרון.
★ מפעיל/ת תיירות TOUR OPERATOR
למחלקת F.I.T תיירות נכנסת. נסיון קודם וידיעת אנגלית – הכרחיים. שפות אחרות יתרון.
לקביעת ראיון נא להתקשר 03-246261

סנפרוסט בע"מ SF
מזון איכות מוקפא
לסנפרוסט
סניף - חיפה
דרוש/ה
סוכן/ת מכירות
עם נסיון של 3 שנים לפחות
על המעוניינים לפנות בכתב יד בצרוף קורות־חיים לת.ד. 287 חיפה 31002
לידי יעל

גדות תעשיות פטרוכימיה בע"מ
מפרץ חיפה
למשרדנו בתל־אביב
דרושה
מזכירת הנהלה ראשית
הכישורים הדרושים:
* ידע בניהול משרד ממוחשב
* כושר ניהול צוות עובדים
* שליטה מלאה בעברית ואנגלית, דיבור והדפסה
תנאים טובים למועמדת מתאימה
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים למשל מח אדם ת.ד. 1780 מפרץ חיפה

למפעלים באזור התעשיה יבנה
דרושים
א. נציג מכירות לאזור הדרום
רצוי בעל נסיון בענף מוצרי בניין
ב. ראשי צוותים "יוכשרו במפעל"
ג. עובדי ייצור
ד. מלגזן
נא לפנות לטלפון:
08-436771/2
08-437966
08-437455

מושב עידן
מחפש
מציל/ה מוסמך/ת
להתקשר טל: 057-81381 לגד
במשרד: 057-81125

רשות שדות התעופה בישראל
רשות שדות התעופה בישראל
נמל התעופה בן־גוריון
דרושים
בחורים / בחורות
לתפקיד בטחוני מעניין
בנמל התעופה בן־גוריון
העבודה מוצעת למשרה מלאה במשמרות מגוונות לחוזה מינימלי של שנה. אפשרות העסקה גם במשרה חלקית (לסטודנטים).
תנאי קבלה:
★ לאחר שירות צבאי.
★ 12 שנות לימוד לפחות.
★ דוברי אנגלית ברמה טובה (הראיון יערך בשפה האנגלית).
★ מצב בריאותי תקין.
★ מגורים באיזור גוש דן – חובה לתקופת החוזה.
★ גיל – עד 50 שנה.
למועמדים המתאימים יוצעו תנאי עבודה נאותים.
למעוניינים בעלי הכישורים המתאימים, תתקיים ועדת קבלה במינהלת נמל התעופה בן־גוריון, בבניין משרד הבריאות (סמוך לאולם המכס), בתאריך 23.4.87 יום ה.
הרשמת מועמדים תתקיים משעה 06.00 עד השעה 08.00.
מספר המועמדים הינו מוגבל ומותנה בהחלטת הועדה.
על המועמדים להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור מצה"ל ושתי תמונות.

רשעים וחומרים כימיים בע"מ
40 שנות צמיחה
מהנדס מזון / מהנדס כימאי
צעיר
לפיתוח מוצרים לתעשית המזון
כישורים נדרשים:
* עדיפות לבעלי נסיון של שנתיים בתהליכי מיזוג
* בעל יוזמה ורצון להכנס לנושא מתפתח וחדשני
* יכולת לנהל צוות עובדים
* שליטה בשפות עברית ואנגלית
למתאימים מובטחת עבודה מגוונת ושבוע עבודה בן 5 ימים
אם הנך בעל הכישורים הנ"ל, נמרץ ובעל יוזמה ואתה חש להתמודד עם אתגר מקצועי ואישי הנך מוזמן לפנות בכתב עם פרוט קורות חיים, השכלה ונסיון עבודה קודם אל מחלקת משאבי אנוש, ת.ד. 1428 חיפה 31013.
המודעה מיועדת לנשים וגברים כאחד
סודיות מובטחת
בוא/י ניצור כימיה!!

לעבודה בקניה דרושים
1. מנהל מוסך בכיר
בעל כישורים גבוהים וניסיון במערכת בקנה מידה גדול
2. מנהל ציוד בכיר
מהנדס מכונות או תעשייה וניהול. עם ידע וניסיון מעשי בציוד מכני כבד.
3. מהנדס בניין
ניסיון בעבודות בקנה מידה גדול כולל רב־קומות.
4. מהנדס אזרחי / כבישים
בעל ניסיון בעבודות גדולות עפר וכבישים
5. מנהל משק באתר
מנהל חשבונות עם ניסיון אדמיניסטרטיבי ויכולת לאחזק אתר עבודה
לכל המשרות הנ"ל שליטה בשפה האנגלית – הכרחית
מועמדים יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים ותמונה לפי הכתובת:
ת.ג. ושות' רח' נורדאו 4 חיפה מיקוד 33123
סודיות מובטחת